Paměti z minulosti Hlohovčic s okolím

JOSEF MAŠEK

Paměti

z minulosti

Hlohovčic

s okolím

Spolupráce: Josef Bouc

HLOHOVČICE

Ediční poznámka

Kniha je digitálním přepisem rukopisu Josefa Maška „Paměti z minulosti Hlohovčic s okolím“ (spolupráce Josef Bouc), který obsahuje 322 ručně psaných stran. Text je přepsán doslovně: zachovává autorova slova, pravopis, zkratky i interpunkci. Upraveno bylo pouze rozdělení řádků a slov a typografie (pomlčky, mezery). Přeškrtnutá místa rukopisu nejsou přepsána, vpisky jsou zařazeny na místo, kam patří.

Čísla na okraji (*s. 1*, *s. 2* …) označují začátek příslušné strany rukopisu. Slovo s otazníkem[?] je přečteno nejistě, [*nečitelné*] označuje místo, které se nepodařilo přečíst. Kresby z rukopisu jsou převzaty jako faksimile.

Jako příloha je zařazen novinový článek „Hlohovčice (1381–2001)“.

Přepis a sazba: 2026. Písmo TeX Gyre Pagella.

Obsah

Použité prameny ix
Úvod: Proč jsem paměti psal. 1

A. Historická část 3
Nejstarší zprávy o našem kraji 5
O původu našich předků. 9
První písemná zpráva o Hlohovčicích – Hlohovčice – zboží tvrze Hlohovské. 10
Hrádek Škrchlebský – Lacembok 18
Hlohovčice – zboží Kamenické 21
O pánech na Roupově 23
Hlohovčice – poddanská ves Trautsmannsdorfská 26
Hlohovčice – osada prastará – založení a osídlení 29
Hlohovčická báje. 33
Usedlíci – jména 38
Sedláci a chalupníci 42
Chalupníci – bezzemci a chudí. 47
Hlohovčice po zrušení roboty. 49
Farnost a hřbitov 50
Kříže a křížky 52
Školní docházka hlohovčických dětí. 54
Pošta 59
Obecní sluhové 60
Sousedská cihelna. 66

Staré Hlohovčice ze vzpomínek pamětníků. 69
Ze zápisů v kronikách 73
Jak se u nás žilo v letech 1878–1902 76

B. Národopisný popis (Folklor) života našich předků. 83
Lidé a život na dvoře 85
Dvůr 87
Hospodářské budovy – jednotlivě 90
Obytné stavení 94
U chalupníka 98
Jak se jedlo. 99
Jak se naši předkové oblékali. 101
Práce v hospodářství – zařízení a nářadí 103
Zvyky a obyčeje 112

C. Kronika rodů 131
Chalupy. 153

D. Některé přehledy a závěr k Hlohovčicím 183
1. Starostové ve vsi 185
2. Hlohovčičtí studenti do 2. světové války. 186
3. Závěr o Hlohovčicích 188

E. Vyprávění o vsích a tvrzích v okolí Hlohovčic 191
Milavče 193
Blížejov 194
Přívozec 195
Chotiměř 196
Lštění 197
Osvračín 198
Močerady 199
Nové Dvory 199
Srbice 200
Čermná, Poděvousy, Těšovice 205

Kolovečsko 206
Hrad Pušperk 209
Tvrz Horšov 212
Křenovy 213
Vránov 214
Puclice 215
Staňkov 216
Příloha: Hlohovčice (1381 – 2001) 221

Použité prameny

Podle dole uvedených pramenů a pamětí hlohovčického rodáka Josefa Bouce z č. 26 napsal Josef Mašek, rodák z Hlohovčic č. 6.

A. Sedláček: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách*
Archiv český, svazek 31
A. Profous: *Místní jména v Čechách* (původ osad)
K. Krofta: *Dějiny selského stavu*
F. Palacký: *Dějiny národu českého*
F. Teplý: *Články a stati z minulosti Chodska*
J. Jindřich: *Chodsko*
L. Stehlík: *Země zamyšlená*, díl III. Šumava
Publikace *Staňkovsko a Kdyňsko*
Pamětní kniha obce Hlohovčic (V. Mayer, A. Vostracký)
Kroniky školy srbické (řídící učitel Bedřich Holub)

Úvod: Proč jsem paměti psal.

Jak léta člověku přibývají, stále častěji se mu vracejí vzpomínky na domov, na mládí. V mysli se mu zrcadlí tváře těch, s nimiž v mládí žil, tváře kamarádů, chlapců a děvčat blízkých věkem i starších, postavy dospělých, které potkával a kteří mu různě křížili jeho cestu mládím. Prostě každý z nás má svým způsobem rád svůj rodný kraj, krajinu, v níž žil od útlého dětství, kde prožil své mládí, kde pochoval své rodiče. *s. 1*

Svou rodnou ves pokládá vždy za nejhezčí místo na zemi, vidí ji stále takovou, jakou ji znával, vrací se do ní rád, často alespoň jen v myšlenkách, když cesta[?] za chlebem a poznáním jej odvála v širý, daleký svět.

A této mé rodné krajině, rodné vsi a jejím lidem věnuji následující vyprávění, jež by chtělo být obrazem s pověstí o založení, osídlení a životě naší vesnice v šeré, dávné minulosti a minulosti i dosud žijících pamětníků.

Mé vyprávění se bude v souvislosti s minulostí Hlohovčic zabývat z části i minulostí tvrzí, vesnic a míst v jejich okolí, poněvadž právě tou minulostí byly mezi sebou úzce spjaty. Budu tedy vyprávět i o Hlohové, Škrchlebech a jejich Hrádku, o obou Kamenicích, Čermné, Poděvousích, Srbicích i Těšovicích, ba i o Kolovči, Úboči a jiných. Všechny se nějak promítaly do minulosti Hlohovčic.

A. Historická část

Nejstarší zprávy o našem kraji

Naše vesnice leží v údolní rovině, kterou protéká Srbický potok, při němž se v pradávných dobách rýžovalo zlato. (Pravděpodobně v dobách lidu mohylových hrobů). To potvrdil průzkum profesorů Vysoké školy báňské, jež tehdy byla v Příbrami. Stopy po rýžovnických pracích jsou podél potoka u Hlohovčic na lokalitě „V jamách“ a pod Krchleby v místech zvaných „*Na hrobečkách*“. Na obou místech jsou pozůstatky hromad navršeného písku, které vznikaly při rýžování zlatých zrnek jako odpad. Podobají se stejným násypům štěrku a písku při zlatonosné Otavě a říkalo se jim tam také „*hrůby*, hrubata či sejpy“. *s. 2*

Půda hlohovčického katastru byla odpradávna „těžká“, tj. bahnitá za dešťů, jinak hlinito-jílovitá, porostlá v šeré minulosti do 12. až 13. století neprostupnými křovisky, olšemi, jívami, borovicemi, místy také skupinami dubin, topoly a kaštany na sušších místech. Jinak husté křoviskové porosty byly prorostlé vlhkými a bahnitými třasovisky, bohatými na lovnou zvěř. Bývaly proto v oněch dobách vhodným lovným prostorem čili lovčinou pro pozdější hradištní a tvrzní pány z celého okolí.

Bahnitá půda tohoto prostoru byla zároveň pak součástí obranného systému lidu, který tu na pomezí zemských hranic odpradávna žil. Této obranné části prostoru se říkalo *Bláto*.

Nejstarší zprávy o našem kraji zaznamenal schwarzenberský archivář, František Teplý, kdysi farář v Malenicích nad Volyňkou, vrstevník a přítel chodského spisovatele Jindřicha Šimona Baara, faráře v Klenčí a předtím také v Putimi na Písecku, kde se spolu stýkali. Teplý, mimo jiné, psal historii šumavských Králováků, kteří měli podobné osudy jako Chodové a svými rychtami jako Sv. Kateřinou, Hojsovou Stráží sousedili s chodskými rychtami v Pocinovicích a Lhotě. *s. 3*

Na Baarovu prosbu věnoval v této historii několik statí Chodsku, jež byly také zveřejněny v publikaci „Kdyňsko.“

Teplý píše mimo jiné: „Je přirozené, že v době, kdy tento kraj (rozuměj zde Kdyňsko) naplňoval ještě prales a bezedné močály, kdy tímto územím stěží procházel terénu znalý jednotlivec a to po stezkách vedoucích jen návrším a kopci spíše než na jejich úpatích s pohyblivou půdou, kde převážně listnaté lesy zvané bělče, udržovaly v největším úpalu letního slunce mokré vlhko a přístup do naší krajiny mezi horou Kouřimí, Netřebem a končinami kolem tržního místa Kolovsi, vsi na kůlech, pozdější Kolovče, střežil lid, jenž se těchto lesnatých krajin zmocnil a jimi vládl, hleděl je opevnil, aby se staly nedobytným oříškem pro každého nájezdníka.

Procházíme-li krajinou od Herštýna ke Staňkovům, najdeme na každém vršku, výběžku, ba i dolině mnoho stop po starých opevněních, stopy po hradištích a příkopech či valech. Kdo první začal provádět opevnění naší krajiny, těžko říci. Známý archeolog a badatel o dávné minulosti naší země dr. Píč nazval tyto obyvatele *lidem kamenných mohyl*, jichž bylo nalezeno mnoho. U nás to byly mohyly na Staňkovsku s. 4
u Všekar a Puclic, na Domažlicku u Milavče.

Národ prý vymizel, ale mohyly zůstaly ukazujíce svým obsahem, že v nich odpočívá lidská čeleď jedné krve a jedné víry, značné vzdělanosti, která neustrnula jen na své kultuře, ale znala už i italský a švýcarský pokrok, uherský bronz právě tak jako jiné kulturní národy, znala zbraně a to vedle svých i cizí. Nevíme, jak dlouho tu mohylový lid žil. Tušíme jen, že dlouho a že tento lid opevnil všechny průsmyky a průchody do nitra země.

Podle nálezů a zbytků valů a opevnění žilo jedno pokolení kolem průchodů a zemské brány kdyňské a jiné zase v povodí řek Radbuzy a Zubřiny. Nikde však nenacházíme stopy nějakého obyvatelstva předchozího, dřívějšího. Četná pojmenování míst, cest a osad v sousedním Bavorsku ukazují na slovanský původ. A ty názvy spolu s nejstarším pojmenováními podél Šumavy i Českého lesa i na naší straně ukazují, že onen mohylový lid mohl být také snad slovanského původu.

A tento lid sídlil tu od pradávna. Podléhal často vojensky různým nájezdníkům, ať to byli Keltové, Bojové, Markomani, Avaři, či jiní. Ti všichni, ač tu po nich zůstaly i hroby, tvořili vždy velké nájezdové družiny, jak praví i historik Augustin Sedláček, a tyto jak přišly, tak zase mizely, ale lid jakkoliv pokořený, tu zůstával. A staří Římané všechny národy severně od Dunaje nazývali Germány.

Opevnění Kdyňské brány se táhne dál do nitra země směrem na Úboč, Koloveč až ke Staňkovu. Bránilo nejen tu usedlé obyvatelstvo, ale zabezpečovalo i průchod ozbrojeným obchodním karavanám ubírajícím se tímto krajem na Plzeň a dále. *s. 5* Součástí tohoto opevnění bylo hradiště Příkopy u Herštýna nad Němčicemi, Kouřim u Úboče, Pušperk nad Bezpravovicemi, Netřeby u Kanic, Radlice, les a vrch v poloze řečené Vyšensko, původně nazývané Bradlo či Bradlice. Dále šlo táhlou dolinou kolem hradištních hor a kopců Holce, Bukové hory a Hůrky, přes tak zvané Bláto na místě pozdějších Hlohovčic a Poděvous, pak návrším čermenským a krchlebským k hradišti na Holubí hlavě a tvrzištěm na Hlohové vlevo až k Radbuze.

Mezi jmenovanými pevnostmi byla celá řada opěrných a pozorovacích či hlásných stanovišť. Byla to ku příkladu Stráž nad Únějovicemi, kolník nad Příkřicí, Kobylany nad Kolovčí, Párný vrch u Chocomyšle, Kozlík za Kolovčí atd. Na těchto stanovištích byly zapalovány signály o hrozícím nebezpečí a při vpádu nepřítele poplašné velké ohně dolů do země.

Obránci zemské brány bydleli tu kolem hradišť, v dědinách, v lesních samotách na vyklučených svazích směrem k jihu či východu položených. Že jich byl značný počet, lze soudit z řady jmen „pustých" a zaniklých vesnic kolem větších osad, za něž dlužno pokládat Úboč, Poleň, Chudenice, Koloveč a Staňkov, více než Kdyni, která ležela na straně k nepříteli obrácené.

V době, kdy čeští kmenové se vymanili z područí keltsko-avarské a jiné nadvlády, je lid zdejšího, ještě pohanského kmene při hranicích, do nitra až k Týnu, Staňkovu a Chudenicům, nazýván snad zprvu *Tugošči* *s. 6* podle názvu území *Tugoše* = tuhost, krajina opevněná, střežená a pak *Chodové*, poněvadž *na střežení chodili*. Byli to ovšem ještě Chodové pohanští, jako ostatní české kmeny.

Měli totiž v té době vedle polní a pastevecké práce za povinnost chodit na pomezí země, na strážné vrchy a zem proti nepříteli střežit a to dávno a dávno předtím, než se o nich dozvídáme z písemných zpráv, z Dalimilovy kroniky ze 14. století.

Je jisté, že Chodové neosídlili najednou celý širý kraj podél hranic. Původně to bylo Domažlicko, Kdyňsko a Staňkovsko, později pás až k Přimdě Teplé a dál.

Osazování se dělo vždy nejdřív pod nějakým hradištěm, či později na nějaké zdaleka viditelné vyvýšenině, kopci, v době křesťanské při kostelíku jako ku př. v Lohové či Srbicích, kde jak se uvádí bylo na Hůrce původně hradiště a pak asi ve 12. století kostel.

Teplý uvádí jména zaniklých osad jako ku příkladu Babice, osadu s kostelíkem u Černíkova, Sádlovy u Srbic a říká, že nebylo nahodilé, když křesťanští kněží z Doksanského kláštera u Prahy postavili na srbické Hůrce svatyni sv. Víta, vědouce, že krajina bude vhodná k osídlení a zúrodnění a samozřejmě k pokřestění. Proč zrovna sv. Víta, o tom si povíme dále.

V krajině jsou místa dávného pohanského kultu Svantovítova, jak hlásají jejich jména: Vítkovice u Kolovče, Božkov u Milavče, Kněží hůrka nad Úbočí. Na těchto místech uctívali pohanští Chodové v posvátných hájích boha Svantovíta, boha ochránce úrody a plodnosti. s. 7

V Čechách se na mnoha místech (i v Praze) setkáváme s kostely a chrámy zasvěcenými sv. Vítu. Svatý Vít měl alespoň jménem nahradit *Svantovíta, pohanského svatého Víta*. A proč zrovna božiště u Vítkovic, pozdějších Květkovic. Vítkovice a všechna podobná jména míst jako Vítovky, Vítání, Vítov, Vítkov atd. jsou odvozena od míst, kde byl uctíván Svantovít. Božkov je od slova boží, božiště, božkovy. Kněží hůrku si nemusíme ani zdůvodňovat.

Důležitým centrem při osídlení naší krajiny byla Úboč. Po staru se říkalo Úboz, snad od slova ubohý, chudý, což by ukazovalo na neúrodnost půdy nebo na ubohé její počátky. Spíše však lze jméno odvozovat od boků vyšších hor, při nichž osada leží. Úboč byla první tržní zastávkou obchodních karavan jdoucích z Bavor. Bývala dříve Horní a Dolní Úboč a tradice zachovává, že z tržní osady stala se Úboč městem, jež sahalo až ke Staré Huti u Němčic. Pro Úboč prý mělo velký význam „jezero“ v lukách při cestě k hradišti na Netřebu. Bylo-li nebezpečí ohrožení, chodívala prý na pomoc Úboči Poleň, kdysi s Poleňkou spojená. Na hradišti Pušperk stavěli prý staří Chodové chudeničtí a polenští své stráže.

Potud vyprávění archiváře Teplého, mnou doplněné poznáním z jiných pramenů, o nejstarší době naší krajiny.

O původu našich předků.

Nyní se vydejme na stezku historických zpráv pozdějších. Podle Františka Roubíka „Dějiny Chodů z Domažlic," sahalo chodské území ve starých dobách, jak vpředu bylo již i Teplým uvedeno, do dnešních Bavor. s. 8

Na severovýchod obývali *bratři Chodů domažlických krajinu ke Staňkovu, Hlohovčicům, Srbicům, Poděvousům, Kolovči, k Vyšensku, Chudenicům a k Poleni*. Písemně se o Chodech poprvé píše v Dalimilově veršované kronice, pocházející ze 12. století, kterak přispěli r. 1040 k vítězství vévody Břetislava I. nad německým císařem Jindřichem III. u Brůdku nedaleko Všerub.

Chodové byli původně usídleni nejen na Domažlicku, ale i u Tachova, Přimdy, Plané, Teplé a ješť dál na sever. Časem však tito podlehli germánské infiltraci a přesile, byli vytlačeni, či asimilováni, tj. poněmčeni a zůstali jen ti domažličtí a kdyňští (Pocinovice, chodská Lhota). Krajiny jimi osídlené na Staňkovsku, Kolovečsku a Poleňsku, staly se brzy součástí nově vznikajících zemanských a vladyckých tvrzí a hrádků jako byl Škrchlebský Hrádek, tvrz v Hlohové, v Srbicích, v Kamenici, ve Lštění, Staňkově a podobně a též větších šlechtických sídel jako na Chudenicku.

Průběhem času se v těchto okrajových chodských územích odlišila řeč, kroj, zvyky, ač mnohé se zachovalo až do přelomu 19. a 20. století.

Chodové byli jedním z českých kmenů, v šerém dávnu nazývaní Tugošči, podobně jako byli Lučané, Slavníkovci, Pšované, Doudlebi a jiní, později sjednocení jako Čechové v jeden národ. s. 9

O Chodech se tradují různé verze o jejich prapůvodu. Jedna verze říká, že přišli ze sídlišť Slovanů Podunajských, jiná že z Polska, ale nejpravděpodobnější je tvrzení Sedláčkovo, že Chodové tu byli prostě od nepaměti a stali se jako jiní součástí sjednoceného českého národa za Boleslava II., tj. v 10. století n. l.

První písemná zpráva o Hlohovčicích – Hlohovčice – zboží tvrze Hlohovské.

s. 10

Na přelomu prvého a druhého tisíciletí našeho letopočtu zanikají původní dřevěná hradiště a budují se hlavně ve 12. a 13. století kamenné hrádky a tvrze, později pak těžko dobytné hrady. Vznik tvrzí a hrádků v naší krajině spadá asi do 13. století. Takovými byly na příklad Škrchlebský hrádek – Lacembok, častěji jen Hrádek, hrádek na Netřebu (dříve hradiště), hrádek Pušperk, hrad Roupov a snad i hrad Chudenice; tvrze v Lohové, Staňkovech, Srbicích, později v obou Kamenicích, ve Lštění, Osvračíně, Puclicích, na Bílém mlýně (Vidršperkové?) a podle Sedláčka i na Bukové, Kloušově?, Ptenině, Kolovči, Chocomyšli, Kanicích, Úboči a Únějovicích. Mohutný a pevný hrad byl na Horšově Týně s tvrziskem v Horšově.

Poněvadž některé z nich, pokud nebude o nich hovořeno podrobněji při vzniku Hlohovčic, mají k naší vsi a krajině také určitý vztah, zmíním se o nich podrobněji ve zvláštní kapitole. Právě z těchto hrádků a tvrzí došlo k založení osad, osídlení a zúrodnění krajiny.

Na vyklučených a vyžďářených a odvodněných místech jsou stavěny (roubeny) nejprve jednotlivé dvorce a kolem nich pak celé osady. Nejdříve tedy vznikají osady při hrádcích (Škrchleby a pod.), při tvrzích jako v Srbicích, v Hlohové, ve Staňkově, Lštění atd. a pak dvorce osamocené jako v Čermné, Nových Dvorech, Mimově, Močeradech, Poděvousích, Hlohovčicích, Těšovicích a podobně.

s. 11

Je jisté že prvé z nich byly stavěny na místech vyvýšených, suchých, na návrších; jako příklad se připomíná podle dr. Profouse dvorec a osada Čermná již v r. 1233 pod názvem Czirmnaves (Čirmnaves). Podobně v šerém dávnu vznikla i osada Škrchleby na suchém svahu.

I v Hlohovčicích to začalo dvěma dvorci, které stávaly na místě pozdějších usedlostí č. 10 a č. 11 (u Šerbusů? a u Nových). O důkazu bude hovořeno při osidlování a členění katastru.

Ovšem než došlo k postavení dvorců, musely předcházet dlouhodobé vyklučovací a odvodňovací práce a to nejdřív kolem původního místa určeného k výstavbě jednoho eventuelně dvou dvorců a pak při šíření osady na celém příštím katastru. Ves byla zakládána v křoviskovém a mokrém terénu, podle Teplého nazývaném Bláto.

A těmto pracím a zakládání osady vyšel povel od tvrze Hlohovské někdy v první polovině 14. století, přesněji asi ve 40. tých letech. Dokladem toho je i prapůvodní název osady Hlohowczicze – Hlohovčice. A proč!

Podle zprávy, již uvádí dr. Profous ve svém čtyřsvazkovém díle „Místní jména v Čechách" byli Hlohovčice *„vsí lidí Hlohovcových"*. Hlohovcové byli vladyky na tvrzi Hlohovské od pradávna, jiní nejsou známi a tvrz existovala již snad ve 13. tém, určitě počátkem 14. století. Podle znění textu v Sedláčkových „Hradech a zámcích" lze soudit, že Jan Hlohovec, o němž budeme vyprávět, nebyl zakladatelem tvrze, že tam od dávna sídlili jeho předkové a jistě i téhož přídomku a ti lidé Hlohovcovi mohli už být poddanými Janova předka, třeba také Jana či Bohuchvala, či

> V dokladech jsou zajímavá příjmení *Hložec* i *Hložek* u téže osoby. Vznikla z míst. jm. *Hlohová* příponami *-ec* a *-ek*, a to ze základu *HlohH–*.
>
> **Hlohovčice** (lid. Lohovčice, v Lohovčicích, do Lohovčic), ves 12½ km vých. od *Horš. Týna:* 1381 in villa Hlohowczicz... proclam. in Pilznam, AČ. $31/167_{14}$; 1390 Jan produxit servitores villarum Hlohouicz et Hlohowczicz, t. 184_6; 1545 (1521) Kamenicze, dvůr p. i s siedlem – w Lisstianech – ves Hlohowczicze – ve vsi Hlohowczyczych, DZ. 45 C 17; 1676 prodáváme tvrz Horžegssj Kameniczy... s krčmou ve vsi Lohowczičzych pustou – – s vesnicemi Kamenicze, Čzerma a Lohowczicze řečenými, DZ. 392 B 3; 1839 Lohowtschitz (Lohowčice), Sommer VII, 182.
>
> Jm. *Hlohovčice* = ves lidí Hlohovcových. Příjmení *Hlohovec* je tu odvozeno z míst. jm. *Hlohovice:* 1397 Jessconi Hlohoweczoni de Hlohowicz, AČ. $31/180_{12}$.
>
> Míst. jm. Hlohovec, v. Aloisov!

Bohuslava, kteří na tvrzi seděli dávno před rokem 1380, tedy již v pr-

s. 12

vých letech vlády mladičkého krále Karla IV. Karel, jak si dále podrobněji povíme, spravoval českou zemi již za posledních let vlády svého otce Jana Lucemburského. A někdy v té době, tj. v letech čtyřicátých 14. stol. dochází k odvodňování bahnitých terénů (kopání stok a svodů) a zakládání *lánových osad*, o nichž bude řeč dále. Karel musel urychleně zakládat nové osady, volat osadníky, osazovat „pusté vsi" a dvorce, zúrodňovat půdu, aby zemi zmítanou nepořádky, zanedbanou, zachránil před hladomorem.

A nyní onen Jan (Hlohovec) vzpomenutý v 80. letech 14. století bude důležitou osobou v historii tvrze Hlohovské. Jeho jméno se objevuje i v Českém archivu ve spojitosti s událostmi, písemně zanechanými, v osadách Hlohové a Hlohovčicích.

Nejstarší dochovaná písemná zpráva o Hlohovčicích je z roku 1381 připomenutá v Profousově díle slovy: „1381 in villa Hlohowczicz ..." s odkazem na Český archiv, svazek 31., z něhož dr. Profous čerpal. Ono „in villa Hlohowczicz" znamená česky, že v r. 1381 se ve vsi Hlohovčicích se v r. 1381 cosi událo.

A teď nahlédněme do zmíněného archivu, jehož 31. svazek mi byl prostřednictvím prachatického archiváře dr. Starého zapůjčen z Krumlovského archivu,

a tam na uvedené straně čteme v latinském textu, co se toho roku (1381) v naší vsi událo.

s. 13 „Roku 1381 ve vsi Hlohovčicích zemřel Vaněček. To oznámil proklamační zápis do Plzně, t.j. do Dvorských desek, dne 4. 4. 1381 na den sv. Ambrože. Jeho majetek byl postoupen Jindřichovi, řečenému Chlumek." Pod zápisem je ještě uvedeno: „Roku, jak shora řečeno, převzal majetek Jindřich Chlumek."

Potud prvá písemná zpráva o Hlohovčicích.

Podle souběžných textů v Českém archivu, nazvaném „*První kniha provolací desk dvorských z let 1380-94*" se jednalo buď o poddanskou odúmrť, což je grunt bez dědice, či Chlumek se na grunt přiženil.

Majetek poddaných při odúmrti či předávání byl zapisován s jmenováním nového majitele do „*Dvorských desek*", zatímco majetek vladycký, zemanský a šlechtický byl zapisován při koupi či odkazu, pak i při konfiskacích do „*desk zemských*". Dvorské desky byly uloženy v krajských městech, pro nás v Plzni, a zemské desky v Praze.

A řeklo-li se „Dvorské desky“, rozuměl se tím nejen ukládací listinný materiál, ale celý úřad, který měl v čele jakéhosi předsedu či *hejtmana*, dále měl *právního zástupce* (advokáta) poddanných, sbor přísedících při jednáních a sporech o majetek, nazývaných „*královští svobodníci*“ a samozřejmě *i písaře* čili zapisovatele.

Shora jmenovaný Vaněček, v originále textu v latině „Vanecko“, byl tedy gruntovníkem, usedlíkem v Hlohovčicích před rokem 1381 a tedy poddaným vladyky hlohovského.

Se jménem Vaněček se v Hlohovčicích setkáváme ještě i později, snad příbuzným a to v gruntovních knihách trautsmannsdorfských na gruntě č. 3. A že Hlohovčičtí byli poddanými tvrze Hlohovské, potvrzuje další zpráva v Profousově díle a sice z roku 1390, kde čteme latinsky: „Jan produxit servitores villarum Hlohowitz et Hlohowczic ….“ a u toho zase odkaz na Český archiv str. 183 – 198, svazek 31. Česky: Jan předvedl poddané z vesnic Hlohovic (= Hlohové) a Hlohovčic. *s. 14*

Jistě nás bude zajímat, proč Jan (Hlohovec) ty poddané předvedl, kam? Věc (soudní spor) se týká v podstatě jen dědictví hlohovského, ale jsou v ní jmenováni i Hlohovčičtí. Tak si překlad zprávy z latinského textu poslechněme:

Ve vsi Hlohové zemřel Jindřich. (Poznámka: Tehdy byla v úředním jednání uváděna většinou jen jména křestní, příjmení nebyla – jen přídomky jako Chlumek) Oznámeno do Plzně proklamačním zápisem z 18. prosince 1389. Jan z Hlohové má námitky k předání majetku a přivádí pro svůj nárok svědky. Proti Janovým nárokům se však ohrazuje právní zástupce dvorských desk Henzelinus Dub, říkaje, že on (Dub) se snaží a chce dědický majetek navrátil poddaným, poněvadž kdokoliv chce dědictví po poddaných získat, či koupil, musí mít souhlas poddaných, aby mohl dědictví vložit do dvorských desk. Termín k jednání k uzavření smlouvy se stanoví na 16. května, poněvadž při původním řízení se zúčastnilo jen málo poddaných. Termín konečného rozhodnutí je určen na 14. července.

A při tom konečném jednání advokát Dub v tomto sporu navrátil dědictví poddaným, kteří jeho výrokem nalezli takto právo.

Dominik z Ješína (předseda úřadu Dvorských desek) pak toto jejich právo veřejně vyhlásil, řka, že tak malé dědictví (o něž byl veden spor) si mohl snadno koupil, a o koupi se s poddanými dohodnout. *s. 15*

A tedy chce-li je koupit, musí přinést písemné potvrzení od poddaných z té obce Hlohové a Hlohovčic, že oni s koupí souhlasí.

Tak tedy, *aby Jan předvedl poddané z vesnic Hlohové a Hlohovčic* (to je ona zpráva v Profousově díle) a to Blažka, Příbka (Přibyslava), Jindřicha, Mikuláše a Janka, kteří se zúčastnili původního jednání a řečené dědictví po Jindřichovi ať pak koupí a ihned proplatí.

A tímto řízením pak královští svobodníci poskytli důvěru a předali tomu Janovi dědictví do práva držení

To vše provedeno dne 14. 7. 1390.

Zapsali: Matěj z Bzové a Katzek písaři Dvorských desek.

Z těchto dvou zpráv, písemně dochovaných, jasně máme potvrzeno, že v uvedených letech 14. století osada Hlohovčice již existovala a žila životem poddaných pod pány na tvrzi Hlohovské.

A dále spor o dědictví, jak uvádějí léta, se udál za vlády krále Václava IV., který vládl v letech 1378 – 1419. Tehdy nebylo poddanství tak tuhé jako později a o osobním majetku si poddaní rozhodovali sami.

s. 16

O poddanské situaci a boji za právo na odúmrť v naší krajině píše prof. K. Krofta v „Dějinách selského stavu toto:

„Osvobození od úmrti zahrnovalo v sobě právo poddaných statek svůj prodati komukoliv nebo směniti. Takového práva požívali i poddaní na Horšovotýnsku. V roce 1525 byl pánem na Týně pokus jim v tom zabránit, ale poddaní se obrátili až na krále“ Uvádím tu ve zkratce výpis ze stížnosti poddaných:

„... když jest z nich kterej prodal a grunt svůj osadil, že jest ho pán bez ouplatku pryč pustiti nechtěl ... Z toho je patrno, že v prodávání statků samo jim nebylo zabraňováno.

Tehdy si stěžovalo asi 30 vesnic z prostoru kolem Pivoně a severně od Týna. Píše o tom též A. Sedláček v historii hradu na Horšově Týně.

Výsledkem stížnosti bylo, že poddaným bylo dáno právo odúmrti a řada jiných výhod a úlev, které už mívali od krále Karla IV. a to i v prostoru staňkovském a zde se tyto úlevy udržely až do konfiskací po bitvě Bělohorské, kdy noví páni cizího původu (u nás Trautsmannsdorfové) jim je odňali.

A nyní se vracím ještě k onomu původu jména naší vsi. V originále textu v Českém archivu je jméno uvedeno v předhusitském spřežkovém pravopisu a to

„*Hlohowczicze*“.

Podle studijních zpráv Profousových je obývali
„*Lidé Hlohovcovi*“

Jméno Hlohovec je odvozeno od původního jména osady Hlohovic s. 17
či později Hlohové – Lohové. Hlohová má svůj původ názvu od keře hlohu, který prý na svazích sedla či „rochle“ hojně rostl a rochle se nazývala „hlohová rochle“ a podle toho pozdější název osady, jež vznikla pod tvrzí je Hlohová.

A k tomu prastarému označení Hlohovice přidávám jaksi na okraj mého vyprávění zmínku o Hlohovicích z Jiráskovy divadelní hry „Lucerna“, kterou jistě zná celý náš národ.

V této hře jednou z význačných postav je učitelský pomocník, který si v jednom výstupu stěžuje mlynářově schovance Haničce, že musí ne na jedné, ale hned *na dvou školách hlohovické a bukovické* vyučovat a sloužit. (... děti vyučoval a kantorovým paničkám[?] sloužil ...). Tím je míněno na školách v Hlohové a Bukové.

Jirásek totiž při vyhledávání podnětů pro napsání svých Psohlavců procházel celým krajem a pro svou Lucernu si zvolil umístění děje do idylického mlýna Paseky, kam i slavný herec, národní umělec Zdeněk Štěpánek jako mládenec z nedaleké Chotiměře chodíval, kde jeho otec řídkoval[?]. O tom mi vyprávěla zesnulá babí (Pepka) Hrbáčků z č. 33. Štěpánek také vytvořil nesmrtelnou postavu paseckého starého vodníka v Lucerně.

Dále Jirásek umístil část děje do pověstmi opředeného „Zámečku“ v lese nad Osvračínem. A jak Jiráska známe jako důkladného znalce naší minulosti, prostudoval i minulost kraje a vesnic kolem Paseky a v Lucerně užil zapomenutých jmen obou vsí.

A zboží hlohovské mělo také časem (za pánů Šlovických na Kame- s. 18
nici) jednoho společného pána.

A nyní je třeba si něco povědět o Hlohovcích na Hlohové, vladycích, kteří dali naší vsi jméno.

O tvrzi na Hlohové v Sedláčkových „Hradech a zámcích“ čteme: „Jižně od Staňkov, od nich jen přes kopce, leží v sedlovité prohbí, z níž ubíhá roklí potůček k Zubřině, ves Lohová s kostelem a dvorem vysazeným. Ode dvorce k východu na svahu úzkého údolí je hospoda objatá na všech stranách příkopem travnatým, posud dosti hlubokým, okolo něhož býval násep, ale ten se v celistvosti nezachoval. Na jižní a jihovýchodní straně, která byla nejslabší, jest ještě druhý příkop a me-

zi oběma příkopy je hrubý násep, který se táhne až dolů do rokle. Ve venkovském příkopě stojí posud z části voda. Příchod je od západu a byl bezpochyby také na témž místě od starodávna.

Povídá se tu také o starých sklepích. Na jeden přišli, když stavěli srub, druhý snad do dneška hledají. Nynější hospodář (Pozn. Popis místa bývalé tvrze byl Sedláčkem prováděn před r. 1884, kdy vyšly jeho „Hrady a zámky".) také dlouhá léta hledal studni, až konečně ji našel a vyčistil, při čemž v ní našel množství starých zbraní a šípův."

A na tom místě stávala *tvrz starodávná, od nepaměti*, soudě podle těch skromných zbytků *přepevná*. Zde seděli v letech 1368 – 1390 otec a syn Janové z Hlohové. Již otci Janu říkali Hlohovec či Hložek a taktéž i synovi. A právě o něm (asi o druhém Janu) hovoří onen zápis ve Dvorských deskách koncem let osmdesátých 14. století, kdy Jan předváděl
s. 19 před úředníky Dvorských desk poddané z Hlohové a Hlohovčic, když chtěl převzít, původně neoprávněně, poddanské dědictví. Že před uvedeným Janem byla řada předchůdců je jisté už z toho, když Sedláček říká, že tvrz byla na Hlohové od nepaměti.

Synové Janovi byli Oldřich (Ulricus) Hlohovec a Otík Hlohovec. O Oldřichovi se v Palackého „Dějinách národa českého" říká, že byl dříve farářem Srbickým a později obdržel kanovnictví u kapituly Pražské z milosti apoštolské na přímluvu krále Václava IV. – Kostel srbický byl již tehdy kostelem farním. Do Kolovče byla srbická fara svým úřadem přenesena až v r. 1652.

Hlohovčice byly v oněch letech druhé poloviny let 14. stol. a jistě již od svého založení *hlohovskou poddanskou vsí vladyčí*, jako byly již také Močerady a Mimov vladyčí vsí Lštěnskou. Lštění se připomíná také k počátkům 14. století.

Otík se jako vladyka připomíná v r. 1394, ale v roce 1397 je však už na Lohové uváděn Zdimír ze Sedlce, purkrabí na Lokti, který v tomto roce pro sebe a „budoucí" pány koupil Lohovou a dvůr v Osvračíně.

V těch letech uvádí také dr. Profous jméno Ješka Hlohovce z Hlohové, s nímž se setkáváme v minulosti vesnic Lštění, Močerad a Mimova. V historii Lštění se říká, že majitel Lštění Pelhřim se dělil o ves „s Ješkem nějakým." Víme však, že tu byl od majetku hlohovského nějaký plat (poplatnost nějaké vsi) prodáván kolem roku 1408. Zdá se, že Lštění a od statku hlohovského Hlohovčice ke Hrádku Škrchlebskému byly
s. 20

přikoupeny, poněvadž o Hlohové samotné víme z historie sousedních tvrzí, ku př. Týna, že často měnila majitele.

V zemských deskách je uchován zápis z té doby, že „oba" statky Lštěnský a Hrádecký jsou v držení Bohuchvala z Hrádku, sedícím na Lštění. Hrádečtí měli v držení i Kamenici. O tom však při vyprávění o Hrádku.

Za válek husitských jsme o osudech Hlohovčic beze zpráv.

Ona totiž léta 15. století byla velmi bouřlivá. Bartoš Paprocký z Hlohol, český kronikář, od něhož i své prameny čerpal Sedláček, vypráví, že v letech 1419 – 20 stal se purkrabím na Týně Horšově Zdeněk z Drštky, pán přísně katolický, zatímco Domažlice byly husitské.

Husité v r. 1422 „zavalili" (obsadili) tvrze a vsi východně od Týna (tedy asi i panství na Staňkovsku), Týn oblehli, aby jej dostali do své moci dříve než by Týnu přišel na pomoc Jan, kníže bavorský. Provedli náhlý útok, při němž jim i ženy pomáhaly. Ale týnští hrad udrželi a Husité nečekajíce na příchod Bavorů, odtáhli. V roce 1431 táhli však krajem opět od Tachova a Plzně na Domažlice, kde křižáckým vojskům připravili těžkou porážku ve známé bitvě u Domažlic.

Po lipanské porážce podobojích měli již katoličtí týnští páni volnější ruku. Kronikář říká, že v šedesátých letech 15. stol. se stal purkrabím na Týně Dobrohost.

Ten ve své zatvrzelosti neváhal volati bavorské křižáky do Čech a ti vraždili Čechy napořád, i dítky, roubajíce s nich hlavy a házejíce jimi jako hlávkami zelnými, vraždili také lidi po vsích, babičky ve špitálech, ruce své v jich krvi umývajíce, aby prý byli od všech hříchů čisti. *s. 21*

Český jazyk vinou Dobrohostovou utrpěl tehdy v okolí Týna ránu takovou, že se z ní již nevzpamatoval. A ten Dobrohost vládl na Týně až do r. 1506. Jeho tyranie vyvolala zděšení a tehdy začali se poddaní obracet se stížnostmi ke králi, jak bylo řečeno na str. 16. Dobrohost měl bratra, který určitý čas vládl na Hlohové, ba i Pušperk mu patřil. To znamená, že i naše krajina si musela vytrpět dosah moci Dobrohostovy a proto jsme o naší vsi beze zpráv z těch dob.

Víme jen, že Hlohovčice byly součástí panství hrádeckého, o němž si budeme vyprávět v příští kapitole.

Hrádek Škrchlebský – Lacembok

s. 22

K napsání historie Škrchlebského Hrádku využívám opět textů ze Sedláčkových „Hradů, zámků a tvrzí českých“, svazek IX., str. 106, ač možno ve zkráceném podání je to číst v publikaci „Staňkovsko“ z r. 1940.

„Mezi Stankovy (Pozn.: Stankovy je starý název, poněvadž Stankovy bývaly dva, což mnozí z nás pamatují. Bylo to i bez toho háčku na n u nynějšího názvu Staňkov) a vesnicí Škrchleby (dnes Krchleby) spatřují se příkopy a valy hrádku, jenž je z několika příčin zajímavý, nikoliv proto, že by tu bylo vidět zříceniny zdí, nýbrž z té příčiny, že jest založení jeho takové, že se mu podobného nenaskytne.

Stával hrádek tento na kraji vysiny lesnaté, na jejíž temeni se spatřuje *starodávné hradiště, řečené Holubí hlava*, které mnohem dříve založeno bylo, nežli hrádek stával. Na patě dotčeného návrší je údolí, z kteréhо před časy udělány byly dva rybníky, z nichž jeden k jihu položený Hořejším, druhý severní Dolejším nazýván byl; poněvadž spád údolí jde k severu, udělány hráze na stranách severních a spatřují se podnes. (Pozn.: Psáno Sedláčkem před r. 1884). Vysoká a mohutná je hráz, která dělila oba rybníky a táhnouc se od západu k východu paty saméhо Hrádku dobíhá (Viz fotografii obrázku). Nyní ovšem je prokopána, aby voda potoku odbíhala, ale vedle toho nového průkopu nachází se také starý průkop na konci hráze pod samým Hrádkem, čili lépe řečeno příkop ve skále vytesaný, k ničemu jinému určený, než aby se přístup k hradu zamezil. Hráz se tedy náhle končí a že to schválně uděláno, o tom svědčí stará pevná zeď, která tu hráz drží. Na západní straně byl tedy Hrádek dostatečně chráněn vodami, a aby také na dlouhé straně východní a ostatních krátkých stranách chráněn byl, o to se zakladatelé postarali vykopavše tu příkopy a pracně odtesavše všechny skalnaté výběžky ....“

s. 23

A tak je líčeno dál velmi důmyslné zařízení a půdorys stavby, který je vidět na fotografii kresby. Nebudeme se tím dále zabývat, poněvadž nám jde *o náležitosti Hlohovčic k panství pánů z Hrádku*, jak jsme si řekli v závěru předešlé kapitoly. Věnujeme proto pozornost majitelům Hrádku a jejich osudům.

Pokračujme opět slovy Sedláčkovými: „Zakladatel Hrádku si vyvolil k jeho pojmenování německé jméno *Lanzenbach*, jež se po česku vyslovovalo *Lacembok*. Kdy byl založen, není známo, ač bychom nejlépe hádati mohli buď na konec 13. století, nebo počátek 14. století, neboť později byl v držení rodu, kterýž by se práce, tak veliký hrad zakládati, nepodjímal, ale ještě ke konci 13. století seděli předkové jeho na Stankovech, vládnouce většími statky pozemskými než potomci jejich.

V paměťech 13. století setkávám se s Vitlou ze Stankov, jenž slove r. 1252 županem, t.j. osobou stavu panského, která držela od krále kus země (župu) ve své moci.

Ten daroval r. 1271 Stankov a Ohučov klášteru Chotěšovskému, bral pak do smrti užitky (plat) ze vsí Vstiše u Dobřan a Líšova u Stodu.

Bratři a příbuzní jeho seděli na Újezdě (sv. Kříže), Šitboři a Heršťejně (za Pivoní u Poběžovic – Ronšperka) je pak pravdě podobno, že on nebo příbuzní jeho Hrádek drželi, neboť se tento později v držení rodu vladyckého vyskytuje, jehož předkové také si jméno Vitla oblíbili a bezpochyby v nějaké krevné příbuznosti se Staňkovským bývali. s. 24

Rod tento počíná v pamětech s *Bohuchvalem*, jenž žil s manželkou Nabkou[?] v první polovici 14. století. Měl dva syny, z nichž *Bušek* záhy zemřel a druhý *Vojslav ze Škrchleb* r. 1366 se připomíná. Vojslavův syn po dědovi opět jménem *Bohuchval* nazýval se roku *1373 z Hrádku*, ale druhdy (jinak) *také ze Škrchleb*, jako na př. 1379, kdy klášteru Klatovskému *plat ve vsi Podiehúsích*, aby zde (rozuměj v Klatovech) slouženy byly zádušní mše za předky u oltáře, kterýž děd jeho Bohuchval založil.

(Jak vidno, zde je první zpráva o Poděvousích, jež se psaly „Podiehúsy“ z r. 1379 – to už tedy předtím existovaly)

Bohuchval z Hrádku držel zboží dosti rozsáhlé, totiž Škrchleby, Čermou, Podiehúzy[?], Puclice, Chřenov a část Kamenice (= Horní). Okolo roku 1380 koupil také *Bukovou u Merklína* a týž připomíná se naposled r. 1382. (Poznámka: Hlohovčice tehdy patřily ještě k tvrzi hlohovské, poněvadž víme, že spor o dědictví v Hlohové, kde byli účastníky i Hlohovčičtí, se udál v letech 1389-1390.)

Syn Bohuchvala II. *Jan Bohuchval z Hrádku* vyskytuje se od r. 1404 v držení Bukové a *Bezděkova u Klatov* a naposled 1431. Zda ještě na Hrádku bydlel, či lepší bydlem na Bezděkově volil, není známo. (Asi? ano, poněvadž krajinou táhli Husité, a pak loupeživé hordy Týnských spolu s bavorskými křižáky se krajem valili (viz str. 20 a 21).

s. 25

Léta běžela, rod Bohuchvalův svými potomky se v držení střídal a víme, že počátkem 16. století to byl Jan, který držel Hrádek a připojenou Kamenici a k tomu Lštění, na jehož tvrzi seděl, neboť Hrádek byl již opuštěn. Asi okolo r. 1519 zemřel a statek Lštěnský zdědila sestra Eliška. Jsou ale též zprávy, že byli dědici dva. Eliška ve Lštění a druhý (nejmenovaný) na Kamenici. Při tom se připomíná opět i Hrádek a rybník pod Hrádkem, louka Chobot nad Hořejším hrádeckým rybníkem, kteráž jest nad Škrchleby „pustou vsí". (Pozn.: Hrádek pustý, Škrchleby pusté, to byly asi následky ponurých let 15. století.) – Hlohovčice byly koupeny k Hrádku v r. 1408. a za projednávání dědictví po Janovi se dovídáme popis panství:

„Statek tento, obsahující tehdy dvůr Kamenici Hořejší, při němž sídlo pána bylo vyzdviženo (postavena tvrz), dále ves Kamenici, ves Hlohovčice, díl Chřenov, plat v Hradišti a Čermné a ves pustou Škrchleby a to vše se r. 1531 vyskytuje v držení *Jana Dobše ze Šlovic*.

To svědčí o tom, že onen druhý Janův dědic, statek Hrádecký prodal Janu Dobšovi, který se usadil v Horní Kamenici, kde vybudoval tvrz. – Tímto zápisem jsou *Hlohovčice* uváděny už jako *součást* nově vzniklého *panství* (*statku*) *Kamenického*.

Hlohovčice – zboží Kamenické

Na počátku našeho vyprávění o poddanství ke statku kamenickému musíme trochu nahlédnout do minulosti obou Kamenic a zvláště vsi a pak tvrze Horní Kamenice. Její minulost je už známou historií, robotní[?] úzce spjata s osudy vsi Hlohovčic až za pánů ze Šlovic, či později za horšovotýnských Trautmannsdorfů. Sedláček uvádějě jako prameny řadu archivních zpráv, hlavně z ústředních archivů v Praze, píše, že první zprávy z Kamenice pocházejí již z roku 1243, v nichž jsou jmenováni i majitelé. Lze prý těžko z těch dob určit, o kterou Kamenici se jedná. Onoho roku 1243 mluví o Výškovi a jeho nástupcích. Říká dál, že z berního rejstříku 1579 se dovídáme, že Dolejší Kamenice byla rozdělena a jeden díl držel jakýsi Racek. Horní Kamenice je tam uvedena jako příslušenství k Hrádku, ač prý to mělo platit[?] o celé Hořejší Kamenici a mohli bychom pokračovat řadou jmen majitelů *s. 26*

Na počátku 16. století, lze již osudy obou Kamenic rozlišovat. Hořejší Kamenice tedy patřila k Hrádku a byla jeho dědičkou. O Dolní Kamenici budeme mluvit v kapitole o pánech z Roupova, kteří ji někdy na přelomu 15. a 16. století spolu s Hlohovou koupili.

V závěru předešlé kapitoly o Hrádku bylo řečeno, že v roce 1531 je statek kamenický s řadou vesnic, mezi nimiž jsou i Hlohovčice, v držení Jana Dobše ze Šlovic.

Dr. Profous připomíná zápis v Zemských deskách z r. 1545, týkající se opět Hlohovčic. Zápis zní: „R. 1545 (a dříve již 1521) je Kamenice sídlem (majitelů), má tvrz a dvůr, k němuž patří (mimo jiné).. *ves* [*Hlohovczicze?*].“ Z čísla roku uvedeného v závorce lze předpokládat, že v tom roce Šlovičtí Horní Kamenici získali a pak stavěli tvrz. *s. 27*

Nástupce Dobše Jana Štěpán vyženil s manželkou Reginou statek Bukovou. (K hrádeckému panství patřila Buková již v r. 1380 a pravděpodobně ji v oněch zlých dobách 15. věku pozbyli). Štěpán zemřel 1582

a zbyli po něm čtyři synové Vilém, Karel, Jan a Dobeš (Jan byl němý). Máti, jsouc jejich poručnicí, přes čas držela oba statky a teprve když ji synové pohnali do soudu zemského, postoupila jim Kamenici hned (1601) a Bukovou si podržela do smrti. Před r. 1615 se bratři podělili. Vilém měl Čermnou a Karel Horní Kamenici, oba s Dobšem drželi statek Bukovou společně. Karel zůstav věrným císaři, udržel si Kamenici Horní i po konfiskacích, zejména ještě r. 1634. Poslední z toho rodu Ludmila Kateřina ze Šlovic zemřela r. 1666 odkázavši statky Puclice a Kamenici, manželu svému Janu ze Staufenberka, císařskému vojenskému hodnostáři, který se velmi zadlužil a Kamenice přišla do prodeje. Roku 1676 prodali komisaři od zemského soudu tvrz, dvůr a ves Hořejší Kamenici, dvůr a ves Čermnou, dvůr Škrchleby a ves Hlohovčice i s Hrádkem, který se tu naposled připomíná, Kateřině Hochanserové[?] z Leskova.

s. 28

O prodeji kamenického zboží uvádí dr. Profous zápis v Zemských deskách (DZ 392 B 3), který zní: „1676 prodáváme (zde rozuměj zemští komisaři) „tvrz Horzegssj Kamenieczy ...., *s krčmou ve vsi Lohowcziczych pustou*, s vesnicemi Kamenicze, Czerna a *Lohowczicze*, řečenými ... atd.

Tu se poprvé objevuje název „*Lohovčice*“ a tak jej převzali i Trautsmannsdorfové, ovšem poněmčeně ve svých knihách „*Lohowschitz*“.

Paní Kateřina Hochanzerová byla asi velmi zbožná žena, klášteru a církvi oddaná, poněvadž koupený statek kamenický věnovala klášteru Chotěšovskému. A od kláštera koupil, či výměnou za jiné, získal zboží kamenické i s Hlohovčicemi v r. 1678 Maxmilián Trautsmannsdorf, kníže horšovotýnský

V dějinách Týna je uvedeno: Panství Týnské a Čečovické se statkem Míškovským podle císařské resoluce byly prodány 30. března 1622 Maximiliánovi hraběti z Trautsmannsdorfu takovým způsobem, že kupec ani čtvrtinu[?] nezaplatil.

Dále se hovoří jak své panství rozšířil přikoupením dalších statků. Tak ku př. panství Hostouňské, statek Tasnovický, Křenov, Puclice, Šlovice, Bílý mlýn atd. Hlohová a Kamenice byly součástí statku Čečovice.

O pánech na Roupově

V předešlých kapitolách jsme si vyprávěli o tom, kdo a v kterých letech seděl na Hrádku a Horní Kamenici. O Dolní Kamenici jsme se zmínili jen na počátku historie obou Kamenic, kdy osudy obou byly spjaty. s. 29

V průběhu 15. století zmítaného válečnými a jinými krutými událostmi, kdy naší krajinou procházela vojska husitská, kdy ji napadaly zbrojné houfy týnské a jim pomáhající bavorští křižáci, je statek hrádecko-kamenický v držení Bohuchvalů, kteří však sídlo na Hrádku opouštějí, sídlí na Lštění a pak na Bezděkově u Klatov. Zatím Hrádek pustne, pustnou i některé vsi, jako ku př. Škrchleby, i krčma v Hlohovčicích je pustá, možno i některé grunty jako u Pousky (dvůr pustý čili „poustka“) a nedobře bylo i na Horní Kamenici až do r. 1521, kdy tato přechází do držení pánů ze Šlovic, kteří tam stavějí tvrz, vládnouce i nad Puclicemi a vesnicemi okolo.

V těchto prvních letech 16. století *kupují páni z Roupova Hlohovou a Dolní Kamenici*.

Hrad na Roupově byl mocný a pevný. Jeho páni mívali obrovský majetek, drželi ku př. i Prachatice, a mnozí z nich zastávali i důležité úřady při královském dvoře.

V průběhu let byli i pány Srbic, Kolovče, Poděvous, Bukové, Kloušova a podobně. Zmíním se o tom též v popisu minulosti Srbic

To jen úvodem, proč si budeme o Roupovských vyprávět i ve spojitosti s minulostí Hlohovčic.

První hlohovčický kronikář p. Václav Mayer, současného dědy Pouskův Pepíka otec, začal psát hlohovčickou kroniku v r. 1922. Zachoval v jejích zápisech mnoho zajímavého pro příští hlohovčická pokolení, která si již těžko budou umět představit, či něco vědět, jak se u nás žilo. Vzdávám tímto dík jemu i jeho pokračovateli Adamu Vostrackému[7]. s. 30

Václav Mayer pocházel jako rodák z Roupova, odkud se do Hlohovčic přiženil. Hovořívalo se o něm jako o jusmákovi[?]. Zamyslel se na dávnou minulostí naší obce a v úvodu své kroniky chtěl zachovat něco z oné minulosti. Jako chlapec slyšel v Roupově vyprávět, že bývala nějaká pamětní kniha zříceniny hradu Roupova. Tak tedy do kroniky napsal, co prý bylo v ní řečeno o Hlohovčicích. V závorce u zápisu je uvedeno, že tak bylo v r. 1770. Zápis prý zněl: „Obec Potěfousy dodá týdně dva páry volského potahu. Obec „*Lovčina*" (t.j. Hlohovčice) dodá třikrát týdně pár koňského potahu pro poplužní dvůr Roupov"

To by měla být zpráva z dob roboty.

A teď se zamysleme my, kteří již z předešlých kapitol známe doložené skutečnosti.

Ve zprávě je několik údajů, jež jsou v rozporu s historicky doloženými skutečnostmi, potvrzenými písemnými archivními materiály.

Tak ku př. název obce Potěfousy. Původní název byl Podiehúsy. Dále v roce 1770 je ves Hlohovčice již 92 let majetkem panství horšovotýnského a to od r. 1678. To dokazují zápisy v gruntovních knihách hlohovčických, uložených ve Státním archivu v Klatovech.

s. 31

Dále je neprokazatelný název vsi „*Lovčina*". Není uveden v žádných dostupných historických materiálech. Podle Mayerovy kroniky jej převzali autoři publikace „Staňkovsko" z r. 1940. O tom, že naše ves již od svých počátků se jmenuje Hlohovčice jsem vpředu podal řadu důkazů jak z plzeňských Dvorských desek, tak i ze zápisů Desk zemských. Název Lovčina je odvozen od obecného pojmu „lovčina", jak se říkalo všem lovným prostorům a ty bývaly v našem katastru dávno před jeho osídlením, před založením osady.

Ani pan řídící Bedřich Holub ze Srbic, který též zpracovával stručně historii přiškolených obcí ve svých kronikách, se o tomto názvu ničeho[?] nezmiňuje. O robotách píše, že Hlohovčičtí robotovali na poplužním dvoře v Horní Kamenici, o čemž budu psát v příští kapitole.

Ovšem je možné, že v prvních letech 16. století – jen do r. 1521 – mohly Hlohovčice patřit krátce k panství Roupovskému a tu zase není možné, aby robotovali v Roupově, vzdáleném od Hlohovčic více jak 10 km. Muselo by to být na některém bližším dvoře patřícím k Roupovu, jako Kloušov, či Buková. Nikde jsem však o tom nečetl záznam ani v kronice hradu Roupova, která je uvedena v Sedláčkových „Hradech a zámcích".

Předtím[?] však se zmíním o pánech roupovských v souvislosti s jejich držením Hlohové a Dolní Kamenice. Je skutečností, že počátkem 16. století koupil Jan z Roupova (zemřel r. 1540) statky Hlohovou a Dolní Kamenici a je možné, že v oněch dobách plných zmatků a utrpení, kdy hrádečtí páni své sídlo opustili, připadly Hlohovčice na krátký čas pánům z Roupova.

Důkazy však chybí.

s. 32

Synové Jana z Roupova, Volf, Adam a Kryštof prodali tvrz, dvůr a ves Hlohovou, Vránov a Dolní Kamenici Vidršpergárovi z Vidršperka, sedícímu na tvrzi a statku Bílý mlýn. Tento Dolní Kamenici brzy odprodal, ale zase ji znovu sňatkem získal. Když zemřel 1571 na každého z jeho synů připadl slušný podíl. Syn Kryštof dostal půl dvora a vsi Hlohové, ves Kamenici Dolejší a Poděvousy se statkem Kloušovským.

Rok 1620 se stal osudným a nešťastným pro všechny, i jeho bratry. Kryštof, který „se dal potřebovat“ za stavovského povstání jako komisař a volil za českého krále falckraběte Bedřicha, známého českého zimního krále, velmi rychle prodal Hlohovou i ostatní statky, jež stejně r. 1624 připadly konfiskačním řízením (Dolní Kamenice již 1622) Maxmiliánu Trautsmannsdorfovi, knížeti Horšovotýnskému.

Nikde tu není zmínka o Hlohovčicích, poněvadž z předcházející kapitoly o Horní Kamenici víme, že Karel ze Šlovic zůstal císaři věrný a při prodeji hornokamenického statku jsou Hlohovčice, jako jeho součást, uváděny.

Hlohovčice – poddanská ves Trautsmannsdorfská

s. 33

V závěru kapitoly o panství kamenickém bylo řečeno, že statek byl koupí či výměnou získán horšovotýnskými Trautsmansdorfy r. 1678

Staré gruntovní knihy velkostatku Horšův Týn, uložené ve Státním archivu v Klatovech i s robotními registry, knihami kontribučními a Josefínským katastrem (vše pečlivě inventarizováno pod názvem „Velkostatek Horšovský Týn) vedou Hlohovčice od r. 1678.

V těchto knihách a listinách jsou Hlohovčice uváděny pod poněmčeným jménem „Lokowschitz". Gruntovní knihy jsou tři a budu z nich hovořit při jménech hlohovčických usedlíků.

Horšovotýnští Trautsmannsdorfové, jak již jsme v předešlé kapitole uvedli, získali konfiskačním řízením po Bílé hoře velmi levně obrovské panství, obsahující většinu území a vesnic pozdějšího horšovotýnského hetmanství.

Pro velkou rozlehlost bylo panství rozděleno do vrchnostenských obvodů (samosprávných statků) s panem vrchním, kontribučním písaři, dráby, vedením pozemkových (gruntovních) knih a pod. a na každém poplužním dvoře se správcem, pokladním, dráby, hlídači, dvorskou čeládkou (bude vyjmenována u srbického dvora) a pod. – Hlohovčice podobně jako Čermná, Hlohová, Kamenice, Vránov, Křenovy, Puclice, Malahovy, Čečovice, Horšice atd. spadaly pod vrchnostenský úřad v Čečovicích. Tam byly také vedeny záznamy do gruntovních knih, záznamy o kontribucích, robotách, dědictvích, svatebních smlouvách, dražbě pozemků, dluzích u každé obce a každého robotníka. V zápisech v gruntovních knihách se můžeme dočíst o osudech každého hlohovčického gruntu.

s. 34

Kontribuce a roboty se měnily podle současné situace na gruntě (usedlosti) a proto uvedu[?] jen jako příklad povinnosti takového hlohovčického celoláníka na přelomu 18. a 19. století. Dále také zkazky

z doby roboty, jak jednu zachoval v kronice pan řídící Holub ze Srbic a druhou vyprávěl starý pan Jakub Toupal (Kuba Kozohoje[?])

Robota

Na robotu chodili Hlohovčičtí do Horní Kamenice, kde byl jeden z poplužních dvorů knížete Trautsmannsdorfa z Horšova Týna. (Pozn.: *Poplužní dvůr* byl dvůr s ornými poli, lukami a pastvinami – bez lesů a rybníků).

Celý sedlák v Hlohovčicích byl povinen:

3 dny na jaře orat k setbě, 1 den orat příloh, 1 den vozit hnůj, 9 dní žít obilí, 4 dni pomáhat potahem, 2 dny sekat o senách, 1 den se účastnil jako honec při lovu na zajíce, – měsíčně platil 5 zl. kontribuce. Kdo se chtěl oženit, musel 7 dní navíc robotovat.

Že roboty byly různé o tom svědčí robota Čermenských na dvoře hlohovském a roboty Srbických, o nichž budeme také hovořit.

Zkazky z roboty

Kdysi o senách pracovali Hlohovčičtí na lukách pod Krchleby. Za poledního odpočinku si mužští odskočili na sklenku do krchlebské hospody.

V hospodě seděl náhodou dudák a ten zahrál robotníkům na pekla[?]. s. 35 A s touto muzikou se chlapi dali odvést dolů k panským lukám. Přišli však o něco později a dole už na ně čekal správce s drábem. Rozhněván hnal se na robotníky s holí.

Ale zle se potázal[?]. Robotníci s kosami v rukou se mu postavili a jeden z nich, jménem Josef Traxmandl, říkali mu Porka, chytil správce za krk a uhodil s ním o zem, až prý tento zaječal.

Porku stihl těžký trest. Byl odveden v poutech a údajně pak poslán na pevnost do Dalmácie, kde pobyl 14 let.

Podobnou vzpomínku na svého děda vyprávěl starý Jakub Toupal, jeho otec (tedy Kubův praděd) i s jinými odepřel pánům povinnost. Všichni rebelové byli potrestáni 25 ranami lískovicí.

Je jisté, že podobných případů byla řada a život Hlohovčických, Čermenských, Hlohovských a dalších pod čečovickou a týnskou vrchností byl těžký a podobný životu robotnického lidu v celých Čechách. O tom čteme ku př. v Jiráskových Psohlavcích, Vrbových[?] „Chodských rebeli-

ích“ a řadě románů jiných. Podle dochovaných písemných zpráv zachytil vše ve svých „Dějinách selského stavu“ K. Krofta. U nás to potvrzují zachovaná robotní registra a kontribuční knihy, uložené v Klatovech.

Tyto písemné materiály o Hlohovčicích jsou značně rozsáhlé a měl jsem možnost po tři půldny do nich nahlížet. Mnoho jsem si, ovšem s [*nečitelné*] ztížením, přečetl, ale nebylo v mých silách, abych vše úplně[?] mohl zapsat. Vše je psáno německy a švabachem a pak kurentem. Šlo mi hlavně o hlohovčické usedlíky a ty jsem si ze tří gruntovních knih vypsal a v dalších kapitolách je uvedu. Zapsal jsem si i některé události na několika gruntech.

s. 36

Uložené materiály by byly pro normálního člověka – laika málo záživné a málokdo by měl trpělivost jim naslouchat[?], leda osudy svých předků každý sobě. Je to nicméně studijní materiál pro odborníky, případně pro úřední potřebu, pro speciální práce a pod.

Je tam totiž i *Josefínský katastr* naší obce. Jsou to spousty volných listů uložených v deskách (šanonech). Obsahují všechny katastrální pozemky, soupis obyvatel, výměru každého pozemku, očíslení parcel, jejich lokaci (umístění) v katastrálních honech a tím jsou i jména honů uchována. Prohlížel jsem ku př. parcely „Na sádu[?]“, poněvadž to jméno mívalo pro mne jako kluka zvláštní zvuk.

To vše přenechávám budoucím mým následovníkům ke studijním účelům, aby mohli tuto moji malou práci doplnit, opravit a zpřesnit.

Hlavní je, že víme, kde jsou staré písemnosti o Hlohovčicích uloženy. Něco jsem také užil v dalších kapitolách.

Uzavírám trautsmansdorfskou kapitolu s tím, že robota hlohovčických skončila rokem 1848 a panství Týnské po osvobození v r. 1948.

Hlohovčice – osada prastará – založení a osídlení

V předcházejících kapitolách jsme si vyprávěli o poddanské podřízenosti naší vsi různým pánům, o panstvích a statcích těchto pánů, o dávné historii našeho kraje ve vztahu k naší vsi, o hradech, hrádcích a tvrzích, na nichž páni a vladykové našich předků sídlili. s. 37

Nyní obrátíme pozornost zcela k naší vsi, k jejímu zakládání, osidlování, životu lidí, o jejích gruntech a usedlostech, o jejich životě, práci a v druhé části knihy o zvycích, obyčejích, prostě o všem, co nějak s jejím životem souviselo, co zanechala písemná svědectví, co uchovala paměť a tradice.

Zakládání osady.

Vraťme se v mysli do dávných dob, do posledních let vlády krále Jana Lucemburského (1310-1346) a do prvních let panování otce vlasti, krále Karla IV. blahé paměti, jehož šestisetletého výročí úmrtí jsme v r. 1978 vzpomínali. (Doba jeho vlády: 1346 – 1378).

Jan, otec Karlův, málo hleděl péče o svou zem. Většinu času svého panování dlel v cizině, účastnil se her a turnajů a domácí šlechta i drobní zemánkové si hleděli zase více svého prospěchu a rozmnožování majetku na úkor koruny. Jan potřeboval na svůj dobrodružný život mnoho peněz. Půjčoval si je od pánů a dával jim královské statky v zástavu. Množili se loupeživí rytíři, lapkové, kteří si stavěli tvrze na přechodech a přepadali kupce, obchodní karavany i diplomatické posly. Země chudla a pustla. Lidé opouštěli vsi, potulovali se krajem a mnozí se dávali do služeb loupeživých rytířů a zvykali zahálce. s. 38

Když se mladý Karel vrátil z Francie, kde byl na vychování, zhrozil se situace v zemi. Ještě za života otcova ujal se řízení a správy země. Začal pronásledovat a trestat loupežívé lapky, vykupoval zastavené královské statky a snažil se, aby zabránil hladu, bídě, hladomoru, jež řádily mezi poddaným lidem. Urychleně nařídil dávat lidem půdu

k obdělání, zakládat nové osady, aby byla zúrodněna půda. A do této smutné doby spadá i založení naší vesnice.

Řekli jsme si vpředu podle vyprávění archiváře Teplého, že v prostoru, kde stojí naše ves, se rozkládaly těžko průchodné mokřiny, porostlé křovisky, listnatými stromy (bělečemi) a jehličnatými lesíky – borovinou.

Tyto mokřiny vytvářel potok, tekoucí od úbočí Radlice a rozlévající ze svých nespádových zákrutů vodu do velké šíře, trvale promáčel půdu v prostoru pod Srbicemi až k Bažantnici, od Poděvous až k rybníčku ve drahách a podél potoka až pod Krchleby a i dál. Jistě, že v tomto prostoru byla i suchá místa, vyvýšeniny jako na Klítce, na Stráních v Srbicích, kde stávala tvrz a pod.

Že tyto mokřiny zarostlé hustými křovisky zde byly a porostu se dobře dařilo, o tom podávají podnes svědectví některá místa v našem katastru. Ve drahách, hned za vsí k Kočvarům[?] za mých mladých let bý- *s. 39*
vala za fotbalovým hřištěm bažinka zarostlá sítím. Jako kluci jsme se na ní houpávali, dávajíce ovšem pozor, abychom se neprobořili do hlubokého bahna. Jednou prý se tam kobyla probořila a museli ji provazy vytahovat. Zrušením starého, původního účelu drah, ušlo toto místo pozornosti a za léta, řekněme 20 – 30 let, bažina zmokvala, změnila se v močál a prorostla křovisky a stromy, z nichž některé již do močálu padly a prokazují v malém pradávný obraz krajiny, obraz onoho neprostupného Bláta.

A podívejme se dál nahoru do drah k rybníčku. Z celé plochy dna v současnosti vyrůstají již do značné výšky pruty budoucích křovisk a rybníček se časem změní v druhou bažinu zarostlou křovím a stromy.

A na rychlý růst porostů ukazují i současné, snad úmyslně založené remízky „v jamách" a nad „Lohovským rybníkem". Na poděvousských polích dole k potoku při vlhkém létě zapadaly sklízecí stroje tak, že práce musely být prováděny ručně. V hloubce je tu jen rašelině podobné bahno.

A řekli jsme, že v prostoru křovisk byla i často suchá místa, kde rostly dubiny (na suché louce[?]), topoly, kaštany a na Klítce borovice. A takové sušší místo bylo i tam, kde byla později zakládána osada.

Tyto velké křovinaté prostory skýtaly dobrý úkryt pro četnou lovnou zvěř, ať kančí, vysokou, lišky, jezevce, zajíce či pernatou jako bažanty, jeřábky, tetřívky, křepelky, koroptve a pod. Je jisté, že prostory

sloužily jako *loviště*, či jak se říkalo „*lovčiny*“ pro vojvody na hradištích a později vladyky na tvrzích Hradiště byla na Holubí hlavě, v pradávnu na Srbické Hůrce, na Holci, Radlici, Netřebu atd. Blízké tvrze byly na Hlohové, na Hrádku, v Srbicích, Lštění atd. s. 40

A na všech těchto faktech jsem napsal v následující kapitole *báji o založení Hlohovčic*. Každá pověst má své historické jádro a že pozdější obyvatelé osady byli lidé Hlohovcovi, to potvrzuje jejich původ od Hlohové a tvrz na Hlohové má své počátky již ve 13. století.

Víme, že naše krajina byla součástí chodské kolonisace čili chodského osídlení. Lid, který byl za prvních let Karlova řízení země vyslán, aby nejprve osídlil osady kolem tvrzí, pak aby kopal regulační svody, který klučil lesy a křoviska v našem budoucím katastru, to byli oni „*bratří Chodů domažlických*“, osidlující Staňkovsko, Kolovečsko, Polensko atd. Byli to tedy lidé z Chodů, českého kmene, kteří s ostatními kmeny jinými tvořili Český stát.

A že to bylo v dobách Karlových, je velmi pravděpodobné, ač Čermná – dvůr tu již byl v roce 1233.

To také dosvědčuje, že nejprve vznikaly osamocené dvorce s pozemky kolem, *čeledí a rodinami*, jež se rozrůstaly, zúrodňovaly další pozemky pro sebe stavěly vlastní další dvorce a vznikaly osady – vesnice. Za doby Karlovy vznikaly *osady tvarem lánové* a takovou byla i naše ves.

Nejdříve totiž vznikaly osady *lesní – kruhové*, po vyždáření krajiny na rozcestích *osady újezdní*. To byla doba 10. – 13. století. Ve 14. století byly osady stavěny podél cest, buď po jedné nebo obou stranách. Cesta tudy vedla křovisky od Hlohové k tvrzi srbické a tržní osadě Kolovči. s. 41 Usedlosti v lánové osadě měly za humny lán pole. U nás to bylo za každou usedlostí na západní straně pole „za humny“, loučka za humny, druhé pole za humny a případně ještě pole „v ouzkejch“. Na východní straně jen louka – trávník, poněvadž potokem končil katastr ve směru východním.

A vyslal-li jeden z Hlohovců některé poddané na zúrodnění hlohovčického Bláta, nemuseli to být jen lidé od hlohovské tvrze, kteří zakládali osadu, mohli být i ze Škrchleb od Hrádku, ale i odjinud.

Všichni však museli podle tehdy platného *práva purkrechtního zaplatit zákupné čili podací*, jež v oněch dobách na Týnsku činilo asi jednu kopu grošů za lán ve výměře kolem 60 strychů (korců). K tomu do-

stali *lehotu čili lhůtu* (lhotu) na 5 až 10 let, kdy nebyli vázáni žádnými platy a povinnostmi. Prostě lhůta trvala do zúrodnění určených (přidělených) lánů a ještě pak nějaký čas, když už půda dávala užitek (Podle Krofty o poddaných na Horšovotýnsku)

O původu názvu obce, myslím, už není třeba mluvit, poněvadž vše bylo podle uchovaných dokladů vysvětleno vpředu. Ves se tedy od svého počátku jmenovala Hlohovčice, ovšem zastara psáno *Hlohowczicze*. V 16. století se objevuje v zápisech Zemských desk při převodu statku Kamenického název *Lohowczicze* (Lohovčice) a ten převzali i Trautsmannsdorfové do svých pozemkových knih, ovšem poněmčeně *Lokowschitz*.

Zakladatelem naší vsi byl jeden z Hlohovců na Hlohové, předchůdce Jana z 80. let 14. století, ať se jmenoval Bohuchval či Bohuslav. Ke Hlohové jsme patřili původně i kostelem a pohřbíváním a to od pra-
s. 42 dávna, tedy od založení osady. Kostel při tvrzi byl asi kostelem farním od pradávna.

Při zakládání lánových osad se plocha obdělávaných pozemků v jedné lokalitě nazývá *hon* a v něm má pak každý osadník svůj *lán*. Při obdělávání dalších prostor se postupovalo po honech. V každém honu měl každý osadník svůj lán či parcelu. Byl-li hon velký, byly i lány velké a opačně. Výjimku tvořil základ osady, jejž tvořily původně dva dvorce. Jejich usedlíci si obdělali půdu v blízkosti a proto také tyto usedlosti měly většinou lány v blízkosti osady. Tak ku př. lán „na brance[?]“ patřil k pozdějšímu č. 11. Lán za ním ke Staňkovu usedlosti č. 10 a tak bylo i ve směru k Srbicům. Ovšem při šíření osady došlo k zásadním změnám, ale přesto těmto dvěma usedlostem patřily většinou lány blízké vsi. Přesná výměra, lokace a očíslení u určení majitele parcely bylo dáno až Josefínským katastrem z osmdesátých let 18. století (1780 – 90).

Každý hon měl své pojmenování. Byly určeny i hony pro společné užívání zvané „obcizny“, z nichž některých se později staly t. zv. obecní pozemky (dráhy, pastviny, díly atp.) Takovým společným pozemkem čili „obciznou“ byl hon počínající tam, kde stojí Klendů chalupa č. 47 až ke příkopu, který svádí vodu s polí „za příkopem“, kolem Fajtů „roudolí“ a lukami za humny do strouhy u bažiny na drahách. Honu se po výstavbě řady chalup k pozdější cihelně říkalo „pole za Křížoje k cihelně.“ A proto také honu za nimi k Srbicům se říkalo „Za obcinou“ lidově „za vopčízny.“

Každý hon měl tedy své pojmenování. S těmi názvy honů se setkáváme i v gruntovních knihách trautsmannsdorfských. Aby jména byla zachována i pro budoucí, pořídil jsem jejich plánek podle katastru a tuto je vyjmenuji; s. 43

Za humny (a to hon prvních polí hned za usedlostmi, hon luk za humny, hon druhých polí za humny), V ouzkejch, V dlouhých lukách, Na soudolí, Pod cihelnou, Pod lesíky, Za lesíky, Na silnici (vlevo a vpravo od cesty k Močeradům), Na kšňovech[?], Na velkých a malých dílech, Na klínu, Ve vrchojích[?], Ve drahách dole, Ve drahách nahoře, U rybníčka, Na srdu[?], Na kaplánku, Na vorolíčkách[?], Na brance, U žebráčka dole (později Za Němečkoje polem), V Serbusoje špici, U hrušek, U rybníka, Na drážkách, V jamách, Na berlíku, U žebráčka nahoře, pole Na dvorsku, louky Na dvorsku, pastejřova louka, Na trávníkách, Za Jankoje, Políčka k Srbicům (za Kohoutoje), louky Za vopčízny, pole Za vopčízny, Na trubačce[?], Za příkopem, Na semerinku[?], Za Křížoje k cihelně (původní Obcizna) – občina.

Hlohovčická báje.

Jako Mistr Alois Jirásek zpracoval na základě starých zvěstí z Kosmovy a Dalimilovy kroniky a tradice lidového vyprávění známé „Staré pověsti české“, tak i já se tuto pokusím na podkladě zachovaných archivních skutečností vyprávět báji či pověst o tom, jak naši dávní předkové žijící v osadách pod tvrzemi, či na samotách v lesích k nám přišli a nový domov, osadu z dřeva roubenou sobě založili. s. 44

V mé mysli se odvíjejí obrazy zašlých časů, dávných událostí, vidím krajinu lesy porostlou, vidím mokrá trásoviska, s nimiž naši předkové při jejich odvodňování, žďářením a klučením svedli neúprosný zápas, aby půdu úrodnou učinili a nový domov osídlili.

Pojďte se mnou a poslyšte báji dávných, zašlých časů. Poslyšte vyprávění o lidech, kteří na odvodněných mokřinách se usadili a tyto pro sebe a své užitečnými učinili. Slyšte, co se dochovalo z bájných vyprávění o pokoleních, jež tu v naší krajině se usadila.

Nebylo tu měst, dědin jen málo a na návrších či ostrohu nad potokem vévodily vladycké tvrze a na kopcích stará hradiště.

Na pomezí země čněly se ohromné pralesy, při potocích a řekách zelenala se trásoviska houpavé půdy. Bylo na šíru i v lesích dost ohřáných[?] bažin s křovisky ptactvem oživenými, dost slatin, v nichž se shlížely staré stromy, mnohé z nich pak válejíce se a hnijíce v tmavé, nahnědlé močálovité vodě. Zvěře bylo všude hojnost. Divoký kanec s bachyněmi rozrývali půdu a váleli se v bahně, spletitým podrostem křovisk táhla liška a ve větvích se mihla i divoká kočka. s. 45

Na travnatých a sušších místech pásly se srny, ve vysoké a suché trávě dováděli tetřívci a na hnízdech seděli jeřábci a křičeli bažanti nad hlohovskou vodní tůní. Vladykové z okolních tvrzí a vojvodové z hradišť, pořádali v těchto (končinách) lovčinách hony na černou, vysokou a pernatou zvěř.

Hvězdná obloha večerního času zářijové noci jiskří nad krajinou. Čilý ruch na tvrzi hlohovské ruší klid nad usínající osadou pod tvrzí.

To čeládka tvrzní na [*nečitelné*] příkaz pana Bohuslava Hlohovce, vladyky na tvrzi hlohovské, na hon se chystá a zbroj sobě připravuje.

Již před několika dny pan Bohuslav zprávu dostal, že v mělkých tůních a bahniskách směrem k Hůrce hradištní a tvrzi srbické, v lovčinách za vrškem bažantím, stádo kňourců s bachyněmi se prohání, půdu ryje, vysokou zvěř, bažanty a jeřábky plaší.

Rozhodl se vladyka, že hon uspořádá a dostatkem masa kančího, řádně vyuzeného, tvrzní špíže před zimou naplní a i poddaní pak z jiné zvěře užitek míti mohou.

Den před lovem příkaz vydal, aby luky – samostříly novými tětivami, z ovčích střev spletenými opatřeny byly, aby toulce šípy hrotitými naplněny, kopí aby v ohni zakalena a břitce[?] naostřena byla; psí láj, k lovu zvěře a nahánění vycvičená, v zadní části tvrze s pacholky vodiči připravena byla. s. 46

I dostatek tyčí nosítkových aby byl a dva spřežní vozy na zvěř u brány k zapřažení stály a na vrch bažantí zítra k polednímu dovezeny.

Proto onen ruch na tvrzi vládne a posel dolů osadou jde, a poddané ještě upozorňuje, aby jako naháněči a nosiči k časnému jitru připraveni byli.

První ranní kohoutí zakokrhání budí trubače, který pak troubením na roh oznamuje, aby vše se včas k honu připravilo. Během hodiny jsou

přípravy provedeny a vladyka Hlohovec se svými blízkými na koních a pěší družinou se vydávají na lov. Cestou pod tvrzí se přidávají poddaní co naháněči a nosiči a za osadou se průvod účelně řadí, aby se vydal na cestu k vršku bažantímu.

Na svahu škrchlebském je světlo z dvorce vidět, když se průvod do lovčin určeným směrem ubírá, nad rybní tůní hlohovskou za vrškem bažantím se řídká mlha válí, když za Hůrkou na východě počíná se den rozbřeskovat. Ještě před tím dává vladyka pokyn k zastavení, aby poslední pokyny lovcům a naháněčům udělil.

Již se rozednívá, když míjí tůň a tu již čelo lovců vyplašilo na úzké cestě k srbické tvrzi křovisky vedoucí stádečko srn, z něhož hned tři kusy pod střelami z kuší k zemi padají.

Na povel vladykův jeden sled lovců křovisky směrem k vršku Klítce vyráží a druhý stezkou k Hůrce se žene. Asi po čtvrthodince těžké chůze a jízdy na koních vyrážejí psi štěkotem vlevo[?] k potoku. Stádo kňourců z bahniska pod Skalicí před potokem vyplašili a tito ke Klítce směřují. Vladyka smluveným signálem oba sledy zastavuje a nařizuje, aby lovci i naháněči oběma sledy do šíře rozestavenými oblouk pro kruhový obchvat svírali, bachyně od podsvinčat oddělili se snažili, aby tak útěk kanců a bachyň zadrželi. s. 47

A tu nastává ten pravý čas štvanice a divokého lovu. Ke slovu přicházejí ve hbitých rukou ostrá kopí, která své cíle zasahují. Jásavý pokřik lovců značí každou zasaženou kořist. I několik laní a dva jezevci se stávají vítaným úlovkem.

K polednímu je zatroubením lov ukončen a lovci s naháněči přicházejí s ulovenou kořistí, kterou nosiči nesou na tyčích na určené shromaždiště pod osamělými duby a topoly na suchém místě mezi křovisky.

Velká radost vládne nad úlovkem a lovci usedají k zaslouženému odpočinku a hovorům o kořisti a právě skončeném zdařilém lovu.

Vladyka Hlohovec obklopen lovci dává si vyprávět o průběhu celého honu. Poddaní, nosiči a naháněči, stojí a posedávají opodál.

Když se radostný hovor a jásot uklidňuje, tu se jeden z hloučku sedících poddaných, Hadam, zvedne a osmělí, jde před vladyku a prosí o slyšení.

Vladyka Hlohovec nadšený bohatým úlovkem, umožňuje Hadamovi, aby řekl, co má na srdci s. 48

Hadam se osmělí a hovoří:

„Pane můj a vladyko náš, již několikrát jsme tudy lovili a místo, kde právě odpočíváme, by se po vyklučení křovisk a stromů, po vykopání odvodních[?] stok, k založení dvorce hodilo, neboť tráva je tu hojná a bohatá. Již dlouho o tom doma přemýšlím a mé četné rodině by toto místo jako vhodné a dobré se zdálo. Dej mi, pane, svolení. Místo plodným udělám, dvorec zdvihnu, podací[?] plat zaplatím, tvým věrným poddaným nadále setrvám a povinnosti mě tebou uložené vždy pilně a cnostně konati budu."

Vladyka hledí na Hadama poddaného, přemýšlí a po chvíli mlčení všech kolem, kteří slovům Hadamovým naslouchají, promlouvá:

„Tož, Hadame, měj co žádáš, tu[?] pal, místo sobě a svým vykluč, srub s dvorcem zdvihni, půdu plodnou učiň! Již před časem došla mi zvěst, že mladý král Karel, náš milostivý pán, z Prahy příkaz vydal, aby nové kraje zúrodňovány byly, stoky a svody v místech mokrých kopány a nové osady zakládány.

Tato možnost se ti tedy dává a ty, Hadame, místo toto a do šíř kolem vhodným k žití tobě i svým prací pilnou učiň!"

To řka, dal vladyka pokyn ke zpáteční cestě na tvrz. Radostná byla cesta domů.

s. 49

na vršku bažantím zvěř s tyčí nosných na vozy spřežní naložena byla a v průvodu žerčím[?] ke tvrzi a vsi hlohovské vezena. Ženy a děti vstříc šťastným lovcům běžely, aby je s radostí uvítaly. Zvlášť pak radostný byl návrat Hadamův.

Plyne čas, přejde zima a členové rodu Hadamova místo pod Hůrkou mýtí, stoky svodné kopou, ohradu z kolí kolem příštího dvorce zatloukají a houžvemi vážou. Uvnitř pak dvorce základy z desek kamenných, od tvrze srbické dovezených připravují, aby na nich stavení srubové zdvihnouti mohli. V průběhu léta a Hadam, od onoho lovu Tůpal řečený, už není sám, ale s rodinou Kuby, který jako další osadník přišel, aby v práci oba mocně[?] pokračovali. Počet lidí dělných se tak rozrostl. Kuba, později řečený Novej osadník) vedle Hadamova také dvorec pro sebe a svou rodinu roubí. Spolu usilovně[?] dále stoky svodné k potoku kopou, zem vysušují, křoviska a stromy klučí.

Tak se Hadam Tůpal a Kuba Novej prvními osadníky, na místě neúrodném kdysi, stávají.

Zvěst o jejich počinu letí krajem a od pana Bohuslava dostavše svolení a lhůtu, přicházejí další a svou s potomky rodu Hadamova a Kubova osadu zakládají. Společně pak prostor kolem a dále klučí, křoviska pálí, a tak již před polovinou 14. století stojí tu osada lidí Hlohovcových, *po vladykovi Hlohovci Hlohovčice* pojmenovaná. s. 50

To už pak nejsou lány honů jen svých dvou dvorců kolem, ale celý vějíř honů směrem k slunci západu, pod lesem Klítkou, pro pohřbu dříve[?] ponechaným, to jsou hony podél společných drah, hony směrem k hlohovské tůni rybničné, hony k Srbicům, hony v jamách u rýžoviště blahé paměti, jsou tu louky a nivy[?] úrodné.

A tu končí dávná báje. Lidé Hlohovcovi tu pevně sedí, mozoly rukou svých chléb dobývají a i svou vlastní historii vytvářejí, aby potomstvo na ně hrdě vzpomínati mohlo.

Usedlíci – jména

O původu prvních usedlíků jsme si řekli vpředu. Zúrodnili půdu z bažin a křovisk, kterou odvodnili. To ovšem bylo zprvu vysušení a odvodnění z velké části jen povrchní. Půda zůstala těžká, hlinito-jílovitá, na což i počátkem nynějšího století, si v zápisech stěžuje v kronice starý pan Mayer. Mnohá léta byla i pro naše předky neúrodná. s. 51

A teď, kdo byli ti první usedlíci? Již z let 1380–90 známe několik jmen jako Vaněček, Chlumek a Janek. Se jménem Vaněček se setkáváme i v první gruntovní knize. A nebudu dalek pravdy, když řeknu, že mezi nimi byli Toupal a Nový a vůbec to mohli být první osadníci, jak jsem uvedl v pověsti o založení osady. Co mne k tomu vedlo: Slovo Toupal je ze starého Tůpal – Taupal – Toupal od výrazu: Tu (zde) pal (vypaluj)! Tedy„ zde vypaluj les, stromy a křoví. A při tom je Toupal i Serbusem[?]. Serbus je od slova „servus“ v latině a česky značí otrok či poddaný. Tedy poddaný od tvrze Hlohovské přišel, aby pálil a mýtil na místě jemu pánem svěřeném, do užívání daném. Poddaný čili Serbus Tůpal se jako první usazuje. Přišel za ním druhý, nový osadník a tak mu Serbusi říkali „ten novej“ od toho mu zůstalo jméno Nový.

A tak bychom tu měli prvé dva osadníky, zprvu v osamělých dvorcích.

s. 52

Kdybychom mohli nahlédnout do archiválií po pánech ze Šlovic, jistě někde uložených v ústředních státních archivech v Praze, není pochyby, že bychom se s těmi jmény setkali. Víme, že původních usedlíků bylo 16.

S prvními dalšími ověřitelnými jmény se setkáváme v první trautmannsdorfské[?] gruntovní knize z let 1678 – 1700. Nelze s jistotou říci, že pořadí v knize uvedené by určovalo pozdější popisná čísla, poněvadž u některých jmen jsem se dočetl, že jsou to dědici. Mož-

ná že podrobnější studium zápisů by mohlo určit náležitost jména k té které usedlosti. Číslování usedlostí bylo provedeno později.

V závěru knihy je přiložen seznam usedlíků, který uvádí i kontribuce. Odváděli celkem 30 zlatých 10 krejcarů a 60 slepic. Za jakou dobu není uvedeno.

Ani v druhé knize není ještě uvedeno číslování usedlostí.

V prvé knize jsou uvedena tato jména usedlíků: Jan Bernklau, J. Vaněček, Václav Toupal, Křížek Korba, Vít Nový, Jiří Toupal, Michal Toupal, Jakub Toupal, Barta Toupal, Petr Janeček, Matěj Lexa, Jiří Lexa, Urban Rambous?, Prokop Soukup, Jindřich Princl, Florian Votruba a jedno jméno, jež pro mne bylo nečitelné.

Druhá kniha obsahuje vedle jmen z prvé knihy další jména z let 1700 – 1800. Tak kupř. nová jména: Jiří Květon, Jiří a Lorenc Herianové, Urban a Ondřej Hajnarové, Tomáš a Urban Čadové, Janek Traxmandl, Jan Procházka, Leonhard Stöhr, Urban Kryštof, Jiří Fiehm? a Jan Šlengl. Dvě jména u jednoho přídomku to je vždy otec a syn – dědic. *s. 53*

Ve třetí knize, jež začíná svými zápisy po r. 1800, jsou již usedlíci uvedeni podle popisných čísel. Zápisy jsou vedeny přibližně do let osmdesátých minulého století a v knize jsou už i zápisy úředníků pozemkových knih nově zřízeného okresního hejtmanství po r. 1850. Je z toho patrné, že tato kniha byla převzata z úřadu vrchnostenského na úřad státní a je možné, že už souběžně byla vedena nová pozemková kniha, poněvadž seznam čísel usedlostí není úplný, je vedena jen do pop. čísla 31.

Aby bylo aspoň trochu známé, co knihy obsahují, uvedu několik výpisů z knih u různých?* jmen.

Čp. 1. Adam Bernklau – o tom je řečeno, že se na usedlost přižení v r. 1865.

Čp. 2. je chalupa Pavla Roučky a jeho ženy Magdaleny. Po nich mají chalupu Jakub a Anna Nových. Zápis: Na základě výroku odevzdaného zdejšímu soudu z 20.1.1865 na pozůstalost Filipa Roučky a jeho ženy dne 1.4. zemřelého, ukládá se právo vlastnické na domek č. 2 i příslušenstvím v Hlohovčicích a právo zástavní na obnos 70 zlatých a doživotní byt v tomto domku na Annu Roučkovou. Dále se ukládá na základě svatebních smluv mezi Jiřím Vycatem? a jeho manželkou Annou, roz. Roučkovou atd. spoluvlastnictví Jiřího Vycata?.

Čp. 3. majitel Jan Korba, pak Josef a Veronika Korbovi – pak Jiří Čer- *s. 54*

venka s manželkou Marií.

Výpis ze zápisů: Na základě dlužního úpisu od 1.1.1867 manželů Antonína a Markéty Červenkových z Hlohovčic se povoluje Jakubu Hajdlovi?, chalupníku ze Srbic, vklad opisu? této obligace ve sbírce listin – a to právo zástavní na pohledávku Samuela Huttera na obnos 200 zlatých, dále Josefu Jirkovi 134 zl., 13.5. na Šalomona Blocha 500 zlatých. 10.7.1880 právo vlastnické pro manžele Josefa a Kateřinu Vaňkovou – výměnek pro manžele Antonína a Markétu Červenkových... atd.

Čp. 4 – majitel dvora Adam Kryštof, po něm Ondřej Kryštof

Výpis: Podle postupní listiny ze dne .. na dlužní upsání? se ukládá za prvé ... za druhé ... za třetí: převod pohledávek hypotečních na selský dvůr č. 4 pro Šalomona Blocha, záležející v sumě 105 zl. a 220 zl. s 5% úroky.

A tak bychom mohli ve výpisech pokračovat u každého čísla, uvádět řady převodů, pohledávek, svatebních smluv s pozemkovými nároky atd. To by jistě nebyla zábavná četba. Kdo by měl o osudy své usedlosti speciální zájem, musí si zajistit přístup do Státního archivu v Klatovech, ovšem v žádosti udat, že to je za účelem studijním. Tam pak sedět, překládat z němčiny atd.

A teď už jen uvedu seznam usedlíků podle třetí gruntovní knihy. *s. 55*

Čp. 1. Majitel Matěj Procházka, po něm Toupal a od r. 1865 Adam Bernklau. Čp. 2 Pavel Roučka, Jakub Nový, Jiří Výcut? Čp. 3. Jan Korba, Josef Korba, Jiří Červenka čp. 4. Adam Kryštof, Ondřej Kryštof, č. 5. Josef pak Jan Bernklau, Jakub Landrkol? č. 6. Vít Procházka, Matěj Toupal, Jakub Toupal – po r. 1880 Vavřinec Mašek č. 7 Jan Hajnar č. 8 Jiří Bernklau č. 9 Jakub Nový, Jan Nový č. 10 Jan Toupal, Václav Toupal, Kateřina a Petr Toupal č. 11 Matěj Nový č. 12. Jiří, Matěj Traxmandl, č. 13 Tomáš Korba, č. 14 Jan Herian č. 15. Martin Nový, č. 16 Šimon Herian č. 17 Josef Chmelíř č. 18 Ondřej Šlengl, Jakub Herian, č. 19 Adam Stahl (1812) – pak Jakub Procházka č. 20 neuvedeno, č. 21. Matěj Hajnar, Jakub Nový č. 22 Anna Kozová, č. Jan Kolečka? č. 23 Jakub Toupal č. 24 Jakub Výcut? č. 25 Josef Mach č. 26 Jiří Toupal č. 27 Josef, Jan Traxmandl, 28. neuvedeno č. 29 Matěj, Michal Kryštof č. 30 Michal Bernklau, č. 31 Marie Konopíková?

Podle těchto gruntovních knih lze sledovat, že ze současných usedlíků jsou tu od počátku jména Toupalů, Nových, Korbů a Bernklauů,

z pozdějších jména Kryštofů, Traxmandlů a Procházků. Po některých zůstala jen jména pochalupní jako Princlů, Čadů, Lexů, Janků, Květonů.

K těm rodovým jménům je nutno si něco říci k jejich původu. Napřed to byla jen jména křestní a přídomky podle činnosti, vlastnosti, pak i přezdívky, jež se ke jménům přidávaly. Také dříve se přidávala ke jménům křestním jména otce a děda. Uvedu příklad. Na dvoře byl Kuba, jeho otec se jmenoval Martin, děd Vojtěch. Tak ten Kuba se jmenoval Kuba Martina Vojtů. Martinovi říkali Martínek, Martiňák, Martinů – Jakubovi Kuba, Kubík, Kubíček, Kubalík, Jakubů, Jakubec, Jakubíček[?] atd. V závěru této kapitoly se pokusím podle etymologie (původu) slov odvodit některá hlohovčická jména pochalupní, aspoň na původních 17 usedlostech (i zahradníků[?]). s. 56

I ta jména, s nimiž se setkáváme v 17. a 18. století nejsou původně příjmením v pravém slova smyslu, jsou to přídomky. To že tu byl Toupal, neznamená příjmení, ale je to přídomek podle činnosti (tu pálil) a to jméno se vyskytuje i v jiných vesnicích, či krajích, poněvadž se tam také vypalovalo, pálilo. Korba také od činnosti či vlastnosti (výroba koreb, široký jako korba) atd.

Skutečná příjmení byla přidělena až tereziánskými patenty v 2. polovině 18. století. Poddaní si buď ponechávali původní přídomky, či jim je vrchnost sama přidělila.

Ve starých dobách to bylo tak: když se někdo přiženil na novou usedlost, nebo se zakoupil, ztratil své původní jméno a dostal rodové jméno podle původní usedlosti, na kterou přišel. I po ženě bylo jméno Terezák, Rozinák atd.

Sedláci a chalupníci

s. 57

Původní stará lánová osada Hlohovčice měla 16 selských usedlostí. Ke každé usedlosti patřily pozemky ve výměře od 55 do 70 strychů, přidělených zakladatelům osady podle purkrechtního práva na Horšovotýnsku. Tyto pozemky tvořily louky, pole a jeden až dva kusy (parcely) lesa v Klítce. Dále byly přiděleny společné pastviny, dráhy a společná (později obecní) část lesa. O názvu honu „Za rovížny[?]“ čili za obcížnou[?] jsem již se zmínil i o samotné „obcížně[?]“.

Majitelé usedlostí byli původně jen sedláci – celoláníci. Projdeme si nyní jednotlivé staré původní usedlosti a také k jakým držebním změnám v průběhu staletí došlo.

První sedlák v řadě na západní straně osady ve směru k Hlohové byl dvůr „U Sedláků.“ Ten měl již od pradávna ve svém objektu věnnou nebo deputátnickou či výměnkářskou chalupu, podle tereziánského číslování č. 2 „U Kubalíků.“ O této chalupě mluví již staré gruntovní knihy. A tam je uvedeno též, že určitý pozemek od dvora byl dán někomu k užívání. Snad tedy ta chalupa byla objektem věnným pro někoho z dědiců. Na témž dvoře byla postavena později, ale už před rokem 1838, i chalupa č. 32 „U Němečků“ a na ní se vyskytuje jméno Bernklau – když na Sedláků bývali Bernklauové s určitým přerušením držení, když se tam 1865 Bernklau vrací.

s. 58

Zapamatujme si pro druhou část této kapitoly o chalupnících, že od dvora u Sedláků byly dědictvím, či jinak, odděleny nějaké pozemky. A tak bude i u dvorů dalších.

A teď k původu pochalupního jména „U Sedláků“ Poněvadž v objektu dvora byla již od nepaměti i chalupa, byl na usedlosti ve dvoře sedlák i chalupník, tak ten větší byl „Sedlák“ a odtud pochalupní jméno *U Sedláků*. Chalupník byl Kuba od Sedláků a byl postavy menší a podsadité, tak mu říkali Kubalík a pochalupní jméno bylo „*U Kubalíků*.“

U Pavjanů docházelo, jak potvrzují gruntovní knihy, k častým změnám majitelů. Původním majitelem byl v r. 1678 Vaněček. A Vaněček byl v Hlohovčicích již r. 1381, jehož dědictví bylo dáno jakémusi Chlumkovi. Zápisy o předávání a prodeji svědčí, že i od tohoto dvora část pozemků ubyla.

Původ pochalupního jména je těžko řešitelný. Jsou tři možnosti: Složené slovo pávi Jan by svědčilo o pýše domácího? majitele (říká se „pyšný jako páv“) nebo druhé slovo „povijan“, že ve stavení bývalo hodně dětí a povijanu se často užívalo na jejich balení do povijanů. Odtud snad „U Povjanů?“ A ještě by byla třetí možnost. Na dvoře byl otec Pavel, syn Jan a místo Pavlů Jan se krátce říkalo Pavjan.

U Němců byli Kryštofové také od dávna. Podle knih někdy od r. 1700. I u tohoto dvora došlo ke ztrátě některých pozemků z nutných odprodejů či následkem odkazů. Stojí zde možnost, že Kryštofové od Hadámků pocházeli od Němců, nebo oba přišli do vsi co by příbuzní. Byl-li Hadámek od Němců, musel být vybaven i nějakými nemovitostmi (poli, vrostlé? pozemky) od Němců. Byl-li u Němců Hadam s větším majetkem, byl na chalupě Hadámek s malým majetkem. s. 59

A teď k původu pochalupního jména a to bude možno starší než na dvůr přišli Kryštofové. Podle pořadí jmen v prvé knize, byli tam Toupalové. A ten prvý si asi vzal ženu z německé vsi (jako můj otec z Ohnišova) a tak se na dvoře začalo říkat „U Němek?“ z toho později vzniklo „U Němců.“

U Koptíků býval dvůr velký, o čemž svědčí i prostor Koptíků a Šenkýřů nádvoří. A na gruntě hospodařili od pradávna Bernklauové. A aby se po chalupě odlišili od jiných Bernklauů dostali jméno Koptík. Kopt je staročeské slovo a znamená saze. Kopta – Koptík je dnešní slovo sazinka čili šmudla. Snad ten některý z předků si nepotrpěl na čistotu. Odtud „U Koptíků.“

Ovšem na tomto dvoře došlo k nějakém krizovému dědictví, dvůr byl rozdělen jak objektem dvora vlastního tak i pozemkově. Vznikla nová usedlost č. 43, dnes „U Šenkýřů“. Většina pozemků byla odprodána u obou polodvorů a pozdější Landrkol? u Koptíků měl už jen 5 hektarů. U Šenkýřů stávala chaloupka, velmi pozdě očíslená (73) která měla asi svůj původ již v bývalém dvoře.

V oddělené části dvora vznikla později hospoda. Byl-li (jejím) maji- s. 60

telem té nové části Bernklau, je možné. Ale byla-li dědicem dcera, jméno se změnilo. V zápisech se na této části objevuje jméno Fiehm?.

O hospodě v Hlohovčicích je mluva v zápisech Zemských desk již v r. 1676 jako „pusté." Podle jakési zakodlé? tradice prý tato krčma, později „pustá," byla za vsí na místě dnešního č. 47 (U Klendů – Barčinů), stojící na bývalé „Obcízně?."

U Princlů byl původním majitelem Princl, jeden z původních osadníků, který přišel se svým jménem už asi z Hlohové. Na místě staré tvrze stávala později Princlů hospoda.

Jméno Princl vzniklo od slova princ. Že se jeho držitel asi jako princ choval a byl malý říkali mu Princl a koncovka – el (psávalo se Printzel) znamenala zdrobnělinu. Tak ten náš prapředek byl Princl, Princlík. Majitelé se na dvoře měnili a posledním majitelem celého dvora byl Jakub Toupal, z rodu Toupalů od Serbusů. Od něho koupil, ale už jen půlku pozemků (asi 30 strychů) s objektem dvora celým můj děd Vavřinec Mašek. Ostatní pozemky byly porůznu rozprodány.

U Hurbánků byli od pradávna Hajnarové asi z té doby jako u Němců Kryštofové. Tragédii posledního Hajnara popíši v kronice rodů. Po Hajnarovi přišel Schneider – vulgo Šarapatka, který zase pak celý dvůr rozprodal a objekt dvora vlastního byl při prodeji rozdělen podélně na dvě poloviny. O podrobnostech v kronice rodů.

s. 61

Proč u Hurbánků? Prvním Hajnarem byl Urban Hajnar. Říkali mu Hurbánek a proto u Hurbánků. Později u Šarapatků, dnes u Pešků a Kubánů.

Od Poustků dvora odpadlo několik pozemků odprodejem a z důvodů dědických. Původně byli na dvoře Bernklauové, později i dnes Mayerové. A proč se říkalo a dodnes říká „u Poustků"? Slovo poustka je odvozeno od staročeského „pustka" což je opuštěná usedlost. To mohlo být v oněch smutných dobách 15. století, kdy byly i celé vsi pusté. Od té doby pochalupní jméno „U Poustků"!

U Květonů ubyly pozemky odkazy v dědictví (ke Klendům č. 42) a odprodejem později. Kolem r. 1700 je na usedlosti Jiří Květon a po něm brzy, ještě v tom století Nový. A po onom Květonovi zůstalo pochalupní jméno. A jméno Květon je od starého slovanského jména Květoň.

Dvůr u Serbusů byl jedním z původních dvou dvorců, jež tvořily základ pozdější osady Hlohovčice. Pozemky obou původních dvorců

byly v blízkosti usídlení, což pamatujme. Serbusů i Novejch měli pole k Srbicům, Na dvorsku, Na brance, dole i nahoře U žebráčka, Ve špici[?] atd. Oba dvory byly někdy v počátku 19. stol. či ještě dřív rozděleny, Serbusů dřív, Novejch později.

Pozemky druhé části Serbusů dvora – u Michalů č. 10 – byly rozprodány. Ze Serbusů dvora v prvé části objektu zůstalo stavení s č. 26, dnes už neexistující a postaveno nové mající pak č. 35. U Michalů zůstalo číslo 10 t.j. původní. Bylo to po rozdělení také hospodářství s půlkou pozemků. Majitel si postavil hospodu. Pozemky byly od tohoto čísla později rozprodány a pak i hospoda prodána a koupil ji Jakub Leš. Další v části „Kronika rodů. *s. 62*

Z Novejch dvora rozdělením vznikl dvorec u Jírašů č. 41. Původní č. 11 u Novejch je dnes u Detrů[?] Původ jmen Serbus – Toupal a Nový byl vysvětlen vpředu. A pochalupní jméno „U Jirešů" má původ z křestního jména Jiří – Jíra – Jíreš. Majitel byl Hajnar, později Šazama[?].

U Janků zůstal grunt celý. Jméno u Janků se traduje snad již z let 1390, kdy za sporu o dědictví v Hlohové byl mezi hlohovčickými poddanými Janek a později v gruntovních knihách jmenovaný Janek Traxmandl. Odtud tedy původ pochalupního jména „U Janků".

U Křížů (v rohu) v pozdějším čísle 13 byli Korbové od založení osady a v letech 1678 se připomíná Křížek Korba. Odtud „U Křížů." I tento dvůr byl rozdělen původně mezi bratry Korby. Druhá půlka dostala č. 39 a jména na této chalupě se měnila. Od této půlky odpadly některé pozemky.

U Fajtů, kde kdysi býval rychtář – fojt se připomínají jména Janeček, Veselý, Herian, Baxa, Paleček[?]. Dvůr zůstal celý a jeho majitelé, zvláště ti poslední velmi zámožní. Jméno u Fajtů je odvozeno od fojta – starosty, rychtáře. *s. 63*

U Lexů je jméno po prvním majiteli Lexovi a slovo Lexa je odvozeno od jména Alexandr. Majitelé se měnili, poslední je Hecák[?]. Dvůr zůstal téměř celý až na několik pozemků, odprodaných asi před 40 lety.

U Čadů býval výměrou největší dvůr. Byli na něm Čadové, uvádění již v 17. století. Po nich nese dvůr své pochalupní jméno. Původ slova odpovídá slovu čaditi, jehož význam jsem zatím nezjistil. I tu se vystřídalo několik majitelů a poslední byli Peteříkové[?], ač už i toto jméno tam není.

Poslední dvůr, na jehož zahradě byly postaveny dvě chalupy (č. 24 a 18), nese pochalupní jméno u Matějů. Jméno ještě po prapředkovi, který se jmenoval Matěj. Dvůr byl jedním z těch pozemkovou výměrou menších a zůstal celý.

To by byl velmi stručný popis původních usedlostí s jejich změnami ve velikosti pozemků (výměry) a původu pochalupního jména.

Chalupníci – bezzemci a chudí.

s. 64

Na počátku 19. století podle *seznamu* Václava Bernklaua (Vaška Kvasničků) druhého [*nečitelné*] starosty po r. 1918, důchodce[?], *z r. 1838* měla obec 40 čísel. To by znamenalo, když 16 čísel patřilo sedlákům, č. 2, 32 byly postaveny v objektu Sedláků dvora, č. 26 a 35 byla čísla u Serbusů po rozdělení dvora, č. 39 v rozděleném dvoře u Křížů v rohu (u pozdějších Řezníčků – Mayerů) a přidáním i číslo 41 u později rozděleného dvora u Novejch, byly by tu tyto chalupy: č. 2 u Kubalíků (nejstarší chalupa), č. 18 u Michalů, dříve u Klůkařů, č. 19 u Martínků, č. 20 selská kovárna, č. 21 u Chrastilů, č. 22 u Kadlečků (již neexistuje), č. 23 u Pinolů[?] (není, na jejím místě dnes nová budova prodejny Jednota), č. 24 u Krejců, č. 25 u Machů, č. 26 Serbusovic[?] to původně selský dvůr), č. 27 u Kundrů (Pešků), č. 28 v Beňově[?], č. 29 u Hadámků, č. 30 u Hodlíků[?], č. 31 u Pulendů[?], č. 32 u Němečků (už neexistuje), č. 33 u Kovářů (Hrbáčků[?]), č. 34 u Špiclů[?], č. 35 – selské u Serbusů, č. 36 u Rozinů, č. 37 u Matěka[?] Krátkejch, č. 38 cihelna, č. 39 – Řezníčků od dvora Křížů, č. 40 V chaupě[?]. Když to spočítáme a odečteme rozdělené dvory, cihelnu a kovárnu, *bylo v r. 1838 v Hlohovčicích 19 chalupníků*.

Řada jmen na chalupách měla jména původem ze selských dvorů. Opět uvedu příklady.

s. 65

Tak v č. 2 byl původně Kuba (Kubalík) od Sedláků, v č. 29 Kryštof od Němců, v č. 30 byl Rambous od Čadů, v č. 31 Bernklau od Sedláků, v č. 36 a 40 Korbové od Křížů. Ovšem nebylo tak všude.

A že v průběhu 18., 19., a počátkem 20. století docházelo ke změnám ve složení obyvatelstva, je jisté. Byly to odprodeje pozemků, dědictví s odkazy pro četné potomky i u selských dvorech, „na něž se nedostalo“ a tak se i z mnohých selských potomků stávali chalupníci, u sedláků byla cizí čeleď a tak docházelo i k sociálnímu třídění obyvatelstva osady – obce. Dělením ze dvorů byly dávány pozemky k užívání buď jen

do smrti dědice, nebo nastálo. Tito si stavěli chalupy na pozemcích rodičů, či si kupovali místo na obecním (předtím „obcizním“) majetku. Tak vznikala třída chalupníků, domkářů a také bezzemků. Mnozí se tísnili v nájmu v jedné sednici, když byl později postaven obecní domek, bydleli, jak se říkalo, v pastušce. Na které se nedostalo, odcházeli napřed do služby, pracovali po zrušení roboty na panském, hledali práci na cestách, v lomech, později v uhelných šachtách, prováděli podomní obchod, hlavně s hadry. Když si něco našetřili kupovali pozemky od rozdělených dvorů a také od dvorů, kde docházelo k dočasné finanční, či jiné tísni.

Z dob hlohovčických hadrářů se zachoval popěvek: „Copak mě má milá, neznáš? Já jsem ten z Lohovčic hadrář. Handluju s hadříčky, hadry, znají mě panenky všady.“

s. 66

chalup postupně přibývalo a já ve svém nejútlejším mládí, kam až moje paměť sahá, byla poslední už stávající chalupou stavení Kohoutů č. 61. Jako první novostavbu pamatuji u Šalíků[?] a stavěla se pak řada domků na obecním ve drahách jako u Matulků[?], u Martina Kubalíků, u Honzy Klůkařů (Grubrů), trafika Josefa Martínků, Honzy Moldánů, a Venda Martínků (Zikmundů) a Vaška Venů[?]. Ty další byly stavěny, když jsem byl se svými starostmi mimo domov.

Tak po roce 1838 byly postaveny chalupy u Klendů (42), hospoda u Šenkýřů (43), chalupa Roulů[?] (44), Moldánů (45), Hájků (46), Klendů – Barčinů (47), Kubánů (48), Křížů k cihelně (49), Bombišů[?] (51) druhá chalupa u Machů (52), Kvasničků (54), Grangarů[?] (55), Procházků (56) Kovářů na hrázi (58), Truhlářů – Klůkařů (59), Rozináčků (60) a Kohoutů (61).

Někteří z těchto chalupníků se do vsi přistěhovali ze sousedních vesnic a někteří jsou původu hlohovčického z těch chalup, či dvorů, kde bylo více dětí, a mezi nimi už jsou vedle havířů i vyučení řemeslníci a průmysloví dělníci a ti rozmnožují tak počet dělnické třídy, která po roce 1918 přejímá od sedláků řízení obce. To jsem však trochu předběhl a musím se vrátit do vsi, jak vypadalo po zrušení roboty, t.j. po roce 1848.

Hlohovčice po zrušení roboty.

Po zrušení roboty 6. září 1848 vstoupil v platnost za dva roky, t.j. v únoru 1850 zákon o novém řízení čili? politicko-správním a soudním v c.k. rakousko-uherském mocnářství. Byly zrušeny vrchnostenské úřady jako i instituce politické správy, které do té doby tuto veškerou moc vykonávaly. Byly nově zřízeny zemské úřady, zvané gubernia, krajská a okresní hejtmanství s příslušným správním, soudním, finančním a celním? či berním? a vězením?. s. 67

Hlohovčice podléhající dosud trautsmannsdorfskému vrchnostenskému úřadu v Horšově Týně, staly se součástí nově zřízeného okresu a hejtmanství tamtéž.

V čele okresní správy politické stál okresní hejtman, jmenovaný guberniem a potvrzovaný samotným císařem pánem. Byl vybaven velkou pravomocí, k jejímuž výkonu v době Bachova absolutismu sloužil rozsáhlý represivní aparát jako nově zřízené četnictvo, ve městech policie, pak soudy, aresty, berňáky a jiná zařízení.

Četnictvo bylo soustředěno původně jen v okresním městě, ale v průběhu dalších let byly zřizovány četnické stanice v menších střediskových obcích. Ve Staňkově byla zřízena četnická stanice v r. 1872.

Hejtmanstvím, t.j. okresem patřily tedy Hlohovčice do Horšova Týna, krajským úřadem (župou) do Plzně a krajským soudem do Klatov. Farností, četnickou stanicí a poštou do Staňkov, školou napřed do r. 1830 také do Staňkov a pak do Srbic.

Pohřbíváním náležely Hlohovčice do let devadesátých 18. stol. do Hlohové, pak do Staňkova. O tom bude řeč dále. s. 68

Každá obec měla svůj obecní „ouřad“, starostu (za dob poddanských rychtáře a za kmenových? dob fojta), obecní výbor s radními, kováře, pastýře a slouhu? v podobě hajného, zvoníka, ponocného a bubeníka.

Za robotních dob dosazovala rychtáře vrchnost. Po zrušení roboty si jej volili sedláci a ti také tvořili obecní výbor.

A v následujících podkapitolách si budeme o těchto zařízeních a „obecních zřízencích" vyprávět, jak nám to zachovaly zápisy, tradice a paměť.

Farnost a hřbitov

❦

Podle zápisů teplského kláštera, který podléhal proboštu chotěšovskému, jemuž Staňkov patřil, se dozvídáme, že staňkovský kostel byl již v r. 1271 farním chrámem, t.j. že měl vlastní faru, faráře a kaplana. O kostele hlohovském se mluví při sporech Jana Hlohovce, Oldřichem a Otíkovi v 90. letech 14. století. Otík prý kostelu odňal nějaký majetek a to chalupu zvoníka a potok Rušinu[?], ale poznav, že křivdu činí, zase vše kostelu vrátil. To bylo v době, kdy asi hlohovský kostel přestal být kostelem farním a majetek si chtěl Otík přivlastnit. Hlohovčičtí patřili původně farou i kostelem do Hlohové. Pohřbíváním ještě dlouho potom, když už kostel byl filiálním, podléhaje faře staňkovské, která se stala v r. 1384 farní osadou.

s. 69

V oné době stávají se i Hlohovčice farní osadou staňkovskou. To znamená, že různými úkony církevními jako křtem, biřmováním, poslední útěchou, svatebními obřady a pod. patřily do Staňkov, pokud i kněz docházel sloužil mše ve filiálním kostele v Hlohové. Pohřbíváním však Hlohovčičtí, jak vpředu uvedeno, patřili do Hlohové.

Kostel staňkovský byl za starých časů obehnán zdí, která byla v r. 1833 zbořena, poněvadž prý byla v chatrném stavu. Mezi zdí a kostelem byl hřbitov. Sem pochovávali Staňkovští a osadníci z řady obcí mimo Hlohovou, Hlohovčice a kdysi osadu Bílý mlýn (Byla to tvrz s osadou pánů Wideršpergarů[?] z Vidršperka).

Gubernálním nařízením ze dne 23. srpna 1784, kterým bylo uloženo hřbitovy z obcí odstranit, byl tento starý staňkovský hřbitov zrušen a zřízen nový na farském poli směrem k Horní Kamenici. Ovšem to se nestalo najednou. Ze starého hřbitova u kostela zůstala stát kostnice,

která byla v letech 1831-32 narychlo přestavěna na umrlčí komoru, aby tam mohly být ukládány mrtvoly zemřelých na choleru, která tehdy v naší krajině řádila. Tato umrlčí komora stála u kostela až do r. 1900.

Na novém hřbitově se začalo pochovávat v r. 1787 (tedy za 3 roky po gubernálním nařízení), kdy tam byl pohřben první nebožtík Tomáš Petřík ze Staňkova.

Poněvadž nový hřbitov byl pro svou dobu velmi prostorný, bylo zrušeno pohřbívání v Hlohové a do Staňkova začali pochovávat i Hlohovští, Hlohovčičtí a Bělomlýnští a pochovávají tam dosud.

Kříže a křížky

Když jsme tím pohřbíváním byli u posledních věcí člověka, je nutno se také zmínit o křížcích, které stály a některé ještě stojí na hlohovčickém katastru. s. 70

Kříže, boží muka, svaté obrázky na stromech, které byly součástí náboženského kultu našich předků a které stávaly u polí, v lese na stromech, na rozcestí, za vsí i ve vsi, nechávali zbožní lidé, aby tím uctili památku svých drahých, nebo aby poděkovali bohu za vyslyšení svých proseb. Ale jsou také křížky, které měly zaplašit zjevování duším[?] zemřelých, strašidel a nadpřirozených zjevem[?]. O některých se dochovala pověst, či tradice, proč byly postaveny. (Tradice je vyprávěním předávané z pokolení na pokolení) Více však je těch, jejichž původ není znám.

Taková pověst se také vztahuje ke křížku „U žebráčka“ na rozcestí k Čermné, jak ji zachoval J. Brichcín[?] z Čermné. Poslechněme si ji:

Jednou v zimě hledal v Hlohovčicích starý žebrák nocleh. Lidé se báli, aby jim žebrák v noci nezapálil a proto ho nikdo nechtěl vzít na nocleh. Když žebrák celou ves obešel a všude ho odmítli, vydal se cestou směrem ke Staňkovu. Došel až[?] k rozcestí k Čermné, ale pro velkou únavu a slabost nemohl dál. Klesl do sněhu na břehu u cesty a ráno ho lidé našli mrtvého.

Hlohovčičtí ho poznali, trochu se asi zastyděli a dali ho pochovat. Na tom rozcestí se pak žebrák v noci chodcům, jdoucím kolem onoho místa, zjevoval.

Hlohovčičtí se domnívali, že je straší proto, že[?] mu neposkytli nocleh a nechali jej tím zmrznout. Aby strašidla zbavili, dali postavit na rozcestí k Čermné křížek. Od té doby, co křížek stojí, přestal se duch žebráka zjevovat. Dodnes se však na tom místě říká „U žebráčka“ a křížek tam dosud stojí. Muselo to být hodně dávno, poněvadž i hony polí jsou tak pojmenovány. Je možné, že křížek byl i obnoven. s. 71

Jiný takový křížek stával při cestě k Močeradům na rozmezí hlohovčického a močeradského katastru, u něhož za naší paměti se modlíval denně při své pošťácké obchůzce starý listonoš Preisler ze Staňkova, který byl velmi zbožný, jehož syn je farářem v Kaši[?] u Rimnelka[?].

Další, větší kříž, stával mezi dvěma mohutnými lipami za vsí ke Staňkovu, a na místě, kde dnes stojí chalupa č. 71 „U Křepelů". Lípy byly poraženy a křížek později přemístěn na druhou stranu silnice a tam schován za křovím, stojí dosud. – Býval to kříž rozloučení se zesnulými ze vsi na jejich cestě v pohřebním průvodu k věčnému odpočinku. Starý p. Mayer v kronice jej nazývá „křížem mrtvých".

Dřevěný kříž s plechovým Kristem prý, podle vyprávění Pepíka Kubánů, stával na místě novější části Machů chalupy. Dřevěný kříž byl odstraněn a plochý plechový Kristus přibit na strom v lese při rozcestí do lomu.

V lese také visívaly svaté obrázky, v rámečku za sklem. Myslím, že to bylo v Čadů a Němců lese. [Po]sledním takovým pomníčkem, postaveným za[?] mé paměti, byl[?] (a snad ještě je), kamenný náhrobek – pomníček s fotografií a jménem a s dřevěnou zahrádkou před Fer[*nečitelné*] dvorem. Dala jej postavit matka synovi padlému v 1. světové válce. Dnes je zahrádka s plotem železným. *s. 72*

Školní docházka hlohovčických dětí.

Hlohovčické děti po zavedení povinné školní docházky za vlády Marie Terezie docházely do r. 1830 do obecné školy ve Staňkově. Jaká asi docházka při té vzdálenosti byla, si ještě dovedeme představit. Cesta bývala blátivá, obzvláště pro maličké nesnadná, oblečení často chatrné a důkladnost kontroly chabá. Josef Bouc z č. 26 vypráví vzpomínku na svou bábu, která do té staňkovské školy chodila. Říká: „Moje bába chodila do Staňkova[?] do školy, ale asi jen dva roky a to jen v zimě. Škola byla dřevěná v domku, který stál na místě pozdějších Klementů. Psát se nenaučila, ale jen trochu číst ve švabachu a snad i počítat."

Podle Kindermannovy školské reformy za Marie Terezie, byla stanovena školní docházka pro děti od 6 do 12 let. Už tehdy byla krácena „úlevami", které dožívaly i po vydání nových [škol]ských zákonů z let 1869-70, které mimo jiné stanovily povinnou školní docházku od 6 do 14 let, povolily zřizování učitelských ústavů a měšťanských škol.

s. 73

[Úle]vy pro venkovské děti platily nadále a to od sv. Jiří (24. dubna) do sv. Havla (15. října), aby děti mohly pást dobytek, či prostě pomáhat při zemědělských pracích jak doma, tak i ve službě u sedláků jako honáčci, pohůnci či husopasky a chůvičky.

[*Prv*]*ní škola ve Staňkově* se uvádí již v roce 1706. Byla to škola triviální, v níž se vyučovalo kromě náboženství také čtení, psaní a počtům. V roce 1793 se stal pomocníkem na této škole Fil. Wenig, zakladatel známého učitelského rodu Wenigů. V jeho době byla již škola dvojtřídní a stála nedaleko kostela, na místě pozdějšího obchodního domu Klementů. Škola byla dřevěná, krytá šindelem a svému účelu ani v oné době nevyhovovala. Teprve, když nebylo možno umístit do školy přes 500 dětí, byla r. 1823 najata v městečku místnost v hospodě u Jana Sládka[?], do níž chodilo asi 100 dětí městeckých a ohučovských. Byla tam 2. třída, když 1. a 3. třída zůstaly ve vsi. V této staré škole, v níž jednou při vyučování propadl strop, se vyučovalo ještě do r. 1866, kdy byla

zakoupena od Františka Zídka[?] budova, jež byla postavena pro účely hostinské za 5300 zlatých. (Je to nynější budova samoobsluhy proti zdrav. středisku ve vsi. Budova také svému účelu nevyhovovala a po 30 letech prý patřila mezi nejhorší školy v okrese. Teprve těsně před 1. světovou válkou začaly staňkovské děti chodit do nové krásné budovy, postavené [ná]kladem 153.429 K. Školu stavěl mistr[?] zednický Václav Vacík. Měšťanská škola byla v téže budově otevřena až v r. 1919/20 a do té chodily pak i hlohovčické děti. Prvním ředitelem byl Josef Bufka a hlohovčickým zůstala v paměti jména jejich učitelů jako byli Veselák, Zídek, Pincl, Kysela, Černý, Kříž a jiní. *s. 74*

Za 1. války sloužila tato nová školní budova jako vojenský lazaret.

Školy městecké měly svou později samostatnou historii. I tam byla po mnohých strastech postavena v r. 1892 nová školní budova u rozcestí k Čečovicům. Tato byla v letech 1922-24 renovována, přistavěno křídlo a nastaveno druhé patro a v r. 1924 v ní zřízena měšťanská škola dívčí, kam pak chodily i hlohovčické dívky. Prvním ředitelem byl Josef Burian a po něm Josef Zídek, staňkovský rodák, bývalý okresní starosta.

Měšťanské školy před 1. válkou byly jen ve větších městech jako v Domažlicích, německá v Horšově Týně a byla prý i v Merklíně, kam údajně i někteří hoši z Hlohovčic docházeli. Někteří však přešli na poslední léta školní docházky do obecné školy školy ve Staňkově, zvlášť počátkem války, kdy ještě v nové škole nebyl lazaret. Byl tam dostatek tříd, takže poslední ročníky 6., 7., 8. byly jako samostatné třídy a dávaly možnost širšího vzdělání. Tam chodil i Jeník Čadů, otec paní Božky Kejmíčkové[?], jak ona sama uvedla při příležitosti čtení této kroniky v listopadu 1979.

Ke konci minulého století r. 1896 byla ve Staňkově postavena nákladem průmyslníka Ondřeje Zieglera německá obecná škola, jednopatrová budova v sousedství sklárny, kde bylo zaměstnáno hodně dělníků německé národnosti. Byla zprvu soukromá, ale v r. 1918 ji převzal do správy stát. Byla trojtřídní. *s. 75*

I do ní odcházely některé děti české v posledních letech docházky, aby se naučily německy.

Škola srbická. Od r. 1830 začaly hlohovčické děti chodit do obecné školy v Srbicích. A tak je možné si o této škole povědět více, než o staň-

kovské, poněvadž do ní chodili již dědové a otcové mé dnes již 70 leté generace.

Srbice byly původně přiškoleny do Kolovče, kam docházely srbické děti do r. 1830. V zimní době mívali Srbičtí pro své děti, tak zvaného „pokoutního učitele". Takovým byl Tomáš Písařík. Bydlel v domku č. 21 a byl tkalcem. Ten jeho tkalcovský stav jsem sám u Písaříků viděl, když jsem jako devíti či desetiletý kluk chodil s Pepíkem Písaříků „do houslí" k mistru Šramovi[?] do Kolovče. Takových učedníků měl mistr Šrama[?] více a když už jsme něco uměli, tak jsme začali hrát „kousky" k poslechu a tanci jako v kapele. A se svým „uměním" jsme se museli někde veřejnosti ukázat. A tak se také pro srbickou veřejnost hrálo u Písaříků. A u Písaříků jsem viděl dědu Pepíka tkát na stavu. Ovšem děd Pepíkův to nebyl onen Tomáš „písmák", ale jeho vnuk. A ten Tomáš po řemesle vyučoval děti, jejichž rodiče si to přáli. Dostával za vyučování jednoho [ž]áka jedno polínko dřeva a jeden groš. Po jeho smrti bylo [po]koutní vyučování v Srbicích zakázáno r. 1814.

s. 76

[Po]něvadž škola v Kolovči pro obrovské množství dětí, které tam [do]cházely (lépe: měly docházet!) z Kolovče, Srbic, Poděvous, Hájů, [Tě]šovic, Strýčkovic, Chlumce, Žďánova[?], Chocomyšle, Unějovic, Bližic[?] a Nových Dvorů naprosto nestačila (byla dvoutřídní), bylo nutno pomýšlet na zřízení dalších škol.

Budu citovat přímo částky ze staré srbické školní kroniky: „Roku 1830 přičiněním rychtáře Jana Fibla[?], přes odpor panského vrchního Jana Jílka, který spolu s koloveckým farářem Vlčkem zřízení nových škol za zbytečné měl, zřídily se nové filiální školy (filiální škola byla v místě, kde nebyla fara – tam, kde fara byla, byla škola farní) a to v Srbicích pro Srbice, Hlohovčice a Těšovice, druhá pak ve Strýčkovicích pro Strýčkovice, Háje a Chlumec, třetí v Poděvousích pro Poděvousy a Čermnou, které do té doby (1830) spolu s Hlohovčicemi školou do Staňkov náležely."

V prvních dvou letech se vyučovalo opět privátně, ale zkoušeným učitelem. Vyučovalo se v najaté místnosti u Čepníků[?]. Prvním zkoušeným učitelem byl Tomáš Falout. Dekretem z 12. října 1832 se Falout stal definitivním honorovaným učitelem a škola se stala školou triviální.

Pro zajímavost zde uvedu, jaký plat měl učitel Falout v r. 1840:

1. základní plat v penězích ročně	59 zl. 51 krejcarů
2. naturálie:	
3½ strychu žita po 2 zl 18 kr	= 7 zl 52 kr
½ čtvrtce pšenice po 3 zl	= 1 zl. 30 kr
½ čtvrtce ječmene po 1 zl 30 kr	= — 45 kr
1¾ strychu pole II. tř. – čistý výtěžek	7 zl. — kr.
3. za kostelnictví	
3 strychy žita	6 zl. 45 kr.
48 koláčů à 3 kr.	2 „ 24 „
za oznamování mší	1 „ — „
za vyzvánění při pohřbech	4 „ 48 „
Úhrnem	91 zl. 55 kr
z toho jest odraziti desátek	5 zl. 59 kr
za čistění školy (to musel učitel platit)	4 zl. 48 kr
za oznamování mší 1 zl., který ještě vůbec nebere	1 zl —
Zbývá tedy učiteli čistých	80 zl 8½ kr.

V roce 1856 už bral Falout 202 zl. 28 kr.

s. 77

V najatých místnostech, jež se měnívaly, se vyučovalo do r. 1846, t. j. 16 let. Tehdy byla postavena nákladem tří obcí Srbic, Hlohovčic a Těšovic vlastní budova pro jednotřídní školu na místě, kde dříve stávala panská cihelna. Škola byla postavena „na hlíně z kamene“ z místního lomu, tesařským mistrem *Janem Čerenkou z Hlohovčic* (od Pajanů[?]).

R. 1862 byla zrušena škola v Poděvousích, poděvouské děti přeškoleny do Srbic a v Čermné zřízena samostatná škola.

R. 1876 byla otevřena 2. třída v najaté místnosti u Křepelů č. 8. Předtím v r. 1874 byl dán učitel Falout na odpočinek s penzí „podle nového zákona“ 400 zlatých rakouského čísla a zemřel pak u svého zetě, učitele Foreita a své dcery v Postřekově 1881 a je pochován v Kleněči. Faloutův zeť učitel Foreit se stal r. 1776 řídícím v Srbicích.

Tehdy je ke škole přistavěno dolní křídlo k silnici pro 2. tř. [R.] 1878 odchází Foreit do Postřekova a v Srbicích jako *řídící* [uči]tel nastupuje známá postava srbické školy *Bedřich Holub*, [ro]dák ze Kdyně a řídí školu až do r. 1920.

s. 78

[R.] 1889 byla odškolena obec Těšovice, pro kterou staví v r. 1888 novou školu, už tehdy s tělocvičnou a školní cvičnou [ku]chyní navrátilec

z Ameriky Jan Volf, rodem z Těšovic, [kte]rý kromě školy dal postavit také novou kapli a výstavnou [b]udovu chudobince se zahradou. Stal se tak těšovickým mecenášem.

V letech 1896-97 bylo na nové křídlo školy postaveno patro a zřízena 3. třída s kabinetem. Později za mé školní docházky měla škola dokonce 4 třídy se střídavým vyučováním v 1. a 2. třídě. Také byla na dva roky zřízena v Poděvousích pobočka – expoziturní třída srbické školy. Z učitelů starších a našich dob jsou známa jména: Po Holubovi nastoupil jako řídící Haser[?], učitel Formánek přešel do Těšovic, Kréz[?], Fronk[?], Altman, dříve také Abraham, později Chaloupka, Jemela a jiní.

Při vzpomínce na školu srbickou je nutno se zmínit i o tom, jak Hlohovčičtí pro svou obec zřízení samostatné školy žádali. O tom je tento zápis v srbické školní kronice. „Dne 11. dubna 1913 byla svolána úřední komise k žádosti Hlohovčických o zřízení školy. Trojtřídní škola v Srbicích má být rozšířena o jednu paralelní třídu a Hlohovčičtí již nechtějí nést další náklady na školu srbickou. Komise byla konána v Hlohovčicích i Srbicích. Kromě úředních osob z Domažlic, byli přítomni zástupci obcí a místní školní rady. Byl přítomen též říšský poslanec pan Janovec[?] z Kalovic[?], který podporoval Hlohovčické. [Ko]mise měřila vzdálenost od hlohovčické cihelny u Klítky ([do] Srbic do školy chodily i cihlářovy děti) do Hlohovčic a od[t]ud do Srbic. Byl o všem sepsán protokol. *s. 79*

[Vě]c se táhla rok a po roce 31. 3. 1914 usnesením odboru [ze]mské školní rady zřízení samostatné školy v Hlohovčicích nebylo povoleno."

Jistě by vzpomínek na školní docházku hlohovčických dětí bylo víc. Závěrem jen uvedu, že postavením nové školy v Kolovči byly děti 6., 7., 8. a 9. roku školní docházky byly přeškoleny ze Staňkov do Kolovče a od r. 1978, kdy byla uzavřena škola v Srbicích, dojíždějí všechny děti počínaje 1. třídou do Kolovče. A je zajímavé, že opět všechny obce tak, jak byly uvedeny v r. 1830 škol. docházkou do Kolovče, tam opět docházejí a Hlohovčice vlastně navíc.

Pošta

Poštou patřily Hlohovčice odjakživa do Staňkov. Staňkovská pošta má dávnou historii. První pošta byla ve Staňkově zřízena již r. 1647. Prvním poštmistrem byl Abraham Pachmayer z Rokycan, potomek známého postiliona Krištofa Pachmayera, o němž se píše od r. 1566. Ovšem tehdy neexistovali listonoši, dnešní doručovatelé. Na poštu si lidé docházeli a nosili pak vzkazy pro jiné. Ke zřízení listonošů došlo teprve dnem 1. listopadu 1886. Mívali velmi rozsáhlé rayóny a chodili jen pěšky. Listonoš, který chodil do Hlohovčic, měl trasu: Hlohová – Močerady – Hlohovčice – [Po]děvousy – Čermná. Ono se toho také mnoho nedoručo[va]lo a také to „lišáci" dělali tak, že pro celou ves nechá[va]li poštu v jedné chalupě a lidé si tam pro ni docházeli [ne]bo posílali děti. Josef Bouc vzpomíná i já trochu [p]amatuji že: „Pošta pro Kolovč přijížděla jednou denně známým polokrytým fiakrem. (Pošta v jakémsi menším „kontejneru" a kočí na kozlíku venku). Tuto poštáckou službu provozovali Mejtnejch (Karešů?) z Kolovče do doby než začal jezdit poštovní autobus." Onen autobus měl na kolech plné gumy a dělal velký rámus. Plašil husy, vířil prach či rozstřikoval bláto a doprovázeli jej zuřivě štěkající psi. Pamatuji, že nám přejel takového malého štěkálka a můj táta běžel na šoféra s vidlemi. Ovšem autobus mu ujel a otcův hněv přes noc vyprchal. Autobus také už tehdy vozil lidi a cesta z Hlohovčic do Staňkov stála 1,50 Kč. Ale lidi chodili raději pěšky a autobus vezl jen lidi do Kolovče či Chudenic. A ještě jedna tragická vzpomínka na ty první doby autobusové dopravy. Vůz měl vzadu schůdky na střechu, kam řidič ukládal kufry a balíky. Stávalo se, že při rozjíždění vyskakovali na schůdky nezbední kluci, aby se kousek svezli. A to stálo Trubačů školáka život, když si také vyskočil na schůdky, vylezl výš a jak chtěl seskočit autobus sebou asi v zatáčce smýkl, klukovi ujela noha a on sletěl na stranu přímo pod zadní kolo autobusu, který mu rozmáčkl hlavu.

s. 80

V letech osmdesátých minulého století byly zřizovány telegrafy. Tak ku př. telegraf ze Staňkova [d]o Kolovče a Chudenic byl zřízen 1884. Zřizování telefonů pamatuje již řada žijících současníků

s. 81

A také my starší pamatujeme, jak se isolátory telegrafního vedení na sloupech stávaly terčem házečského umění klukovské školní mládeže, což se pak neobešlo bez následných tělesných represí jak ve škole, tak i doma.

Obecní sluhové

Vraťme se do naší vsi v minulém století a ještě dřív, abychom sledovali vnitřní poměry a život a začínáme těmi sluhy, podle novějšího pojmenování „obecními zřízenci“. V každé samostatné obci, tedy i v Hlohovčicích, byl kovář, pastýř, ponocný, bubeník, zvoník a hlídač či hajný. Tito byli původně najímáni a vydržováni obecním výborem, který tvořili sedláci a na přelomu 19. a 20. století začínají být řádnými zaměstnanci i tam, kde již nerozhodovali jen sedláci. Bylo to asi tak po prvních všeobecných volbách.

Obecní kovář měl svou kovárnu, v níž kul železo, podkovy a podkovníky[?], koval koně, okovával vozy, točil obruče na kola a dělal i drobné zámečnické práce. Za dávných časů i zuby lidem trhal a kovářka se vyznala v léčivých bylinách, v zaříkávání a dětských a ženských nemocech.

Kovářova práce byla velmi rozmanitá. K tomu měl kovárnu s „veřtatem“ a nářadí. [Ko]várna stála odjakživa u vodní jímky, zvané „Ková[řo]je louže“, do níž stékaly vodní odpady[?] z celé horní [čá]sti obce. Při číslování usedlostí dostala číslo 20.

s. 82

Na kovárně žil odpradávna rod Kokošků, z něhož pocházeli i majitelé chalup č. 22 a 33. V č. 22 u Kadlečků před Kaasy byli Kokoškové a v č. 33, kde [s]e říkalo „U kovářů“ byli také Kokoškové. Říkalo se, že původně Kokoškové přišli z Čermné a tam se také svými potomky vrátili. Posledním kovářem na této kovárně, jehož synové odešli do Čermné, byl František Kokoška, kovář, jejž mnozí z nás pamatují. Měl

na tabulce na kovárně napsáno jen kovář, ale koně koval jako podkovář. Jeho nástupci ve vsi už pak měli na své firmě napsáno „zkoušený podkovář." Snad v tom bylo něco z řemeslnické pýchy, u Kokošky byl asi jen ten kovář ze skromnosti.

Za starých časů měl kovář za své práce k užívání dva až 3 strychy polí. Spolu s pastýřem měl nárok na určité naturálie a pak se s ním dělilo placení při tak zvané „svačině", o níž budeme mluvit při pastýřovi. Později se kováři platilo za jednotlivé práce, jež si tento zapisoval do notýsku (a to my starší pamatujeme) a jednou za rok dělal u každého sedláka vyúčtování, jež roznášel po staveních a po několika dnech, až měli, jak se říkalo, „peníze pohromadě", si pro ně přišel.

U kováře nutno říci, že proti ostatním zřízencům byl víceméně „řemeslníkem" samostatným. Měl svou kovárnu, své náčiní a nářadí.

Starý Kokoška byl „bručoun" a muselo se s ním umět vyjít.

Kovárnu ještě i mladší než my pamatují. Stála z části na dnešním rozšířeném Martinků dvorku za nynějším kulturním domem. Byla zasunuta trochu dál dozadu než je čelo dnešního Martinků domku a tam, co kulturní dům stojí, byla přední část „Kovářoje louže, jež sahala do úrovně rozhraní Chrastilů[7] a Hodlíků chalup. s. 83

Kovárna byla chalupa dříve krytá došky, za nás už taškami. Vpředu měla sednici, do níž se vcházelo „domem", proti jehož dveřím byla dříve černá kuchyň. Za ními dozadu byl „veřtat" (dílna) a pak byla ještě ve stejném objektu kůlna. Místo pro kování koní bylo u chalupy před veřtatem, někdy na rohu chalupy, kde byl i kroužek k vázání kobyly. Prostor nebyl krytý, jako tomu bylo v některých obcích. Hlohovčičtí museli kovat, když nepršelo.

Vůně připalovaného kopyta při zkoušení žhavé podkovy, lákala vždy nás kluky k podívané, zvláště tehdy, když byla kobyla nepokojná a mužští s kovářem nešetřili přezdívkami.

V kovárně byl začouzený až černý „veřtat", kde bylo ohniště s měchem, který kovář tahal levou rukou a pravou obracel železem v ohni. Na stěnách byly různé poličky, v nichž visely roztodivné kleště, a kladívka, svěráčky a jejich tajemné poslání nás kluky vzrušovalo. Uprostřed veřtatu stála velká kovadlina na mohutném pařezu. Vedle byl škopek s vodou, v níž kovář chladil hotové výkovky.

Za veřtatem byla kůlna, v níž stávalo velké kolo s pedály, jež bylo součástí dávného bicyklu.

s. 84

[Ko]vář také chodíval na pozvání do stájí a strouhal dobytku [př]erostlá kopyta.

[Kd]yž starý Kokoška dokoval, byla kovárna dvakrát proda[ná]. Nejprve ji koupil starý Chrastil (Palík?) a pak Pepík [Ko]rmíčků (Beinštan?) ženatý na Martinků chalupě č. 10. [Te]n ji rozbourál a myslím, že tím získal větší prostor pro [d]vorek u své chalupy.

[S] Kokoškou ovšem kovářské řemeslo ze vsi neodešlo. Káča Kohoutová?, vdova u Trubačů se provdala za kováře Palečka, který k chalupě přistavěl dílnu a provozoval další léta kovářské a podkovářské řemeslo. Po něm pak kovář Černý, který si vzal Káči Palečkové dceru z prvého manželství Annu, která žije nyní v Horšově. Posledním kovářem byl Josef Tesař, který bydlel u Fajmů a měl novou kovárnu přistavěnou k obecnímu domu. Odstěhoval se později do Hájů a jím řemeslo kovářské ve vsi zaniklo.

Pastýř

Náš? obecní pastýř pásl selský dobytek a bydlel v pastoušce. Vyháněl brzy na jaře dvakrát denně dobytek na pastvu. Ráno pásl do 10 až 11 hodin, aby se mohlo v poledne podojit, odpoledne pásl od 3 či 4 hodin až do soumraku. Po hovelském? posečení pásl jen jednou denně od 9 hod. ráno do 3 hod. odpoledne, pokud to počasí dovolilo. Když se ještě chovaly ovce, ty pásl do zimy, dokud nenapadlo mnoho sněhu.

s. 85

Na jaře, dřív než vyhnal stádo k pasení, šel od [st]avení ke stavení a upilovával v maštali hovězímu dobytku [š]pičky od rohů, aby si dobytek při štouchání mezi sebou neublí[ž]il. Za tuto práci dostával kousek másla či vejce.

Do sv. Jiří (24. 4.) pásl na všech lukách, potom se „právo zavíralo“ a pásl jen na přílohách a obecních drahách.

Hovězí dobytek svolával na náves práskáním biče, ovce troubením na roh či troubu. Když práskal či troubil, vyháněli sedláci a chalupníci dobytek před vrata na ulici, kde jej pastýř přebíral.

Nosil v ruce hůl až dva metry dlouhou, nebo bejkovec s dřevěnou rukojetí. Říkávalo se: „Komu čest, tomu čest – pastýřovi hůl či bejkovec.“ Také měl troubu, kterou si na jaře vyřezal kudličkou. Uřízl větev ze stromu, rozpůlil (rozštípl) ji, vyndal duši a potom obě půlky dal opět dohromady, obalil bílým lýkem z břízy nebo třešně a stáhl to houžví opět z lýka tak, aby neucházel vzduch. Houžev také bývala z březo-

vých prutů. Také míval na troubení volský roh jako ponocný (On to také někdy dělával).

Když chtěl hnát z pastvy domů, zatroubil, stádo zvedlo hlavy, dalo se dohromady a šlo domů.

Pastýř pomáhal při telení, bahnění i prasení a při nemocech dobytka i koní.

Na Zelený čtvrtek vyřezával (klestil) seránky[?] a bral bahnicím ohony. Uměl také zaříkávat a vyznal se v bylinách jako kovářka. Zastával někdy i funkci obecního sluhy, či ponocného. Ve chlívě u pastoušky míval obecního býka, kance a berana. Za svou práci dostával 20 až 30 zlatých ročně, sůl pro dobytek a nějaké pozemky k užívání. Název pastejřská loučka za Kovářoje louží, či pastejřské pole „v jamách" jsem ještě i já slýchával. s. 86

Jako velmi malý kluk pamatuji, že v pastoušce bydlel starý pastejř, který však už nepásl a také nepamatuji společné pasení dobytka. To až později, když už jsem byl dávno mimo domov, jsem slyšel, že v počátcích družstva byl učiněn pokus se společným pasením. Ale něco mi leží v mysli a to mi potvrdili i starší, že bývaly společně paseny husy husopasem a to byl jakýsi[?] Matulků[?] otec. Josef Bouc říká: „Pastýře pamatuji pouze posledního a ten se jmenoval Kouba. Dobytek již nepásl, ale choval obecního býka. Na Štědrý večer chodil po sedlácích, vyhrával koledu na baskřídlovku a pastýřka chodila s ním s košíkem na koledu." To potvrzuje i pan řídící Holub v kronice. A nyní se podívejme, co říkají zápisy o pastýři, prý uchované v Čermné a poukazující též na blízké obce, které spadaly pod stejnou robotu a to byly jistě i Hlohovčice, či Hlohová a Krchleby. Počátek vyprávění je stejný, jako jsem o našem pastýři říkal na počátku.

Pastýř prý míval i svého čeledína. Od sedláků dostával „sypku" po žních: věrtel žita, čtvrt strychu pšenice a 50 krejcarů od každého. Chalupníci platili za pasení peníze od kusu. (V Hlohovčicích snad víc a dělalo to asi oněch 30 zlatých jak jsem vpředu uvedl). Na sv. Ondřeje odměnil se pastýř sedlákům „svačinou", chalupníci ji nedostali. Do pastoušky přišel starosta s radními, zabili pastýřova vepře nebo ovci a přichystali [se]dlákům svačinu. Selkám poslal pastýř po hrudce [m]ásla, žejdlíku piva a čtvrtku husy. Tím zároveň zval [se]dláky na svačinu. Také pucklák[?] byl k té svačině pozván. [Mu]ziku platil kovář, který také společně s pastýřem pla[ti]l čtvrtku piva. Kromě toho dali s. 87

k svačině po bochníku [ch]leba a dvou librách másla. Jedlo a pilo se třeba dva [d]ny. Při té příležitosti si pastýř vyprosil od sedláků [s]lužbu na příští rok.

Způsob pastvy a jarní práce, t. j. klestění beránků a řezání ocasů bahnicím bylo stejné. Uvádí se, že k varlatům, ohánkám byly vybírány vejce a máslo. Když tato práce byla skončena, osmažili společně beránčí varlata s ohánkami ve vejcích a másle a hodovali.

Na sv. Ducha bývala jiná pastýřská slavnost, které se účastnili pohůnci a pasáčkové. To byli asi 12 letí hoši, kteří měli u sedláka stravu a nějaký plat asi 4–8 zl. ročně. Když sedlák potřeboval pohůnka k pohánění při orbě či setí, pásl za pohůnka pastýř. Pastýř pásl na obecním, pohůnek na selském. – Na sv. Ducha se pohůnci předháněli ve včasném vstávání. Kdo přihnal na pastvu první, byl král, druhý Hampač, třetí tambor a poslední byl koza. V poledne se pohůnci vrátili do vsi, chodili od dvora ke dvoru a vybírali od hospodyň vejce, máslo, buchty, prostě, co daly. Při tom vedli různá žertovná říkání. Tambor bubnoval a průvod šel po vsi. Když obešli celou ves, vylezli na některá vrata a vykřikovali o každém sedláku říkání buď lichotivá, či hanlivá, [po]dle toho, jak byli u koho obdarováni. Tak ku příkladu: „U Květonů pod lipou, mají Káči nabitou! Utečte, [c]hlapci milí, Káče střílí!“ s. 88

Ponocný

[m]ěl za úkol střežit noční klid v obci a chránit obec před [ne]kalými nočními potulnými lidmi. Ponocenství [b]ylo zavedeno však hlavně na ochranu před požáry, [je]ž byly za starých časů, kdy bylo ve vsích vše stavěno ze dřeva, častými a zhoubnými pohromami. Aby ponocný potvrdil, že je bedlivě vzhůru, že bdí, musel každou celou hodinu od 10 h večer do 4 ráno zatroubit na roh. Zatroubil vždy tolikrát, kolik bylo právě hodin. Za ponocné bývali vybíráni vojenští vysloužilci. Pro svou funkci dostával beranici, kožich, boty a roh. Ovšem všude takové vybavení nebylo.

O volbě a ustanovování ponocných obecním výborem na českých vesnicích bylo potrefně zachyceno v povídkách a divadelních hrách. Takovou humornou povídku napsal třeba Jaroslav Hašek ve svých „Povídkách z c. k. rakousko-uherského mocnářství“ (Bylo zfilmováno) nebo Stroupežnický v divadelní hře „Naši furianti.“

Já a moji starší vrstevníci troubení nepamatujeme, poněvadž náš ponocný pískal na hasičskou píšťalku. Když ale býval dřív ponocným pastýř, tak ten troubil. Funkce ponocného bývala spojena s funkcí zvoníka, bubeníka a hajného.

[By]l jím starý Hájek, Kuba Martínek a pak už asi Václav Traxmandl, nazývaný Véna z pastoušky a to už jsou živé vzpomínky mého mládí. *s. 89*

Bubeník

měl povinnost bubnováním na buben svolá[va]t lidi v každé části vsi, kde měl svá zastavení, aby vyslech[l]i obecní oznámení, vyhlášku, nařízení vyšších úřadů, [pro]stě vše, co dnes provádí místní rozhlas a bubnování [to] byla vlastně dnešní reprodukovaná hudba před vyhla[šo]vanými zprávami. Bubeník vždy zabubnoval nejprve takté staccato a ukončil dvěma či třemi samostatnými údery, zasadil paličky do poutek na řemeni, vytáhl z [ná]prsní kapsy papír a začal: „Na vědomost všem občanům naší obce se dává, že ....“ dočetl a pokračoval v cestě následován obyčejně houfem dětí.

[Je]dnalo-li se o sdělení, či pozvání, které se týkalo jen určitého počtu občanů, či šlo-li o věc vyžadující podpis, kolovala obcí „palička“ od bubnu srolovaná ve svitek, který si museli přečíst a podepsat ti, jichž se to týkalo a byli na listu uvedeni. Podle pořadí jmen ti ji pak předávali dál. Palička měla úřední vážnost a nesměla se ztratit.

Zvoník.

V naší vsi stála uprostřed mezi čtyřmi lipami od nepaměti kaplička s věžičkou a zvonkem. Byla zasvěcena, myslím, sv. Janu Nepomuckému, občané ti ji sami udržovali a vybavili ji zvonkem, který byl za první světové války sňat a dán pro válečné účely. [Po]něvadž to bylo, myslím, v posledním roce války, mám celou [u]dálost sundavání zvonku a jeho odvážení na korbáku [za] doprovodu lidí, v živé paměti. Po válce byl zakoupen [no]vý a pamatuji, že se říkalo, že už nemá ten zvuk [ja]ko měl původní, že je z méně kvalitní zvonoviny. [Vý]zdobu oltáře se staraly pobožné rodiny i jednotliví lidé. [Pa]matuji též, že se v kapličce konaly i nějaké laické pobož[no]sti (Bez kněze). *s. 90*

[Z]voník zvonil zvonkem ranní klekání, polední a večerní [kle]kání. Název klekání je odvozen od slova klečeti, poněvadž lidé se při zvo-

nění modlívali a při tom za stara klečívali. [Na] všechna zvonění měl zvoník přesný zimní a letní čas a lidé se v práci jak doma, tak na polích podle toho řídili. Dále se zvonilo „umíráčkem“ (říkalo se „smutná hodinka“), když někdo ve vsi umřel. Druhý den po úmrtí se zvonila „hrana“. Zvoněním byl nebožtík provázen na poslední [ce]stě ze vsi. I procesí jdoucí někam na pouť bylo do[pro]vázeno zvonkem. Zvonívalo se i při velkých bouřkách. Doma ve vsi to nepamatuji, ale znám to z kraje rodiště mé ženy na Šumavě, kde při každé větší bouřce zvonil zvonek v Královském Brdě[?].

Josef Bouc: Pokud já pamatuji, byl u nás obecním sluhou, současně zvoníkem, bubeníkem a ponočným Benda, starý Martínek, Hájek a posledním byl starý Véna Traxmandl.“ Ten byl i obecním hajným a nosil i pušku.

Na sousedním obrázku je jeho bubnování u trafiky (č. 71) při příchodu svobody v r. 1945.

Sousedská cihelna.

s. 91

[Po]něvadž v hlohovčickém katastru jsou značná ložiska vysokokvalitní[?] cihlářské hlíny (to potvrdil i nedávný sondáž[n]í průzkum), jež na mnoha místech vystupuje až k po[vrch]u a to bylo známo i našim předkům, rozhodli se [se]dláci počátkem minulého století (asi ve 20 tých letech), [že] tuto hlínu zužitkují a postaví si svoji sousedskou [ci]helnu. Za místo těžby hlíny a stavby cihelny si [vy]brali méně úrodný pozemek „Na Semeninku[?]“ pod lesem Pitkou[?], kde hlína vystupovala téměř k povrchu. Vlastní [ci]helnu (pec se sušárnou a obydlím pro cihláře) postavili [u] stávající cesty do lesíků a do lomu. Lom už tehdy [s]loužil pro těžbu kamene a štěrku na stavbu a úpra[vu] nových i stávajících cest.

Vpravo u cesty pod Čadů lesíkem postavili pec a obydlí pro cihláře a vlevo první kůlnu na sušení výrobků. Kůlna měla velmi prostornou půdu, kde se sušily tašky, jež byly vyváženy kolečkem po zvolna se snižujících fošnách a prknech. Cihly se ukládaly v přízemí. Vpředu

před kůlnou a částečně i pod krytem z přečnívajících půdních prken byl cihlářský stůl a „plac“ pro přívoz a zpracování hlíny. Když se „hliniště“ těžením vyčerpávalo a těžní stěna se od první kůlny vzdalovala, postavili dále k hliništi kůlnu druhou a spojili hliniště s oběma kůlnami úzkokolejným kolejištěm, po němž cihlář na vozících dovážel hlínu a do druhé kůlny syrové výrobky k sušení.

[Ci]hlář byl najímán sedláky smluvně a na cihelně se vystřídala řada cihlářských rodin. *s. 92*

[Z] těch zůstala v mé dobré paměti cihlářská rodina [Kre]jsů, která se do Hlohovčic přestěhovala z podobné [ci]helny v Kočerovicích[?]. Sám jsem jako klučík při jejich [s]těhování asistoval, když můj otec je také povozem [s]těhoval. Krejsů měli asi tři chlapce a myslím jednu nebo dvě dcery. Chlapci Jarda, Tonda a Pepík otci [v] práci pomáhali. Nejstarší Jaroslav se oženil do vsi, [v]zal si Káču Hájků, pro niž otec koupil Štycharů [c]halupu. Ve vsi se tedy usadil, pracoval pak jinde a po zrušení funkce cihelny, tuto koupil.

Ve dvacátých letech došlo v obci k táhlým sporům o držbu cihelny mezi obcí a sedláky. Obec, před[s]tavovaná ve většině chalupníky a dělníky, žádala zespolečenštění cihelny jako obecního majetku. Spor byl vleklý, Jaroslav už kupř. vyráběl cihly pro obec, ale nakonec sedláci, nazývaní p. Mayerem v kronice „Lustykárové“ (správně rustikálové) spor vyhráli, ale rozvojem cihelen strojních jako ve Staňkově, ve Stodě a jinde, sousedská cihelna neobstála v konkurenčním boji a musela výrobu zastavit. To vše je podrobně vylíčeno v obecní kronice.

Před Krejsů je na cihelně pamatován cihlář, kterému říkali Čendulík[?]. Josef Bouc neví, zda to byla přezdívka či příjmení. Po Krejsovi byl na cihelně cihlář Žvulík[?], který se odstěhoval do Vítova[?] u Poleně a posledním byl Žahořík, který žije v Kolovči.

[Po]něvadž jako kluk jsem s kamarády v cihelně prožil mnoho hezkých chvil, o čemž se zmíním závěrem, chci [v]yprávět, jak jsem tehdy viděl cihlářskou výrobu cihel [a] tašek. *s. 93*

[Ru]ční výroba cihel a střešních tašek byla velmi namá[hav]á. Hlína se musela nejdřív v hliništi nakopat, nalo[ži]t na vozíky a dovézt pěším a ručním tlačením k [v]ýrobnímu místu, které bylo u první kůlny – sušárny. [Do]vezená hlína musela projít technologickým proce[s]em zpracování a to opět ručním.

[Ci]hlář hlínu prohnětával[?], jako když se hnětlo[?] těsto na [c]hléb v díži. Musely být z hlíny odstraněny všechny nežá[d]oucí příměsi jako hruda[?] – povrchní země, kamínky atp. [a] pak hlínu prohnětával[?] vodou, jemným předem při[p]raveným pískem, aby se zbavila nežádoucí mazla[vo]sti a to tak dlouho až z ní byla žádaná tvárlivá [m]asa. Takto připravenou hlínu pak nakládal na [ku]pu na pracovní stůl. Pro výrobu tašek musela být [h]lína zvlášť jemná

K vlastní výrobě cihel či tašek sloužily formy. Na cih[l]y byla obdélníková v podobě budoucí cihly, nahoře i dole otevřená. Pod formu zašoupl cihlář přečnívající prkénko a do takto připravené a pískem posypané formy nahodil cihelnou hmotu. To, co nahoře přečnívalo, odřízl takovým lukem s tenkou drátěnou tětivou a odhodil zpět na stůl. Pak opět cihlu nahoře pocukroval pískem, přiložil horní prkénko a uhodil formou i s prkénky o stůl. Pak horní prkénko odložil a cihlu vyklopil na vál[?]. Podobně to prováděl i s formou na tašky.

s. 94

[Syr]ové výrobky srovnané, s mezerami mezi sebou, na [vá]lu, odnášel a skládal (rovnal) do štosů. Když cihly [do]statečně vyschly, byly odváženy na vozíku s plochou [k]orbou a malými kolečky a rovnány do vypalovací pece. [K]dyž byla pec naplněna, byl vchod do pece vypálený[m]i cihlami zazděn.

Před pálením museli sedláci navozit dostatek čer[n]ého uhlí z nýřanských[?] dolů, hlavně od Dubu a pak z Jáchymky. Pálení cihel, to byl asi třídenní obřad, při kterém museli sedláci střídavě pomáhat, poněvadž [s]e pálilo po tři dny a noci. Přikládalo se do tří či čtyř roštů. Vypálené a vychladlé cihly se pak vyvá[ž]ely na štosy na prostor u pece směrem k lesíkám. Pak si cihly prodávaly a sedláci je také někdy zájem[c]ům se svými povozy dováželi.

Hlohovčické cihly zvonily na poklep, byly výborné kvality a dobře konkurovaly cihlám z malovýroby z podobných cihelen. Nejbližší takovou cihelnu měli Hlohovští na jižním svahu Staňkovského vršku smě[r]em od silnice ke Krchlebům asi v půlce vzdálenosti.

A nyní se vracím k tomu, co jsem říkal o svých vzpo[m]ínkách. Cihelna zanechala v nás klucích velmi milé vzpomínky. To byl ráj hlohovčických kluků. Tam volně rostly višně ptáčnice, slívy, ringle, byla tam [v]oda v tůních v hliništi, kde se dalo jezdit na prk[n]ech, byly vozíky na šinkách, prostorné půdy na sušárnách a vedle les. To vše bylo stvořené pro naše klukovská dobrodružství. Často nás malé cihlářů

chlapci, či starý cihlář prohnali; [m]y prchali do lesa, abychom se zase jindy vrátili. Dnes již cihelna nestojí. Pokaždé, když navštívím [s]vou rodnou ves a je slušné počasí, jdu se podívat a zavzpomínat na pěkné chvíle klukovských let na staré cihelně. Zdraví mne však jen skupiny stromů a keřů, v létě zelená a kvetoucí tráva. [V]ítr prochvívá? listy a větve stromů a hlavou letí vzpomínky na odvážné? čáry. *s. 95*

Staré Hlohovčice ze vzpomínek pamětníků.

Pokud paměť má i mých vrstevníků sahá, neměla naše ves k počátku tohoto století žádnou z chalup, které stojí při cestě k Močeradům. Posledními chalupami bylo stavení č. 58 u Kovářů na hrázi a u Truhlářů? – Klůkařů č. 59 u staňkovské silnice. Na protější straně to byla chalupa u Bombíšů, za níž směrem ke Staňkovu byla r. 1906 postavena „hasičská kolna“ (požární zbrojnice) a později ještě kůlna pro parní mláticí soupravu šesti sousedů, spolumajitelů. Ve směru k Srbicům poslední chalupou vlevo bylo stavení č. 40 „V chalupě“ a na pravé straně chalupa Kohoutů č. 61. Na odbočce k cihelně už to bylo tak jako dnes, rovněž tak i k Čermné a Poděvousům.

A vraťme se do dřívějších let a povězme si, jak asi probíhala zástavba vesnice od počáteční lánové osady mající s Kubalků chalupou 17 čísel. Ta to má též velmi starý původ asi už z 18. století. Ostatní chalupy byly stavěny po skupinách, později se zástavbou stavení a chalup v rozdělených dvorech a na jejich zahradách. *s. 96*

Takovou asi první skupinou byly chalupy při cestě do Čermné a Poděvous včetně dvou chalup Halejů? zahradě (č. 18 a č. 24) a chalupy u kovárny č. 19 (Martínků?). Tato skupina obsahuje čísla: 24 Pindů, 22 Kadlečků, 21 Chrastilů, 28 v Beňově a 30 Hodlíků — Prosím, aby čtenář nehleděl na pořadí čísel, které byla třeba dána později. Druhá skupina uzavírala obec ve směru ke Staňkovu a to chalupy Hadámků 29, Kunetků? 17, Puclendů 31 a Šnelů 34, — s nimiž zároveň byly stavěny chalupy nahoře za vsí a to č. 33 u Kovářů 33, u Kratkejch 37 a za Janků stodolou u Rozimů č. 36 a Vonaturů? č. 40. V té době byla zastavěna

stavení ve dvorech a to u Šerbusů? č. 35 a tamtéž bylo i č. 16 – stará Šerbusů? chalupa a pak 39 u Křížů – Řezníčků. Samostatný původ má chalupa č. 25 za pustou krčmou (u nynějších? Klendů č. 47). Je možné, že byla stavěna se skupinou první.

Třetí skupinou byly chalupy při cestě k lesíkům a to: 42 Klendů, s nimi hospoda u Šenkýřů 43, Hájků 46, Klendů-Barčinů? 47, Kubínů 48, Příoharů? (Rouků?) 44, Moldánů 45, Křížů (Gillů) 49.

s. 97

Čtvrtou? skupinou zástavby z konce 19. a počátku 20. století [*nečitelné*] vyplnil prostor po stranách silnice za Sedláky a Šnelů a to: u Procházků (Muzíků) 56, Grangarů (Bohmů?) 55, Kvarničů? 54, Truhlářů 59, Kovářů na hrázi 58, u Bombířů 51 – a pak tři chalupy nahoře ve vsi t. j. chalupa u (Kalinů? č.) Lidy Kacovů? č. 52, u Rozháčků? č. 60 a Kohoutů č. 61. Do této skupiny spadají i výměnkářské chalupy ve dvorech u Fajtů 62, u Janků 63?, u Šerů? 50, u Čadů 57 (možno, že poslední dvě patří [*nečitelné*] do skupiny třetí). „Nová" chalupa u Šaraparků?, dnes u Kubínů č. 65, byla stavěna už za mé paměti. Do skupiny páté už patří výstavba na drahách a všechny nové a novější i z poslední doby tamtéž a i jinde ve vsi. Potud tedy úvaha o postupu zástavby naší vesnice.

Ve vsi samotné byla všechna selská stavení do 20. let tohoto století od Sedláků až k Jankům dřevěná, s malými okny a většinou podle délky dvora pospojená dozadu, neboť před stavením byly malé zelinové a okrasné zahrádky se zděným roubením? vpředu. Výjimku v této řadě tvořily: hospoda u Šenkýřů č. 43, hospoda u Trdků? č. 10, stavení u Šerbusů? č. 35, jež byly zděné. Dále pak selská stavení u Křížů v rohu, Fajtů, Šerů? a Čadů a Halejů byla též zděná. Chalupy z první skupiny zástavby byly většinou kryty došky. Postupně byly pokryty taškami. Selská dřevěná stavení počínaje rokem 1919 byla bourána a stavěna nová tak, jak nyní jsou.

Podél silnice od její výstavby v r. 1876 a již i předtím byly odpadové strouhy čili „pangety". Poněvadž ze vsi byl odjakživa špatný odpad a odtok vody, vytvářely se široké louže, které byly na různých místech ve vsi a na návsi. Ve vsi byla dlouhá louže od Halejů až před Krejčů, dále před Kontíků? a Němců a jinde se tvořily podle stavu vody v potoce jako před Květonů trávníkem, za Pindů a Kadlečků. Kovářoje? louže se rozlévala až Pindům na dvorek. Květonův trávník byla louka mezi Pindů a Hadámků, oplocená k silnici dřevěným plotem a dozadu šla až k potoku. Všechen vodní odpad smíchaný s močůvkou ze žump ve

s. 98

dvorech směřoval do Kovářoje louže, kde tato voda měla stálou barvu močůvky.

Druhou takovou vodní nádrží ve vsi, lépe řečeno tehdy za vsí, byl rybník za Kovářoje na hrázi se stále kalnou vodou, která přitékala od polí strouhou na drahách, jež vytvářela ani tak v úvozu? luk „za humny“ bažinu, za mých mladých let zarostlou sítím, dnes z dávných dob pověstnými křovisky. Dno rybníka bylo neustále zanášeno bahnem. Ač rybník byl i koupalištěm pro děti a večer i pro dospělé, byl po celý den plný husí. Odtok z tohoto rybníka byl a je dosud mezi Procházků a Grangarů, podběhl silniční můstek a mezi Šnelů a Bombířů pokračoval lukami „na dvorsku“ k potoku. Odtok z Kovářoje louže šel mezi Hodlíků a Chrastilů, pod lávkou pak pokračoval mezi Kadlečků a Beňovem a za Beňovským podél Květonů trávníku do potoka. Přes potok vedla k Čermné dřevěná lávka pro pěší a pro povozy tu byl brod

V době dešťů a jarního tání zaplavovala voda z rozvodněného potoka, který měl malý spád a pomalý tok v četných zákrutách, celou střední? a někdy i dolní část vsi. Voda se vzdouvala, narážejíc na husté kry vrbových keřů na obou březích, vylévala se do luk a hrnula se do vsi, zaplavovala dvorky chalup v okolí Kovářoje louže, přetékala silnici a hrnula se do dvorů ve střední? části vsi od Pavjanů? až k Pouskům. V těchto dvorech pak zůstávaly trvalé louže, zabarvené opět močůvkou. Odtok se tu musel stále prokopávat a čistit a vše teklo na náves. s. 99

A teď pohled na starou náves. Vedle stok a louží rostly mohutné topoly, pozůstatky dávných mokrých porostů. Topoly byly před Čadů, Halejů, Kontíků, u rybníka u cesty k cihelně a mnohde je za mého mládí připomínaly i staré uhorané? pařezy. Před Květonů kolem kapličky byly čtyři mohutné lípy, z nichž největší byla právě před vjezdem do Květonů dvora. Před Němců byl mohutný kaštan. Topoly byly tehdy i u rybníčka ve drahách a na hrázi hlohovského rybníka. Zahrady u stodol byly plné ovocných stromů. Někde mívali i plané hrušky a ty dorůstaly značných výšek. Při cestě za humny bylo plno keřů i švestky rostly na břehu nad cestou. Silnice vedoucí vsí byla za dešťů samé bláto a v létě samý prach. Podél Květonů trávníku, před Hadámků až ke Šnelům rostly podél pangetu vrby. Topoly rostly i podél odtoku z rybníka.

A abych to dokončil o těch vodních nádržích, jimž se říkalo také rybníky. Tak ve drahách nahoře byl tzv. „Močeradský rybníček“ sbírající s. 100

vody s polí „pod lesíky“ a „na silnici“. Jím začínala stružka vedoucí drahami. Býval zarostlý sítím a dnes prorůstá keři jako za dávných časů. Stružka tvořila cestou první mokřinu pod Sedláků polem nahoře ve drahách a pak před vsí močálek, o němž už byla řeč. Na hranicích hlohovčického a hlohovského katastru směrem ke Staňkovu byl Hlohovský rybník, jehož zbytky jsou dosud patrné. Do něho byla svedena voda s polí ve směru od Močerad a polí „U rybníka“ a byl takovou přírodní nádrží – rybniční tůní – už od pradávna. Býval dříve hlohovským majetkem a výměnou za nějaké pozemky na Hlohovsku v držení Hlohovčických byl postoupen pro hlohovčický katastr. – V Hlohové se také rozpadlo a rozprodalo několik dvorů a jejich pole kupovali i hlohovčičtí chalupníci. –

V Hlohovském rybníku byly také chovány ryby, pak byl chov zrušen a za mého mládí opět na čas obnoven. V rybníku se asi ve dvou letech, když už jsem chodil do gymnasia, objevila biologická zvláštnost. Objevili se tam totiž počátkem páření pulci nebývalé velikosti, dosahující podle našich klukovských měření asi 5–6 cm délky. Profesor na gymnasiu nám to vysvětlil, ač tomu nechtěl věřit, jako výsledek biologického jevu následkem změny prostředí, indukujícího zvláštní druh potravy, ovšem dočasný. A tak to také bylo. Pulci zmizeli a rybník už také není.

Ze zápisů v kronikách

s. 101

Původní osada Hlohovčice byla stavěna podél stezky vedoucí křovisky od Kolovče na Hlohovou a Staňkovy ve směru jihovýchod – severozápad, ve vsi samotné ve směru jih – sever. Od 17. století vedla tudy stará poštovská cesta, kterou (to po níž) později jezdíval i ten? kolovečský poštovský panáček na dostavníku z Kolovče do Staňkova a zpět. Od Srbic byla odbočkou od *staré říšské cesty* z Bavor přes Kdyni na Prahu. Vedla mimo jiné přes Koloveč, Srbice, odtud pod Vrš? na Lešovické? stráně a od křížku na Lítovické? cestě přes Sádlov dále na Bukovou, Klonšov?, Merklín směrem na Prahu. – *Sádlov* to je dnes jen jméno lesa. Kdysi tu stávala vesnice a za třicetileté války (1618–1648) byla zpustošena a obyvatelstvem opuštěna.

Obnova původní cesty od Kolovče k Srbicím byla provedena v r. 1823. Po vystavbě spojky ze Srbic přes Poděvousy ke Sv. Jánu v Vytuňských? lesích, začala být stará cesta k Sádlovu postupně rušena. Kámen z ní byl odvážen na obnovu vyhořelých Poděvous v r. 1825 a pak i na štětování *nové silnice ze Srbic přes Hlohovčice* na Staňkovy *v r. 1876*. Když byla v r. 1861 postavena „železná dráha" z Plzně přes Staňkovy, Domažlice a dále do Němec, provoz na staré cestě silně rozrostl a cesta se stávala nesjízdnou. Vozilo se na dráhu dříví z chudenických lesů, veškeré zboží pro obchodníky v Kolovči a Chudenicích a to vše vyvolávalo potřebu výstavby nové silnice. Jaká tato cesta byla, popisuje v hlohovčické kronice, jak slýchal vyprávět, starý p. Kouyer?. Říká: Jaká byla potřeba nové silnice, vyplývá z toho, že jel-li povozník ze Staňkova směrem ke Kolovči a jeho potah vytáhl náklad do velmi příkrého kopce od Staňkov a jak prý přijel na katastr naší obce, musel svůj potah nechat každých pár kroků vydechnout, aby v hlinito-jílovité půdě našeho katastru nové síly nabral. Ač katastr náš se rozkládá v rovině a povozník by nechtěl náklad sundavat, musel si opatřit přípřež (Poznámka: O přípřežích se mluví také při srbických

s. 102

robotách, tzv. „fiešpanské fůry“), aby se nějak z našeho katastru dostal na katastr srbický, který byl štěrkovatější a k jízdě způsobilejší. Říkali starší hospodáři, že vezl-li sedlák z naší obce 8 hl obilí (t. j. asi 7 metráků) do Staňkov na trh a vytáhl-li se svým párovým koňským potahem onen náklad, říkalo se, že má potah ne železný, ale ocelový.“

A když už jsme u té namáhavé jízdy po cestě, poslechněme si ještě, co říká kronikář o půdě: „Kvalita půdy našeho katastru je ze čtyř pětin hlinito-jílovitá, nepropustná, studená a mokrá a studené jaro je velkou zhoubou pro rostliny obilní, brambory se neurodí a hnijí...“ a v závěru opakuje „... a bramborům se u nás nedaří.“ Výstavba nové silnice v r. 1876 nám[?] Hlohovčickým velmi ulehčila, ale stálý velký provoz na ní, učinil ji brzy blátivou a v létě značně prašnou. Měla však dobrý podklad, odvodňovací bankety (strouhy), dostala cestáře a byla stále opravována, štěrkována, strouhy čištěny, takže svému účelu poměrně dobře sloužila.

s. 103

Zmínil jsem se o tom, že v r. 1861 byla přes Staňkov postavena železnice. Je nutno se zmínit o zápisu v srbické školní kronice o jednom zbožném, ale nesplněném přání našeho kraje, mít také svou dráhu na Klatovy. Řídící Holub o tom píše: „Z Klatov do Kolovče měla být postavena místní železná dráha. V úředních listech c. k. hejtmanství v Domažlicích stojí, že: Vysoké c. k. ministerstvo železnic výnosem č. 13064/C ze dne 10. září 1897 udělilo družstvu pro místní dráhu z Klatov do Kolovče povolení k převzetí technických prací předběžných pro místní dráhu o normálních kolejích z Klatov na Dolany, Poleň, Chudenice do Kolovče, potažmo i pokračovací trati do uhelné pánve ve Vytuni[?] na dobu jednoho roku. Inženýr k těmto pracím a doba, kdy předběžné práce tu prováděny býti mají, oznámí se později.“ Dnes ovšem víme, že ke stavbě nedošlo. Říkalo se i o napojení trati od Kolovče na Srbice, Hlohovčice, Hlohovou s vyústěním na hlavní trať u Paseky[?], či přes Kamenice na Holýšov. Ovšem to vše byla jen zbožná přání.

Víme jen, že o 20 let později, v roce 1921 došlo ke spojení Klatov se Staňkovy zmíněnou trasou poštovními a později normálními autobusy.

A ještě něco z kroniky. O automobilovém spojení se mluvilo již v roce 1913.

s. 104

Líčí[?] kronika: „Již v r. 1913 v dubnu mělo být zřízeno automobilové spojení mezi Klatovami, Chudenicemi a Staňkovem, popřípadě až do

Domažlic na straně jedné a mezi Klatovami, Plánicí a Nepomukem na straně druhé. O koncesi se ucházel MUDr. Norbert Reiser, lékař v Klatovech. Ministerstvo nařídilo komisionelní šetření, ale k uskutečnění nedošlo.“

Jak se u nás žilo v letech 1878–1902

Píši tuto vzpomínku podle vyprávění pana řídícího Holuba ze Srbic, jak je napsal v jedné ze svých kronik a v závěru přidávám i vyprávění Václava Bernklaua (Vaška Kvasničků) a Josefa Bouce (Pepíka Krejčů). Vyprávění pana řídícího rozšířím o historii *Vytuňských dolů*.

Nemohu si předem tohoto vyprávění odpustit pochvalu zápisů v kronikách pana řídícího Holuba. Když jsem před léty psal svou historickou črtu „Paměti o školách a učitelích na Prachaticku“, při studiu materiálů jsem přečetl přes jedno sto školních kronik, řadu obecních a i farních kronik, jež mi zapůjčil archiv. Jako dlouholetý školní inspektor (16 let) jsem měl možnost, vlastně povinnost číst současné školní kroniky, ale s tak kvalitně na svou dobu psanými kronikami zřídka sešel. Pan řídící dovedl mezi záležitostmi čistě školskými zachytit zevrubně dění v přiškolených obcích i jejich historii. A jako na paměť a památku pana řídícího Holuba, kterého sám pamatuji jako malý školáček, přejímám jako součást těchto Pamětí jeho vyprávění o životě v uvedených letech v naší a sousedních vesnicích.

s. 105

Hlavní obživou obyvatelstva přiškolených obcí je polní hospodářství, hlavně v Hlohovčicích a Srbicích. Dále pak je to chov hovězího a vepřového dobytka, drůbeže jako husí, slepic a holubů – tedy výroba obilí, masa, másla a vajec. Hovězí maso dává tu výborné plemeno kdyňsko-simenské, velké strakaté, červeno-bílé kusy. Prodávají se a kupují hlavně o pátečních trzích v Nové Kdyni a o pondělních trzích ve Staňkovech.

Na tento trh ve Staňkovech se vozí na prodej obilí a někdy se vozí na čtvrteční obilní trh v Domažlicích, kde se koná zároveň „trh vepřový“. Dobytek na maso tu kupují hlavně staňkovští řezníci a to dobytek hovězí i vepřový. Mnoho vepřů tu skoupí také řezníci z Přeštic.

Husy kupují „husáci“ z okolí a ženou, či vezou je dál, hlavně do Bavor. Slepice, holuby, máslo a vejce i zvěřinu skoupí hokynáři z Čermné

a Poděvous a nyní je hokynáři i v Hlohovčicích, kteří vše dobře prodají o týdenních trzích v Plzni, takže tu bývá těžko od místního rolníka doma něco koupit.

(Moje poznámka: Tím si pan řídící trochu stěžuje na těžkosti s opatřením[?] jídla pro svou dosti početnou rodinu). *s. 106* Dříve tohoto šlo hodně do Staňkov, říká pak dále.

Kráva stála před 35 léty 20–30 zlatých, nyní (t. j. koncem 19. stol.) 80–100 zlatých. Místo piva pil lid dříve kyselé mléko, nyní kyselým mlékem krmí vepříky. Podsvinče stálo 5–8 zlatých, nyní 12 zl. Máslo průměrně 45 krejcarů za libru, vejce 5 kusů za šesták, v zimě 7 kusů za 2 šesťáky. Kuře dříve 25 krejcarů, nyní 35, husa 1 zlatý 50 krejcarů, oškubaná 1 zl. 30 kr. Jen obilí v ceně nestoupá, je ho všude hojnost. Oves stojí 3 zl – počítáno za 1 hektolitr, ječmen 5 zl., žito 4–5 zl., pšenice 6 zl., brambory 1 zl. až 1 zl. 50 krejcarů.

Mléko v panském dvoře v Srbicích se odváží každého dne ráno do Kanic, kde se v sýrárně zpracuje na máslo a sýr. Jinak se v panském dvoře i lidem prodává 1 l za 6 krejcarů, dříve za 5 kr.

Panské ovoce skupují sadaři (hlídači) a někdy dají za všechny aleje i 1000 zlatých (Poznámka: Ty aleje kolem velkých panských lánů já i moji vrstevníci dobře pamatujeme. Dělali jsme na ně výpravy, jsouce často pronásledováni hlídačem a nesouce někdy i výpraskové následky ve škole či doma).

Dobytek se pásal ještě v r. 1880 po celé jaro, léto, podzim až do sv. Martina a to po mezích, pastviskách, drahách, přílozích[?] a v podzimku po otavách také na lukách.

Nyní, už asi 20 let, se všechna lada proměňují v louky, palouky, pěstuje se více pícních plodin a dobytek se pase pouze na podzim po otavách na lukách. Tak[?] zase zvětšují zásoby hnoje (chlévské mrvy) a je více plodin. *s. 107* Jetel luční a ourodník (= žlutý jetel – vojtěška) kolem r. 1890 zavedený, dále vikev i čočka a směsky s peluškou se nyní silně pěstují.

Mnoho lidí pracuje v horách. Horníci jsou hlavně v Poděvousích a pak v Čermné, méně v Hlohovčicích. Pracují v blízkých horách (dolech) v [*nečitelné*], u Dubu, na Rudolfu, na Jáchymce a dříve také před r. 1885 u Lamblů. Jiní jdou za větším výdělkem do dolů v Nýřanech, Zbůchu či v Mantavě[?], odkud přicházejí k rodině jednou za týden na neděli. Do vytuňských dolů chodí denně časně ráno, svítíce si na cestu karbidkou. Hlohovčičtí jdou k Poděvousům a „na Stavech“ odbočují

pěšinou k Jánu a odtud dál k šachtám, podle toho, kde dělají. Denní platy jsou tak pod až nad jeden zlatý. V šachtách na Plzeňsku vydělají více, ale zase si musí platit stravu a bydlení přes týden.

A tu bych se chtěl zmínit o historii těch vytuňských dolů, či jak se říkalo „hor". (Podle publikace „Staňkovsko" z r. 1940.)

Pánev vytuňská neboli merklínská je malým výběžkem pánve plzeňské. S dobýváním uhlí bylo započato asi před 135 lety (což by asi bylo kolem r. 1805) merklínským velkostatkem v blízkosti vesnice Lhoty v místech, kde uhlí vystupovalo téměř k povrchu a bylo dobýváno ze 4–5 m hlubokých šachtiček. Tyto měly vždy několik stupátek a uhlí se s jednoho stupátka na druhé vyhazovalo lopatou. Když bylo uhlí kolem takové šachtičky vyrubáno, udělala se asi ve vzdálenosti 10 m šachta nová a tak se v rubání pokračovalo. Později se místo vyhazování lopatou počalo uhlí vytahovat rumpálem. Šachet takových bylo velmi mnoho, čehož důkazem jsou podnes spousty děr a různé vyvýšeniny, v nichž pod půdou lze ještě nyní nalézt zbytky uhlí. Později byly hloubeny šachty do 20 m hloubky, uhlí dobýváno jen to nejlepší, kusové, již ve větším okruhu kolem šachty. Horší uhlí nebylo vůbec vytahováno, nýbrž jím havíři ucpávali[?] vyrubaná pole (tomu se říkalo zakládání) a havíři sami uhlí zájemcům prodávali. Uhlí bylo měřeno na „strychy".

s. 108

K poněkud lepšímu dolování došlo v letech 1850, ale i tenkrát bylo uhlí pod zemí přebíráno. Lepší se vytěžilo a horší zůstávalo dole a tak vznikaly v celé vytuňské pánvi vydělané okruhy, zvané „bochníky", při čemž pozdější havíři, kteří tu museli těžit, říkali, že pracují „ve starinách", jež pro tuto pozdější generaci havířů zbyly. Uhlí v těch dobách bylo velmi levné a ještě v r. 1870 dostal se jeden strych za 12 krejcarů a doprava do Staňkova stála 3–4 krejcary. Uhlí ve Vytuni bývalo velmi kvalitní a i kovářské uhlí se tu těžilo a vozilo se odtud povozy až do Bavor.

Doly Lamblovské, majetek to[?] lukavického důchodního Karla Lambla, vznikly r. 1875 a prodány byly r. 1898 firmě Akciová společnost továren na zrcadlové sklo a uhelných dolů v Bruselu (bývalé sklárny ve Staňkově a Holýšově). Potomek majitelů Lamblovských dolů, Rudolf Skála, statkář ve Střeckých[?] Hošticích u Horažďovic, je (1940) komisionářem Výkupní[?] obilní společnosti ve Staňkově. Doly Zieglerovské byly založeny Ondřejem Zieglerem r. 1868, který uhelné „míry" koupil

s. 109

od merklínského písaře Václava Fikře[?]. Také tyto doly přešly r. 1898 v majetek shora uvedené společnosti. Doly „Soudný" založeny byly r. 1840 a zanikly 1923. Kromě těchto bylo tu ještě několik dolů menších, z nichž jako poslední zbyl „Jáchym", který zanikl ve 30. letech našeho století.

Největšího rozvoje dosáhl důl Ondřej tzv. „U dubu", jejž zmíněná společnost vybavila moderními stroji, postavila lanovou dráhu do sklárny[?] ke trati v Holýšově a těžila denně deset až 15 vagonů uhlí. Po vyčerpání uhlí byl důl zastaven v r. 1925.

Zdálo se, že tím je vytuňské uhelné bohatství vyčerpané. Ale před II. světovou válkou a za války otevřela firma Krejsa ze Staňkova asi 2 uhelné malé doly ve Vytuni blízko Lhoty u silnice k Merklínu, jež pracovaly jen krátce. –

Potud historie našeho hornictví a nyní budeme zas naslouchat vyprávění p. řídícího Holuba o životě u nás na sklonku min. století a počátku století dvacátého. Skončili jsme u jeho vyprávění o hornících. Usazováním[?] nových horníků v Čermné a Poděvousích obec[?] roste a dětí do školy přibývá (Poznámka: V kapitole o nářečí a mluvě se o této imigraci – přistěhování nových obyvatel – zmíním, poněvadž měla vliv na utváření[?] nářečí v Poděvousích a Čermné a vytváření přiměstského slangu) Z Poděvous dochází do školy 80 dětí, což činí[?] dvě plné třídy jen pro Poděvuské). s. 110

V Hlohovčicích se několik obyvatel živí podomním obchodem s hadry, v Srbicích a Hlohové je něco zedníků a nádeníků, kteří pracují pod staňkovským mistrem Taukem[?] nebo kolovečským Kubalem[?].

Malé dřevěné stodůlky mizí (někdy i ohněm) a stavějí se zděné, širší[?] – až čtyřikrát prostornější a po žních jsou plné obilí. Více se hnojí a hospodář více těží. Rolníci u nás žijí život spořádaný a je-li hospodář šetrný, může dát dceři 2, 3 až 6 tisíc zlatých věna. Na daních bývají při živelních pohromách slevy. Stroje mlátící, dříve ruční, potom hnané žentourem tažným dobytkem, u některých i secí stroje, ulehčují práci. Na panském mají žací stroj a parní mlátičku, kterou koupili v r. 1889 v Anglii za 466 liber ve zlatě, a to vše přispívá k pokroku. Dříve se celou zimu mlátilo cepy a obilí se žalo srpy. Dnes do sv. Václava mohou mít „vymašinováno." Žně ovšem trvají, byť už kosami se sekalo, od konce července do konce srpna.

V zimě si gruntovník nadělá dříví z obecního lesa. (Poznámka: Zda tomu tak bylo i v Hlohovčicích, kde toho obecního lesa bylo pomálu, to nevím.) Pan? řídící uvádí, že v Srbicích bylo dříví bráno v obecním le- s. 111
se? v Sádlově. Lidé si také dělají výřez v panských lesích, takže? i chudý lid si může dříví zadarmo takto připravit? a k tomu má i „peručí? a stelivo."

Dále hovoří i o hospodách a říká: Dříve se pivalo málo, piva byla vyčichlá, zvětralá a tenká. Nyní, zvláště když lahvové pivo bylo zavedeno, stáčejí šenkýři pivo do lahví, pije kdekdo, neboť každý má za to, že s tou „bryndou" se nejen posílí, ale i pozdraví. Maso se kupuje jen občasně, někdy na neděli, hlavně vepřové. Zato o pouti musí být masa celá nůše. Každý někoho z příbuzenstva častuje.

Zbožní osadníci putují každoročně na poutě do Klatov, do Pocinovic? a drahou (dříve i pěšky) až na Svatou Horu.

Palivo se zdražilo a tím i všeliké jiné potřeby, jako šaty. Uhlí velké stávalo starý cent za 30 krejcarů v r. 1878 a nyní v r. 1902 55 krejcarů. Ke zdražení došlo po hornické stávce v r. 1900 v zimě. Lidé v té zimě trpěli zimou, neboť uhlí ani dříví nebylo lze sehnat. Metr dříví stál dříve na Chudenicku (na Holci, Bukové hoře, ve Starých lesích) 2 zlaté 80 krejcarů, nyní 3 zlaté 50 krejcarů za sáh. V našem kraji je nejlepší uhlí od Dubu, ale nýřanskému a mantovskému? se nevyrovná. Aby se snáze? mohlo jezdit do hor ve Vytuni, je zřízena nová okresní silnice od srbických hranic přes Poděvousy až k staňkovsko-merklínské silnici.

Před 20 lety sem do Srbic chodil četník z Nové Kdyně, po r. 1880 je zřízena četnická stanice o jednom? muži v Koloveči a pro Hlohovčice, s. 112
kam chodíval četník až z Horšovského Týna byla zřízena už v r. 1872 četnická stanice o dvou mužích ve Staňkově. Pošta byla v Koloveči od r. 1878 (ve Staňkově 1647).

Lid na našich vesnicích bývá často obtěžován „věšíky?", čmrnkaři?, šlajfíři, kramáři a cikány. Velké nákupy potřeb, oděvů a jiného zboží se dělají ve Staňkově a v Koloveči, kde lze více a laciněji dostat než u nás v krámech a od podomních obchodníků.

Na panském se platívá za denní práci 20-80 krejcarů. Stálí nebo potřební? pracovníci na panském (šafáři, poklasní, nadhajní?, koňáci, mlatci, pacholci, děvečky, pasáci – kravaři, teletníci?, řezáči i nádeníci) dostávají na písemnou žádost podporu v naturáliích jako dříví, obilí, brambory.

Zelenina se k nám dováží z Klatov, chléb z Chotěšova a Bílého mlýna. Honitbu mívali panští, nyní občané honitbu sami drží.

Za výdělkem putují zedníci i nádeníci také do Saska, horníci jak už řečeno do dolů na Plzeňsku. Něco lidí je zaměstnáno ve staré sklárně ve Staňkovech a v nové sklárně v Holýšově. Potud vybráno z vyprávění pana řídícího Holuba.

Václav Bernklau (starý Vašek Kvasničků), který byl po 1. světové válce druhým dělnickým starostou po Jiřím Procházkovi – Jirkovi z chalupy č. 40, o životě v naší vsi mi napsal pár řádek a[?] tuto uvádím. *s. 113*

Až do vzniku první republiky v r. 1918 se volby do obecních výborů neprováděly. Prostě bylo to tak, že sedláci – starousedlíci dosazovali do devítičlenného obecního výboru 6 členů se starostou, to je dvě třetiny a ostatní t. j. chalupníci, bezzemci a nemajetní jen tři, t. j. jednu třetinu. Rovněž tak bylo i s užíváním obecního majetku. (Pozn. To tedy při tom dříví z lesa měl pan řídící Holub pravdu i o Hlohovčických) Tedy i v Hlohovčicích používali sedláci obecní majetek. Václav Bernklau říká, že to sice nebylo tak doslova, že sedláci si hlavně činili nárok na Hlohovský rybník a cihelnu. V Hlohovském rybníce chovali kapry na výlov a pro cihelnu že užívali selské pozemky, ale v náhradu za ně užívali obecní pozemky Na Berlíku[?] a V jamách. Za to užívání obecních pozemků měli povinnost starat se o obecní chudé. Ovšem ale jak ta povinnost byla plněna, o tom svědčí smutný osud hlohovčického chudého, jemuž se říkalo Petr Hodloje[?]. Jak se mu vedlo, o tom dnes psát by bylo zbytečné, poněvadž by tomu nikdo neuvěřil. Petr skončil svůj truchlivý život zmrzlý u silnice do Staňkov. Po válce nastaly velké spory o obecní majetek, o nichž dost podrobně píše v hlohovčické kronice p. Mayer, nazývaje starousedlíky jménem[?] „luštykary[?]“ Dále o seznamu usedlostí z r. 1838 říká, že vykazoval 41 čísel. Za svého starostování měl možnost ještě vidět a číst mnoho záznamů ze starých dob, ale ty že už nejsou.

K tomu bych chtěl dodat, že mnoho starých spisů bylo svezeno do archivních sbírek, jež jsou uloženy ve státních archivech. Když jsem hledal materiály pro své Paměti o učitelích ve státním archivu v Praze – Dejvicích a tam jsem tak mimochodem nahlížel do uchovaných materiálů o obcích na Prachaticku[?]. Tam má každý okres, každá obec své svazky, v nichž je mnohé, co se nám zdá být nenávratně ztraceno. *s. 114*

Rodák, starý pamětník, Josef Bouc, který prožil celý svůj život v obci, říká:

Naše obec byla již dříve a je dosud svým obyvatelstvem z poloviny zemědělskou a z poloviny dělnickou. Většina dělníků, ať už pracovali na jakémkoliv úseku lidské práce a činnosti, vlastnila vždy také malý pozemek k zajištění výživy své rodiny. Dřívější úplní bezzemci získali půl až 1 ha půdy při pozemkové reformě v r. 1921. (Pozn.: Kdo kolik půdy dostal, je přesně uvedeno v hlohovčické kronice) Tento zájem o půdu byl podmíněn hlavně po zkušenostech z první světové války, kdy bezzemci jako lidé ve městech trpěli hladem. (Dokladem toho byla četná úmrtí na TBC po válce)

Rodiny bývaly dosti početné a 6 až 9 dětí v rodině nebylo zvláštností. Děvčata z dělnických rodin po skončení školní docházky sloužila jako děvečky u sedláků ve vsi či v okolí. Chlapci sloužívali také, ale už v menší míře, hledajíce si též příležitostnou práci při stavbě cest, silnic, v lomech a průmyslových podnicích. Ženy dělníků bývaly většinou doma. Ve špičkových pracích vypomáhaly u sedláků při senoseči, o žních, při mlácení, při[?] vybírání brambor, při stavbách za nízké služby jako [*nečitelné*] za povozy, za vodu, za meze u polí a podobně. Mladí dělničtí manželé po svatbě většinou bydlívali v podnájmu v jedné světnici a jejich životním cílem a snahou byla vlastní postavená chalupa, políčko, kravky a to se jim většinou u nás plnilo.

s. 115

Ve[?] vsi bývalo 18-20 děveček a 3-5 pacholků – čeledínů.

Naše obec už odedávna požívala v rámci okresu určité vážnosti, jak vnitřním uspořádáním, tak i zámožností mnoha rolníků, kteří bývali dobrými hospodáři. Sociální rozvrstvení[?] obce nastalo u nás po prvních všeobecných volbách v r. 1906, kdy byla zavedena osmihodinová pracovní doba a dělníci se mohli věnovat věcem veřejným

B. Národopisný popis (Folklor) života našich předků.

V této části Pamětí si budeme vyprávět o lidech na usedlosti, o půdorysné zástavbě selského dvora a chalupy, o bydlení, o hospodářských budovách, o práci a nářadí v hospodářství, o oblékání, jídle, zvycích a obyčejích v průběhu roku a o mluvě a nářečí. Prostě se pokusíme vniknout do vnitřního společenského žití ve vsi od dob dávných až do doby mladých let generace, dnes věkově pokročilé. s. 116

Lidé a život na dvoře

V původní osadě, jak jsme si již řekli, bylo 16 selských usedlostí. Dvory měly od 55 do 70 strychů pozemků, t. j. asi tak 16-20 hektarů. To byla výměra podle zákupního čili purkrechtního práva na Horšovotýnsku v průměru. Byly i osady až s 30 hektarovými dvory.

Při dělení dvorů z jakýchkoliv důvodů vznikali polodvorníci – půlláníci, říkalo se prostě „má půl dvora“; byli i čtvrtláníci a pak chalupníci. Z četných rodin byli pak i bezzemci, na něž nezbylo.

Sedlák měl dvůr, to znamenalo objekt bydlení a hospodářských budov, pole, louky, jeden až dva „kusy“ lesa, dále až 10 krav, jalový dobytek a telata, jeden[?] až dva páry koní, někteří měli místo koní tažné voly, kde byli koně byla i hříbata. Dále se choval vepřový dobytek, bývalo i stádo ovcí, drůbež, t. j. slepice, husy, holubi a později i kachny a králíci. s. 117

Chalupník míval jednu i dvě kravky, s nimiž také tahal i oral, telátka, někdy i kozy a nějakou tu drůbež.

V selském dvoře mívala drůbež na starosti selka. Výtěžek od drůbeže selka sama obhospodařovala a také jí patřívaly peníze za len a mák. To měla „na parádu“ pro dcery a domácnost.

Ve dvoře mimo hospodáře, selky a jejich dětí, byli výměnkáři, někdy svobodní sourozenci sedláka či selky a pak chasa (čeládka). Chasu podle velikosti či zámožnosti dvora tvořili: Pacholek čili čeledín, děvečka velká a malá, někde i husopaska[?], pohůnek a chůva.

Podíváme se podrobněji na úlohu pacholka a děvky – děvečky, poněvadž v Hlohovčicích, pokud naše paměť sahá, bývali na velkých dvo-

rech 1 pacholek a 2 děvečky, na menších jedna až dvě děvečky. Byly i dvory, kde vůbec chasu neměli, když už vlastní děti dorůstaly.

Pacholek (čeledín) byl na těžší práce v poli, oral, sil, sekal o žních a senosečích, nakládal fůry, měl na starosti koně a jezdil s nimi, nosil pytle a pod. Dostával stravu, 20-30 zlatých na penězích, dva obleky, několik loket plátna, košile „Hustý a tenký", dvě[?] zástěry, hrách a len. Při prodeji koní dostal od kupujícího „ocasné". s. 118

Děvečka obstarávala dobytek, dojila krávy, připravovala s hospodářem či pacholkem krmení, dělala na poli, louce, v lese, ve stodole a jinde. V zimě předla se selkou len, zašívala pytle, drala peří, pletla punčochy, dělala povřísla[?]. Dostávala stravu, plátno, kanafas, košile z domácího plátna, látku na šaty, na zástěru, punčochy, o jarmarce nějaký šátek. Mimo to za stara dostávala „vocasný[?]" při prodeji dobytka. Platu mívala 12-20 zl. ročně.

O pohůnkovi byla řeč při vyprávění o pastýři. Také dostával ocasné z telat, malý pacholek z volů. Ocasné dělalo od krejcaru do zlatky.

Chasa mívala volno v sobotu večer, v neděli a ve svátek, na Velký pátek a jarmarce ve Staňkovech, o pouti, na posvícení a poslední masopustní dny. Ovšem nakrmit dobytek se musel. To si chasa domluvila s hospodářem.

Pacholek spával na palandě v maštali, děvečka na půdě nebo ve kvelbu.

Chasa se jednala. Původně se najímala a propouštěla ke svátku sv. Martina (11. listopadu). Později na kalendářní rok. Služebná děvčata bývala ze vsi z chalup, někdy z Čermné či z Poděvous.

Výměnkáři bydlívali v malé sedničce, či měli malý domek (chaloupku) na dvoře. Dostávali výměnek v naturáliích a nějakých penězích. To bylo různé. Smutným úkazem bývalo, že se staří museli často s hospodářem o výměnek hašteřit, ba i soudit.

Dvůr

Stavba původních usedlostí v zakládané osadě byla jistě prováděna podle určitého předem promyšleného systému daného jak spojovací? cestou, tvarem půdy, pevností a vyvýšeností? terénu s možností přívodu? a odpadu vod. Hadam Tůpal a Kuba Novej podle mnou uvedené pověsti měli místo k založení usedlosti jistě dávno vyhlédnuté. U Novejch? i Serbusů byl odpad vod dobrý, zátopa tu nehrozila. Cestu?, původní vyšlapanou stezku si jistě předem nějak, hlavně asi kopáčky? ze stromů? upevnili. Viděli, že ono odpočinkové? místo při tom bylo suché a má možnosti kopání svodů k potoku. Jejich následovníci stavěli pak dál po obou stranách cesty směrem k Hlohové. Na straně močeradské? vymezili prostor cestou vsí, cestou za humny a cestou k lesu. Zadní část usedlostí na poděvuské straně museli pravděpodobně vytyčit zátopovou čárou, po níž dnes běží linie zadních stěn dnešních stodol na trávníkách. Uzávěr vesnice na této straně směrem k Srbicům byl určen zlomem této linie stodol u Křížů a Janků směrem k cestě. s. 119

Chalupy, až na několik případů ve dvorech, byly v pozdějších staletích stavěny mimo původní stavební? prostor a to při cestách do Černné a Poděvous, při cestě k lesu a pak dál ke Staňkovu a konečně k Močeradům?.

A nyní se podívejme na zástavbu dvora, ne tu prastarou?, kde byla jen roubená stavení a střechy spojené? kolím s houžvemi, ale na tu, kterou máme už v paměti.

Ty? dvory byly většinou obdélníkové uzavřené vraty, obytným stavením, hospodářskými budovami a na volných prostorech zdí čili roubením z kamene a cihel na hlíně a to jak za zahradou, tak před stavením a mezi dvory. Pilíře vrat byly zděné, nahoře trámovým překladem a drnem? kryté, někde byly pilíře spojeny okrouhlou klenbou shora také krytou drnem. Zděním se před postavením cihelny rozumělo stavění z kamene, spojovaného hlínou, které bylo všude dost. Drnem byla s. 120

krytá i roubení. Výroba cihel a tašek od třicátých let minulého století mnohé změnila. V pilířích vrat bývaly výklenky pro obrázky, či sošky svatých. Dvířka vedle vrat byla samostatná a byla stavěna stejně vedle jednoho z pilířů vrat.

Vrata se uzavírala vrátnicemi, jež byly dřevěné a uzavíraly se zdvihací závorou, jež zapadala do skoby, nebo byla závora pevná s otvorem, který zapadl na pevnou petlici s okem, do něhož se zasadil kolík, visící na řetízku. Spodek vrátnic byl z pevných silných prken a horní část z kolmých latěk s mezerami. Podobně byla dělána i dvířka, jež měla dřevěnou petlici (závorku), zvedací, od níž vedl řemínek či provázek dírkou na náves a na noc se stahoval do dvora. Do dvora se tedy vjíždělo vraty a vcházelo dvířky.

Průčelí dvora bylo uzavřeno dále roubením po obou stranách vrat a dvířek. Za roubením před stavením byla malá zahrádka pro zeleninu a růže. Stával v ní jeden, či dva typické stromy a to bez, kaštan či lípa. Také tam bývaly angreštové a malinové keře.

s. 121

Dvířky se prošlo na kamennou, či později cihlovou zásep. Zásep to byl asi 1½ m široký pás, takový zvýšený chodník, za dávna z udusaného štěrku a hlíny a upevněný trámkem zajištěným zaraženými kůlci. Později byla zásep dělána z placatých kamenů či cihel. Vedla podél celého obytného stavení a i před maštalí. Obyčejně to bylo na slunné straně a říkávalo se tu „na zápraží". U vchodu do stavení byl schůdek a pak práh, proto název před chalupou[7] na záspi na zápraží = za prahem.

Obytné stavení stávalo – při pohledu do dvora – na pravé straně dvora za zahrádkou. O zařízení obytného stavení bude samostatná kapitola.

Hned u zahrádky či v blízkosti vchodu do stavení byla „stunce". V některých dvorech byla i jinde. Studně byla vyzděna kamenem, nad zemí měla zeď či dřevěné roubení, krytá stříškou ze tří stran. Na otevřené straně se čerpala voda dřevěným vědrem, které se nabíralo a vytahovalo hákem na dlouhé tyči. Později se někde „vážila" voda okovem na rumpálu s klikou.

Naproti obytnému stavení přes dvůr stával dřevěný srub, který byl někdy olepen hliněnou omítkou. V některých dvorech byl srub zasunut dál do dvora a před ním k návsi byla buď ovocná zahrada nebo výměnkářská chalupa. Tak bylo třeba u Němců (zahrada), u Květo-

nů (výměnkářská chaloupka). U Princlů dřevěný srub uzavíral průčelí dvora vlevo od vrat.

V jednom (stejném) traktu za obytným stavením byl kvelb, pak maštal pro dobytek a za ní kůlna.

Před maštalí bylo na dvoře hnojiště s jednou i dvěma močůvkovými žumpami, u jedné stával v některém dvoře dřevěný záchod. Někde mívali tento záchod za kůlnou u kompostové jámy. Naproti chlévům[?] a hnojišti přes cestu ke stodole stával prasečník a kurníky pro drůbež Prostor dvora vzadu uzavírala dřevěná stodola s jedním či dvěma mlaty. Za stodolou, někdy i po její jedné straně, ba i po celé délce dvora býval ovocný sad. Na vyvýšeném místě dvora (u Princlů) byl do země zastavěn „loch" čili sklep. Ve dvorech nahoře ve vsi měli sklep pod stodolou, pod pernou, do něhož se vcházelo ze dvora po schodech dolů a otvor pro násyp brambor byl z mlatu. s. 122

Rozmístění hospodářských budov ve dvorech nebylo stejné, ty určovala poloha a tvar dvora. Ještě bych se zmínil o tom, že v některých dvorech ve střední části vsi byly trvalé louže. Cesta ke stodole bylo štětována[?] štěrkem, říkalo se šutrem, ale přesto bývalo nádvoří za deště dost blátivé. Za kůlnou bývala jáma na kompost. V pozdějších dobách býval za stodolou žentour[?] (kepl) a na dvoře stával na kůlu holubník. Holubníky byly i v podstřeší obytného stavení či jiných hospodářských budov.

Hospodářské budovy – jednotlivě

Srub byl stavěn z pevných silných trámů a stál na několika kamenných pilířích asi 60 cm nad zemí a byl pod ním „luft". Na straně dveří do dvora měl prkennou zásep, nad níž přečnívala střecha. Pod přístřeším byla závěsná tyč na různé nářadí. K prkenné zásepi vedly dřevěné schůdky. Původně byl kryt došky, ale velmi záhy, asi první ze všech hospodářských budov byl kryt taškami. Na domažlickém Chodsku byl zděný a měl poslání jako obranná tvrz. Tam se se sruby dosud setkáváme. V naší krajině jsou dosud v Těrnicích[?], možná i jinde. V Hlohovčicích byl poslední srub u Květonů zbourán v r. 1979. s. 123

Srub se skládal ze dvou částí. Dolní části se za stara říkalo „sklep" ne ovšem v dnešním slova smyslu, poněvadž sklepu se říkalo „loch". Nahoře byla sýpka na obilí – proto ono velmi časné krytí taškami. Dolejšek srubu byl velmi prostorný, tmavý, bez okének, jen s malými větracími otvory mezi trámy. Dveře byly silné, ze dvou vrstev prken, pobitých hřeby a těžkým zámkem, který měl také veliký klíč. V létě tam byl chládek, proto tam hospodyně dříve ukládaly vejce, mléko, tvaroh, maso, drůbky[?] a pod. Protože v zimě tam nemrzlo, dávaly se tam i kadečky se zelím, bývala tam truhla „moučnice" s přihrádkami na různé druhy mouky; na liště pod stropem byly ukládány bochníky chleba. Byly tam i jiné truhly „na různý věci". Ukládalo se tam nářadí, kbelíky, díže, dřevěná vědra, aby se nerozeschly. Když byly později stavěny „lochy" mléko a mléčné výrobky se dávaly pak do lochu.

Na sýpce, kam vedly široké schody, se vedle obilí ukládalo uzené maso a na malá hambalka též lněná koudel, vlna, peří a někdy i rezervní prádlo.

V traktu za obytným stavením býval *kvelb*, menší místnost, bez oken se světlíkem nad dveřmi, kde spávaly děvečky, nebo se tam ukládalo nově pořízené nářadí jako hrábě, vidle, kosišťata[?], košťata[?], násady a podobně. Kvelb byl vybílen a měl cihlovou podlahu. Vřadě[?] za kvelbem s. 124

byla *maštal, jinak chlév pro dobytek*. Ve větších dvorech jen pro dobytek hovězí, ve dvorech menších pro hovězí dobytek i koně. Maštal (také maštál[?]) byla odedávna zděná, z kamene a hlíny, ba i kvalitní malty z vápna s klenutým stropem na maltu[?]. V zimě mívala i dvojité dveře, jež se obíjely slaměnými pletenci. Kde měli hodně hovězího dobytka, měli na protější straně dvora maštal koňskou (př. u Čadů, u Lexů[?]) V koňské stáji byla stání pro koně oddělena „štonty" (tak bylo i ve stájích moderních) a pro hříbata byl štont uzavřen lísou, která se dala otvírat. Podlaha u koní byla dlážděna dřevěnými kostkami – budu o tom ještě mluvit jinde. Dobytek byl přivázán řetězem ke zděnému žlabu. V maštali byla také míchárna krmiva, dříve dřevěná, později zděná, vyhlazená cementem. Okna u maštale byla malá a pokud v nich nebyl stropní[?] otvor, táhla se pára ven dveřmi. Jedna malá okenička v okně se od jara nechávala otevřena pro vlaštovky, jež měly v maštali hnízda. – Podlahy u hovězího dobytka byly z placatého kamene, či později cihlové. Nad maštalí byla půda na slámu k nastlávání. Půda měla vikýř, či se sláma shazovala otvory v podstřeší mezi přečnívajícími krokvemi. Pro vylezání na půdu sloužil přistavovaný žebřík.

s. 125

Za maštalí byla *otevřená kůlna*. Tam se ukládaly vozy, pluhy, brány, vál, žebřiny na stěnu a i hospodářské nářadí jiné, pokud nebyla ještě jiná kůlnička. Strop v kůlně (kolně[?]) byl povalový, či prkenný a na půdě, obyčejně s vikýřem se také ukládala sláma či sušená píce jako jetelina a hrachovina. Pokud byly i menší kůlničky, ukládalo se do nich naskládané dříví. Kočáry a bryčky měly své kůlničky.

Naproti dveřím stáje bylo pod zásepí *hnojiště s močůvkovou žumpou*. Pečlivý hospodář vyvážel hnůj kolečkem a rovnoměrně zakládal jako [*nečitelné*] obilí ve stodole. Hnůj se musel postřikovat, či za stara polévat močůvkou. V novější době k tomu sloužily zahradní stříkačky, jež sály ze žumpy. Rakety[?], to už byla moderní vymoženost.

Prasečníky, či chlívky pro prasata stávaly proti stájím pro dobytek přes dvůr. Původně bývaly jen dřevěné, s povalovým stropem a jednostrannou stříškou. Vedle prasečníků byly chlívky pro husy, kurník pro slepice. Ten někdy býval na půdičce nad prasečníky a slepicím se přistavoval jejich žebřík. Dvířka, případně okénka těchto zařízení byla zavírána obrtlíky, či dřevěnými petlicemi.

V každém dvoře byla psí bouda a pes, který byl přes den na řetězu a na noc jej hospodář pouštěl na dvůr.

s. 126 V zadní části dvora, jemu napříč, stála *dřevěná stodola*, jež byla kryta došky. Uprostřed stodoly byl mlat, dlouhý jako šířka stodoly a široký asi 5 m i víc. Byl upěchovaný z hlíny, do které se dávala hovězí krev, plevy či drobná řezanka. U některých dvorů, když už byly stodoly zděné, byla stodola tak široká, že měla dva mlaty a tři perny. U takových byl jeden mlat průjezdný a pak bývala i vrátka v roubení, aby se mohlo jet za humna na pole, či na cestu vyjet zadem. To ovšem nebylo u dvorů na poděvuské straně, kdy mohly být vozy vyklačovány[?] za stodolou a pak prostorem kolem stodoly, zahradou, zavezeny do dvora.

Základem stodoly byla buď nízká kamenná zídka, či kameny zapuštěné do úrovně terénu. Na to se pak pokládaly silné trámy v rozích spojené tesařskou vazbou, na ně pak byla naskládána další a další vazba až do výše 1½ až 2 m. Uvnitř v rozích a na prostředcích brlení k pernu a k upevnění vrat byly postaveny kolmé trámy s rozvětvenou[?] horní částí k podchycení rámu na vodr. Trámovím a nasazením[?] na krokve bylo upevněno i hambalkové podstřeší. Volné prostory nad trámovím od oné výše 1½ až dva metry, byly pobity prkny. Prkenné od udané trámové výše byly i štíty. Sloupům uprostřed pernu se říkalo „zálen". Mezi zálenemi vpředu i vzadu po obou stranách mlatu bylo prkenné brlení pernu ukončené podélnými zaoblenými trámky, aby se přes ně snadno lezlo do pernu. Do pernu se skládalo obilí až ke střeše [Půd]a na s. 127 mlatem se nazývala „vodr" a menší půdička nad ním byly „hambalky". Na vodr se ukládala otava, suchá jetel, vika, peluška k míchání do řezanky.

Vrata do stodoly se uzavírala zevnitř a vyšlo se ven dvířky v jedné vrátnici. Dvířka se na noc zamykala visacím zámkem, aby tam nevlezl nezvaný nocležník. Uprostřed mlatu při zadní stěně stál při zavedení žentouru pastorek, převodové zařízení s ozubeným soukolím na řemenici. U Princlů dosud taková stodola stojí a má nahoře na zálem[?] vyříznut letopočet 1815 a iniciály J. T. = (Jakub Toupal, majitel).

Žentour, zavedený v posledních letech minulého století, stával za stodolou. Říkalo se mu „kepl". Žentour byl upevněn železným rámem v zemi a okolo byla vyštěrkovaná cesta (kruhová) pro tažný dobytek. Převodovým zařízením, ozubenými koly, pracnami[?], krutnou tyčí s pastorkem poháněl menší mlátičku, řezačku i šrotovník.

U stodoly na dvoře bývala *menší zeleninová zahrádka* obehnaná plotem. Za stodolou, někdy i vedle ní byl *ovocný sad.*

Někteří hospodáři měli pod zástřeším dřevěné holubníky, popřípadě na sloupku různě tvarovaný holubník.

V několika dvorech stávala *výměnkářská chaloupka* s jednou sedničkou a komůrkou a stála obyčejně naproti obytnému stavení, přes dvůr.

Také stával na dvoře *sklep čili loch*. Poněvadž v střední a dolní části vsi byl malý spád a spodní voda značně vysoko, muselo se pro lochy hledat na dvoře místo suché, vyvýšené, či udělat navoz, aby loch mohl aspoň z části zapustit do země. Ve sklepě (lochu) se totiž skladovaly brambory. Sklep byl klenutý a nad ním půdička s doškovou střískou. Pamatuji, že u Princlů na té půdičce z udusaných plev byla stará tkalcovská[7] stolice, jejíž zbytky jsou u Princlů dodnes. Dobře upravený sklep zabránil zmrznutí brambor. V létě se do sklepa dávalo mléko. – Při povodni ve vsi se obyčejně sklep zatopil, muselo se čekat na opadnutí vody a pak ještě vodu nádobami vynášet.

s. 128

Obytné stavení

Bylo dřevěné s malými okny, kryté došky. Stavení ve dvorech byla různě velká a někdy i s různým půdorysem. Každé mělo vždy „dům“ (předsíň), velkou „senci“ a u ní ve větších staveních „vejstupek“ čili komoru, pak černou kuchyň a malou senci čili sedničku, půdu (ponebí) a někde i loch pod předsíní. Stěny stavení byly sroubeny z trámů, polepené lepenicí z hlíny a plev a navrchu vápennou omítkou, jež se vápnem každoročně bílila a sazemi rozdělanými ve vodě se dole dělal „štráf“. Nad sencemi a domem bylo ponebí členěné na dvě části. Na ponebí vedly dřevěné schody z domu. Byly z domu uzavřené dvířky a pobité zespodu nabílenými prkny

Při vchodu do stavení ze záspu byly domovní jednokřídlové, nenabílené dveře se stahovací petlicí provázku a dřevěnou zástrčkou či závorou uvnitř. Bylo-li zachceno?, zatáhlo se zvenku za provázek, který vytáhl petlici ze zarážky na futře a dveře se otevřely. Na noc se také vedle zástrčky ještě zavíralo „na řetěz“, někde měli velkou dřevěnou závoru přes celé dveře, jež zapadala do velkých skob na futrech z obou stran. s. 129

„Dům“ – předsíň neměl okna. Ve dveří dole nad podlahou? byl široký práh. Práh domu, to bylo od pradávna posvátné místo, jež mělo svůj obřad při svatbě, při křtu, když se děcko přinášelo domů z kostela a pak při vynášení nebožtíka z domu. Na prahu domu se vítali hosté při různých příležitostech. Podlaha v domě byla cihlová. Z domu vedly dveře do sencí, černé kuchyně a na půdu. Pod schody na ponebí stávala někdy kadečka se zelím.

Dveře do sednic se zavíraly klikou zámku, jehož kovové? ústrojí bylo na vnitřní straně ve světnici a mohlo se z obou stran zamknout do skoby na futře a zevnitř i zastrčit. Dveře do černé kuchyně měly železnou petlici na kolík, či visací zámek.

Stropy v domu a sencích byly za pradávna povalové a později jak už my pamatujeme, ze silných prken, pobitých březovým proutím či rákosem a nahozené vápennou maltou. Staré povalky, jež byly z tenkých kmenů, byly natřeny volskou krví, obložené lepenicí ze slámy, otrub a plev nebo řezanky a hlíny. Když lepenice uschla, nahodila se na ni vápenná malta. Byl-li strop prkenný, navrstvily se na ně (na půdě) plevy a na ně se napěchovala hlína. Že to tak bylo, jsme vídávali při bourání starých dřevěných stavení.

[Ok]na byla původně jednoduchá, teprve později se zadělávala[?] široká futra, aby se mohla zasadit dvojí okna. V létě[?] se pak vnitřní okna vysazovala. s. 130

[V se]nci stávala svrchnice[?], původně z hlíny a širokých placatých kamenů, později doplněná kachly, jejíž kouřový vývod (valach) šel do černé kuchyně. Pec v mé paměti byla jen v sedničce. Do pece se topilo z černé kuchyně.

V komoře či vejstupku byla lože pro dospělé dcery. Byly tam „kalmary“ na prádlo, šatstvo, také navršené peřiny do „vejbavy“ dcerám a ledacos, co se potřebovalo[?] [*nečitelné*] do kuchyně.

Černá kuchyně byla malá místnost, černá od kouře, který tam ušel z pece a obou sencí a dříve i z krbů. Byla zděná a klenutá. V klenbě uprostřed byl velký otvor, nad nímž jakoby rozkročmo na klenbě seděl komín. Pod otevřeným komínem nebo u stěny proti dveřím bývalo ohniště, na němž se v zimě ohřívala voda do „kalení“ pro dobytek, či se vařily brambory pro prasata. V létě se na ohništi ohřívalo jídlo. Hrnce, rendlíky, pekáče, kastroly se stavěly na trojnožku. Když chtěla hospodyně hrnce s roštu na trojnožce sundat, měla k tomu velkou dvojzubou vidlici na dřevěné násadě, aby se nepopálila. To ovšem už ani moje generace nepamatuje. – V černé kuchyni se v komíně také udíralo maso. Bylo zavěšeno háčky na tyčkách upevněných do stěn komína a dole na ohništi se dýmavě topilo. Z černé kuchyně se sázel chléb do pece, která se napřed vytopila vysušenými švestkovými švestkovými poleny. Před sázením se žhavý popel vyhrnul a vysázená pec se uzavřela. Stěny pece sálaly horkem a pekly. Před poutí či posvícením se tam pekly i koláče, o vánocích vánočky čili housky. s. 131

[Za]řízení v senci a sedničce

Popisuji zde zařízení u [no]rmálního středního hospodáře, kde ještě nebyl na tu[?] dobu žádný přepych a žilo se prostě, kde čeleď (děvečka) žila společně s ostatními.

[*Vel*]*ká sence* V rohu po levé straně za dveřmi k černé kuchyni byla velká kamna. Stará původní kamna byla postavena na podezdívce z cihel, v níž byl pod svrchnicí otvor na dříví, pod ohništěm též v podezdívce pod roštem otvor pro popelník. Směrem ke stěně u černé kuchyně byl v plotně kamnovec na vodu, pak ohniště s litinovými pláty a pak svrchnice s troubou na pečení. V kamnovci, který se dal vysadit, se dříve také vařívaly knedlíky a i polévka, když jí bylo třeba víc. Jinak se tam ohřívala voda pro potřebu, jak pro kuchyni tak do vokalu[?] pro dobytek, nechtělo-li se zvlášť topit na ohništi v černé kuchyni.

Svrchnice to byla vrchní část kamen, kde se mohlo leccos sušit. Pamatujeme, že se říkalo: „Dej to uschnout na svrchnici!“ Nebyla-li pec, byla za kamny zídka, na níž se mohlo ležet. Byla vysoko jako podezdívka a sušívala se tam louč na zatápění a dříve špány na svícení. Nad svrchnicí visely od stropu dvě železné tyčky, na nichž byla zavěšena tyč na sušení prádla a mokrých oděvů. Vývod kouře šel valachem do černé kuchyně.

s. 132

[Hne]d za dveřmi, mezi nimi a plotnou byl ve zdi *krb*, který sloužil za našich časů jako pomocný mísník. Byl také v sedničce. Za dávna se v něm také topilo a vařilo, neboť míval nahoře otvor pro odvod dýmu do černé kuchyně. Na druhé straně proti kamnům stál v rohu *malovaný sudén, čili mísník.* Sudén je u nás dosud uchován. Stával ve velké senci a později u dědy v sedničce, když při výstavbě nového stavení byla velká sence odbourána. V horní části to byl otevřený mísník, jenž měl tři police a dolní část byla uzavřená skříňka. Obojí bylo bočními stěnami spojeno. Vrchní deska byla širší a dávaly se na ni klopené hrnky. Pod ní byly ty tři police s tenkými laťkami vpředu, aby se o ně opřely stojící talíře. Pod střední deskou byly šuplíky jako v pozdějších kredencích na lžíce, nože, vidličky, míchačky atp. V uzavírací dolní části byly police na větší hrnce, kastroly a pod. – Dále vedle sudénu stával „*kostn*„. To byla polovysoká skříň s třemi nebo čtyřmi velkými šuplaty na prádlo a různé cennosti. Pamatuji jej opět u dědy v sedničce.

V pravém předním (čelním) rohu byly u zdi lavice a před nimi veliký stůl, u něhož ještě stály až tři pevné židle, jimž se říkalo sesle. Za mé-

ho mládí už tam byly normální židle, které asi maminka dostala do výbavy. Ty původní staré měly vyřezávaná opěradla, jako je dnes možno vidět u horských chatových zařízení. I ten stůl byl takový. Ovšem za stara stůl byla důležitá a posvátná věc. Původně byl dělán z javorového s. 133 a později dubového dřeva, byl nenatřený, přírodní. Podobný pamatuji u dědy v sedničce. Jako nohy měl dvojici křížených silných prken spojených dole trnožemi a v křížení obou dvojic procházel hranol (laš), usazený klíny z venkovské strany křížů. Pod stolovou deskou bývalo dvojité šuple – „stolík" – totiž aby se rozumělo, byl přepážkou rozdělen na dvě části a to přední a zadní. V zadní části míval hospodář uložený peníze a cenné listiny jako smlouvy a pod. Stolík se dal zamykat a klíč měl hospodář. Za nás už to bývalo uloženo ve skříních a stolík byl otevřený, ač také pamatuji, že stůl z maminčiny výbavy byl také uzavírán klíčkem. Za těch starých časů nesměl nikdo na stůl sednout ani na stůl nic nepatřičného odkládat. Stůl musel být stále vydrhnut, jen chléb a sůl se na něj mohly dát a pak malé děcko v peřince. O slavnostních dnech se na stůl dával ubrus. Ve všední dny se něm jedlo ze společné mísy, později s talířů. Nad stolem byl závěs na lampu a závěs byl též uprostřed stropu na šňůry a pod závěs se pak stavěl škopek s vodou. Na stěnách nad stolem byl křížek a obrazy svatých.

Po levé straně sence za kamny k čelním oknům byly lože a dětská kolíbka. Lože byly pevné dělané tesařem. Slamníky v nich byly vycpány slamou, byly pevné z domácího plátna. Byly kryty plátěnými „podlankami". [Pod] podlankou bývala v zimě peřina – spodnice, pak polštáře s. 134 a peřina – svrchnice. Povlečení cejchů[?] bylo z kanafasu, jemně[?] štráfovaného. Ustlané postele se přikrývaly též těžšími vzorovanými dekami – přikrývkami.

Za mých mladých let stával v levém čelním rohu skleník – cinkostn. Bylo v něm parádnější stolní nádobí z porcelánu, různé sošky svatých a pod.

Někde mívali v senci také malovanou truhlu. Většinou však[?] tato byla v sedničce, ve vejstupku či na ponebí.

Svícení loučemi už nikdo z nás nepamatuje. Za nás už to byly petrolejové lampy, kahánky a za války (první) se svítilo parafinem. S kahánky se svítilo i v maštali. Rozsvěcovalo se dosti pozdě a sedělo se při světle od plotny u kamen.

Zařízení v sedničce bylo podobné, tak jak si to zařídili vejminkáři. Nábytku bylo míň, jedna postel byla společná a mnoho místa zabírala pec. Tam právě – v sedničce – býval dlouho uchován dávný nábytek.

Ještě v závěru o bydlení bych se zmínil o podlaze. Podlaha prý za dávna udusaná z hlíny jako mlat. To asi bylo „za Hadama a Kuby". Později byla podlaha cihlová. Za mého mládí bývaly na podlaze ještě cihly v prostoru před kamny. Pak už byla podlaha ze širokých prken, mezi nimiž bývaly velké škvíry, což byl úkryt pro blechy, které za stara byly všude, poněvadž do sencí přicházeli i psi, jejich nositelé. Sebelepší drhnutí je nevyhubilo, poněvadž kladly vajíčka právě do těch škvír.

s. 135

Nad obytným stavením bylo *ponebí* (*půnebí*) – *půda*, jež byla za stara rozdělena na dvě části, oddělené prkennou stěnou s dvířky. Za mé paměti to sice už u nás nebylo, ale členění obou půd, jejich rozdílná výška podlahy, zbytky zachovaného rámu předělu, na to jasně ukazovaly, že to tak kdysi bylo. V přední části ke štítu, v němž byla prořízntuta malá okénka, bývalo ukládáno různé nářadí jako kolovrat, věšela a p., bývaly tam též calmary a truhla na prádlo a šaty, věšely se tam šunky uzeného masa – byla to jakási smíšená spížírna. V druhé části nad sedničkou se ukládalo vikýřem též seno a pak tam za stara bývaly postele pro dospělé hospodářovy syny.

Půda nad stavením byla od půdy nad maštalí oddělena zděným vnitřním štítem.

U chalupníka

Chalupník míval pár pozemků, jedno až tři políčka, loučku a později připachtované „díly" ve drahách, na dražkách či v jamách. Míval také za ženinu výpomoc u sedláka k užívání někdy kousek pole (několik brázd) na brambory a meze u polí k vysekání trávy. Držel jednu až dvě kravky, telátko, někdy kozy, husy a nějaké slepice. Pro drůbež chodívaly děti chalupníků na klasy na selské[?] požních. Také hrabávaly seno, zbylé po sklizni. Ono tam vždy nějaké zbylo. Pamatuji, jak pilní na to byli Němečků kluci.

Hospodářství u chalupníka obyčejně obstarávala žena s dětmi, když muž chodil někam na „vejdělek“. Při chalupě byla stodůlka, chlívec, zděný sklep a na dvorku či za chalupou hnojiště. Stodůlka byla někde ve stejném objektu jako stavení, ale ve většině byla v zadní části, za chalupou a chlívkem napříč v podobě velkého písmene L. Však je to dodnes u řady chalup tak uchováno. Jinak to třeba bylo u Kubalíků nebo u chalup, kde byla stodola dodatečně přistavěna. s. 136

V obytné části chalupy to bývalo tak, jak ve starých staveních u sedláka. Jedna nebo dvě sednice, někdy komůrka či černá kuchyně. Byly-li dvě sednice, bývala ta menší velmi často pronajímána bezzemkům, chudým, příbuzným a podobně. Bydlívalo se těžce, poněvadž bývalo hodně dětí. Zařízení bylo přibližně stejné jako v selských staveních až na ty rozkládací lavice, které sloužily jako postele a spávalo se i na podlaze. Ve dne se do nich při úklidu ukládalo ložní prádlo, deky, polštáře i peřiny. Samozřejmě, že zařízení a úprava chalupy se měnily podle výdělkové situace v rodině.

Jak se jedlo.

Jedlo se u společného stolu z jedné mísy se lžícemi, jež prý původně byly dřevěné. Talíře přišly později a to nejprve hliněné, snad z Kolovče. Hlavním celodenním jídlem byl chléb. V selských staveních se ho napeklo v peci až dvacet velkých bochníků, které se uložily ve [*nečitelné*] na lísu pod stropem. Chléb se mazal tvarohem, rozdělaným ředěnou smetanou. Máslem se namazalo jen někdy po svátcích[?], poněvadž máslo bylo zdrojem příjmů a proto se prodávalo. Dalším pokrmem byly různé druhy polévek, které se vařívaly i ke snídani. Polévky byly ku př. bramborová, zasmažená, kyselá, z chleba, hrachová a pod. K obědu bývalo nejčastěji kyselé zelí, jehož bylo naloženo i několik káděček. Knedlíky byly nejprv bramborové, pak z různých druhů mouky ku př. se vařily ječné knedlíky. s. 137

Brambory přišly na stůl až za Marie Terezie a to hlavně až koncem 18. století z Německa z Brambor. Co se tedy jedlo, když nebyly bram-

bory? Známe písmičku: „Hrachu kroupy, to je hloupý, to my máme každý den, ale dolky z bílý mouky jenom jednou za týden.“

Tedy jedly se různě upravované luštěniny, hrách, čočka, různé výrobky z mouky jako kroupy v podobě kaší, šlerce[?], černého kuby. Vaječná jídla byla pořídku[?], poněvadž i vejce byly jedním ze zdrojů příjmu. Jak to bylo s masem? Ve dvorech a někdy i u chalupníka se zabíjelo prase a hlavně z něho připravovalo uzené, poněvadž se dalo dlouho uchovat. – Byli tu též králíci, starší slepice a někdy i ta husa. Kachny se dříve nechovaly. Ale i ta drůbež se prodávala, pro „doma“ toho příliš nezbylo.

s. 138

Chudí jedli chudě, sedláci lépe, ale ne vždy a všude. Víme, že ranním jídlem byla téměř všude zapražená polívka. Můj děda říkával, že polívka je „grunt života“. Tož tedy ty polévky, různě zakulané[?], kyselý zelí, chleba nějaké ty placky = [*nečitelné*], to bývala hlavní jídla. O jídle a pití už nám něco vpředu pověděl pan řídící Holub.

Jak se naši předkové oblékali.

Jak to bylo s krojem, který se nosil v Hlohovčicích, to jsem od žádného z pamětníků nedozvěděl. Ženy nosívaly části[?] staňkovského kroje a snad mívaly a tu a tam i části kroje chodského, poněvadž se do Hlohovčic provdávaly dívky z Močerad, Hradiště, Ouboče, kde se on kdysi nosíval. Ženy, hlavně ty starší, nosívaly nějaké ty jupky i [*nečitelné*], nosily černé šátky ve tvaru chodské „babky“, ale šátky na nich bývaly tištěné a ne vyšívané. Ve sborníku Staňkovsko se však o staňkovském kroji hovoří a slovem „staňkovský“ se rozumí kroj, jaký se nosil i na vesnicích kolem Staňkov.

s. 139

Ženský a dívčí kroj je uložen ve staňkovském muzeu, já jsem dal pořídit fotografování tohoto kroje ze Sborníku a je v této knize také vlepen.

Kroj je obměnou ženského kroje chodského. Jsou-li tedy naši předkové chodského původu, tak tento kroj byl nošen i v Hlohovčicích. Pan Mayer ve své kronice říká, že zbytky kroje u nás vymizely až ve druhé polovině 19. století.

Nemůžeme tedy od vyprávění o kroji jen tak upustit, když Sborník Staňkovsko jej bez pochybnosti uvádí. Ženský kroj je ve Sborníku podrobně popsán a jsou tam i fotografie

My se tu zastavíme u kroje mužského, o němž pisatelka hovoří, ale není uvedena fotografie.

Proto budu reprodukovat jeho popis.

Pouhou náhodou byl získán mužský kroj z okolí Staňkova, když už se pochybovalo, zda by vůbec mohl být nalezen. Části tohoto kroje jsou uloženy ve staňkovském muzeu a jsou to: košile se záložkami hustě vpředu našitými, s hladkým límcem a manžetami. Košile se zapínala na bílé knoflíčky s červeným a modrým okrajem. Kalhoty byly krátké, těsně pod kolena sahající, přiléhavé, podšité domácím plátnem. Byly žluté, kožené, z jelení kůže. Pod koleny se stahovaly řemínky a ještě

převázaly. Po délce švu byly prošívány ornamentem, vystehovaným žlutou nití. Vzadu měly v pase šněrování s třapci na konci. Na košili, která měla velmi široké rukávce, se oblékala vesta a přes ni kazajka (do kostela, ven – nejvíc ženatí). Pod límec se nasazoval černý hedvábný šátek, vpředu s uzlem.

s. 140

Kazajka i vesta byly modré, soukenné, vesta vpředu vyšívaná, ke krku zapínaná. Vesta i kalhoty měly mosazné knoflíky, které se přišívaly na zvláštní poutka, zvaná ouška. Knoflíkům se říkalo „vrtáky". Kazajka byla hladká a měla černé, vzorované knoflíky. Byly ze dřeva, s ručně vydlabávanou ozdobou, černě lakované s oušky. Na hlavě nosil v létě svobodný i ženatý muž černý klobouk, s obyčejnou stuhou. V zimě se nosila na hlavě vydrovka, to je zelená, sametová, dílová čepice, vydří či jinou kožešinou lemovaná. Kožešinová obruba byla na jedné straně vyšší. Punčochy byly bílé, vlněné, dlouhé. Nohy byly obuty do černých střevíců.

Šel-li hoch k muzice, měl šat bez kazajky a na hlavě klobouk a v zimě vydrovku."

Pisatelka dodává: „Pamětníkem kroje byl pan Fictum, výměnkář z Čermné, jehož děd nosil kroj." Kroj pisatelce přesně popsal a originál měl doma a pečlivě jej střežil.

Mužský kroj byl stálý, neprodělával změny jako ženský. Svobodní muži nosili vlasy krátce přistřižené, ženatí dlouhé, nazad česané, na krku přistřižené a to až do r. 1848. Nosili hůl lískovici, svobodný slabší, ženatý silnější.

Kroje se dědívaly z pokolení na pokolení. Kroj měly i děti.

Kroje prý se nejdéle udržely v Křenovech, Škrchlebech, Hlohové, Kamenici a hlavně v Čermné.

Práce v hospodářství – zařízení a nářadí

Naši předkové na vesnici měli práce dost. Říkali, že pracují od slunka do slunka. Ale to je ještě málo, neboť západem slunce končívaly sice práce na polích a lukách, doma však bývalo[?] vždy ještě mnoho práce u dobytka a někdy i v přípravě na druhý den a ráno pak se vstávalo daleko před východem slunka pro práci zase s dobytkem, na dvoře, ba někdy už i na poli, či louce. s. 141

Nářadí, které k práci měli, budí v nás dnes mnohdy shovívavý úsměv, neboť se nám zdá primitivní, ale ve své době ještě dobře sloužilo.

Tak se tedy podívejme, jak pracovali lidé v naší vsi za dávna a ještě i za doby paměti naší nyní staré generace.

Začněme jarem. Ještě ležel sníh a již se vyvážela na louky hnojůvka z žumpy na dvoře voznicí a nabírala se „šoufem“, pokud to led a mráz dovolil. Hnůj se tu a tam na pole navážel, když se ho doma moc[?] za zimu nahromadila. Jakmile začal sníh mizet a půda rozmrzala, vycházel hospodář s pacholkem na pole a louky, aby vodě ze sněhu připravili rychlou cestu[?] k odtoku, nebo aby ji někde případně zadrželi po závlahu, bylo-li sněhu málo. Čistily se stružky (kopaly se stoky, jak se říkalo) v honech, kde byl přes všechna pole společný odtok, podobně i na lukách a pak vlastní svodovou regulací zlepšoval hospodář kvalitu půdy na svých pozemcích. A k tomu potřeboval i dnes ještě běžné nářadí jako motyku, lopatu a případně[?] zvlášť upravený rýč se sekáčem na drny. s. 142

Když začala půda osychat, počal ji připravovat k setbě. Někdy musel ještě doorávat, co na podzim nestačil, když mu bránila v tom nepohoda, či příliš časná zima. K tomu měl dřevěné „orání“ či pluh s kolečky, dřevěný se železným okovaným[?] rádlem (radlicí) a naostřeným „želízkem“. Pluh se při orání držel za „tihle“. Pak doma připravil dřevě-

né brány s hřeby „braňáky“, naložil je na korbák, případně také naložil rozložený vál a jel na pole.

Na poli brány sestavil, připjal dlouhý váh s rozporkami a menším vahem a vláčel. Kde byly hroudy, musel je[?] dřevěným válem rozmačkat a znovu vláčet. A to v Hlohovčicích vzhledem k těžké půdě bylo často, ba musel někdy hroudy dřevěným palicemi s dlouhou násadou roztloukat. Do takto připravené půdy zasíval, původně ručně z loktuše na ramenou, později malou „rozsívačkou“ jarní obilí, t. j. ječmen, oves a někdy jarní pšenici, čili jarku. Do ručního setí byla zapojena celá rodina mimo malé děti. Někdy po zasetí ještě válel, aby ptáci obilí nesebrali.

Před sázením brambor musel pole zvlášť připravit. Vláčel, válel a pak „rucákem[?]„ naorával záhony. Do těch pak navážel na [*nečitelné*] hnůj, jejž musely ženské do záhonů po délce nakydávat. Při navážení hnoje musely ženské hnůj z hnojiště nakládat na korbák. Na poli hospodář hnůj s vozu skopával kopáčem. To se na podzim opakovalo na holých jetelištích pod pšenici. S tím hnojem to byla velmi těžká práce.

s. 143

Vraťme se k sázení brambor. Na rozházený hnůj v řádcích (záhonech) ženské za stálé ohnutých zad sázely brambory, majíce je v rukováku, který za sebou, lépe vedle sebe, popondávaly[?]. Však i ta práce doma s brambory než se k sadbě připravily, byla těžká a je podnes, když se vyndávají a přebírají z krecht.

Rukovák to byl košík pletený z proutí s obloukem na nošení. Někde mu říkají „suden“.

Za sázejícími jel hospodář s pluhem, zvaným hák, který měl roztažitelná prkenná křídla a brambory zaorával vytvářením nových pěkných záhonů. V tom se lišilo sázení u nás a třeba na Šumavě, kde se brambory zaorávaly normálním pluhem, takže pole bylo ploché a záhony se vyorávaly teprve, když brambory začaly klíčit a když se u nás už poprvé oorávaly. – Při tom se sely ještě také luskoviny, po bramborách se sázela burína, zelí a tuřín.

Další jarní časnou prací bylo hrabání luk, na které byl v pozdním podzimu navážen hnůj a kompost. To hrabání luk se provádělo železnými hráběmi.

Dokud obilí bylo nízké a jarní nevyklíčilo, sbíral se v polích, a i na lukách, kámen.

Každý dobrý hospodář doma do jámy za kolnou zakládal kompost, který se před žněmi vyvážel na [*nečitelné*] a louky a musel se pak během roku přehazovat, pokud se do něho také nenasázela? burýna či tuřín.

Zdánlivě klidné období před senosečí a pak před žněmi bylo využíváno k celé řadě nezbytných, ale také důležitých prací.

V zimě poražené dříví v lese a odsekaný klest se odvážely domů. *s. 144* Dřevo se řezalo na polena nebo se připravilo na jinou potřebu, něco na řezání na prkna, k osekání na krokve či trámce k opravě střech budov, silnější klest se sekal na dříví k pálení a větve slabší se sesekávaly do otýpek vázaných povřísly, jimiž se v létě topilo. Kdo měl venku ve stohu slámu, navážel ji k uložení doma, poněvadž se přes zimu mnoho slámy spotřebovalo. K vožení slámy, sena a obilí v létě sloužily žebřiňáky. Selské vozy byly přestavitelné. Shodila a uložila se korba, dala se dlouhá rozvora, nasadily se lišně na nápravy před kola jako opěry žebřin a nad přední nápravou, když se předem sundaly klanice, se nasadil „voplín?" s malými klaničkami. Na takto upravený spodek se nasadily žebřiny s prknem uprostřed. Žebřiny se musely stáhnout jak dole pružným klackem, tak nahoře mezi sebou. V létě bývaly na větších dvorech až tři vozy v žebřinách. V zimě byly žebřiny zavěšeny pod přístřeškem stodoly, či pod vodrem? v kůlně.

Jinou takovou meziprací bylo pletí brambor a jiných okopanin, zarostlých ohnicí, vyvážel se kompost a už tu byla příprava na senoseč, a ještě něco. Byl-li před žněmi nedostatek slámy, chodilo se hrabat jehličí v lesích. (na [*nečitelné*])

Příprava na senoseč. Připravila se kosiště, hrábě, provazy, koše, vidle – rohatiny a naklepávaly se kosy, vozy se daly do žebřin. Klepání kos o senoseči (v senách) se provádělo denně jak doma, tak i na louce. Klepání kosy, to bylo umění, to každý nedovedl. Špatně naklepaná kosa působila ze sečení nemírnou dřinu a ani stálé broušení to nena- *s. 145* pravilo. Tráva se musela síct velmi brzy ráno, za plné rosy. Na sena sjednalo více sekáčů a síklo? se dokud byla trochu rosa. Sekáčům? se nosila vydatná snídaně a případně ještě svačina?. V Hlohovčicích nebyly tak velké louky, takže do svačiny bylo louka obyčejně posečená. Za sekáči šly ženské a hráběmi pokosené řady rozházely. Takto rozházená tráva se nechala schnout a pak se dvakrát až třikrát hráběmi obracela. K večeru se nahrabala do řad a dala do kupek a druhý den do velkých kup. Třetí den, bylo-li stále hezky, se k poledni nahrabalo

už suché seno do jelit a z nich se nakládalo na žebřiňáky. Po naložení se fůra stahovala pavuzou a vpředu i vzadu senními provazy (říkalo se: vozními provazy). Zbytek se dával do ohrabečního koše (ohrabáku), který se vidlemi zavěsil za zadní provaz pod pavuzu. Doma se pak seno vikýřem ukládalo (podávalo, metalo) na půdu.

V Hlohovčicích mnoho luk nebylo a proto se suchá píce nahrazovala, doplňovala sušením jetele, vikve a pelušky. Jetel se sušila na stojanech zvaných „kozlíky". Buď to byly provrtané kůly se šprušlemi (kůlkami) zaražené do země palicí, nebo velké volně postavené trojtyčkové, nahoře svázané nebo sbité, sešroubované jehlance.

Po senách přicházel čas žní. Sena končívala počátkem července a žně začínaly ve druhé polovině července. Ono se říkalo, že svatá Markýta (13.7.) hodila srp do žita, ale to nebylo často, aby se na Markétu již sekalo.

s. 146

Na žně se musely připravit „bachle", kosy opatřené křídlem potaženým[?] plátnem. To křídlo při sečení pokládalo obilí k neposečenému, nepřepadávalo stébly[?] přes kosu, aby se mohlo sbírat. Před bachlí to byly hrabice, které je možno vidět uchované na památku na Šumavě. O srpech už nebudu hovořit, to naši dědové pamatovali při hubených žních. Dále ke žním musela být připravena povřísla, v zimě nadělaná ze žitné, cepem mlácené slámy. Povříslům se u nás říkalo „pobřesla". Z téže slámy se dělaly i došky na krytí střech.

Při sekání šly za sekáči ženské, sbíraly klopené obilí na hrstě a vázaly je u žita přímo žitnými klaty[?], u pšenice povřísly – u [*nečitelné*] dvěma hrstěmi[?] – do snopů. Oves a ječmen se obyčejně nevázaly, pokládaly se do hrstí na strniště. Když byly jaře řídké, sekaly se do řádků a pak po vyschnutí se nahrabovaly na hrstě. Hrstě se suché vázaly do velkých snopů. Bylo-li vlhké počasí, musely se hrstě obracet a to opatrně, aby se zrno nevytlouklo. Oves se také někdy přímo vázal a to do malých snopků. Vázané obilí se stavělo do mandálků. U žita byly mandálky desetisnopé bez klobouku a devítisnopé s kloboukem. Ten se buď lámal nebo napíchoval na mandálek s klasy dolů, rozestřenými kolem vršku mandálku. Pšenice se většinou stavěla do mandálků desetisnopých bez klobouků. Oves přímo vázaný do mandálků pětisnopých, sbíraný do desetisnopých s trojsnopovým kloboukem položeným nahoře se snopy navzájem klasy spojenými. Spojovací klasy zastrkávaly od jednoho snopu za povříslo druhého a navzájem, aby klobouk nespadl. – Ječmen

s. 147

se obyčejně při sbírání hrstí a vázání hned i vozil domů. Co se nestačilo v tom dni odvézt se stavělo také do mandálků s trojitým kloboukem.

Obilí[?] se vozilo domů suché a vypařené a skládalo se vrstveně do vystlaných peren. Při svážení obilí se každý snažil, aby jeho fůra měla formu. Byli na to mistři jako pamatuji na Fajtů čeledína, který míval fůry jako krabice. I skládání obilí do perny bylo uměním, zvláště tam, kde měli ve stodole málo místa.

[*nečitelné*] se obilí ještě vypařilo znovu než došlo k mlácení. Po sklizni, někdy ještě za stojících mandálků, se strniště shrabovalo tažnými „ramlemi". V Těšovicích jim říkali „bejky", takže v Hlohovčicích se „ramlovalo" a v Těšovicích „bejkovalo" a přidám, že na Šumavě se „tahounovalo". Pohrabky byly shrabány na řady a suché se vozily domů pro husy a drůbež a bylo-li jich víc, tak se také „mašinovaly". Po odvozu „shrabek" se mohlo na polích pást. To bývalo. Už za mých časů, kdy jsem doma pomáhal, se však strniště pokud možno brzy podmítalo. Někdo mi řekne: „Jak to, že to tak znáš? Vždyť jsi byl student a pak učitel." Ano a 25 let jsem každé prázdniny, už i jako učitel a pak i se ženou doma pomáhal. Od svých 14 let jako student až do založení družstva, neměl jsem prázdnin. Nebudu se o tom šířit, moji vrstevníci to ještě vědí. – Pokračujme dál o žňové sklizni.

Povíme si hned o tom mlácení, ač k němu dříve docházelo až po skončení podzimních polních prací. V době mého mládí už byly „parničky" čili parní mlátičky. Pamatuji z mého dětství, že se u nás mlátilo „vytřásačkou", hnanou žentourem. Původně se mlátilo jen cepy. Ze záznamů školních kronik pana řídícího Holuba víme, že „mlatci" byli jmenováni mezi zaměstnanci dvora. I to mlácení cepy bylo uměním, zvláště mlátilo-li více mlatců. Museli se „sehrát". Měli na to takové říkánky, aby šli jeden pěkně za druhým. Tak třeba mlátilo-li se v pěti, se říkalo: „Hu-sa-se-pe-če ala." Obilí se ve snopech položilo do [*nečitelné*] na mlat a mlátilo se. Po prvním mlácení se snopy obrátily, mlátilo se dál, pak se snopy rozvázaly a mlátilo se znovu. Potom se zvláštními vidlemi sláma vytřásala a vázala. Obilí s plevami se „pocívalo" na řešetech tak dlouho až bylo čisté. Pak se nabíralo do věder zvaných věrtel. Čtyři (dva?) věrtele byly na strych a to byl plný pytel. Později se měřilo na hektolitry a naposled na metráky. V pytlích se nosilo na „sejpku" aby se opět vypařilo. Na trh obilí se v pondělí[?] vozilo suché. A z takového zrna byla pak vždy kvalitní mouka.

s. 148

Na přelomu století a ještě dřív začaly se zavádět, (kupovat) mlátičky. Prvními byly ruční drchačky jen s ozubeným bubnem, bez vytřásadel, s dvěma klikami na lidský pohon. Tím se odstranily cepy, ale vytřásání a pocívání zůstalo. – Po drchačkách přišly vytřásačky, mající
s. 149
4 vytřásadla a jedno, později dvě síta S[?] drchačkami a vytřásačkami až přicházely také první čistící mlýnky a později vylepšené „fukary“. A to už také tu byly žentoury a mlátičky se jimi poháněly. U Čadů pamatuji, že měli už vytřásačku vylepšenou malým postranním mlýnkem. To vše se pohánělo žentourem. Ten jako pořádný kus těžký[?] byl žádanou věcí do sběru, takže je zcela vynálezem minulosti. – Žentour, jak jsme si již vpředu řekli, byl tažen při mlácení a řezání řezanky potahem koňským i kravským na chalupě. Poháněči byly děti, či dědové, ale někde také „nemakavý“ hospodář. Na pastorek se nasazovaly různé řemenice. Při mlácení velká, při řezání menší, t.j. podle potřeby rychlosti otáčení stroje.

Obrovským pokrokem byla parní mlátící souprava. Že na panském v Srbicích byla zakoupena již v r. 1889 jsme si řekli. V Hlohovčicích si první parní mlátičku někdy před první válkou koupili sedláci Němčík, Květon, Novej, Janek, Fajt a Matěják[?]. V té době si ji koupili také srbičtí sedláci a s těmi se spolčil Ševa[?] a Šarapatka. Ostatní jako Čada, Princl, Pouska, Kříž, Sazama, Sedlák a čermňáci[?] Koptík a Peček si půjčovali mlátičku u „Židovky“ v Novejch Dvořích než si v roce 1928 koupili dvě soupravy, ale už elektrické.

Soupravu parničky tvořila lokomobila (kotel) se sklopným komínem a čistící mlátička, obojí na velkých kolech se širokými obručí. K lokomobile bylo nutno připravit uhlí a zajistit stálý přísun vody vozníci[?].

s. 151
Brambory se „dobejvaly“ rozoráváním záhonů pecátem[?] a při tom se ještě motyčkami vykopávaly tam, kde pecák[?] vynechal. Po vybrání se pole přejelo branami a opět se sbíralo a někdy musely děti jít ještě za pluhem, když se pole oralo. Ostatní okopaniny jako burýna a tořín se vytrhávaly na hromádky a odvážely domů. Zelí se vykrajovalo. Pro brambory bylo doma místo v lochu a v pozdějších dobách už se také ukládaly do předem připravených a pak dobře zazimovaných a větraných „krecht“. I pro ostatní okopaniny se zajistilo místo, aby v zimě nenamrzaly. – Pokud se týká podzimní setby, sílo se žito a ozimá pšenice. Ta se sila obyčejně na pohnojená jeteliště, nebo po bramborách, které byly na jaře hnojeny. – Sklízel se len, s nímž byla vlastně [*nečitel-*

né] práce. Len se sil, trhal, sušil, plel, močil, vochloval, česal a předl. – Louky se musely před zimou také pohnojit.

Když přišla opravdová zima, nezalezl dobrý hospodář za pec. Chodilo se do lesa porážet dříví, dobývaly se pařezy, které se doma nejlépe štípaly při mrazu. Vyráběla se povřísla a došky z mlácené slámy. Proto se vyčesalo[?] před mlácením dlouhé žito, jež se uložilo na vodru a také se v zimě mlátilo. Řezalo se proutí na košíky a košťata, jež se doma vyráběly. Porážely se suché nebo špatné ovocné stromy a z nich se připravovalo dříví na uzení masa, zvlášť třešňové. Třešňové stromy byly vysázeny u polí U Hrušek, v Jamách a U Žebráčka. Také stromy se prořezávaly, opatřily proti mrazům a škůdcům. Zima byla také dobou oprav všeho, co se poškodilo. Opravovalo se ve stájích, koňské postroje (chomouty, polštáře, postraňky, ohlávky, opratě a pod.), vyráběly se nové násady na vidle, lopaty, motyčky a motyky, opravovaly se hrábě, z nichž vypadaly kolíky. Samozřejmě, že se nezapomělo na pluhy, žebřiny, brány, vozy atd. Co bylo třeba musel opravit kovář, třeba dát nové obruče (ráfy) na kola, u koláře se dala dělat nová kola a kolečka i tesař dostal práce. Koně se musely překovat na zimu, poněvadž se také povozničilo. Vozil se písek, cihly, vápno, jezdilo se do lesa a pod. – Ženské musely zašívat pytle, pletly punčochy, předly len, draly peří a pod. Na předení byl kolovrat. Byly dva druhy ležatý a stojatý. Oba měly stejný výkon a poháněly se šlapáním. Staré babičky předly na vřetáncích. Josef Bouc říká: „Naše bába předla jen na vřetánko." Vřetánko to byl takový kuželík, jako mají ženy na [*nečitelné*], ovšem kratší a užší. Na něj byl nasazen kovový prstenec zvaný přeslen, aby vřetánko mělo žádoucí setrvačnost při roztočení na natáčení nití v ruce. Nitě z vřetánka byly jemné a tenké, takže se s nimi dobře šilo i zašívalo. -

s. 152

Já také pamatuji, že se u nás na vypůjčeném zařízení od provazníka z Kolovče (byl naším příbuzným) pletly „vozicí provazy" z napředených lněných nití. Dělalo se to na dvoře.

No a nesmíme zapomenout ani na zabijačku. I to byla práce. Říkalo se: Budeme porážet prase. Byla práce s pařením, s výrobou drobů, tlačenky a příprava a nakládání masa k uzení.

Řekli jsme ve stručnosti jednu část prací na hospodářství. Nyní si budeme vyprávět o druhé části prací a to *o práci s dobytkem.*

s. 153

Dobytkem se rozuměla všechna zvířata, která se v hospodářství chovala, tedy koně, voly, prostě všechen hovězí dobytek, t.j. krávy, telata,

jalovina, dále vepřový dobytek čili prasata, ovce, kozy, husy, kachny, slepice, krůtice a holubi. A s tím vším byla namáhavá, celoroční a nikdy nekončící práce.

Jak už jsme si při hospodářských budovách řekli, byla v každém hospodářství maštal pro hovězí dobytek, někde pro koně zvláštní koňská maštal, dále byly chlívce pro prasata, ale i pro ovce, když tyto nebyly ve společné stáji s hovězím dobytkem, chlívky a kurníky pro drůbež, klece pro králíky a holubníky pro holuby.

Úprava maštale měla své požadavky. Podél stěn byly žlaby – vysoké pro koně, nižší pro dobytek hovězí a v nich kroužky na uvazání. U koní byly nad žlaby do stěny přidělány dřevěné jesle. Pro telátka byly instalovány dřevěné žlaby nízké. Žlaby byly zděné, hladké, vymazané jemným cementem. Podlaha u krav byla udusaná z hlíny a placatých kamenů, později i z cihel. U koní, jak už bylo řečeno, byly dřevěný „štonty", jejichž podlaha, dlažba, byla z dřevěných trámků, či kostiček dřeva, stažených rámem a klíny. Štonty čili stání pro jednotlivé kobyly bylo odděleny prkny zasazenými do drážek v „kunách" čili sloupcích zapuštěných do země.

Hříbata byla stání uzavřena lískou[?]. Na stlaní jak u krav tak u koní se nastlávala sláma, v době nedostatku slámy „hrabánky" z lesa. s. 154

U jedné stěny u maštali byla dřevěná, později vycementovaná zděná míchárna na krmení. Tam se míchala řezanka spolu s krouhanou řepou, otali, vařenými brambory a pod.

Dobytek se krmil třikrát denně, v zimě a někdy při návalu práce v létě, dvakrát denně. Ráno se obyčejně kydal a vyvážel hnůj, dojilo se a když byl čas, hlavně v zimě se dobytek „*[nečitelné]*". U koní to bylo pravidlem i v létě. K čištění dobytka sloužil hřbílek, říkalo se „hřebílec" a široký kartáč.

Hnůj se vyvážel kolečkem na hnojiště, o jehož úpravě jsme si řekli už vpředu. Dobrý hnůj zajišťoval dobrou úrodu.

Řezanka se připravovala ve stodole a odtud se na káře vozila ke stájím. Lopatkou se pak donášela dobytku. Řezankou se rozuměla ve stolici či později v řezačce nařezaná sláma s pící. V létě se zelenou jetelí, peluškou, trávou a v zimě s pící sušenou. Ještě téměř v celém minulém století se řezalo na řezací stolici. Ta, co se u nás doma zachovala, měla na prkně vyříznuto datum výroby r. 1817. Stolici jsem popsal vpředu u budov. Když přišla řezačka, kterou ještě všichni pamatujeme a někte-

ří ji mají ještě doma, tak se práce velmi usnadnila. Dala se točit ručně klikou, žentourem a pak i motory. Řezanka se řezávala hned ráno po přivezení futru (píce).

V zimě se řezanka řezala podle času a potřeby a mohla se nařezat do zásoby. s. 155

V létě se futr krmil někdy i celý, neřezaný, ale to byla ztráta, poněvadž dobytek ho prostě „vycuchal?" a po zemi rozšlapal. – Telátka se dokrmovala mlékem a dobytek na prodej se vykrmoval přidáváním šrotu. Také se dobytku dávala kamenná sůl na „líz". Koně vyžadovali při krmení zvláštní péči a ta se jim v plné míře dostávala. Nebudu o tom podrobně mluvit, jen pamatuji, jak můj děda jim stále v „hourabáku" donášel z půdy? seno, močil oves ve šandlíku a stále jim něco podstrkoval. Když kobyla v noci zaehtala nebo uhodila kopytem do štontu, až letěl z postele v kaťatech do stáje, aby „založil" do žlabu či jeslí. A to dělávali všichni starší sedláci. Nejlepší se dávalo kobylám, ač hospodyně na to žehraly. Nedovedl jsem vždy pochopit, co práce dalo seno, než se z těch žebřiňáků uložilo na půdu a děda je s hourabákem snosil po schodech s půdy a než byla sena, zela půda prázdnotou.

Pro prasata se vařily brambory, šrot, otal a jiné krmení. Podsvinčátkům se přidávalo mléko. Dříve, jak jsem při budovách uvedl se prasatům vařilo v černé kuchyni a později v senci (i s tou parou). Pařáky? Ty přišly na ves dosti pozdě. Jejich zavádění pamatuji. V té senci stále hrozilo opaření dětí. Když se prasatům kydalo, tak ta lítala po dvoře pro jundu dětem, které je pruty poháněly.

A musela se krmit drůbež, králíci, holubi. To si každý ve dvoře zařizoval podle potřeby, prostě muselo být nakrmeno. U králíků a holubů to bývala užitečná záliba, ba i někdy koníček. s. 156

Nadojené mléko se na vesnici neprodávalo, jen tam těm, co neměli dobytek, bezzemkům, chudým a to obyčejně ne za peníze, ale za pomoc při práci. Mléko se doma zpracovávalo na tvaroh, smetanu a máslo. V dostatku se sbírané mléko nechávalo zkysnout na „hustý" čili kyselý mlíko, jež nahrazovalo pivo. Syrovátka zbylá při výrobě tvarohu se dávala prasatům. Odstředivky byly neznámy? za našich dědů a otců. Máslo se vrtělo (stloukalo) ve kbelících a máselnících. Smetana pro máslo se buď získala odstředěním nebo sbíráním na ustálém mléce.

Máslo a vejce od slepic vykupovali kotyzáři (ve vsi byli dva: u Grangarů stará a pak Puclendů) a vše prodávali (někdy i drůbež) s výděl-

kem na trzích ve větších městech, u nás hlavně v Plzni. Tvaroh se také prodával, nebo rozdělaný zředěnou smetanou se mazal na chléb při svačinách o žních, senách, sběru brambor a při mlácení.

Té práce bylo v hospodářství dost a dost a také jsme si o ní hodně pověděli. Ale nebyla jen práce, byly i zábavy a radosti při udržování různých zvyků a obyčejů jako třeba o pouti, o masopustě, při svatbách a o tom všem si budeme vyprávět v následující části Pamětí.

Zvyky a obyčeje

s. 157

Mnohé ze starých zvyků a obyčejů nám v záznamech svých kronik zachoval pan řídící Holub. Všímal si jich ve všech přiškolených obcích a všechna ta říkání zapsal.

Hodně si pamatujeme i my starší, něco bylo zachyceno i ve sborníku Staňkovsko a já to dal dohromady a upravil. Projdeme celým rokem, při tom si povíme i o svatbě, jejíž konání nezávisí na době, ale bývala nejčastěji o masopustě, tak ji tam také zařadím. Začněme třeba poutí.

Pouť

Pouť se v Hlohovčicích drží od nepaměti vždy následující neděli po svátku sv. Víta t.j. po 15. červnu. Padne-li svátek na neděli, je pouť na tuto neděli. Svatému Vítu je zasvěcen prastarý kostelík na Hůrce nad Srbicemi. Podle zvyku měla by být pouť v Hlohovčicích na sv. Jiljí, jemuž je zasvěcen kostelík v Hlohové, kam v nejstarších dobách hlohovčičtí kostelem náleželi[7]. Ale pouťové oslavy byly zavedeny mnohem později a tak se Hlohovčičtí přidali k pouti svatovítské. Kdy to bylo, nevíme. Společně se Srbicemi, drží pouť tedy Hlohovčice, Poděvousy a Nové Dvory. Na pouť k sv. Vítu za starých časů chodívala procesí s korouhvičkami z daleka.

O pouti se u Víta vždy sloužívala a snad dosud tomu tak je, velká mše, na níž vždy docházel, lépe byl srbickými sedláky na bryčce dovážen, kněz z farního kostela v Kolovči. Srbický kostelík je od r. 1652

filiálním kostelem farnosti kolovečské, kam byla v tom roce srbická fara úřadem převedena.

Vršek ve stromové aleji vedoucí podél cesty ke kostelíku byl po obou stranách zaplněn krámy jako o velkém jarmarku. Prodávalo se tu totiž vedle cukrovinek a perníkových srdcí i jiné zboží. Byly tu stánky s vruty[?] a páčky[?], byli[?] tu kolovečtí hrnčíři, prodával se textil a boty atd. Stánky, říkalo se krámy, byly i dole ve vsi před Juliků a podél silnice u kolotoče a houpaček, které stály na „place" před školou. Na louce za Juliků býval později i cirkus. s. 158

Po silnici procházely sem i tam proudy lidé a u Juliků v hospodě bylo rušno už od rána. Čepovalo se pivo, pekly se párky a vyhrávala harmonika. Houpačky a kolotoče už dávno byly provázeny hudbou, ovšem ne reprodukovanou, nýbrž originální z velkých hracích strojů, podobných velkému flašinetu s kolem a klikou. Kolotoč nepoháněl elektrický motor, ale kluci, kteří chodili nahoře na plošině mezi paprskově položenými trámci a tyto trámce tlačili a za to se mohli střídavě zadarmo vézt na řetízkových houpačkách se sedačkách. Ta[?] houpačka, to byla veliká loď pro více lidí a měla pákovou brzdu. Těch atrakcí bývalo více a některé se k poledni stěhovaly do Hlohovčic a Poděvous. A později už některé ty atrakce bývaly přímo od rána v těchto vsích.

Pouť to bylo ještě něco jiného. Už pan řídící Holub říkal, že na pouť bylo masa plný koš a jím se častovali hosté.

Již týden před poutí se všude v domácnostech uklízelo, malovaly se sednice, bílily se chalupy, zametalo a uklízelo se na dvoře a před chalupou, aby vše o pouti bylo čisté a hezké. V domácnostech se pekly koláče, vařilo se a peklo, aby jídla bylo dost. Pouť, to také byl den v roce, kdy se scházelo a sjíždělo příbuzenstvo z daleka a široka. Přijel strýček z Prahy, teta s dětmi z Plzně, příbuzní ze Staňkov atd., atd. Byla to příležitost, kdy se scházelo příbuzenstvo, které se třeba po celý rok nevidělo, aby se společně pojedlo, popilo a hlavně popovídalo o událostech v rodinách, o příbuzenstvu, prostě o všem, co rok přinesl. Hlavním jídlem bývala už mladá pečená husa a spousta masa jiného s omáčkou, se zelím, s knedlíky, řízky, sekaná a koláče. s. 159

Při loučení si všichni hosté odnášeli připravenou výslužku z pouti, hlavně pečivo – a to je podnes, ač už se zdaleka tolik příbuzenstva neschází.

Na pouť se vždy předem zvalo, vzdálené dopisem a bližší osobním pozváním a bývalo urážkou, když by se na někoho zapomnělo.

Pouť se slaví podnes, ale to už není ona stará slavná pouť, jak my staří pamatujeme z našich dětských let. A každá pouť se končila tancovačkou a už odpoledne zvali se mladí mezi sebou „na koláč." Dnes se tancuje už před poutí a tancování je jen v „kulturáku" v Srbicích pro všechny poutové i nepoutové vesnice kolem.

Posvícení

Podobně jako pouť se slavilo tu neděli po sv. Havlu t.j. 16 října staré posvícení. I to bylo příležitostí, aby se sešlo příbuzenstvo z těch vsí, kde se slavilo o týden později posvícení nové, jako třeba v Tešovicích.

s. 160

Posvícení je název od církevního úkonu posvěcení. Čeho, nevím. Pro prostý lid to byla oslava ukončení sklizně všech plodin, tedy projev radosti nad úrodou.

Posvícení dříve začínalo již v sobotu a končilo v úterý ráno. Při zvaní na posvícení se říkávalo: „Naši vás pěkně vzkazujou pozdravovat a máte k nám v neděli přijít na naše posvícení!" Na zvaní odpovídali: „Na žádný posvícení, těžký jít není." Někde už se na posvícení zabíjelo první[?] prase, ale hlavním jídlem bývala obyčejně posvícenská husa, kterou už bylo možno předem dobře vykrmit „šlejškama" (to byly šišky ze šrotu a mouky, máčely se do vody a husy cpaly do krku.).

Tancovalo se v neděli a v pondělí bývala „pěkná hodinka," kdy tancovali staří i mladí. –

Za týden po havelském posvícení bývalo „mladé či nové" posvícení, jak jsem uvedl, to drželi Tešovičtí[?].

Na Martina

Nejen „bílý kůň zalehne celý dvůr," ale ustálo[?] se chození na „hůty" (chodsky hejty, hyjty), nastaly dračky, začalo se příst. Společné přástky se u nás zcela vytratily, předl si každý sám pro sebe doma. Moderní způsob života už za mého mládí namnoze narušil starou sousedskou soudržnost a také hospoda mnohé staré i mladé odlákala. Zůstaly však dračky, o kterých si také budeme vyprávět. Po Martině býval ve Staňkovech velký jarmark a pak šly už různé zimní svátky se svými zvyky.

s. 161

Svátkem svatého[?] Martina (11. listopadu) končíval za stara služeb-

ní rok pro čeládku, která však, odcházela-li ke změně, setrvávala[?] do jarmarku, na kterém pro ni hospodyně kupovala různé sjednané náležitosti (šaty, kanafas, punčochy, zástěry atp.)

Martinem také končívaly úlevy pro školáky a ti zaplnili školní lavice, že nebylo kam sednout.

Jarmark

(Poslední výroční trh v roce ve Staňkovech.)

Dne 5. května 1690 udělil císař Leopold I. Staňkovu privilej ke konání dvou výročních trhů a trhů týdenních v každém pondělí. Privileje této dostalo se Staňkovu za odškodnění četných škod, ztrát a nehod, jichž městečko zakoušelo při častých průchodech vojsk za různých válek. Další dva výroční trhy vymohl Staňkovu prostřednictvím cholěšovského probošta purkmistr Vít Pavlík. Povolení toto bylo potvrzeno v roce 1747 císařovnou Marií Terezií a r. 1785 císařem Josefem II.

Tak staňkovské trhy, zvláště výroční, čili jarmarky (z německého Jahr-Markt = výroční trh), měly svou minulost, vážnost a známost. Tím ovšem pro Staňkovské přibyla nejen řada výhod, jako byly kupecké poplatky z místa a výdělku, byla to možnost velkých tržeb v hospodách, obchodech, u živnostníků – ale také povinnosti pro městskou správu jako ku př. zahajovací trhová ceremonie, zajištění pořádku, zabraňování lichvě a rvačkám, úklid po jarmarku a j.

Z Hlohovčic chodili na jarmark do Staňkov, protože staňkovský jarmark byl i jejich jarmarkem. Největším a nejnavštěvovanějším byl ten podzimní, kdy bylo posklízeno, bylo co na prodej, byly pak i peníze a bylo také více času. Jarmark, to byla slavnost pro celé staňkovské okolí a také setkání starých k popovídání o běžných starostech, o úrodě, dobytku a p. Pro mladé to bylo vyražením, po silnici a mezi krámy se „korzovalo," špásovalo, navazovaly se známosti, které se pak utvrzovaly na večerní pojarmareční tancovačce. s. 162

Kramáři přijížděli již den před jarmarkem s okovanými truhlami na vozech se zbožím, zaplatili[?] si nájemní poplatek[?] a hlavně výhodné prodejní místo pro stánek a výklad zboží. Nocehovali obyčejně na vozech pod plachtou, aby ráno mohli vše včas připravit.

Brzy ráno přijížděli i sedláci s naloženými vozy. Prodávali obilí pekařům a mlynářům, brambory měšťanům k uskladnění, zelí na nakládání, ovoce a jiní zase vodili na dobytčí tržiště dobytek k prodeji.

Podle zvyku všech měst a městeček v 9 hodin ráno policajt zabubnoval a zapíchl symbolicky korouhvičku (praporek), že začíná jarmark a může se prodávat. Celé náměstí i přilehlá ulice až do Staňkovy[?] vsi a někdy i u kostela ve vsi, vše bylo obsazeno boudami, povozy a krámy. Zboží bylo na pultech, na vozech i po zemi.

Byli tu kramáři s látkami, cukráři, perníkáři, ševci, krejčí, hrnčíři z Kolovče, košíkáři ze Škrchleb, [*nečitelné*] a kaničkáři z Domažlic, hřebenáři až ze Prahe[?], rukavičkáři, kloboučníci a čepičáři, punčocháři, provazníci, obchodníci s hospodářskými potřebami atd. atd. Prodávaly se tu obrázky, knížky, kalendáře, písničky. Pro veselení obecenstva se zpívaly a prodávaly písničky [*nečitelné*]. To byl muž se ženou, kteří stáli na pultech[?], výjevy[?] s písně měli na obrazech a při zpěvu muž s hůlkou ukazoval a žena nabízela k prodeji natištěné texty. Papoušci vytahovali planety, cikánky hádaly z ruky, prodávaly se zázračné brusy[?], zázračná lepidla, prodavači křičeli jeden přes druhého a vychvalovali své zboží.

s. 163

Děvčata volala na chlapce, aby jim koupili „jarmarku“. A vesměs přicházeli i odpoledne, když ráno sami prodávali. Nakupovali potřeby pro domácnost, výbavy pro děvčata, oblečení pro děti, kanafas, punčochy, zástěry a šátky pro služebné a nový rodinný kalendář.

Jarmark se končíval velkou taneční zábavou u Kozinů[?], později též u Jamorů[?] a chasa se vracela domů až k ránu.

Bylo pak o čem dlouho povídat a povídalo se o něm i při dračkách.

Dračky

Hned[?] již po sv. Martinu a pak téměř po celou zimu se scházely ženy a děvčata na draní peří. Peří bylo třeba do peřin jak do výbavy pro děvčata, tak i pro běžnou potřebu do postelí doma.

s. 164

Když se dračky sešly, sesedly se okolo stolu, nad nímž buď visela, nebo uprostřed stála, petrolejová lampa. Hospodyně přinesla peří v pytlíku nebo v hrnci a dala je po hrstech na stůl na kopici. Z kopice si každá dračka brala vždy hrstku před sebe a už se dralo. Sedrané peří se dávalo pod překlopený hrnec. Když už nadzvedávalo hrnec, měly dračky radost. Peří, které dala hospodyně na stůl se vždy muselo sedrat.

Po sedrání peříčka zůstávaly „kolejše“ a ty si dračka dávala do klína. Když měla plný podolek, odnesla je ke kamnům. Kolejše se buď pálily nebo se nacpávaly na polštářky pod hlavu služebným.

Při draní se nejdřív vypovídalo, co kde nového, co kdo kde viděl a slyšel, prostě kvetly drby. Když toto vše bylo vypovídáno, začaly se vyprávět pohádky, pověsti, zpívalo se, dávaly se hádanky a došlo i na strašidla. Tak ku př. že horníci[?] jdoucí ráno do práce viděli „na stavech[?]“ krvavé koleno, nebo jak noční chodec jdoucí po silnici od Staňkov viděl „v jamách“ světýlka a děti, ba i ženské se bály jít ven na záchod. Musel s nimi jít hospodář a to jich vždy víc najednou. Děti, pokud nespaly a ony chtěly slyšet vše, měly vždy oči navrch hlavy. – Veselo bylo, když přišli chlapci a všelijak škádlili děvčata až mnohdy peří lítalo a což teprve, když do toho přišli „mikuláši“ nebo lucky a v masopustě maškary.

Dračky dostávaly občerstvení, jedly sušené ovoce, jablka, kyselé zelí, chléb s tvarohem, pily čaj či mléko. Když se vše sedralo, byly dodračky.

Na dodračkách se musela hospodyně „ukázat“, aby nebyla pomlouvána. To byla někdy, zvláště později, úplná hostina. Hospodyně nejdřív poděkovala všem za práci a pomoc a pak se nosilo na stůl. Dračky byly hoštěny bábovkou, později dorty, zrnkovou kávou, čajem, pivem, rosolkou, různými zákusky, prostě muselo být všeho dost. A ještě dostávaly nějakou výslužku sebou domů dětem. s. 165

No a pak se zase dračky odebraly do dalšího stavení a drávalo se celou zimu, poněvadž v každém stavení i v chalupách se chovaly houfy hus.

Svatá Kateřina (25. 11.)

Říkalo se: Svatá Kateřina zavřela muzikanty do chlíva a pověsila housle do komína. Nastal advent a s ním půst. Lidé chodívali od toho dne až do vánoc – ovšem ne každý den, prostě jak, kdo mohl – do kostela na roráty. Chodilo se do Staňkov i do Kolovče.

Na svatou Barboru (4. 12.)

Říkávalo se: „Barbora na ledě, vánoce na blátě“ a opačně. Ten den chodívali lidé na třešňové větvičky, dávali je doma do hrnku s vodou

do kuchyně, aby jim na Štědrý den vykvetly „barborky“. Na Štědrý večer pak jimi zdobili vánoční stůl.

Na Mikuláše (6. 12.)

s. 166

V[?] předvečer svátku sv. Mikuláše – biskupa, chodil po domácnostech, kde byly děti, Mikuláš, oblečený bíle (jakoby za biskupa), v bílém ornátě – košili, se zlatým křížem na prsou a na bílé mitře (z papíru), bílými vousy z vaty či koudele, v ruce s berlou potaženou pozlátkem jako oba kříže a košíčkem. S ním chodíval někdy (ne vždy) anděl s papírovými křídly na zádech[?], korunkou na hlavě a se zvonečkem – a čert s kožichem na ruby, beranici s rohy, metlou a řetězy. Obličej měl načerněný sazemi. Bručel, chrastil řetězy a metlou vyplášil neposlušné děti a i dospělé. Děti klečely, modlily se a dostávaly od Mikuláše dárky, které mu předtím dala hospodyně na dvoře, či v předsíni.

Někde si dávaly děti za okno punčochu, aby jim Mikuláš v noci nadělil.

Už za mých mladých let se chození za Mikuláše často zvrhávalo ve strašení dětí a děvčata Mikuláši s čerty spíš chtěli než dávali. To bylo spíš posláním Lucek.

Lucie – lucky (13. 12.)

Říkávalo se: „Lucie noci upije, ale dne nepřidá“ to vlastně náznak příchodu zimního slunovratu, jakoby už se krácení dne zastavilo.

Za mého raného mládí pamatuji, že po vsi chodívaly „Lucije“. Za Lucky chodila dospělá chasa a bylo to velké strašení dětí a děvčat.

s. 167

Lucije byla maškara zabalená do hrachoviny či slámy. Někdy měla přes sebe hozené staré prostěradlo (povlonku[?]), na hlavě starý široký slamák, v ruce [*nečitelné*], ve druhé [*nečitelné*] či velkou měchačku a za řemenem dřevěný velký nůž a „vymetala“ zlý, neposlušný děti a při tom křičela „Modlete se, nebo vás rozpárám“ a stále huhňala: „Kulise, mulise[?]!“ Pamatuji, že nám dětem říkali dospělí: Když nebudeš hodný, přijde Lucie a rozpáře ti břicho. Někdy bylo Lucek více a tvořily maškarádu. Od hospodyně žádaly kořalku či peníze, které propily. Za Lucie chodili velcí chlapci. Za časů přástek přicházel Lucijak zabalený do hrachoviny mezi děvčata a ženské a píchal je dřevěným nožem, namočeným do krve či červeně nabarveným.

Vánoce

Štědrý den byl první a nejradostnější den hodů vánočních. Časně ráno ovazovaly děti stromy v zahradě slamou, aby daly hodně ovoce a volaly: „Hrušničky, švestičky, ovazujte se! Zejtra bude mráz, poskáme[?] vás! Nebudete-li se ovazovat, posekáme vás, uvážeme dědka na řetěz a bábu na provaz!“ S dětmi chodívala i dospělejší děvčata a házela střevíce. Padl-li špičkou od[?] děvčete, znamenalo to, že se vdá někam mimo obec, opačně, že zůstane doma ve vsi. Děti se postily dopoledne, aby viděly „zlaté prasátko“, dospělí se postili až do večera. Nejvíce starostí mívala dospělá děvčata. Vylézala na zásep a poslouchala. Na s. 168 které straně zaštěkal pes, tak odtud přijde za děvčetem ženich. Aby děvče vědělo, jaký bude ženich, nalilo roztavený vosk nebo olovo do vody. Podle tvaru odlitku se mělo poznat, dostane-li sedláka, řemeslníka nebo snad pána. Kde měli psa, předkládala mu děvčata namazané krajíčky. Kterého děvčete krajíček pes nejdříve sežral, ta se měla vdát nejdřív. Děti dávaly do ořechových skořápek svíčky a pouštěly je na vodu, aby viděly, kdo z nich se dostane nejdál do světa.

I matky měly starosti o osud dětí. Rozkrajovaly jablka a dívaly se, tvoří li jádra hvězdu. To bude pak dítě šťastno. Byl-li to kříž, či bylo jablko červivé, čeká dítě nešťastný osud.

Po večeři seděla celá rodina u stolu, až pastýř vytroubí koledu. Pan řídící Holub napsal: „V Hlohovčicích na Štědrý den, přicházejí ve dne a někdy i večer koledníci. Obecní hajný, ponocný a sluha v jedné osobě chodí večer od stavení ke stavení, vytrubuje a přeje veselé svátky.“ Dříve to asi dělával pastýř.

Co se jedlo ke štědré večeři: Ryba se dříve nesmažila. Lidé pekli housky (vánočky), koláče, šišky (koblihy), buchtičky. Z krupice a krup smažili „černého kubu“. Jedla se omáčka ze sušených švestek a krásně vybarvené ovoce bylo také na stole. Ty omáčky byly různé, ale musely být.

Po odtroubení koledy se běželo ke stromečku podívat, co nadělil Ježíšek. Drůbež, psi a zvířata dostávaly také něco od večeře.

Bývalo zvykem, že hospodyně poslední zbytky se stolu od večeře s. 169 nasypala do ohně, aby ušetřil chalupu. Ještě před Štědrým večerem dávala hospodyně dobytku po kousku chleba se solí a kouskem věnečku, svěceném o Božím těle. Také se věřívalo, že dobytek ve štědrovečerní noci mezi sebou mluví.

Na Boží hod se šlo do kostela a také se chodívalo o půlnoci po štědré večeři na „jitřní“ či půlnoční mši, kde se zpívaly koledy. Ty se zpívaly i na Boží hod. Někdy to bývalo v kostele i s hudbou. – Bývalo ten den zvykem, že hospodyně pohostila každého, kdo přišel.

Na Štěpána – druhý vánoční svátek – chodily děti koledou a zpívaly: „Koleda, koleda, Štěpáne, co to neseš ve džbáně? Nesu, nesu koledu, upad jsem s ní na ledu. Psi se na mě sběhli, koledu mi snědli.“ Na Štěpána také prováděli[?] venku hříbata.

Děvčata ten den ještě naposledy pokoušela osud, aby zvěděla budoucnost. Večer tahala oklestky z hromady dříví, aby z rovného poznala, že dostanou muže urostlého a řádného, z ohnutého pak, že jejich muž bude křivý a nehodný.

Nový rok

určoval život v celém příštím roce. Co kdo dělá, zakusí, má na Nový rok, to bude dělat, zkoušet, mít v celém roce. Proto opatrný hospodář dbá, aby na Nový rok jen přijímal. Na Nový rok je třeba dobře jíst a pít a obléci si něco nového, aby tak bylo po celý rok.

Na Tři krále (6.1.)

s. 170

Chodili od stavení ke stavení tříkrálové, chlapci přestrojení[?] za krále. Na hlavách měli papírové vroubkované koruny, přes šaty dlouhou bílou košili a jeden měl v ruce dřevěné[?] žezlo, druhý na hůlce hvězdičku a třetí na provázcích v hrnečku jakoby kadidlo (františky, které zapáleny[?] dýmaly). Jeden z nich měl sazemi načerněnou tvář. Přišli do stavení a zpívali: „My tři králové, my jdeme k vám, štěstí, zdraví vinšujem vám. Štěstí, zdraví, dlouhá léta, my jsme k vám přišli z daleka. Daleká je cesta naše, veliká je mysl naše.

Ty černý, co tam vzadu, vystrkuješ černou hlavu? Slunce je toho příčina, že má hlava je opálená.“

Za koledu dostávali dárky jako buchty, vajíčka, kyjčáky[?], ovoce.

Na Tři krále se v kostele světila voda, křída a sůl. Svěcenou křídou psal na futra dveří hospodář křížkem oddělená začáteční písmena jmen tří králů a letopočet: K + M + B 1910 (Kašpar, Melichar a Baltazar). Svěcená sůl se navlhčila, upravila v kolečko a dala sehnout za kamna. Když utvrdla, pověsila se v suchu. Když hospodyně vr-

tívala[?] máslo, seškrabla s kolečka (věnečku) trochu soli, dala ji do „belíku“, aby nikdo kravám neškodil. Když se kráva otelila, dostala kousek chleba také s tou solí a omočili jí pysky svěcenou vodou.

Kdo se na Tři krále napije svěcené vody, nebude se bát strašidel. Také tou vodou vykropila hospodyně stavení. Také se jí kropilo obilí před sv. Janem Křtitelem a při úmrtí v rodině sednice.

Též[?] to vykropování mělo svůj účel. Tak ku př. když se svěcenou vodou vykropilo obilí na poli, tak „divoký žnec“ (hromobití) neposekal obilí, nebo vykropení světnice po zemřelém zabránilo dalším onemocněním. To vše byly prastaré[?] obyčeje. s. 171

Hromnice (2.2.)

Na svátek Hromnic si lidé kupovali svíčky a velké svíce a dávali je v kostele posvětit. Říkalo se jim „hromničky“. Rozsvěcovaly se, když byla velká bouře a měly ochránit před hromem. Umíral-li někdo ve stavení, obcházelo se kolem lůžka s rozsvícenými hromničkami. Když zemřel, byl oblečený ukládán[?] na lavici a za hlavou se mu zase hromničky zapalovaly. Když byl položen do rakve a přišli se s ním loučili[?], hořely hromničky kolem rakve. Říkalo se: Padá-li na Hromnice sníh a jenom tolik, co se na černý krávě poznat, bude dobrý rok. Ono platilo přísloví, že „únor bílý – pole sílí“.

Masopust

Byl dobou družné shody, zábav a veselí. Hudba, zpěv a tanec ovládaly celou ves. Vše před nimi ustupovalo. Zapomnělo se na nemoc, bídu, trampoty, mladí i staří mysleli jen na muziky.

Doba masopustní začínala po Třech králích a končila Popeleční středou. Délka této doby se řídila prvním jarním úplňkem, od něhož 6 týdnů zpět končil masopust. O masopustě bývaly zabíjačky, konaly se svatby, chodily po vsi maškary, byly bály a tancovačky. Masopust vrcholil „bláznivými dny“, na Chodsku jim říkali „voračky“. V těch dnech chodily po vsi ty maškary. Maškary měly na obličejích „larvy“ či masky, prováděly různé [*nečitelné*], stavěly chodce a vozky a žádaly výkupné, chodily po staveních a vybíraly „na muziku“, která je provázela, [*nečitelné*] vzaly, co jim kdo dal, jako uzené maso, vejce, šišky a hlavně peníze. Po cestě tu a tam ulovily nějakou slepici, které jim s. 172

šenkýřka musela uvařit polévku. V hospodě se pak[?] pilo, jedlo a tancovalo.

Zabijačka – porážení prasete – na vsi, to býval velký obřad. K tomu se obyčejně jednal řezník, který musel mít všechno nachystáno[?]. Však to všichni dobře známe. Velké necky či troky, [*nečitelné*], vařící vodu, rozporku a řetězy či provazy na trám u kolny či stodoly, koření na droby, konve[?] na krev atd. Výsledkem zabijačky byl ovar, jitrnice, jelita, tlačenka (presbuřt), sádlo, škvarky a hlavně maso k uzení. To se porcovalo na šunky, nakládalo se solí do kadečky, muselo se několik dní nechat uležet a pak se teprve udilo. Naložené maso muselo být presováno a zatíženo. Viděl jsem kadečky s utahovacím dřevěným šroubem jako lisem. Dříve se udívalo v komíně v černé kuchyni a později ve zvlášť stavěných udírnách.

Bývalo a myslím že dosud je zvykem, že se muselo těmi droby podělit příbuzenstvo, ba i sousedé, aby se to pak při jejich zabijačkách částečně vracelo.

V posledních masopustních dnech se pekly šišky (koblihy). Na masopustní neděli při muzice děvčata pozývala[?] chlapce, platívala muzikanty a měla stálou volenku. Tím začínaly ony bláznivé dny. Děti nešly do školy, chasa měla volno, chodily maškary a tancovalo se až do Popeleční středy, kdy masopust pochovával. Byl to vycpaný panák, v starých šatech, nesený na nosítkách a za nářku a hudby byl utopen [*nečitelné*] louži. Po masopustě se říkalo: „Ó ty svatý masopuste, aby do tě hrom tlouk, holku jsem si nenamluvil, boty jsem si roztlouk!“ nebo: „Kdo v masopustě hodně tancuje, vejská, ten po masopustě na kudlu píská.“

s. 173

[*nečitelné*] je Fr. Pocelce[?]. Popeleční středa byla začátkem velikonočního postu. Ráno si šel každý do kostela pro „popelec“ (kněz pomazal popelem na čelo) a nosil to celý den. Kdo nechtěl čekat do večera, mohl v poledne pojíst šišky ze žitné mouky, máčené do švestkové omáčky.

Svatba

Řekli jsme si, že se svatby nejčastěji odbývaly v masopustě a proto jsem svatbu zařadil za masopust. Ovšem svatby bývaly i jindy, ale vždy mimo postní období. Je zajímavé, že svatební zvyky se na Staňkovsku zachovávaly velmi dlouho. Některé ty zvyky, ale jen ve zlomcích, a to ještě velmi uspěchaně, zachovávají se dosud i v Hlohovčicích.

Za stara bylo na svatbu vždycky času dost, myslím tím svatební obřad se všemi zvyky, neboť svatba se někdy natáhla na tři dny. Dodnes se zachoval výkup nevěsty starším říkáním, jak zatahování svatebčanů, ale všechna[?] to nebývalo, dále je to střevíc nevěsty. Zatahuje se jen pentlí na pozvány[?], které už ani nejsou. Ve Sborníku Staňkovsko, zachovalo se mnohé z toho, jak taková svatba u nás vypadala a proto pro paměť a možnost použití textů v budoucnu, to zachovávám aspoň písemně, poněvadž ne všichni mají ještě tento Sborník. Já vybírám z toho jen to, co se zachovalo o svatbě jen v sousedních obcích jako Čermné, Hlohové, Škrchlebech a tím také u nás. s. 174

Jako jinde i tu měla hlavní slovo družička a pan družba. Vystrojený ženich přišel s družbou a svatebčany ve svatební den do stavení nevěsty. Družba zatloukl na domovní dveře a volal:

„Tluču, tluču, otevřete, copak vy mě neslyšíte? Copak vy mně vaši dceru dát nechcete?“

Družička, která je s nevěstou ve stavení, mu otvírá, má v ruce kytičky pro svatebčany a džbánek piva, jímž uctívá[?] hosty a říká:

„Dáme, dáme, jakpak rádi, vždyť jsme vám ji vychovali, k dobrýmu vedli.“

Někde bylo říkání delší jako třeba ve Škrchlebech, Hlohové i Hlohovčicích:

„Vítám vás všechny vespolek, jak domácí, tak přes pole. Kdyby vás tu bylo na tisíc, každýmu bych dala po kytičce. Kdyby tu byl můj nejmilejší, tomu bych dala kytičku tu nejlepší. Ó vy pane ženichu, já vám dávám kvítí, ať se vás ta láska chytí.“ Nebo:

„Pane ženichu, co si ode mne žádáte, zelenou kytičku, červenou mašličku, nebo pannu nevěstičku?“

Ženich odpovídá: „Všechno napořád!“

Pak družička rozdává kytičky a čepí[?] svatebčany a při tom dále mluví k ženichovi:

„To se mi, pane ženichu, líbí, že přijímáte ode mne dobré i zlé. Já vám přeju hodně štěstí, málo peněz[?], hodně dětí a hodně zlou ženu.“ s. 175

[*nečitelné*] připíná družbovi kytičku a říká: „Ó vy pane družbo, co vy na mne tak škaredě hledíte, snad pro tu vaši milou hoře máte, hoře nemějte, na mě to dejte, zítra si zase[?] k své milé jděte. Já vám dám šátek, o tom šátečku kvítí[?], ať se vám ta láska také brzy chytí.“ (Nebo: „Ó vy pane družbo, co na mě tak škaredě hledíte, snad mě můj věnec zelený

připravit míníte? Můj věnec zelený já? vám nedám, protože ho sama zadarmo nemám.“)

Já se na to připravila, tři páry bot jsem si zhotovit nechala?: jedny nové, druhé podražené a ty třetí plechem pobité? a ty chci mít do rána rozbité! Až já se vdávat budu, všechny vás na veselku pozvu, dám vám jíst na pět mís, na čtyři málo, na tři nic, to vám udělám, že vám nic nedám, ještě se s mým milým za kamna schovám. Jestli jsem se v něčem prořekla, to jsem svět ještě neprošla. Až světem projdu, tak to lepší umět budu.“

Jinak: „Vítám tě k nám, ctný ženichu, podávám ti pravou ruku a ze srdce upřímného ti ji podávám, abys do komůrky šel, nevěstu za ruku vzal a s ní na oddavky šel. Jdi do chrámu božího, před oltář Boha živého, tam přísahu skládat budeš ze srdce svého. Nemysli si, zlatý chlapče, že je to špás nebo legrace; to to není žádný špás, ani chvilka, ony jsou to dlouhá léta, počkej chlapče, uhlídáš!“

Jdou pak dále do světnice, setkávají se s nevěstinými rodiči a družička hovoří za nevěstiny rodiče a družba za ženicha.

s. 176

Družba: „Dobrýtro?, tatíčku, my k vám jdem, půjčte nám Mařenku na týden.“ Družička: „Mařenku nedám, potřebuji sám, Mařenku každý den.“ Všichni:

„Stála jest Mařenka u lísky, trhal jí Pepíček oříšky. Oříšky trhal, Mařence dával, aby mu dávala hubičky. Jakpak bych ti hubičku dala, víš, co mi tvá máma vzkázala? Jenom se ožeň, vem sobě rovně?! To ti tvá máma vzkázala. Má máma v tom nevládne nic, vezmu si, co chci, miluji, jak chci, má máma nevládne nic.“

Družička praví k ženichovi a popojde k družbovi:

„Všichni jsme před domem veselí, veselí, nevěsta v komoře pláče. Pojď, pojď ty Pepíčku, vem ji za ručičku, potěš jí srdce. Jdi, ty družbo, do komory, nevěsta na truhle sedí, bílý šátek v ruce drží, oči utírá. Jdi a vem ji za ručičku a přiveď ji před maminku, ať ji požehnání dá!“

Družička a ostatní ženské dostaly při vpouštění hromadu peněz, výkupné od ženicha, což ženské propijí a promlsají při svatbě. Po požehnání se jde ven a družba s družičkou razí cestu.

„Pusťte mne, pusťte, vy lohovčický chlapci, vždyť on vám pan ženich všechno zaplatí, vždyť on má peněz dost, on to zaplatí, on dostal nevěstu jako kvítí. Když nezaplatí, klobouk mu vemte, takovou hanbu mu udělejte!“

Po východu nevěsty z domu se řadí svatba. Napřed hosté a naposled jde ženich s nevěstou a družba s družičkou. I muzikanti jdou sebou a zpívají se svatební písně jako ku př.: Už mou milou ... nebo Staňkovský pan farář, nebo z Lohovčic si holku neber ...

Po oddavkách se jelo domů na bryčkách. Mládenci před svatbou připravili[?] chvojím, obilím a pentlemi ozdobenou[?] bránu a před příchodem svatebčanů ji postavili před vrata (před vchod do stavení). Předtím[?] zatáhli cestu svázanými a opentlenými povijany a[?] ženich si musel dát cestu vykoupit. A tak i mládenci přišli na své (druhé výkupné). Po obědě a hostině při všeobecném veselí musel družba hlídat nevěstiny střevíce, aby jí je nikdo nevzal, jinak musel i on platit výkupné. s. 177

Ženy pak převlékly nevěstu za ženu. Dostala čepinu a plenu, odznaky vdané ženy. Kytičku s věncem předala nevěsta družičce, ženich dal svou kytku družbovi. Pak se šlo tancovat do hospody.

Bohatá svatba trvala až tři dny. Zabíjelo se na to několik husí, prase a někdy i tele. Hodně se zpívalo[?]. Svatební hody pokračovaly u ženicha, do kterého se odvážela nevěstina výbava na žebřinovém voze.

Svatbami a jinými zvyklostmi skončil tedy masopust.

Doba předvelikonoční – půst

Skončily tance a radovánky a nastal půst, období které také přinášelo řadu pěkných starých zvyků, jež se velmi dlouho a nepatrně dosud drží. Šest následných nedělí po masopustě mělo svá pěkná jména. Byly to: Černá, Pražná, Kejchavá, Družebná, Smrtná a Květná. s. 178

Všechny kdysi mívaly své zvyky, které zdůvodňovaly jejich název, ale dlouho se zachovaly zvyky posledních dvou[?] neděle Smrtné a Květné.

Neděle Smrtná

Na Smrtnou neděli vynášela děvčátka smrt, t. j. zimu, Moranu ze vsi. Děvčátka si udělala hadrovou pannu, nesla ji v náruči, chodila dům od domu a zpívala: „Smrt plave po vodě, nové léto k nám jede, s červenými vejci, žlutými mazanci. Jakýpak je to mazanec bez koření, bez vajec, panímámo, pár vajec! Fiala, růže, kvésti nemůže, až jí milý pánbůh z toho světa pomůže. Svatý Petře na zelený hoře, Markéta mu pohoní, utekla mu od koní. On ji chytil u vrátek, roztrhal jí kabátek. Proč

ty mně ho trháš, když jsi mi ho nešil? Šila mi ho švadlenka, co se kouká z okénka. Svatý Petr z Říma (hříma) nese flašku vína, abychom se napili, pánaboha chválili!“

Pan řídící Holub říká, že v Hlohovčicích chodili s dětmi i dospělí. Když všichni obešli celou ves, nasadili pannu na tyč s věchtem slámy, šli k rybníku, slámu zapálili a zpěvu ji hodili do vody.

Smrtná neděle patřila děvčátkům, která při obchůzce vsi dostávala vajíčka, mazance a kyjčárky[?] jako kluci o neděli Květné a pak za „drndání“ o hlavních předvelikonočních dnech.

Neděle Květná

s. 179

Neděle Květná patřila chlapcům. Přicházelo jaro a několik týdnů před tím běhali chlapci po lese a řezali proutí lísky, břízy, jívy a lípy[?] a přinášeli je domů, dávali do nádob s vodou, jež stavěli za kamny k teplu, aby jim do Květné neděle vyhnalo lístky či kočičky. Z těchto pak před nedělí vyrobili „košťíška“, do nichž ještě přidávali klokoč. Každý se snažil, aby košťíška byla co nejpěkněji a nejúhledněji udělána a utažena.

Na Květnou neděli šli s nimi do kostela k posvěcení. A uháněli pak s nimi domů, aby jeden druhého předběhl v jejich roznášení po staveních. Ti první obyčejně dostali lepší odměnu než ti zpozdilí. Za košťíška dostávali vajíčka a krejcarky, či i korunku.

Lidé si košťátka dávali za křížek a svaté obrazy, do stodol, do chlívů a na Chodsku, kde svazečky měly tvar dlouhých prutů, je dávali do žita, aby vysoko vyrostlo. V Těšovicích[?] a Srbicích jim říkali věníky.

Píšťalky

Míza proudila pod korou keřů, stromů a vrbiček a nastalo otloukání píšťalek. Obyčejně ta doba nastávala také kolem velikonoc. Kluci řezali pruty na vrbách a jívách, otloukali a vyráběli píšťalky. Seděli na břehu potoka, kde rostlo vrbové proutí všech velikostí a tlouštěk, či někde po složeném dříví, doma na prahu, na lavičce a kudličkou na koleně otloukali a při tom říkali:

„Otloukej se píšťaličko, otloukej! Nebudeš-li se otloukati, budu tě žalovati, knížeti pánu, on ti dá ránu, až odletíš ke zlatému džbánu. On ti dá ránu, [*nečitelné*] otočíš, korbel piva natočíš. Vrazím do tě zavíráček[?],

s. 180

budeš zpívat jako ptáček, vrazím do tě kudličku, vyrazím dušičku. Stojí, stojí kláda, na té kládě vrána, až ta vrána ulitne, píšťalka se sloupne."

Nastalo vychloubání, kdo udělal lepší, koho píšťala více? a více píská a pískalo se po vsi až uši brněly. Někteří umělci mezi kluky dovedli sloupnout takový píšťalový klarinet s několika dírkami jako klapkami.

Velikonoce

O Velikonocích mívali školáci prázdniny. Původně to bylo od Květné neděle, později na hlavní velikonoční dny a ty byly: Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota, Boží hod a Pondělí velikonoční.

Zelený čtvrtek udělal z kluků pány vesnice na celé tři dny. Zvony „odlítly do Říma" a poněvadž není, kdo by zvonil ranní klekání, poledne a večerní klekání, nastupují kluci a jejich klepačky, drndačky, řehtačky a „drndají" až se to rozléhá daleko široko.

Poněvadž tomu drndání věnuji samostatnou část, dokončím povídání o starých zvycích na Zelený čtvrtek. Všechna vejce, snesená na Zelený čtvrtek, patřívala hospodáři. Na Boží hod je selka uvařila, oloupala, rozkrojila, osolila a opepřila a nesla je vstříc hospodáři, když se vracel z kostela; ten je musel (aspoň jedno) sníst venku, aby po celý rok „trefil" domů, nezabloudil a hlavně se „někde" netoulal.

Drndání

Po Květné neděli, či ve dnech před Zeleným čtvrtkem nastávala mezi kluky příprava na „drndání". Ti nejstarší, na? kterých byla řada „býti pány", pořídili seznam kluků – drndáčů z celé vsi a určili zařazení podle stáří a hodnosti. Poněvadž drndáčů za našich časů bývalo hodně, byli rozděleni do dvou proudů – dvojstupů, z nichž každý šel po jedné straně návsi. V každém proudu byli vždy dva páni, dva podpáni, 2 komorníci, 2 podkomorníci, 2 kominíci, 1? podkominíci, 2 žebráci, 1? podžebráci a bezejmenný zbytek. Drndat se začalo na Zelený čtvrtek v poledne. To už se nezvonilo poledne.

s. 181

Celý proud se seřadil ve čtyřstupu na silnici vedle Kohoutů? a ve 12 hodin se začalo zpěvem: „O Jidáši, zrádce, cos to učinil, že jsi svého mistra židům prozradil. Jako musíš za to v pekle hořeti, s Luciferem, ďáblem, tam přebývati. Elelejsom, Kriste elejsom" a už se vyrazilo za hlučného drndání.

Drndačky byly různé. Každý se chtěl pochlubit tou nejhlučnější. Byly prosté klapačky, malé ruční drndačky, větší drndačky s kličkou, velké drndačky na řemeni? a s větší klikou a konečně velmi hřmotné tratárky? s kolečkem jako u trakaře.

Proud šel vsí, u Jankoje? se rozdělil na dva dvojstupy, z nichž každý šel po stranách návsi podél řady stavení a u kapličky se vše zastavilo, přestalo se drndat a drndáči se šli ke kapličce pomodlit. Pak byl opět nástup, zpěv a pokračovalo se až ke křížku za vsí, kde se opět modlitbou končilo a byl rozchod.

s. 182

Čtvrtek v době večerního klekání se celý obřad, jako na? Velký pátek, opakoval. Ale v poledne na Velký pátek se celé osazenstvo obřadu rozdělilo na čtyři čtvrti?, v každé jeden z pánů a chodilo se po staveních vybírat. V každém stavení se zazpívalo „O Jidáši," zadrndalo a očekávala se odměna. Na vajíčka a jiné dárky měla každá skupina vozík a na penízky stahovací pytlík jako na kuličky. Naturální výtěžek se odvážel do chalupy, kde bydlel jeden z pánů. Zdravá vajíčka se prodala hokynáři a puklé? prasklá? pak při dělení dostávali ti v pořadí hodnosti nejnižší. – Pak se ještě drndalo ve tři? hodiny odpoledne, na památku Kristovy smrti. – Po rozchodu zasedli páni a podpáni k tajnému dělení podílů, při čemž celá skupina ostatních pobíhala kolem chalupy, zda nepronikne ven nějaká zpráva. – Drndalo se pak ještě při? večerním klekání v pátek a naposled na Bílou sobotu ráno, kdy došlo u křížku za vsí k rozdělování odměn, jež měli páni rozepsané na papíře. Jeden vyvolával a ostatní rozdělovali?. Pokud pamatuji, plná spokojenost nikdy nebyla, neobešlo se to bez křiku, hádek a i slz, aby se vše příští rok stejně opakovalo. Hlavní podíl se nechali vždy páni a podpáni a? měli za rok na co těšit.

V Poděvousích zpívali drndáči takto: „Na Zelený čtvrtek v zahradě jali, na Veliký pátek křižovali, na Bílou sobotu s kříže sundali, do nového hrobu jej položili. Kyrie Elejsom…" Jinde měli jiné či podobné zpěvy a říkání.

s. 183

Vraťme se k těm ostatním velikonočním zvykům. Když někdo v těch dnech, kdy se nezvonilo, zemřel, chodili vybraní? 4 kluci s klepačkami klepat zemřelému poslední hodinku. – Na Velký pátek bylo vyvrcholení půstu. Postili se ořechmi? a odpoledne se v chalupách společně celá rodina (mimo kluky drndáče) modlila růženec. Na Bílou sobotu v 10 hodin dopoledne začal na kapličce znovu zvonit zvonek. Lidé se běha-

li umýt do potoka, aby byli zdraví, děvčata aby neměla pihy, ale čistou pleť a po umytí se nikdo neutíral. Voda nabraná z potoka se doma využila k postříkání chalupy a stodoly, aby nehořelo.

Jinak se o velikonocích hodně vařila vajíčka natvrdo, [*nečitelné*] a barvila se v různých odvarech a barvách, nepamatuji nějaké typické kraslice. Ty? později se děti učili ve škole barvení a rytí ve vosku, ale to už byla doba novější. My kluci jsme hrávali „sekání" mincemi do vajíčka drženého v uzavřené a jen mezi palcem a ukazováčkem málo pootevřené pěsti. Peklo se různé pečivo, mazance, housky a později beránek ve formě a? zdobil se mašličkou. Maso se začalo jíst až večer po vzkříšení.

V sobotu večer chodila chasa na Vzkříšení do Kolovče. Za našich časů už to nebyla pro mládence a dívky vlastně pobožnost, ale příležitost po delší době půstu k setkání, popovídání, k okukování děvčat, a pak to byla i přehlídka jarní módy a po skončení obřadu možnost k párování? a doprovázení děvčat. – K obřadu samému bych ještě řekl, že v Kolovči byla všechna okna vyzdobena hořícími? svíčkami na zvlášť k tomu vyrobených podstavcích. *s. 184*

Na Boží hod velikonoční za dávných časů, my to již ani? nepamatujeme, nedala noc mnohým příliš spát. Časně ráno totiž, ještě před východem slunce, bylo třeba jít pro vodu. Protože však, kdo dříve vodu nabral, sebral ostatním všechno štěstí a protože hospodyně, která přišla dřív pro vodu, ta bude mít nejvíc vajec, smetany a másla, bdělo se, aby se šlo pro vodu třeba hned po půlnoci. (Pozn.: Ha, viz lidskou hamižnost našich předků!) Popůlnoční voda byla „balzámová", která zažene každou bolest. – Bylo těch zvyků víc, ale? tyto? stačí. Skončila doba postu a na Pondělí velikonoční už se zase tancovalo. Nějakou pomlázku, jak ji známe odjinud, nepamatuji a v žádných zápisech jsem o tom nenašel zmínku.

Kouzelná bába

Posledního dubna, v předvečer noci filipo-jakubské pálila se u nás „kouzelná bába" jinak se říkalo „pálení čarodějnic". Vyprávělo se, že prý za této noci létaly báby čarodějnice na pometlu, vidlích, či rablu. Průvody s čarodějnicí se u nás nekonaly, a celá oslava příchodu pravého jara se dála u ohně, za mých mladých let u Fajtoje? pole, na „Koudolí?" při cestě k cihelně, aby nebylo daleko do lesa pro dříví a aby

to viděli Čermenští, Poděvusští a Srbičtí. Později se pálilo i na jiných místech, ale to já neviděl, poněvadž jsem už nebyl doma.

s. 185 Kluci si připravili stará košťata, namáčeli je do téru, nebo je obalovali hadry namočenými do petroleje, polili je olejem a pak od hořícího ohně zapalovali, běhali po poli a házeli, kdo je výš vyhodí. Pak se vše vracelo za křiku a veselí domů, aby se zahnala kouzelná bába.

Té noci stavěli mládenci před horní hospodou vysokou máj. Jiní běhali po vsi s vědry písku či vápna a vysypávali pěšinky těm, o kterých se vědělo, že se tajně mají rádi a tak se to vlastně zveřejňovalo. Ani[?] si někdy ty dvojice jen na sebe mysleli a pak se za pěšinky styděli.

A teď už jen stručně období do pouti, kterou jsme začínali.

O svatodušních svátcích čili na sv. Ducha byl ovšem svátek pohůnků, o němž jsme mluvili při vyprávění o pastýřovi. Ten „koza" poslední pohůnek se na Chodsku jmenoval „pišvonc" a vozili jej po vsi na trakaře a zpívali: „Pohůnci jedou, pišvonce vezou." A na pondělí svatodušní bývala za starých časů poslední muzika a po ní se neměly muziky [*nečitelné*] až do Martina[?]. Ale to se u nás nedodržovalo.

Na Boží tělo byla velká pobožnost v Kolovči. Byly postaveny čtyři oltáře, šel průvod, neslo se boží tělo pod baldachýnem a střílely se [*nečitelné*]. Cesta průvodu byla opíchána větvemi ze stromů, jež si lidé nosili domů, aby je zapíchli do pole, aby obilí bylo vysoké.

Závěrem o zvycích a obyčejích

s. 186 Snažil jsem se zachytit všechny zvyky, z nichž mnohé sám pamatuji nebo jsem o nich slyšel vyprávět, či jsem o nich četl v kronikách pana řídícího Holuba a ve Sborníku Staňkovsko. Je možné, že jsem něco opomenul, ale to se dá doplnit. Musím[?] však k tomu ještě něco podotknout.

Rok na naší vsi byl bohatě rozčleněn nejen pracovně, ale i nábožensky a mnohý zvyk a obyčej je pozůstatkem ještě dob pohanských. Je jen škoda, že mnohé z krásných zvyků již zcela vymizely. Některé vesnice, podobně jako Čermná, a Poděvousy a Krchleby, kde bylo hodně horníků a jiných dělníků, nebyly již od dávna nábožensky zatíženy. To se udrželo u nich jen u několika jednotlivců, či rodin, zatímco[?] jinde to bylo v Těšovicích, Srbicích, Močeradech a[?] Hlohové, kde si za mých mladých let na kostel hodně[?] potrpěli. Ovšem dnes i tam, žije se realisticky a moderně bez zatížení starými předsudky. Ovšem zvyky a obyčeje, to je něco zcela jiného, to je starý odkaz našich předků.

C. Kronika rodů

Při předčítání prvního? nástinu? těchto pamětí o velikonocích r. 1978 za účasti některých starších pamětníků života ve vsi v minulosti a to Josefa Mayera od Pousků, Josefa Bouce z chalupy od Krejčů, Václava Kryštofa od Němců, hovořilo se mimo jiné i o starých usedlících, který rod je ve vsi od jakživa. Tehdy jsem se rozhodl a slíbil, že zjistím, kde je uložen trautmannsdorfský archiv a v něm se pokusím najít jména usedlíků v Hlohovčicích a Josef Bouc se zavázal, že ze svých pamětí napíše stručnou kroniku rodů [*nečitelné*] ve všech chalupách ve vsi od pamětí svého mládí až do dnešní doby. Oba jsme své úkoly splnili. Výpisy ze starých gruntovních knih jsem uvedl v první části Pamětí a v této části spojím prastarou minulost s pamětmi Josefa Bouce v kroniku rodů na dvorech a chalupách *s. 187*

Kroniku píši podle popisných čísel, ač v Boucových zápisech je pořadí psáno podle chalup v řadě počínaje od Kohoutů až k Ludvíku Bečvářovi na straně močeradské a pak počínaje od Bombíšů k Šalíkovům? na straně druhé. U rozdělených dvorů a tam vzniklých nových čísel uvádím tyto zároveň s původním číslem dvora. Údaje budou někde třeba bolavé, ale kronika chce vyprávět o tom, jak se na vše dívala veřejnost v obci, a jak to prostě bylo.

Za popisnými čísly jsou uváděna jména pochalupní. Poněvadž tato se časem i měnila, budu uvádět zároveň jména všechna. Při střídání generací budu uvádět křestní jména i přezdívky, jak se mezi lidmi ve vsi užívalo. Tak na příklad budu říkat místo Kateřina Káča, místo Anna Hana nebo Náňa, místo Josef Pepík a když mu říkali Josef, tak Josef jako Josef Šenkýřoje, Jirka Němcoje, Václav? Křížoje, Kuba Kubánoje atd. *s. 188*

Každé číslo budu psát na samostatné stránku s ponecháním volného místa, aby se mylné údaje mohly opravit a nové? údaje doplnit. Nečiníme si nároků na neomylnost a prosíme o shovívavost. (já i Bouc.) Budeme vděčni, když budeme v našich pamětech doplňováni, poněvadž nebylo možné, aby kroniku psalo mnoho? lidí a také jsme takovou nabídku nedostali. Ovšem to se týká jen této části Pamětí.

Č. 1 – U Sedláků

Ve první gruntovní knihy trautsmannsdorfského archivu, kde ještě nejsou uváděna popisná čísla usedlostí, je jako první v pořadí uváděn Jan Bernklau v r. 1678. To by znamenalo, že již tehdy byl na prvním dvoře, u Sedláků, sedlák? Bernklau. Ve druhé knize už je na témž dvo- *s. 189*

ře jméno Toupal, ve třetí, kde už jsou popisná čísla, jsou jména Toupal, Procházka a pak opět Toupal a od roku 1865 se[?] do dvora přiženuje Adam Bernklau. O tom Adamovi mi vyprávěl Josef Bouc, že si ještě pamatuje, jak jako starý děda pásal husy. To už byl pak majitelem usedlosti syn Jiří – Jíra Sedlákoje – jehož sestrou byla stará Serbuska – Anna[?] a jeho žena Barka pocházející z Močerad. Jíra zemřel v 55 letech věku a dvůr převzal syn Pepík s manželkou Marií pocházející z Ouboče. Bratr této Marie z Ouboče si vzal Pepíkovu sestru také Marii Sedlákoje. Pepík měl ještě dva bratry Vencela a Jirku. Vencel se oženil do Všekar a Jirka do Čermné. V současné době je na usedlosti Vašek, syn Pepíkův s manželkou Marií, původem z Kloušova. Měli čtyři děti, z nichž Jan zemřel již dospělý, maturoval v Holýšově. Nejstarší syn Václav absolvoval dvanáctiletku a vstoupil na vysokou školu, kterou nedokončil. Pracoval jako celník v Rozvadově a nyní je bankovním úředníkem. Nejmladší syn Míra vystudoval mlynářskou školu v Pardubicích a pracuje v Plzeňských mlýnech. Dcera Marie je provdána za Vrbu v Malonicích[?].

Č. 2 U Kubalíků (u Müllerů)

s. 190

[O] minulosti chalupy u Kubalíků bylo již hovořeno u č. 57 a 58, kde jsou na chalupě uváděni Roučkovi, Nových a Vyrutovi[?]. V naší paměti je na chalupě Matěj Pitr z manželkou Káčou, pocházející z rodu Toupalů od Kubánů. Matěj pracoval jako horník ve Vytuni a po zrušení dolu na kaolince v Horní Bříze, jako řada jiných horníků, kteří z hor[?] ve Vytuni přešli do Horní Břízy. Káča s Matějem měli tři dcery – Pepku, která se provdala za Pepíka Procházku z Chalupy a spolu si postavili domek č. 75 „na drahách." Druhá Anda dostala chalupu a provdala se za Müllera ze Stryčkovic. Müller byl zedníkem a pracoval ve Výkupním skladu v Plzni. Třetí Růžena se provdala za Pepíka Klendů[?] – Štefla z č. 47, důstojníka SNB. Müllerů měli dvě děti. Václav je na chalupě, jeho žena Blažena je z Ježov. Václav pracuje jako zámečník v Holýšově, Blažena v JZD. Mají 2 dcery, z nichž Anna se provdala za zedníka Koláčka z Horušan[?] a postavili si pěkný domek za Kohoutoje s převzatým číslem 22 po Kadlečků zrušené chalupě. Starý Müller zemřel před 4 roky na rakovinu a Anda dosud žije v důchodu.

Č. 3 U Pavjanů

V první gruntovní knize jako třetí v pořadí je uváděno těžko čitelné jméno, jež zní asi „Wonacek“, což by po našem bylo asi Vaněček, jméno s nímž jsme se setkali v r. 1381. V dalších knihách jsou uváděna jména Korba, Fictum a Červenka. Václav Bernklau uvádí v r. 1858 jméno Jiří Červenka, což by odpovídalo údaji v srbické školní kronice, že v r. 1846 postavil srbickou školu mistr Jan Červenka z Hlohovčic od Pavjanů. V zápisu 3. gruntovní knihy je uvedeno, že 10. 7. 1880 přechází vlastnické právo na Pavjanů dvůr na manžele Josefa a Kateřinu Vaňkovou s výměnkem pro Antonína a Markétu Červenkových. My starší však pamatujeme na dvoře dědka nynějšího dědy – Vaška Pavjanů – jménem Václava Štengla, který se na dvůr přiženil z Poděvous. Na dvoře měla tehdy připsán doživotní bydlení[?] sestra selky, dědičky Marjána. Po dědu Václavovi převzal dvůr syn Jakub. Mladší Kubův bratr Vašek byl ve Staňkově vedoucím inspektorátu První české vzájemné pojišťovny. Brzy zemřel a vdova po něm si vzala p. Buňata, který pojišťovnu dále vedl. Kubova sestra se provdala za Šatru, zámečníka ve Staňkově. Šatrů bydleli dřív v chalupě č. 63 u Fajtů. Kuba se oženil s Petrinou ze Stryčkovic. Měli dvě děti. Starší Mařenka se provdala za zemědělského odborníka Josefa Fictuma z Hlohové. Tento má středoškolské zemědělské vzdělání, pracoval ve vyšších funkcích na ONV. Zemřel předčasně asi v 50 letech. Dvůr u Pavjanů převzal mladší bratr Vašek, který se oženil s Mařenou od Kadláků[?]. Ta brzy zemřela a zanechala Vaškovi jednoho syna. Vašek už se neoženil, ale provozoval[?] „trafiku[?]“. Mladý Vašek už je také ženat a pracuje jako opravář v dílnách JZD v Srbicích a jeho manželka pracuje tamtéž jako účetní. Mají tři děti.

s. 191

s. 192

Č. 4 – U Němců

Jméno Urban Kryštof se objevuje ve druhé gruntovní knize kolem roku 1700–1720, tj. počátkem 18. stol. Podle pořadí jmen usedlíků v první gruntovní knize po roce 1678 od Toupalů [?], je uvedeno i jméno Jiří Toupal [?]. Rod Kryštofů je tedy na dvoře u Němců přibližně 280 let. Ve třetí [?] knize t. j. v 19. století jsou na dvoře uváděna jména Adam, Ondřej, Michal, Josef. V Bernklauově seznamu je v r. 1838 uváděn Michal, to je děd Michala, kterého už my starší znali. V Mayerově kronice je uvede-

s. 193

no, že před nám známým Michalem jako předchůdce uveden Josef. To vše potvrzuje údaje třetí gruntovní knihy.

Začneme tedy Michalem, otcem nynějšího dědy Němců – Vaška Němcojc. Michal měl 4 bratry: Josef se oženil k Šenkýřům, Jirka ? k Novejm (Petrům), Kuba zůstal svobodný a pracoval jako švec v Šenkýřů chaloupce. Čtvrtý Adam se prý zastřelil někde na louce kvůli holce. Michal, hospodář, měl se ženou Kačí dva syny a dceru.

Nejstarší Pepík se s rodiči nesnášel, chtěl prý již vzít dvůr, docházelo ke sporům a nakonec se asi v 33 letech oženil do Úboče. Měl 1 dcerku, jež je učitelkou. Nám klukům v mých letech i starším zůstala naň vzpomínka, že to byl náš holič. Měl mašinku a dovedl dobře ostříhat a hrál na foukací harmoniku a byl nám klukům starším kamarádem a rádi
s. 193a
jsme k Němcům chodívali „hrát karty o sirky".

Pepíkova a Vaškova sestra Anda se provdala za Trůku ? z Kolovče a bydlí v Praze.

Dvůr dostal Vašek s manželkou Marií rodem K[*nečitelné*]forou z Močerad.

Vašek vstoupil do JZD jako ostatní, pak vystoupil a 4 roky samostatně hospodařil. V r. 1957 se do JZD vrátil a usedlost předal synovi Vaškovi a sám se stal cestářem.

Jeho druhý syn Pepík, průmyslovák, pracuje ve Škodovce. Vzal si Mařenku Kubánů z č. 65, koupili si Beňorskou ? chalupu a postavili si u potoka nový domek.

Syn Václav, dědic usedlosti má manželku Martu ? rodem z Hradce, pracuje jako farmář ? v X ? JZD a manželka v živočišné výrobě. Mají syna studenta ve zeměd. stř. škole.

Č. 5 U Koptíků

s. 194
Počátkem 19. století jsou na dvoře u Koptíků uváděna jména Josef a pak Jan Bernklau a počátkem 20. stol. Jakub Landrkol ? rodem z Poděvus. Podle první a druhé gruntovní knihy lze těžko zjistit (nejsou uvedena popisná čísla), kdo na dvoře hospodařil. Pořadí jmen první knihy by ukazovalo na to, že na dvoře byli původně Korbové. Dvůr byl už v nepaměti rozdělen. Jakub Landrkol ? si vzal Barku Bernklauovou, pro nás pamětníky bábu Koptíkojc. Barka s Jakubem měli dvě děti Kubu a Káču. Kuba se v 18 letech věku zabil na šachtě a Káča dostala čtvrtlánní asi 5ha usedlost. Vdala se za Václava (Vencla) Adamíka ? ze

Lštění, kde jeho rodiče pracovali na panském. Václavům bratr Martin se rovněž přiženil do Hlohovčic a bude o něm řeč v č. 69.

Vencl vedle zemědělství pracoval též v zimě jako lesní dělník v Klášťersku [?]. V letech po osvobození asi od r. 1952 byl předsedou nově založeného JZD až do r. 1958. – Václav s Káčí měli dvě děti. Syn Pepík (byl z dvojčat, bratr Vašek umřel) se vyučil zedníkem, udělal si při zaměstnání průmyslovku a stal se ředitelem Okr. staveb. podniku ve Stodě. Za manželku měl Anny od Kuby a Pepky Hrbáčků z č. 33, jež měla obchodní školu a pracovala v účtárně ve Staňkově a pak na MNV Srbice. Oba předčasně (v 52 a 55 letech) zemřeli na rakovinu. Měli spolu dvě děti, z nichž syn, opět Josef je majitelem stavení. Vystudoval 4 letou stavební průmyslovku a pracuje jako cestmistr v Domažlicích. Jeho manželka Zdenka pochází z Chudenic a je prodavačkou. Jeho sestra Anny vystudovala ekonomickou školu, provdala se za Bedřicha [?] Hálika z Čermné a pracuje na ONV v Domažlicích. *s. 194a*

Vencl a Káča měli ještě dceru Mařenku, která se provdala za Honzíka Šteffla od Klejarců [?] č. 47, který byl v posledních letech ředitelem Okresního průmyslového podniku v Domažlicích a zemřel v r. 1979.

Č. 43 U Šenkýřů

(druhá půlka bývalého Koptíků celého dvora) *s. 195*

V naší paměti to byla hospoda, na jejímž objektu stávala chaloupka, vedle Princlů, jíž bylo uděleno číslo 73 velmi pozdě, snad dříve nebyla vedena jako obytný objekt. Její stáří však by nasvědčovalo, že to bývala výměnkářská chalupa ke dvoru č. 5, když ještě nebyl rozdělen a asi chátrala teprve později byla k obývání upravena. Prý v ní bydlívali rodiče Jirky Kašulků [?] – Bernklaua, což by se shodovalo se jménem u Koptíků v minulosti. Ten Jirkův otec prý býval poslední obecní husopas. Když se k Šenkýřům přiženil Josef Němcojc – Kryštof, nastěhoval se do chaloupky Josefův bratr, Kuba a provozoval tu ševcovské řemeslo.

U Šenkýřů byl rod Fictumů [?], z něhož byla Manka Šenkýřojc, kterou si vzal Josef Němců. Josef byl zedník a dobrý klarinetista. Hrával s kapelou Frohmů [?] z Čermné. Hospodu vedla Manka a Josef zedničil. Měli tři dcery: Barku, Mařenu a Andu. Nejstarší Barka dostala hospodu a vzala si Frantu Bernklaua – Bublu [?] ze Štěnor [?]. Franta byl řezník a provozoval při hospodě řeznickou živnost. K Frantovi se vrátíme dál,

neboť ? si něco povíme o Barčiných sestrách. Druhá dcera Josefa a Manky byla Marie, která se provdala za vojenského gážistu Chvala ? ze Ptejna (Ptenína ?) a bydleli v Hostouni, kde Chval ? sloužil. Asi před 10 lety ovdověla, byla bezdětná a později pak se provdala za pokladníka ČSD Štengla, rodáka z Poděvus.

s. 196

Třetí dcera Anda se provdala za respicienta finanční stráže Dittricha a po dvou letech ovdověla. Pak se provdala letce, nyní majora Wiera ? z Plzně a měli spolu jedinou dcerku.

A nyní se vraťme k Frantovi a Barce. Měli dvě dcery Maři a Helenku. Starší Maři je provdána v Blatnici a mladší Helenka, provdaná Mandíková, následuje svou babičku Manku a je doma na hospodě.

Když obě děvčata Maři a Helenka dorůstaly, zemřela jim matka Barka a Franta se podruhé oženil s Tomanovou ze Staňkova. Určitou dobu bydleli v Hlohovčicích – děvčata už byla pryč – a pak se odstěhovali do Staňkov, kde Franta brzy zemřel. Pracoval v masném průmyslu v Plzni.

Mandíků mají dvě děti. Syn Karel (má kraslickou průmyslovku hudebních nástrojů) pracuje jako mistr ve staňkovské šamotce. Dcerka Helenka studuje hotelovou průmyslovku v Mariánských Lázních.

Č. 6 U Princlů

s. 197

Se jmény Jindřich a Vít Princel se již setkáváme v první gruntovní knize v r. 1678. A přišli-li tedy zakladatelé Hlohovčic z Hlohové, kde jméno Princel bylo také mezi dávnými osadníky pod tvrzí nebo přímo na tvrzi hlohovské, byli pak Princlové jedněmi ze zakladatelů naší vsi jako Toupalové, Noví, Korbové a Bernklauové. Říkám Princlové a ne Maškové. Princlové jsou ještě uváděni i ve druhé knize, tj. po roce 1700. Teprve ve třetí knize jsou uváděni na dvoře u Princlů Toupalové. Ale ještě před Toupaly po Princlech je na krátký čas uváděn u Princlů Vít Procházka. Z Toupalů to byl Matěj a po něm Jakub, kterého ve svém seznamu z r. 1838 uvádí Václav Kvasnička i kronikář Mayer jako předchůdce Vavřince Maška. Toupalové se přiženili na Princlů dvůr od Serbusů. Potomek těchto Toupalů, žijící v Americe se dověděl od svých předků, že jeho rod pochází od Serbusů a proto také navštívil Serbusů, ač ti jeho bližší předkové byli od Princlů, odstěhovali se do Slavonie (Slovinsko v Jugoslávii) a odtud do Ameriky.

V roce 1884 koupil od Jakuba Toupala Princlů dvůr Vavřinec Mašek ze Soběkur od Šalomů. S ním přišla i jeho žena Dodla ?, dcera hajného na Vyhůří ?, původem chalupníka ze Ptejna. Měli jednoho syna Pepíka, který převzal dvůr v r. 1911. Bylo to vlastně jen půl dvora, poněvadž Vavřina koupil jen polovinu pozemků, když druhá půlka se volně rozprodalo, takže Pepík přebíral asi 31 strychů t. j. asi 9 hektarů. Oženil se s Markétou Peteříkovou ? od Stuchlíků z Houčov (Houčova ?), jejíž děd pocházel z Vráňov ? od Peteřů jako starý Čada. Pepík s Markétou měli jednoho syna Pepíka, pisatele těchto Pamětí. Markéta zemřela po první válce na španělskou chřipku. Hospodář Pepík se znovu oženil, vzav si za ženu Anynku Kubálů ? – Pluhařovou z Těšovic. Měli pak syna Vaška, který zemřel na zápal plic v 7 letech 1928. Po jeho smrti se narodil Milan, dnešní hospodář na usedlosti a za rok po něm dcera Maři, provdaná za Václava Hrbáčka z č. 33, zámečníka a montéra Škodových závodů v Plzni. Mají jednoho syna Vaška, ženatého v Horšovském Týně. s. 198

Když byli Milan a Maři malí, zemřela jim v r. 1942 matka a starý Princl se po druhé válce oženil po třetí. Vzal si vdovu, sestru ženy svého syna Pepíka, Markétu z Hradčan u Vimperka. Ta byla divné povahy a ztrpčila konec života starému i dětem. Když starý v r. 1957 zemřel, odstěhovala se ke své dceři do Vimperka a už také zemřela.

Poněvadž Maři byla vdaná a Milan doma sám, brzy se oženil a vzal si Božku Kaasů ? z Močerad. Milan se vyučil kombajnerem – opravářem, pracoval v STS a v letech 1958–60 byl předsedou JZD Hlohovčice. Po sloučení družstev pracuje jako vedoucí dílen JZD v Srbicích a Božka krmí v kravíně. Mají tři děti. Božka, prodavačka je vdána v Kolovči u Homolků.

Po Božce měli ještě dvojčata Milana Marušku. Milan studuje střední odborné zemědělské učiliště a Maruška se učí prodavačkou. s. 198a

Syn starého Princla z prvého manželství Pepík vystudoval spolu s Jeníkem Kachníků ? a Vaškem Heřmanů ? z Krchleb, nyní také z Hlohovčic domažlické gymnasium a všichni se stali učiteli. Pepík byl 16 let školním inspektorem a žije v důchodu se manželkou Růženou, bývalou úřednicí Lesního závodu, ve Vimperku. Mají dvě děti. Syn Zbyněk je řidičem v ředitelství strojů ? v Českých Budějovicích, dcera Bohumila je typografkou v tiskárnách ve Vimperku, provdána za Havlíka ? Hořínka.

Č. 7 U Hurbánků

s. 199

(U Šarapatků, u Pešků)

Kdo byl na dvoře před Najnary, t. j. před r. 1700, nelze zjistit ani podle pořadí jmen v první gruntovní knize. Po Princlovi je uvedeno jméno Florian Vohuba [?]. Jako první Najnar po r. 1700 je uváděn Urban a po něm Ondřej. Ten Urban, jemuž říkali Hurbánek, dal asi dvoru pochalupní jméno. Ve třetí knize je jako první psán Jan Najnar (německy psáno Neunar). V paměti starých je František Najnar, který prý byl dobrým a dosti zámožným hospodářem. Neměl koně, ale choval voly a prý před nimi v poli šlapal hroudy [?], aby se jim lépe táhlo. Měl asi 6 dětí. Začal se soudit se svým otcem o výměnek a prosoudil hodně peněz. Nakonec dvůr prodal a asi v r. 1913 se odstěhoval do Staňkov. Ve válce přišel o všechny peníze a musel sloužit jako kočí u Žlábků [?]. Před uplynutím 10 let, jež opravňovaly k získání domovského práva, jej staňkovská obec asi na 3 dny vypověděla do Hlohovčic, aby ve Staňkově nenabyl onoho práva. Po ty tři dny prý bydlel v horní hospodě pod kůlnou.

Od Františka Najnara koupil dvůr Karel Schneider z Polenky, řečený Šarapatka, a tak se potom na dvoře říkalo U Šarapatků. Šarapatka to byl takový, jak se říkávalo „světský člověk“. Více než hospodářství, jež musela obstarávat jeho žena s dětmi, si hleděl různých handlů a kšeftů.

s. 200

Ještě za první války a po válce kšeftoval s obilím, s dobytkem i se dřívím. Prodal ku příkladu všechno dříví ze svého lesa a mnozí vesničané dobře pamatují jakoby vykousnutou z celku paseku jeho bývalého lesa. Rád se soudil a se svými obchodními kumpány vedl četné spory. Měl více dětí jako Mánu, Pepku, Karla, Růženu a Emana. Za svého hospodaření zboural starý srub [?] vedle Pousků a na jeho místě dal si postavit nové stavení (č. 65 – nyní Kubánů), říkal, že to bude pro Pepku. Ale nebylo pro nikoho z rodiny, poněvadž v r. 1928 hospodářství rozprodal a koupil „Martínků“ dvůr ve Staňkově, kam se odstěhoval.

Objekt dvora rozdělil a tu půlku vedle Pousků s novým stavením koupil Vencl Kubánojc – Václav Toupal z č. 48, a druhou půlku vedle Princlů se starým stavením č. 7 koupil Václav Pešek, který bydlel dříve v č. 27, kde se dříve říkávalo u Kundrů (mezi Hadámků a Pucelendů [?]). Zánovní stodola zděná byla přepažena a prostředkem nádvoří byl postaven plot.

V č. 7 se starým stavením se začalo říkat

U Pešků.

Starý Vencl Pešek se přistěhoval do Hlohovčic ze Chvojí [?] u Štihova [?]. Jak už vpředu uvedeno, koupil od Kundrovky chalupu č. 27. Byl dobrým řemeslníkem – tesařem“ a dobrým a velmi šetrným hospodářem. Se dvorem u Šarapatků koupil i nějaké pozemky. Nespočetných krovů a dřevěných staveb ve vsi a okolí postavil a co trámů svou širočinou otesal a jak [?] uměl „spasovat“

Pešků měli dva syny. Starší Jeník se vyučil zedníkem, zemřel však mlád v 19 letech na TBC. Druhý syn Václav, dědic hospodářství má manželku z Kvíčovic a pracuje na pile v Holýšově. Mají jednoho syna, také Václava, který vystudoval průmyslovku, je ženat a má manželku z Božkova [?] u Milavče. *s. 201*

Č. 65 – U Kubánů

Jak bylo vpředu řečeno, koupil Vencl Kubánů s manželkou Anežkou, rodem od Balých z Těšovic, druhou půlku Šarapatků dvora. Vencl dostal původně Kubánů chalupu č. 48, kterou pak od něho koupil bratr Jeník.

Vencl a Anežka měli dva syny. Starší Vašek, řezník, žije v Línech u Plzně. Mladší Pepík se ženou a starou matkou (Vencl už dávno zemřel) žijí na chalupě. Pepík je již dlouhá léta v invalidním důchodu na těžkou záduchu. Měli jednu dcerku Mařenku, která je provdána za Pepíka Němců – Kryštofa. To je už uvedeno v č. 4.

Č. 8 U Pousků

Ve druhé gruntovní knize jsou za Najnary uváděna jména Jan, Adam a Jiří Bernklauové v průběhu let 18. století. V první knize je jméno Bernklau jen u Sedláků a víme také podle původu pochalupního jména, že v určité dávné době byla usedlost bez hospodáře, byla „pustá“ či poustka. Ve třetí knize je znovu uváděno jméno Jiřího Bernklaua a též jméno uvádí Václav Kvasnička v r. 1838 a v Mayerově kronice je jako předchůdce Mayerů jmenován Jan Bernklau, otec ženy Václava Mayera. A toho já i moji vrstevníci pamatujeme jako dědka Pouskojc. *s. 202*

Manželka tohoto Jana pocházela ze Škrvňan [?]. Brzy zemřela, zanechavši mu dceru Barku a Mánu. Dobře asi nehospodařili, poněvadž museli odprodat některé pozemky. Hospodář se podruhé oženil, vzal

si děvečku Mánu, se kterou měl pak další dvě dcery Marii a Lenu (Magdalenu). Dcera Barbora z prvého manželství se provdala za Václava Mayera z Roupova a převzali hospodářství asi s tíživými závazky. Václav Mayer, otec nynějšího dědy Pousků Pepíka, byl takový písmák, od r. 1922 byl obecním kronikářem a byl i velitelem hasičů a vodíval procesí.

Druhá dcera starého Honzy Bernklaua Mána se provdala za vdovce Posledního, který měl již 2 syny. Spolu pak měli dceru, jež se provdala za Václava Grubera z Čermné.

s. 203 Grubrová zemřela v mladém věku zanechavši 4 syny.

Třetí Honzova dcera Marie se provdala za Frantu Posledního – Klůčkaře [?]. Tito si postavili domek č. 68 u rybníka a měli tři děti. O tom pak bude vypravěno v č. 68.

Nejmladší čtvrtá dcera starého Honzy – dědka Pouskojc Lena se provdala za Josefa Bora z Chrastovic. Měli domek ve Staňkově, ale už oba zemřeli.

Václav a Barka Mayerovi měli tři děti. Nejstarší Josef převzal dvůr a oženil se s Anežkou od Janků z č. 12 – Traxmandlovou. Mají tři syny a dceru. Nejstarší Vašek a jeho bratr Milan jsou ženatí v Holýšově. Dcera Jiřina se provdala za Dokulila ze Staňkova a koupili si domek v Čermné. Syn Pepík převzal usedlost, má ženu z Malonic a s ní dva syny. Oba, Pepík i jeho žena, pracují v JZD.

Bratr dědy Pouskojc Pepíka Vašek se přiženil k Řezníčkovcům č. 39. Vyučil se zámečníkem a pracoval ve Škodovce.

Sestra obou Mařena se provdala do Hlohové, kde dosud žije.

Č. 9 U Květonů.

s. 204 V roce 1700 je uvedeno ve 2. gruntovní knize jméno Jiří Květon a po něm je to již rod Nových, z nichž první Martin Nový se přiženil na Květonů dvůr od Novejch, kde to jméno bylo od nepaměti. Ve třetí knize jsou jména Jakub a Jan při dvoře už s číslem 9. Týž Jan je uváděn v Kvasničkově seznamu z r. 1838 a v Mayerově kronice je Jan uváděn jako předchůdce Josefa. Podle uběhlých let to ukazuje, že Janové byli asi dva za sebou. Josefův otec Jan měl 5 dcer a 2 syny. Marie se provdala ke Špíclům [?], Anna k Klendům [?] č. 42, kde už také bylo jméno Nový. Další Dora [?] k Adámkům do Poděvous, Krista [?] do Těnětic [?] a poslední Barka do Staňkov na dvůr k Šobrům.

Dvůr převzal Josef a s ním na dvoře žil v chaloupce u Michalů hospody, na zahradě sahající k roubení [?], svobodný bratr Adam. Josef byl dlouhá léta starostou a za první války vedl za něho úřad Adam. Josef měl ženu Bětku, která pocházela z Hradiště. Trpěla padoucnicí a tragicky zahynula udušením v obilí na půdě, do něhož při záchvatu upadla. Zůstala po ní dcera Marie, která se provdala za v kraji známého lidumila, stryčkovického mlynáře Chvala. Ten za druhé války pomohl mnoha lidem od hladu, ač za nacizmu riskoval život. – Na věno pro Marii musel prý Květon prodat kus lesa a pole. Pak se znovu oženil se svou služebnou, rodem od Pařilů [?] z Poděvous. Z toho manželství byly dvě děti Anna a Pepík. Anna se provdala do Šimova [?] a Pepík převzal usedlost. Jeho žena je rodem Dačelíková ze Stryčkovic.

Mají také dvě děti: Dcerka Marie se provdala za Ludvíka Hermanna ze Staňkova. Syn Josef se vyučil zedníkem, je dosud svobodný a žije u rodičů, kteří pracují v JZD. *s. 204a*

Č. 10 U Krátkejch

Byl to původně Serbusů dvůr, po rozdělení se tu říkalo u Michalů, pak u Trdlů a po nich u Krátkejch a to zůstalo. Za Michalů tu byla postavena „horní hospoda," jejíž objekt už neexistuje *s. 205*

Pochalupní jméno *U Michalů* bylo po Michalu Toupalovi, bratru Bartoloměje či Bárty Toupala, mezi něž byl dvůr rozdělen. Pamětníci říkají, že Jirka a Barka Michalíků ne dobře hospodařili a museli odprodat značnou část pozemků a později, když už byl na hospodě Josef, museli i hospodu prodat. Josef se ženou také Barkou, koupili si chalupu č. 18. Hospodu koupil Jakub Leš, řečený Trdla. Po něm se pak na hospodě říkalo u Trdlů.

Druhý majitel hospody Trdla se nevedl špatně. Hospoda, jak i my pamatujeme, se stala hospodou dělníků. – Rodina Trdlova byla postižena tuberkulozou. Nejdřív zemřel nadaný Václav (Vena), student domažlického gymnasia, pak Trdlova žena a nakonec i 15letá dcera. Leš – Trdla pak hospodu prodal Jiřímu Korbovi – Jirkovi Krátkejch a s jediným už synem Josefem se odstěhoval do Prahy.

Jirka Krátkejch měl za manželku Hanu, rodem ze Stryčkovic, která sloužila za svobodna u sedláků v Hlohovčicích (také u Princlů). Její příbuzní žijí v Americe, kam se odstěhovali před první válkou a asi před 14 lety tu byli na návštěvě a mluvili ještě dobře česky.

s. 206

Korbů měli tři děti. Nejstarší Jeník sloužil několik let u policie v Plzni. Byl ženat a měl jednu dceru. Začátkem 50. let odešel ilegálně do NSR. Prý tam měl slepičí farmu a tam se také podruhé oženil. Původně byl vyučen řezníkem. Druhý syn Bohuš, zámečník, má manželku ze Šťalky [?] a pracoval ve Škodovce. Žije dosud v Muklíni [?], kde si postavil domek.

Dcera Krátkejch – Korbů Růžena převzala hospodu a provdala se za Honzu (Jana) Bláhu z Křenic. Růžena vedla hospodu až do jejího zrušení a zbourání objektu. Honza pracoval a ještě jako důchodce pracuje jako opravář v Holýšově.

Mají dcerku Hanu, učitelku v Holýšově, provdanou Králíkovou.

Tak horní hospoda už není a zadní trakt hospody přestavěli na normální rodinný domek.

Č. 35 U Serbusů

s. 207

Serbusů dvůr – původně při tereziánském číslování i s půlkou Michalů (Trdlů, Krátkejch) č. 10 – byl podle všech historických záznamů a tradice nejstarším, snad původním dvorcem v Hlohovčicích. Jméno usedlíka Toupala a to Václava je uváděno mezi těmi, kdo ve vsi hospodařili v r. 1678, kdy panství kamenické po pánech ze Šlovic převzali Trautmannsdorfové. Je-li někde ve státních archivech uchován písemný materiál po pánech ze Šlovic na Kamenici, jistě tam bude jméno Toupal vedle Nových, Korbů, Princlů, Lešů a Bernklauů. Jméno Toupal a jeho vznik jsem už vysvětlil vpředu.

V první gruntovní knize je uvedeno 5 jmen Toupalů, což by znamenalo, že byli i na jiných usedlostech, snad jako potomci původního Toupala, kteří s jinými osadu se 16 usedlostmi zakládali. Ve druhé knize jsou uváděni Bartoloměj (Bárta) a Michal, za nichž byl dvůr dělen. Ve třetí knize jsou jména Jan, Václav, děti Kateřina a Petr. To už je vedeno u č. 26. V Kvasničkově seznamu z r. 1838 je uváděn Adam u č. 35, myslím však, že to bylo u č. 26 a teprve Jiří Toupal u č. 35.

A to už jsme v době současných pamětníků, kdy majiteli dvora č. 35 byli Jiří a Anna Toupalovi. Anna byla sestrou Sedláka Jiry [?] Bernklaua z č. 1. My ji znali jako vdovu, starou Serbusku.

s. 208

Tato půlka bývalého Serbusů dvora měla 11–12 ha pozemků a všechna pole byla blízkosti vsi, podobně jako u Novejch, což je potvrzením

toho, že usedlíci na těchto dvou dvorech – dvorcích – tu byli nejdříve a byli původními osadníky.

Chalupa č. 26 byla zbourána, já ji již nepamatuji a její číslo má domek Josefa Bouce u rybníka. Domnívám se, že původní stavení stálo v místě pozdější hospody a chalupa č 26 byla jako výměnek, až ? v něm po rozdělení dvora Serbusů bydleli. Novější č. 35 bylo zástavbou zasunuto dál do dvora a před ním byla zahrada, kde Serbusů měli pro nás kluky přitažlivé meruňky. Sám jednou jednu zralou od staré Serbusky – Anny dostal.

Jiří a Anna měli 2 syny, Jiřího a Josefa. Jirka (tak mu říkali) padl v první světové válce a matka mu po válce dala před chalupou postavit pomníček. Dvůr převzal Josef, který si vzal za manželku Mariánku Horů ? ze Srbic. Měli spolu též dva syny. Starý Josef předčasně zemřel. Starší ze synů Pepík, nyní děda Serbusů, se oženil s Marií Fictumů ? z Čermné a převzal usedlost. Mladší Jaroslav je důstojníkem SNB ve vyšší funkci ve Strakonicích. Oba staří, Pepík se ženou pracují dosud v JZD. Mají dvě děti. Syn vystudoval zemědělské inženýrství a pracuje jako hlavní agronom v místním JZD. Dcera Marie, prodavačka, se provdala za Josefa Bouce z Poděvous.

Č. 11 U Novejch

Původní Novejch dvůr zabíral i prostor kde je dnes usedlost č. 41 u Sazamů ?. Jak jsem se zmínil u dvora Serbusů, i Novejch dvůr měl své pozemky v blízkosti původní osady a to připomíná, že původní dvorce byly dva, než se zakládala pak celá lánová osada. A ty dva dvorce už měly zabrán prostor kolem svého osazení. I jméno Nový zachované od nepaměti dokládá znění pověsti. Toupal stavěl svůj ? dvorec dřív, ale bezprostředně za ním či už s ním přišel druhý „nový“ osadník a stavěl dvorec. Proto jsem i jeho jméno užil v pověsti, ať se jmenoval Kuba či jinak. s. 209

Tedy i jméno Nový se objevuje s usedlíky v r. 1678. Asi po 50 letech se též jméno objevuje u Květonů. A Noví jsou na gruntě i v r. 1838 jak uvádí Václav Kvasnička – Bernklau a byl to Jan Nový. Po Nových přichází na dvůr jméno Mach. Ten je uváděn v kronice Mayerově jako předchůdce Jirky Němcojc – Kryštofa. Anton Mach, jak říká Josef Bouc, byl otcem Jirkovy ženy. Jeho bratrem byl Josef Mach, krejčí u Machů č. 25. Pamětníci říkají, že Jirka Němcojc se přiženil na asi 12 ha hos-

podářství, když si vzal Annu, dceru Antona. Kdy dvůr Novejch byl rozdělen, není známo, ale bylo to ještě za hospodaření Nových.

Jirka s Annou měli dvě dcery. Dvůr dostala starší Anda, která si vzala Martina Dekra, tesaře z Milavče, dnes dědu na dvoře u Dekrů. Druhá dcera Mařenka se provdala za strážmistra od bývalého četnictva Brzáka a bydlí v Horšovském Týně. Martin a Anna Dekrových měli dvě děti: Mařenku a Pepíka. Mařenka se provdala za Pepíka Puclendů (Josefa Štefla) z č. 31, vyučeného cukráře. Mají domek v Plzni, kde jsou oba zaměstnáni.

s. 210

Syn Pepík Dekrů vystudoval zemědělské inženýrství a je hlavním zootechnikem v místním JZD. Je ženat a bydlí se ženou ve Staňkově, kde si postavili domek. Matka těchto dvou Mařenky a Pepíka, Anna Dekrová zemřela, když oba ještě nebyli samostatní.

Martin se znovu oženil a z druhého manželství má dceru, provdanou Pfeifovou[?] v Holýšově.

Č. 41 U Sazamů

s. 211

dříve U Jirušů, pak také u Křížů.

Jirušů usedlost vznikla rozdělením Novejch dvora někdy na přelomu 18. a 19. století. V gruntovních knihách není číslo uvedeno, ale jméno Najnar už je dvakrát ve 2. knize. Kvasničkův seznam z r. 1838 uvádí na č. 41 Jana Najnara řečeného Jiruše. Snad jeho předchůdcem byl Jíra, jemuž říkali Jiruš. Rozdělení dvora Novejch napovídá tomu, že dcera od Nových byla vybavena půlkou dvora a provdala se za Najnara od Hurbánků. Žijící pamětníci uvádějí na usedlosti Jiru Najnara, který prý byl v obci dlouho starostou. Ten odprodal nějaké pozemky, dvůr prodal Tomáši Sazamovi z Kalonic[?], který už byl tehdy ženat u Křížů – Dolmeků[?] v č. 39 (pozdějších Řezníčků.)

K tomu dodatek: Pradědek Čadějc (snad Bufka) měl ženu z Kamenice od Urbanů. Její sestru měl pradědek Křížů Sefl a ten měl dceru Hanu, která se provdala za Tomáše Sazamu. S Hanou k Sazamům přišla i bába Lízl, kterou pamatujeme a tím i jaksi příbuzenství mezi Čadů a Sazamů. Poněvadž Tomšova žena Hana přišla od Křížů, říkalo se na dvoře č. 41 také u Křížů.

S tím Seflem je to trochu zamotané, poněvadž o něm budu mluvit i u č. 13 a proto prosím ty, kteří to případně budou číst, aby k tomu řekli své, znají-li ovšem tu minulost.

Sazamů měli tři syny a dceru. Nejstarší syn Pepík, sloužil u bývalého četnictva. Za okupace byl vězněn a při návratu z Terezina po osvobození onemocněl tyfem a zemřel v nemocnici v Berouně. Druhý syn Vašek se vyučil zámečníkem zemědělských strojů u Šiče[?] v Kolovči. Řemeslu se nevěnoval, poněvadž převzal hospodářství, když otec zemřel. Třetí syn Michal vystudoval střední zemědělskou školu. Zůstal ve vojenské službě a dosáhl hodnosti podplukovníka. Také už zemřel. Nejmladší z dětí Mařenka se provdala za četnického strážmistra Koleška[?]. Žili v Chotěšově, kde měli domek a oba již také zemřeli. Vašek neměl syna a tak už rod Sazamů na usedlosti není. s. 212

Hospodář Vašek se oženil s Vrbů[?] dcerou z Kalonic. Měli spolu dceru Marii, která je vdaná v Horušanech. Toto manželství se Vaškovi nevydařilo, neboť jeho žena nikdy do Hlohovčic nepřišla a asi po půldruhém roce manželství náhle zemřela. Později se Vašek znovu oženil s Martou Pihovou[?] z Bukové. Ta měla syna, který je ženat v Srbicích. S Vaškem měla dceru Martu, která se provdala za Vinklárka z Korav[?] a převzali usedlost, když Vašek předčasně zemřel. Marta Vinklárková je vedoucí prodavačkou v obchodním domě v Kolovči a její muž je mistrem v kartáčovně také v Kolovči. Je výborným muzikantem, hraje na elektrofonické varhany a má svou kapelu. Mají dva syny. Stará Marta Sazamová pracuje v JZD.

Č. 12 U Janků

Se[?] jménem Traxmandl se setkáváme až ve 2. gruntovní knize, t.j. po roce 1700. Jsou tam uvedeni Janek a Jiří Traxmandlové. Po Jankovi je asi pochalupní jméno u Janků. S Jankem se však setkáváme už v r. 1390 ve sporu o dědictví v Hlohové, jehož se účastnil i Janek z Hlohovčic (viz str. 14). – Ve též gruntovní knize je uveden otec[?] Jiří Traxmandl a po něm Matěj. V paměti nás starých jsou Adam a Barka Traxmandlovi. Měli asi 20 ha pozemků a 8 dětí. Nejstarší z nich, Marie, byla provdána za železničáře v Klatovech, další Hana u Tůmů v Poděvousích, třetí Božena byla schovankou u strýce a tety Koláčkových ve Stryčkovicích[?]. Předali[?] jí dvůr, když se provdala za Valečku z Němčice[?]. Další, Barka, se provdala za Heriana – Bláhýka z Čermné. Postavili si domek ve Staňkově. Růžena se provdala za Adama Vosnackýho[?] ke Šnelům[?]. Syn Karel, vyučený elektrikář měl manželku z Kalonice[?] a bydleli v Domažlicích, kde Karel pracoval v rozvodně u Chrastavic. s. 213

Nejmladší Anežka je provdána u Pousků, za nynějšího dědce[?] – Pepíka Pouskojc.

Dvůr převzal od Adama a Barky starší syn Pepík. Vzal si za manželku Annu Kovánovou[?] ze Stryčkovic[?]. Měli syna Pepíka a dceru Annu, která je provdána za Hudonku[?] z Bukové[?]. Rodiče jim dali postavit vilu ve Staňkově. Pepík zdědil usedlost ale v r. 1968 tragicky zahynul pádem s půdy u Čadů.

Zůstala po něm vdova Jiřina, roz. Dvincová[?] z Hlohové. Dcerka Jitka je už provdána v Kanicích[?] a syn Josef se učí traktoristou – opravářem.

Č. 13 U Křížů v rohu

nyní u Kleisnerů

s. 214

Rod Korbů, kteří žili na této usedlosti, je v naší vsi od pradávna, je asi jedním z původních osadnických rodů. Rod je uváděn v 1. gruntovní knize. V roce 1678 je již ve vsi rozvětven a jméno Korba je i na jiných usedlostech (např. u Pazojanů[?]). V průběhu let jsou v gruntovních knihách uváděna jména Jiří, Jan a Tomáš Korbovi. V paměti starých jsou na dvoře u Křížů Adam a Hana Korbovi. Ona byla Němka a s ní přišel i otec Šefl. Jiná verze říká, že Šefl žil na druhé půlce dvora, kde se také říkalo u Volmuthů. V Kramičkově seznamu je však v r. 1838 na druhé půlce uváděno jméno Jakub Korba. To by znamenalo, že dvůr byl již dřív rozdělen asi mezi bratry Korby. O Šeflovi bylo hovořeno i[?] dvoře u Sazamů – ve [*nečitelné*].

Adam s Hanou měli dva syny Víta a Pepíka. Vít se oženil do Tešovic k Lucákovům[?]. Odtud přišla do Hlohovčic Vítovy manželky Marie[?] sestra Madlenka[?], kterou si vzal Pepík. Pepík a Madlenka měli dvě dcery. Starší Anny se provdala za Jirku Matějů – Roubala do č. 17. Mladší Maří (Marie) zůstala doma, provdala se za inženýra Kleisnera z Bukové, který pracuje v Holýšově. Když starý Pepík zemřel, odešel s ním i rod Korbů na této usedlosti, který tu žil asi 300[?] let. Kleisnerů mají dvě dcery.

s. 215

Starší se vyučila prodavačkou a je provdána mimo domov. Mladší Marie vystudovala medicínu a je lékařkou v Domažlicích. Inženýr Kleisner byl za studentských bouří v r. 1939 v Praze zatčen gestapem a vězněn na Pankráci. U Křížů také stávala výměnkářská chalupa č. 66, v níž bydlíval starý Adam. Později, když si hospodář Pepík koupil koně (co pamatuji, míval pár tažných volů), přestavěl ji na koňskou stáj.

Č. 39 – původně též U Křížů pak u Volmuthů, u Řezníčků

Bude se zde opakovat podle č. 41 a č. 13. Jak bylo řečeno u č. 13, Václav Bernklau – Kramička ve svém seznamu z r. 1838 uvádí na druhé půlce Křížů rozděleného dvora, tedy v novém čísle 39 jako majitele Jakuba Korbu. – Josef Bouc uvádí pak na chalupě Šefla Volmuta. — Z tohoto dvora odešla Hana s Tomášem k Sazamům, chalupu s menší již výměrou koupili Kokoškovi. Václav Kokoška od Kovářů z č. 33 si vzal manželku z Oujezdce. Václav padl v první válce a po něm zůstaly dvě dcerky. Vdova Kokošková se znovu provdala za Karla Řezníčka, zedníka z Bušova. Z tohoto manželství děti nebyly. *s. 216*

Dcera Marie se provdala za Václava Mayera, – Vaška Pousků, zámečníka. Ten pracoval ve Škodovce a později v Holýšově. V chalupě si zřídil dílnu. Mají dvě dcery. Starší Marie se provdala za Josefa Kaigla, velitele požárníků z povolání v Holýšově. Kaigl pochází z Krchleb. — Druhá dcera Mayerů je invalidní. Vašek už zemřel a jeho manželka, která pracovala v JZD zemřela již ve svých 45 letech. Vaškovi bylo 58 let, když odešel.

Č. 14 – U Fajtů

Podle pochalupního jména jedná se o starý rychtářský – čili dříve fojtský dvůr. Podle pořadí jmen v 1. gruntovní knize je uváděno před Lexy jméno Petr Janoušek, ve 2. knize jméno Prokop Veselý a pak Herian. Ve třetí knize už u pop. čísla 14 je Jan Herian a v Kramičkově seznamu z r. 1838 Anton Herian. Jména Herianců už se vyskytují ve 2. knize ovšem bez čísla usedlosti. V Mayerově kronice jako předchůdce Palečků je uveden Josef Baxa. Dědička dvora Marie Baxová se provdala za Josefa Palečka z Kolovče. Dvůr Fajtů byl druhým největším dvorem ve vsi po Čadů a jeho hospodáři byli nejzámožnějšími ve vsi. Palečků měli dva syny. Starší Jeník se oženil do Bičkova a mladší Pepík dostal dvůr. Stará Fajtová (Baxová) matka Jeníka a Pepíka měla 4 bratry a sestru. Nejstarší Kuba se oženil do Pičína[?] k Fremuthům. Další, Josef chodil za jistou vdovou do Kolovče, ale pak si vzal její dceru. Třetí bratr odjel do Ameriky, aby prý nemusel na vojnu a nejmladší bratr, myslím Vašek, se oženil do Hradiště. Sestra Anna se provdala do Horní Kamenice (Kamenci). Syn Pepík, hospodář, si přivedl ženu ze Vřeradel[?]. Zůstali bezdětní a Pepík v 56 letech zemřel na rakovinu. *s. 217*

Jeho manželka se asi po 6 letech vdovství provdala za Václava Volfa z Kolovče.

Č. 15 – U Lexů

s. 218

Lexové[?], Matěj a po něm Jiří byli hospodáři na tomto dvoře po roce 1678. Jsou uvedeni v první grunt. knize. V druhé knize je opakován Jiří a pak Václav. Po nich přichází na dvůr Jan Nový a ten je uveden ve 3. knize i v Kramičkově seznamu z r. 1838 po Martinu Novím[?]. V kronice Mayerově je jako předchůdce Lucáků uveden Josef Nový. Tento Josef měl dvě dcery. Anna dostala dvůr a provdala se za Václava Lucáka z Loupova[?]. Druhá dcera Barbora byla industriální učitelkou, za kterou se otec Josef Nový odstěhoval na výměnek do Staňkova. Ten výměnek prý byl velkým břemenem pro dvůr. S Václavem Lucákem přišel na dvůr i jeho otec, kterému říkali „mamělík." Lexů měli asi 18 ha půdy. Václav měl s manželkou Annou tři děti. Když ovdověl, oženil se podruhé s ženou z Osvračína, s níž měl jednoho syna.

Dvůr převzal nejstarší Vašek a musel po smrti svého otce nevlastní matku a jejího syna vyplatit, což jej finančně hodně vyčerpalo, takže prodali i některé pozemky.

Bratr Vaškův Pepík vystudoval obchodní akademii a byl poštovním úředníkem v Plzni, kde dosud žije. Sestra Vaškova Marie se provdala za krejčího Karla Traxmandla od Venců[?]. Po delším manželství se rozvedli. Karel už zemřel.

Vašek se oženil s Annou, roz. Vosnackou[?], z Oujezdce. S ní přišli do dvora do druhé chalupy i její rodiče. Měli totiž ve vsi provdánu i druhou dceru u Michalů v č. 18.

s. 218b

Vašek s Annou měli dvě dcery. Starší Anny se vdala na Horaou[?] a mladší Marie vystudovala ekonomickou školu a pracuje jako účetní v JZD. Provdala se za Dufka z Hrákova[?], který pracuje v Holýšově.

Č. 16 – U Čadů

s. 219

Podle pořadí jmen v první gr. knize je za Lexy uveden Urban Rambous[?]. Ve druhé knize jsou již uváděni za sebou Tomáš, Urban a Šimon Čadové a na přelomu 18. a 19. stol. Šimon Herian. Týž se objevuje ve 3. gr. knize na počátku 19. století. V seznamu Kramičkově z r. 1838 je jmenován Jan Krejsa. V Mayerově kronice je jako předchůdce Jana Pe-

leňka? je nám starým známý dědek Čadějc Jan Bufka. Měl ženu z Horní Kamenice, o níž bylo hovořeno u č. 41. (u Sazamů). Dcera Jana Bufky Marie dostala dvůr a provdala se za Jana Peleňku z Vráňov. Toho dědka Čadějc (Bufku) jsme už tedy? znali. Byl dosti úporný? a když Čadů drželi chovné býky, vodil je k připouštění a to se mu stalo osudným. Býk ho kopl a starý pak od toho zemřel. Měl přezdívku „mordvessr."

Čadů dvůr byl výměrou asi 22 ha ve vsi největší. Na? tento majetek byli Čadů velmi hrdí a podle toho byli i ve vsi považováni; již za mého mládí měli všechny budovy ve dvoře zděné a stavení vyplamé?. Řeklo-li se „u Čadů", to bylo něco. I děti byly tak vychovány. Jan a Marie Peleňkovi měli tři děti. Marii, Jeníka a Boženu. V roce 1923 je postihlo neštěstí úmrtím Boženy, která se měla vdávat za staňkovského doktora Václava Egra. Marie se provdala za klatovského hoteliera Maňla?. Ten brzy zemřel a Marie se provdala podruhé za statkáře Čermáka v Čečovicích. Obě manželství byla bezdětná. Dvůr převzal Jeník, který si vzal za ženu dceru od Špalců z Vráňov.

Když Marie v Čečovicích podruhé ovdověla, starší Čadů? se k ní do Čečovic přestěhovali, aby jí pomáhali v hospodářství. Asi po roce starý Čada spadl s fůry sena, těžce se zranil a zemřel. To bylo asi v letech 1931–32. Pak se do Čečovic přestěhoval Jeník i s rodinou a hospodářství v Hlohovčicích propachtoval. Přišla okupace, Čečovice se staly součástí „reichu" a Němci Jeníka i s rodinou vyhnali. Dali mu asi pár krávy, nějaké seno a slámu, vyvezli mu to na hranici na Stříbrnici? a odtud mu to pomohli hlohovčičtí sedláci přivézt domů. Jeník musel začít znovu hospodařit v Hlohovčicích. Postupně přebíral pole z pachtu, doplňoval stav dobytka a měl to těžké. Stará matka s dcerou Marií se přestěhovaly do druhé (výměnkářské) Čadů chalupy č. 57 a v ní žily až do smrti. s. 220

Jeník měl tři děti: Jeníka, Božku a Jitku. Jeník se oženil do Chotěšova, Jitka (Anna) se provdala do Tešovic za úředníka stodských cihelen a sama dělá účetní v JZD Koloveč. Majitelkou usedlosti se stala Božka, jež měla dcerku Jitku. Později se provdala za Josefa Řezníčka z Pocinovic, nynějšího Čadu, který Jitku adoptoval a Jitka se provdala za Volmuta z Přívozce. Tito žijí u Čadů a mají 2 děti.

O starém Jeníkovi říká Josef Bouc, že se jako první sedlák ve vsi stal spoluzakladatelem vznikajícího? JZD v r. 1950 a po jeho sloučení se Velkodružstvem? po roce, se stal jeho prvním předsedou.

Č. 17 – U Matějů

s. 221

Posoudíme-li[?] v první gruntovní knize pořadí usedlíků, měl by být po r. 1678 na dvoře u Matějů Prokop Soukup. Ve druhé knize je v pořadí po Čadovi uváděn rod Korbů. 3. kniha již u č. 17 uvádí Josefa Chmelíře a seznam z r. 1838 též Jiřího Chmelíře, snad téhož, či už syna. V Mayerově kronice je Jiří Chmelíř uváděn jako předchůdce Jiřího Roubala. Chmelíř měl tři dcery. Nejstarší Káča se provdala do Kločova[?], druhá Marie do Bukové a třetí Hana[?] Matějojc se provdala za Jiřího Roubala ze Staré [*nečitelné*] u Němčic a dostala dvůr, který měl asi 16 ha pozemků. Jirka s Hanou měli 4 děti. Nejstarší Marie se provdala do Ptenína[?], Václav se údajně oběsil na staré cihelně, Božena si vzala pivovarského sládka v Merklíně a nejmladší Jirka dostal dvůr. Vzal si za ženu[?] Anny Korbovou od Křížů z rohu č. 13. Jirka s Annou mají tři dcery. Nejstarší Marie vystudovala ekonomickou školu a dělá účetní v JZD. Provdala se za Brožka z Merklína a odstěhovali se do Plzně, kde manžel pracuje ve Škodovce. Druhá dcera Hana vystudovala zdravotnickou školu, byla sestrou v nemocnici a dálkově vystudovala zubní medicínu. Provdala se za inženýra a odstěhovala se. Třetí Jiřina také vystudovala zdravotnickou školu, jako sestra pracovala v Chebu, kde se provdala a usadila. Staří jsou doma v důchodu.

Chalupy.

Č. 18. – U Michalů

s. 222

dříve u Klůkarů – nyní u Herianů

Třetí gruntovní kniha uvádí na chalupě č. 18 jména Ondřej Štengl a pak Jakub a Markéta Herianovi. Tehdy byla chalupa ještě asi dřevěná. Vašek Kramičků v seznamu z r. 1838 uvádí, že na chalupě byl Jan Posledný a že se tam říkalo u Klůkarů. V Mayerově kronice je jako předchůdce Josefa Toupala jmenován František Posledný. U č. 59 u Truhlářů uvádí Josef Bouc, že tam žila stará „moha“ matka Káči Votrubové[?]. Tato moha prý dříve bydlela u Michalů. Její syn Honza měl za manželku Marii Landskotovou[?] z Poděvus, které říkali „Švaldovka[?]“. Tento Honza prý přestavěl chalupu u Michalů na zděnou. Chalupu neudržel a prodal ji Josefu a Barce Toupalovým – Michalíků z č. 10. S Josefem přišel na chalupu i jeho otec Jiří s matkou, také Barborou. Starý šel sloužit do dvora v Srbicích, poněvadž prý byl ještě dosti čilý a jezdil tam s voly. Ze dvora dostával i deputát. Měl 4 děti. Nejstarší Josef koupil Michalů (Klůkarů) chalupu, pak byl Venclíček[?], který si vzal Kopitkovou sestru Barušku, s níž dožil v Holýšově. Pak byly ještě dvě dcery Božena a Mary[?]. Mám tak trochu v paměti, že jedna z nich i s dětmi žila po smrti starých také u Michalů v sedničce a jedna z těch dětí, Anynka, sloužila u mé tety v Plzni a myslím, a[?] nějaký čas bydleli též u Rozináčků v č. 60. Ta Anynka se v Plzni provdala za číšníka, který vedl pak restauraci v Lidovém domě v Plzni-Doubravce. s. 223

Josef Michalů se ženou Barkou z Poděvous měli tři děti. Josef pracoval v dolech ve Vytnými[?].

Dědicem chalupy byl nejstarší syn Pepík, vyučený truhlář. Oženil se se starší sestrou Lexové, Vosnackou[?] z Oujezdce. Po válce usídlil v Horšově.

Jeho sestra Anda se provdala do Poděvous za horníka Josefa Havlíka.

Nejmladší Milada se vyučila prodavačkou, dálkově vystudovala ekonomickou školu a pracuje jako úřednice v Jednoty v Horšovském Týně. Provdala se za učitele, Václava Heriana z Krchleb, mého spolužáka ze studií na domažlickém gymnasiu. Od Pepíka koupili chalupu, trvale se ve vsi usadili a chalupu zvelebili a přikoupili k ní zahrádku za chalupou.

Č. 19 – U Martínků

s. 224

První[?] jméno na chalupě č. 19 lze zjistit ve 3. gruntovní knize a je to Adam Stahl, uvedené s letopočtem 1828. V Kramičkově seznamu z r. 1838 už je na chalupě rod Procházků. Také 3. gr. kniha uvádí po Stahlovi Jakuba Procházku a Kramička Jiřího Procházku. Procházkové se ve 2. gr. knize objevují na dvoře u Scollaků[?], ba i u Pinců před Toupaly. My staří pamatujeme dědka Martínků, který byl obecním hajným, sluhou a bubeníkem a jmenoval se také Kuba. Býval horníkem, pak dělal v lese a nakonec byl tím obecním sluhou. Měl 4 syny a dceru. Nejstarší Jirka se oženil do chalupy č. 40. Byl ve vsi prvním dělnickým starostou. Druhý Honza dostal chalupu, vzal si Káču Valentýjc z Černé. Byl také horníkem. Měli malý krámek se smíšeným zbožím, který vedla Káča do r. 1919, kdy jej převzalo Západočeské konzumní družstvo a prodavačkou byla nadále Káča.

Třetí syn Jakuba Procházky Josef přišel ve válce o nohu a jako válečný invalida dostal trafiku a bydlel v sedničce u Rozináčků než si postavil se ženou vlastní chalupu č. 70. Čtvrtý syn Vencl, též horník si vzal Hanu Hadámkojc a postavili si chalupu na drahách. – Sestra těchto čtyř bratří se vdala mimo obec.

Martínků – Honza s Káčí – měli dvě děti, Marii a Jeníka. Marie dostala chalupu a provdala se za Pepíka Kramičkojc – Bernklaua, kováře pracujícího ve Škodovce. Jeník vystudoval domažlické gymnasium

s. 225

a stal se učitelem. Žije v důchodu v Plzni a Chudenicích[?], kde učíval na měšťance a má odtud manželku. Pepík s Marií měli 3 děti. Nejstarší Pepík se jako malý chlapec utopil v rybníce za chalupou. Dcerka se provdala do Štěhor[?] a Jeník dostal chalupu. Vzal si Vendulku Adámkovou ze Stryčkovic[?], jejíž matka pocházela z Hlohovčic z č. 23 – u Pinců.

Jeník pracuje v Holýšově a jeho manželka v pletárně v Kolovči, mají 2 dcerky. Starý Pepík už umřel.

Č. 20 – Kovárna

Na kovárně odedávna žil a kovařil rod Kokošků, z něhož pocházeli Kokoškové na č. 22 (u Kadlečků), na č. 33 u Kovářů (u Hrbáčků) a na č. 46 u Hájků. V gruntovních knihách jsem kovárnu nenašel, poněvadž neměla vlastní pozemky. V seznamu Kramičkově je uvedena jen Kokošků kovárna. Posledním kovářem v ní byl František Kokoška, o němž bylo podrobně hovořeno na str. 81–85. Kovárnu odkoupil Karel Pavlík – Chrastil a od něho Pepík Bernklau, soused[?] u Martínků a ten kovárnu zboural.

Č. 21 – U Chrastilů

Na chalupě u Chrastilů se v 19. století připomíná Matěj Rajnar[?] a po něm Jakub a Anna Nových. O tom již vypráví Josef Bouc a říká, že měli asi 1 ha půdy a Kuba obchodoval s hadry. Chalupu dostala dcera Barka a provdala se za Karla Pavlíka. Pavlík byl původně horníkem a měl s Barkou početnou rodinu. Koupil také po Stychalovi[?] chalupu č. 44 a asi po 4 letech ji prodal starému Hájkovi. Pak koupil dvůr v Hořeradech[?] a na chalupě zůstala bába. Po krátkém a neúspěšném sedlačení dvůr v Hořeradech[?] prodal a koupil starou kovárnu po kováři Kokoškovi. Původní chalupa byla odkázána dceři Mařeně, která se provdala za Josefa Sazamu (Ježíška) z Kalonic[?]. Ti po válce osídlili v Horšově. A když staří zemřeli a Mařena se odstěhovala, převzal chalupu syn Karel a starou kovárnu prodal Pepíkovi Martínkojc (Bernklauovi) a ten ji zbořil. – Mařena v Horšově ovdověla, když Pepík tragicky zahynul pádem s traktoru pod brány. s. 226

O starých Pavlíků je také známo, že měli trojčata, jež během týdne zemřela. Druhá dcera Pavlíků se provdala za Jakla a usídlili v Hájku u Všerub. Třetí Anežka se vdala za Řezníka z Pičína[?] a usídlili v Lelově[?] u Stoda. Další dcera Zdeňka je provdána za kováře Křepela v Hostouni. Jiřina má Konopíka z Krchleb. On je Škodovák a Jiřina pracuje v pletárně v Kolovči.

Karel je na chalupě, má ženu z Čermné a pracuje jako hasič[?] v Holýšově. Mají tři děti. Syn Karel vystudoval průmyslovku a je ženat ve s. 226b

Staňkově. Dcera Marie[?] se provdala do Hlohové a druhá dcera je vdaná za Fajta ve Staňkově. Fajt je traktoristou v [*nečitelné*] JZD a Anděla, jeho žena je prodavačkou. Syn [*nečitelné*] u Chrastilů.

Č. 22. U Kadlečků

s. 227

Chalupa již nestojí a její číslo má nová vilka Koláčků za Kohoutojc č. 61. Chalupa stála mezi Pinců č. 23 – dnes prodejna Jednoty – a Beňovským č. 28.

Ve 3. gr. knize jsou na chalupě č. 22 uváděni Anna Kozová a pak Jan Kokoška. V seznamu z r. 1838 je Josef Rambous. Je možné, že Kokoška byl po Rambousovi, poněvadž v Mayerově kronice je jako předchůdce Josefa Kaase, rodáka z Puclic, uváděn Kokoška. J. Bouc uvádí, že pamatuje bábu Kadlečkojc, snad Kokoškovou, která se oběsila. Kaas byl zedníkem a měli asi 1 ha půdy. Rodina byla postižena tuberkulosou. Kadlečků – Kaasů měli 8 dětí. Nejstarší Marie se provdala za Cenefelse, mistra v zámečnické dílně a osobního šoféra u Krejsů ve Staňkově. Syn Josef se vyučil obuvníkem, řemeslo nedělal a jezdil v Praze s tramvají. Vašek se vyučil u Krejsů zámečníkem a později byl garážmistrem ČSAD v Kaznějově. Matka zemřela na tbc, rovněž syn František, dcera Anna a syn Karel v 15 letech. Otec se oběsil a doma zůstal 12 letý Rudolf a 9 letá Anežka. Rudolf se po osvobození stal důstojníkem ČSLA a domek se stodolou prodal Karlovi Chrastilů, který domek zbořil a ponechal si stodolu naproti svému stavení. Anežka je vdaná v Praze.

Č. 23 – U Pinců.

s. 228

Chalupa byla v r. 1978 zbořena a na jejím místě se staví nová prodejna Jednoty, dosud umístěná v č. 24, bývalé Krejčů chalupě.

Podle 3. gr. knihy žil na chalupě v 1. pol. 19. století Jakub Toupal. Seznam Kramičkův chalupu neuvádí. V paměti starých byla na chalupě bába Pinců – Anna Výrutová[?], vdova po Jakubu Výrutovi. Výrutové jsou v min. století uváděni na chalupě u Kubalíků č. 2 a přišli prý z Čermné. Bába měla asi 2 ha půdy, byla velmi pracovitá a žila skromně. Chalupu předala synu Josefovi, horníku ve Vytnímí[?], později na kaolince v Horní Bříze. Josefova první žena brzy zemřela a zůstaly po ní dvě děti Pepík a Anynka, kterou vychovávala bába, když se Josef podruhé oženil. Pepík se vyučil elektrikářem, žije v důchodu v Plzni, kde

řídil elektrárnu. Anynka sloužila u sedláků a provdala se k Adámkovům do Stryčkovic[?]. Její dcera Vendulka je provdána u Martínků č. 19. Starý Josef si vzal jako druhou ženu Mary Kubánojc a měli spolu ještě osm dětí. Ze všech dětí zůstala nakonec na chalupě slabomyslná Růžena s ovdovělou matkou. Po matčině smrti byla Růžena dána do ústavu, kde je o ni dobře postaráno.

Z druhého manželství nejstarší Vašek se vyučil zedníkem a zemřel na „zauzlení" střev. Po něm byla Mařena, která se provdala a s manželem usídlili v Němčicích za Domažlicemi.

Další, Miloš, si vzal vdovu v Kamenici a pracoval v dolech. Jednou se opil, jel vlakem a když vystupoval, spadl pod vlak a ten mu ujel nohu. – Láďa byl také horníkem, oženil se někam k Sušici a pracoval pak jako topič u ČSD. Karel se vyučil zahradníkem. Řemeslo nedělal, oženil se s vdovou ve Staňkově a pracuje jako traktorista u Státních silnic. Nejmladší Libuše se vdala do Staňkova za sedláře Kozu, který tam pracuje v komunálních službách.

s. 229

Č. 24 – U Krejčů

Nyní je v chalupě prodejna Jednoty. Chalupa byla původně asi jako chalupa Michalů deputátnickou, či věnnou chalupou na Matějů gruntě, podobně jako chalupa Kubalíků na gruntě Sedláků. Ve 3. grunt. knize je na přelomu 18. a 19. století uváděn na chalupě jakýsi Výrut.

s. 230

Josef Bouc, který se v chalupě narodil, vypráví: Můj děd se jmenoval Kadlec (rozumněj děd po matce). Byl krejčím a pocházel z Tešovic. Šicí stroj ještě tehdy neměl, všechno šil ručně. Odtud i pochalupní jméno u Krejčů. Moje matka, rozená Kadlecová, se provdala za Josefa Bouce z Poděvus v r. 1900. Tehdy byla u nás ještě dřevěná chalupa, před jejímiž okny stávaly dvě velké lípy. V r. 1901 nynější chalupu postavil stavitel Petr Vacík[?] ze Staňkov. Bratři mojí matky Franta a Vencl bydleli s bábou až do oženění u nás v sedničce. Franta si vzal Marii Kubánojc a bydleli pak u Mariiny sestry, Káči, v sedničce u Kubalíků č. 2. Když Franta padl ve válce, bydlela Marie se synem Vaškem v jedné místnosti v pastoušce než se provdala podruhé za Martina Adámka a spolu si pak postavili domek č. 68 u rybníka na drahách. – Vencl se oženil s Mary Hájkojc a bydleli napřed v sedničce u Klenců[?] č. 42 než převzali Hájků chalupu.

Bylo u nás 6 dětí. Marie je vdána v Plzni, Božena provdaná Sazamová je v Mračnicích, Vlasta je vdána v Chotěšově, Anynka se provdala za Masnýho, horníka, bydleli za války v Hlohovčicích u Bombíšů? a nyní jsou v Chotěšově. Brat Vašek, klempíř, zemřel, když si postavil chalupu. O Josefovi u č. 26.

Č. 25 a 52 – U Machů

– také u Roučků?, nyní u Kalinů a Kuby Machojc

s. 231

Ve 3. gruntovní knize je chalupa č. 25 uváděna jako majetek obce. Václav Kramičků se v seznamu z r. 1838 o chalupě nezmiňuje. Josef Bouc říká, že domek č. 52 postavil Moldán, který měl v něm malý krámek. Moldán prý pocházel z Lexů dvora. Václav Mayer uvádí už na č. 52 Josefa a Barboru Machových. Josef byl krejčí a byl bratrem Antona Macha ženatého u Nových.

V naší paměti je vdova Barbora Machová, jež pocházela z Kdyně. Měla také v č. 52 krámek s koloniálem. V č. 25 bydlívali podnájemníci (také učitelé ze Srbic, je známo i jméno Gabriel, jejichž syn studoval jako prvý z Hl. na domažlickém gymnasiu). Stará Machová byla ve vsi váženou ženou, poněvadž se vyznala v bylinách a dovedla v různých případech úrazů a onemocnění poskytnout první radu a pomoc. – Machů měli tři dcery. Marie se provdala do Kolovče, Reza si vzala Jakuba Toupala od Kubánů a dostala chalupu č. 52. Ve druhé chalupě pak bydlela stará matka s nejmladší dcerou Bedřiškou, také švadlenou jako matka. Bedřiška se provdala za Antonína Roučku?, železničáře z Hlohové a dostali domek č. 25. Roučkovi byli bezdětní a Bedřiška po desetiletém manželství zemřela. Roučka se odstěhoval do Staňkova, kde se znovu oženil s vdovou po nacisty umučeném Karlu Herianovi (Bláhů z Čermné)

s. 231b

Svou část chalupy, č. 25, prodal Rezině a Kubově dceři? Květě. – Jakub s Rezou měli dvě děti. Jakub byl horníkem a později pracoval na melioracích a příležitostných pracích. – Syn Jaroslav, velmi nadaný a snaživý chlapec, vedle černého? řemesla vystudoval průmyslovku, vstoupil do armády a je nyní vysokým důstojníkem ČSLA. Dcera Květa se provdala za zámečníka Václava Kalinu ze Stryčkovic. Kalinů mají 2 syny a přistavěli na chalupě patro. Stará Reza už zemřela, Kuba dosud žije ve své chalupě.

Č. 26 – U Bouců

– dříve „u Karla Puclendů.“

s. 232

Popisné číslo 26 měla původně na místě původního dvora Serbusů, než si postavili stavení č. 35. Stávala vedle Novejch stavení. Václav Mayer v kronice mluví o čísle 26 jako zbourané chalupě. Nyní má tedy toto číslo zánovní domek Josefa Bouce u rybníka ve drahách. Ten o něm říká: Domek postavil starý Puclenda, Matěj Štefl, nynějšího Jaroslava děd, a to v letech 1929–30. Domek pak předal synu Karlovi, který měl ženu, roz. Králorcovou[?], z Hradiště. Karel hokynařil[?] jako jeho otec a v r. 1945 osídlil v Horšovském Týně, kde bydlel až do smrti. Po jeho odchodu bydlel v domku Vašek Krejčů, bratr Josefa Bouce, nynějšího majitele, a to v jedné místnosti – ženat s Andou Pečínů[?] –. Ve druhé místnosti bydlel hlohovčický kovář, Josef Tesař z Pichna[?]. Po nich bydlel v domku Pepík Puclendů, bratr Jaroslava. Pepík byl ženat s Mařenkou od Deků[?]. Tito bydlí nyní v Plzni. Domek pak koupil po smrti svého bratra Václava, Josef Bouc – Pepík Krejčů. Sám pochází od Krejčů č. 24, kde napřed bydleli. Se oženil s Barčou Šteflů (Barčínů – Klendů č. 47). Měl s ní 2 dcerky. V roce 1943, ještě u Krejčů, Barča tragicky zahynula – uhořela. Pepík se pak oženil podruhé s Barčí sestrou Marií, s níž měl 4 děti. Byl vyučen sedlářem a čalouníkem, pracoval ve Škodovce a po válce přešel jako placený funkcionář na OV KSČ ve Stodu, kde byl do r. 1957. Pak přešel na STS nejprve jako sedlář a pak jako kádrový pracovník. Od r. 1960 byl tajemníkem MNV v Hlohovčicích[?]

s. 232a

a v letech 1964–71 předsedou MNV Srbice. Nyní žije ve své chalupě jako důchodce a pomáhá u zemědělců[?] JZD. Jeho žena pracuje doma v JZD, kde pracovala[?] v živočišné výrobě od založení družstva. Vychovali 6 dětí. Nejstarší dcera Vlasta má odbornou[?] školu a pracuje ve vědecké knihovně v Plzni, druhá je mistrovou v Holýšově, třetí je vdaná v Čermné a pracuje v JZD, syn vyučený karosář bydlí v Čermné a pracuje v Holýšově, dcera Zdeňka je vdaná v Osvračíně a pracuje v optice v Domažlicích a nejmladší syn je u pohotovostního pluku SNB v Praze.

Č. 27 – U Bendů.

– dříve „u Kundrů“, pak „u Pešků“.

s. 233

Chalupa je mezi Hadámků č. 29 a Puclendů č. 31. Ve 3. gr. knize jsou na této chalupě jména Josef a pak Jan Traxmandlové. V seznamu

Kvasničkově z r. 1838 není chalupa uvedena. V kronice V. Mayera je tu Adam Bernklau a je uvedeno po chalupě jméno „u Hadama Koptíkoje". V pamětech starých je na chalupě Marie Toupalová, řečená „Kundrovka". Ta prodala chalupu již před první válkou Václavu Peškovi, tesaři z Chroji[?], o němž je řeč u č. 7. Od Peška koupili chalupu Bendů, kteří bydleli v pastušce[?]. Starý Benda pracoval v lomu a říkali mu Pelíšek. Bendů měli jednu dceru Mařenku, která se provdala za Václava Kaše z Kolovče. Kaše brzy zemřel a zůstala po něm dcera, jež se provdala za uvedeného[?] Josefa Šobra ze Štichov, kde žijí. Chalupa byla prodána manželům Petrašovým z Čermné. Tito však bydlí trvale v Nelahozevsi u Mělníka.

Č. 28 – V Beňově.

s. 234

První zmínka o chalupě je v Bernklauově seznamu z r. 1838, kde jako majitel je uváděn Jiří Fejfárek. V gruntovních knihách jsem záznam o chalupě nenašel. Mayerova kronika uvádí Tomáše a Annu Fejfárkových. Tomeš byl horníkem. Rodina byla těžce postižena tbc. Nejdříve zemřel druhorozený syn Jaroslav, který dělal ve sklárnách v Holýšově. V první válce trpěla rodina hladem. Stalo se, že oba rodiče zemřeli ve stejný den, když právě nejstarší syn Jan přijel na dovolenou z války. Josef Bouc vypráví: „Pamatuji ten smutný pohřeb, kdy na obyčejném korbáku byly za sebou položeny dvě rakve a za vozem šly děti. Nejmladšímu Karlovi bylo 13 let." Pak na stejnou nemoc ani ve 20 letech zemřela dcera Kateřina. Chalupu převzal syn Josef. Honza se oženil do Kolovče za Julinu Adámkovou. Žili pak v Horní Bříze. Josef měl jediného syna a ten zemřel stejně jako jeho matka na tbc. Starého Josefa našli doma mrtvého ani rok po synově smrti. Josefův bratr Karel si vzal Marii Pepčínů a postavili si domek na drahách.

Chalupu a víc jak 100.000 Kčs na hotovosti zdědil v té době žijící již jen bratr Václav v Horní Bříze. Ten pak prodal domek mladému Pepíkovi Němců-Krištofovi a jeho ženě Mařence od Kabánů z č. 65.

Č. 29 – U Hadámků

s. 235

Třetí[?] gr. kniha uvádí na chalupě Matěje a pak Michala Krištofa. V seznamu z r. 1838 č. 29 chybí. Víme však, že Michal byl otcem Jirky, jehož máme v paměti jako majitele Hadámkoje hospodářství za našeho mlá-

dí. Říkávali mu naši otcové „kaprál.“ Měl manželku Markytu a ani 3 ha půdy. Ve volném čase chodil také „na hadry?.“ Hadámků měli 8 děvčat a syna Jirku, který letos (1979) jako už děda Hadámkoje zemřel.

Pamatujeme, že za první sv. války bydleli u Hadámků „Taliáni.“ Podrobně o nich píše V. Mayer v obecní kronice. Josef Bouc říká o nich stručně: Byli z Tridentu a přišli jako váleční utečenci z prostoru bojů. Bydleli u Hadámků v jedné místnosti a byli to rodiče, 5 dospělých dcer a syn Johan – student. Dcery šily a vyšívaly pro místní ženy. Starý otec zde zemřel a je pochován ve Staňkově. Po válce se vrátili domů. Těch utečeneckých rodin bylo na okrese víc a měl všichni? v Týně svého mluvčího.

A teď o těch Hadámků dětech. Nejstarší Regina se provdala za železničáře a bydleli někde u Plzně. Mara se vdala za Vencla Martínkoje, horníka a postavili si na drahách domek č. 72. Tichá Marie si vzala Kaisra z Bukové a žili v Karlových Varech. Anežka přišla v mládí o oko, sloužívala u Buňatů ve Staňkově a vzala si vdovce Honzu Moldánoje, bydlícího v domku č. 70 na drahách. Barka se vdala za škodováka Krista? a bydlí v Plzenci. Pak byla Julina, jež se provdala za Václava Brichcína a postavili si vilku na Křetonů? trávníku, jež má číslo Staré cihelny – 38. Stázina se provdala za Josefa Valicera? z Křenov a koupili si domek ve Staňkově. Poslední Markéta má zedníka a bydlí na Nové Hospodě u Plzně. – Jirka dostal chalupu a oženil se s Barčou Klendů z č. 42. Mají jediného syna, který slouží u SNB, bydlí v chalupě po rodičích s manželkou, která dělá v JZD. Mají dvě děti. Starý Jirka zemřel náhle, když chodil venku, kde jej našli.

s. 235a

Č. 30 – U Hodlíků

Třetí gruntovní kniha říká, že na Hodlíků chalupě koncem 18. stol. hospodařili Michal a po něm Jiří s Marií Bernklouových. Kvasnička v seznamu z r. 1838 uvádí na chalupě Jiřího Ramhouse, jméno, s nímž už jsme se setkali též u Radlečků, a to s Josefem a v době starší jako hospodářem u Čadů?. Mayerova kronika již uvádí jen Procházky a sice Jana a po něm opět Jana s Annou Procházkových. A toho posledního už naše generace znala a víme, že byl horník a dudák. Hrával při muzikách a svatbách na pukla a toho prý po jeho smrti koupil srbický učitel Václav Altmann. Hodlíků měli asi 2 ha půdy a 6 dětí. Nejstarší byl Tomeš, který se oženil do Čermné. Pepík dostal chalupu. Marie se vdala

s. 236

do Srbic k Buškovům. Jeník, zedník, je ženat v Kamenici. Další byla dcera Many, provdaná za Rejthara u Červenků v Srbicích. Nejmladším u Hodlíků byl Rudolf, též zedník, ženatý v Hlohové. Pracoval později v Šamotce ve Staňkově, kde jako důchodce dělá vrátného.

Pepík, dědic chalupy si vzal Tomšovy ženy sestru z Čermné, Anežku. Pracoval ve Škodovce, kde jezdil s lokomotivou v závodové dopravě. Měli dvě děti. Syn Václav je v současné době vedoucím tajemníkem OV KSČ v Rokycanech a dcera Marie s manželem si adaptovali u Hodlíků ze stodoly domek, který má číslo Staré kovárny – 20.

Č. 31 – U Puclendů

s. 237

Ve 3. gruntovní knize a zároveň i v Kvasničkově seznamu z r. 1838 je na chalupě uváděno jméno Konopík, a to Jiří a po něm ani[?] vdova Konopíková. Jako předchůdce Šteflových je v Mayerově kronice uváděn Vít Herian. V paměti mé generace je na chalupě Matěj Štefl se ženou Kačí, jež pocházela od Fajtů. Matěj dříve pracoval v lomech a na stavbách, později se dal na hokynaření a v tom setrval až do smrti. Ještě za svého života si postavil domek u rybníka na drahách č. 26, kde nyní bydlí Josef Bouc.

Puclendů měli asi 1½ ha půdy a 7 dětí. Nejstarší Kuba, rovněž hokynář, zemřel ve 45. roce v Berlíně, kde byl totálně nasazen. Marie se provdala do Plzně za malíře pokojů Krautwurma[?]. Tichá Barka se vdala do Nýřan. Pepík byl železničářem v Plzni a měl ženu ze Zemětic. Matěj dostal chalupu. Pak byla Many vdaná v Plzni a poslední byl Karel, o němž byla řeč u č. 26.

Matěj tedy zůstal na chalupě a vzal si ženu ze Zíchova[?] od Crachoučků[?]. Postavil si nový domek vpředu dvorka u silnice. Měli tři děti. Nejstarší Josef se vyučil cukrářem a bylo o něm hovořeno též u č. 26, kde nějaký čas bydlel. Dcera Anny se provdala za pracovníka ve výkupu Brichcína z Čermné a bydlí v Domažlicích. Nejmladší Matějův syn Jaroslav převzal po otci chalupu a má manželku z Chudenic.

Č. 32 – U Němečků

s. 238

Objekt Němečků chalupy byl odkoupen V. Müllerem ze sousední chalupy č. 2, zbourán a na jeho místě postavena stavba nová k jiným účelům.

Původní chalupa se stodůlkou byla vestavěna kdysi na pozemku dvora u Sedláků č. 1. a bylo na ní jméno jako u Sedláků a to Vít Bernklau. Námi starými je na chalupě pamatován již Jiří Bernklau – Jirka Němečkoje. Snad to byla původně věnná chalupa pro syna od Sedláků.

Němečků měli 2 syny, Pepíka a Jirku. Pepík, myslím že byl mechanik, se usadil ve Staňkově, kde měl domek a v něm obchod s jízdními koly, odstředivkami, šicími stroji a pod. – O Jirkovi nevím. Němečků byli velmi pracovití a snaživí lidé. Jejich pole za kapličkou[?] ke Staňkovu dalo jméno honu „Za Němečkoje polem".

Němečků prodali chalupu a na ní se vystřídalo víc majitelů. Po Němečkových to byl Jelínek, pak světský člověk Zahradník, od něhož pak chalupu koupil a zbořil V. Müller.

Č. 33 U Kovářů

– u Pepčínů, u Kuby Kovářoje, u Hrbáčků

Podle křestních listů a různých majetkových smluv, které vlastní nynější majitel Václav Hrbáček, byl od dávna na chalupě rod Kokošků. Ten první, František, přišel na chalupu (či si ji postavil) z Kokošků kovárny č. 20. Pak byl Jan a po něm zase František. Že byli kováři, o tom svědčí i bedna s kovářským nářadím, kterou našel Václav Hrbáček na půdě. s. 239

Ten poslední Kokoška měl 6 dětí. Nejstarší byla Káča, která se provdala za Jakuba Hrbáčka do domku č. 58 na hrázi u rybníka ve drahách. Dále to byla Many, provdaná za Jecinka[?] do Čermné. František měl převzít chalupu, ale padl ve válce. Václav, který se oženil ke Křížům-Volmutům[?] č. 39 a také padl ve válce, Bětka se provdala do Kolovče a Marie si vzala Josefa Odvody od Moldánů č. 45.

Tak po smrti starých nebyl vlastně na chalupě nikdo. Víme však, že tam bydleli v sedničce staří Hadamičků a tam byla v přední sednici a snad i v kuchyňce v nájmu rodina Josefa Kubánů, když Václav Kubánoje dostal chalupu. Ten Josef měl ženu Pepku z Kloušova. Po této Pepce, jež ovdověla a měla několik děvčat – dcer, říkalo se chalupě také „u Pepčínů." Odkaz chalupy po dlouhých průtazích padl na Káču z hráze. Chalupu pak dostal Káčin syn Kuba. I tam na hrázi se říkalo podle Káči Kovářů – u Kovářů. Kuba sloužil ve mlýně Pasece, kde také sloužila Pepka Škatů[?] z Vechtru[?], kterou si Kuba vzal za ženu. Když se s. 240

nastěhovali do chalupy, bydleli Pepčínů v podkroví[?] a pak i ve staré kovárně. Hadamičků v té době zemřeli. Kuba pak začal pracovat u dráhy, kde setrval až do svého důchodu. Za války také nějaký čas starostoval za Pepíka Jankoje.

Kuba s Pepkou měli 3 děti. Syn Honzík si vzal Anny Procházků, dceru Pepíka z Chalupy a Pepky Rabalíků[?], kteří měli nový domek na drahách. – Dcera Anny se provdala za Pepíka Koptíkoje z č. 5, kde je o ní hovořeno. Chalupu již zcela zrenovovanou dostal syn Vena, který si vzal Máňi[?] Princloje. Tito napřed bydleli ve Fajtů chalupě č. 63. Vašek, vyučený zámečník, pracoval celý život a dosud pracuje ve Škodovce. Mají jednoho syna Vaška, který vystudoval střední zemědělskou školu a také již ženat pracuje v Horšovském Týně. Máňa[?] po porodu onemocněla těžkým zánětem žil a odešla předčasně do důchodu. Poněvadž původně studovala zdravotnickou školu, stala se ve vsi ranhojičkou a ošetřovatelkou při první pomoci, jako kdysi stará Machová, ovšem v novém pojetí. Byla za tuto činnost i vyznamenána. Je známou kuchařkou, zvláště na koláče a dorty, jež peče pro mnohé svatby a příležitosti.

Č. 34 – U Špiclů

s. 241

Před Jakubem a Annou Vostrackých je v Mayerově kronice uváděn Jan Vostracký. Jakub býval cestářem a měl asi 3 ha půdy. Spolu s Hanou měli tři syny a dceru. Nejstarší Adam byl horníkem. Měl, jak se tehdy říkalo, zaprášené plíce a byl dán předčasně do invalidního důchodu. Stal se po Václavu Mayerovi obecním kronikářem a jak jsem měl možnost číst jeho záznamy, byl svědomitým a pro tuto práci nadaným zapisovatelem všech důležitých událostí v obci. Po založení JZD pomáhal družstvu jako první účetní. Adamův mladší bratr Vašek se vyučil bednářem a oženil se do Zahořan. Sestra Marie se provdala za Jirku z Chalupy č. 40. Nejmladší Pepík se vyučil zámečníkem, oženil se do Krchleb a celý život dělal ve Škodovce.

Adam, dědic usedlosti, se oženil s Růženou Traxmandlovou od Janků č. 12, měli dva syny Josefa a Václava. Starší Josef vystudoval zemědělské inženýrství, prošel funkcemi svého oboru a nyní již řadu let uplatňuje své zkušenosti ve funkci tajemníka OV KSČ v Domažlicích. Druhý syn Václav je elektroinženýrem a pracuje nyní ve funkci náměstka ředitele Kdyňských strojíren. Převzal po otci chalupu a jeho manželka je účetní JZD.

Č. 35 – U Serbusů viz vpředu u č. 10.

Č. 36 – U Rozínů

V Bernklauově seznamu z r. 1838 je jako majitel uváděn Josef Korba a Korba bude i u č. 40. Z toho je vidno, že rod Korbů – byli na dvorech – vyšlani[?] z původního dvorce č. 13, když v nejstarším zatím dostupném soupisu v první gruntovní trautmansdorfské knize z r. 1678 je Korba jen jeden. s. 242

V Mayerově kronice z r. 1922 je uváděn jako předchůdce Matěje Bečváře Josef Jink[?].

Matěj Bečvář se k Rozínům přiženil z pověstné obce Hejná u Horažďovic pod hradem Rábím, kde prý honili v lese čerta se žebříkem, když tento jim lezl po stromech v lese. Pro vysvětlení: Pán na Rábí si kdysi přivezl ze svých cest opici (asi šimpanze), a ten mu utekl do lesů, kde jej Hejnští uviděli, honili, chytli a utloukli, myslíce si, že je to čert. Odnesli to pak notným výpraskem a těžkými robotami.

Matěj pracoval většinou na obecních pracích, v lomech, na stavbě a opravách cest a pod. Později se dal na obchod dobytkem. Měli asi 2 ha půdy a osm dětí. Také, jak pamatujeme, asi v r. 1926 vyhořeli. Byli však pojištěni. V r. 1945 se synem Jaroslavem osídlili v Horšově, ale po 4 letech se oba staří vrátili domů. Nejstarší dcera Marie se provdala do Poděvus za horníka Nového – Pekána. Syn těchto je ředitelem kartáčovny v Kolovči. Syn Josef se vyučil obuvníkem, měl prodejnu obuvi „Baťa“ v Žebráku a naposledy dělal průvodčího tramvaje v Praze. s. 243 Anda je provdána v Osvračíně za Fr. Raška, zámečníka ve Škodovce. Anežka je také v Osvračíně a její muž Jan Abrahám je tamním tajemníkem MNV. Syn Vašek se vyučil klempířem, provozoval dřív řemeslo u Klementů ve Staňkově a pak v Komunálních službách. Vzal si za manželku Andu Schůhovou[?] od Bombíšů[?] č. 51. Jarda je ženat v Poděvusích, má 5 dětí a jedna z jeho dětí dcera Jiřina dostala chalupu po dědečkovi u Rozínů, kde bydlí se svým mužem Jar. Princlem z Čermné. – Syn Matějův Ludvík měl za manželku dceru Vaška Venů ze drah, kam se přiženil. Je vdovec. Nejmladší Rožínů dcera Jiřina byla provdána v Praze a je už také vdovou.

Č. 37 – U Krátkejch

– u Mužíka Krátkejch, u Štefů s. 244

Mayerův zápis v kronice uvádí na č. 37 Josefa Mužíka, kterého máme i my starší v paměti, jak chodíval v holenkách. Od toho chalupu koupil (převzal či dostal?) Jirka Korba pocházející z Chalupy č. 40. Chalupa za našeho mládí byla dost zachovalá. Jirka si vzal za ženu Hanu, jež pocházela ze Stryčkovic a sloužila ve vsi u sedláků. Od mého otce jsem slyšel, že sloužila i u Princlů?. O Korbů jsme mluvili u č. 10. Jirka byl také jedno období po V. Bernklauovi starostou obce. Korbů prodali chalupu Josefu Šteflovi od Klendů č. 47, který si přivedl manželku ze Zíchova?. Měli jednoho syna, který vystudoval průmyslovku a pracuje v Holýšově. Bydlí v Poděvousích a chalupu po rodičích proměnil v atelier. Je malířem amatérem a jeho práce získaly ocenění i na zahraničních výstavách jako laická díla. Zde v ateliéru také tráví všechen svůj volný čas. Za manželku má dceru Fichtnerů? – Mařenky? Paganů?, tj.? sestry nynějšího dědy Paganů Vaška.

Č. 38 – U Bricheinů

s. 245

Č. 38 bylo původně číslem staré sousedské cihelny. Domek – vilku si postavili před 2. světovou válkou na Květonů trávníku manželé Václav Brichein, rodák z Bukové a Julina Hadámků, roz. Kryštofová z č. 29. Brichein pracoval původně ve Škodovce, po válce prošel různými politickými funkcemi a naposled pracoval na „kontrole" v Holýšově. Byl posledním hlohovčickým předsedou MNV před sloučením obcí v r. 1960. Zemřel v 58 letech věku na rakovinu. Domek převzala? dcera Irena provdaná za Josefa Kozu? z Čermné. Bricheinův syn Václav studoval učitelství, studium nedokončil, stal se vychovatelem v učňovském středisku. Druhý syn Jan je lékařem v nemocnici v Domažlicích, kde je lékařkou i jeho manželka.

Čp. 39 – U Řezníčků

O tomto čísle vyprávěno při dvoře č. 13, poněvadž to byla jeho druhá půle po rozdělení.

Č. 40 – V Chalupě

s. 246

V Chalupě č. 40 podobně jako u Rozínů žili dříve Korbové. V Mayerově kronice je uvedeno, že před Jiřím Procházkou byl na chalupě Jiří Korba. Sestra Jirky Krátkejch, který z Chalupy pocházel, si vzala Jirku

Martínkoje – Procházku, o němž už jsme si vpředu řekli, že byl prvním dělnickým starostou po první světové válce. Obchodoval dobytkem. Zemřel předčasně na zánět mozkových blan. Měli s Marií, roz. Korbovou, 4 syny a asi 3 ha půdy. Chalupu převzal nejstarší syn, také Jirka, který si vzal Marii od Špiclů. Druhý syn Vašek byl zedníkem a zemřel asi ve 32 letech na zápal plic. Třetí syn Pepík si vzal Pepku Kabalíkoje z č. 2 a postavili si chalupu na drahách č. 75. Pepík skončil tragicky sebevraždou, když prý zjistil, že má rakovinu. Nejmladší Jeník studoval na domažlickém gymnasiu, studium nedokončil a věnoval se pojišťovnictví a prý skončil podobně jako Pepík. Jirka s Marií měli jednu dceru, také Marii, která se provdala za příslušníka SNB v Praze, kde také bydlí. Mají už ženatého syna a do Hlohovčic dojíždějí.

Č. 41 – U Sazamů

Popsáno při č. 11 u Novejch dvora, jehož bylo rozdělenou částí.

Č. 42 – U Klendů

– říkalo se též „u Jenidly Klendů“

s. 247

V Mayerově kronice je uváděn jako předchůdce Honzy Novýho Jakub Nový. Honza měl za ženu Marji, rodem od Květonů – také Novou, odkud dostala věnem i nějaké pole. Podobně jako „Noví“ v jiných chalupách či usedlostech, mají všichni svůj původ z Novejch dvora, či později od Květonů. – Klendů měli pět dětí, z nichž nejstarší Bětka se provdala k Žáčkům do Čermné, kam její otec chodil chodil často v hospodářství pomáhat. Další dcera Marje, podobně jako Anna zemřely na tbc. První ve dvaceti a druhá ve 12 letech. Josef byl zedníkem, oženil se do Kouta a pracoval v pivovaru. Nejmladší Barka se provdala za Jirku k Hadámkům. Chalupu převzal Jeník, jemuž ve vsi říkali Jenidla. Vyučil se obuvníkem u Kuby Němcoje. Nedobře se oženil a skončil sebevraždou. Oběsil se na rozporce. Chalupu koupili cizí lidé.

Klendů chalupou začala čtvrtá část zástavby vesnice na „občině“ směrem k Lesíkům[?], (První: původní osada – Druhá: Beňovský prostor, – Třetí za Květonů trávníkem až ke Šnelům.)

Č. 43 – U Šenkýřů

Popsáno u č. 5 – dvůr Koptíků

Č. 44 – U Krejsů

s. 248

– dříve „u Rouslů?„, pak „u Štycharů“.

Původními majiteli byli Petr a Alžběta Nových. Petr byl horník a měli asi 2 ha půdy a 4 děti. Nejstarší Mařena se provdala opět za Josefa Nového – Bombíša a odstěhovali se do Plzně. Oba už zemřeli. Druhá Růžena se vzala Adama Beneše, sedláka v Močeradech. Beneš už zemřel, Růžena žije. Třetí Jeník studoval asi pět let na domažlickém gymnasiu a pak toho nechal. Byl úředníkem v Plzni na poště. Čtvrtý Jaroslav zdědil po rodičích usedlost v Močeradech, kam se odstěhovali. Zahynul při autohavárii v Plzni. Jeho syn, který jel sebou, havárii přežil a je v Močeradech na dvoře. Ti starší „Štycharů – Nových, co šli do Močerad, prodali chalupu Karlu Pavlíkovi – Chrastilovi z č. 21 a ten ji opět prodal starému Hájkovi z č. 46 – sousedu. Starý Hájek ji pak předal dceři Marii, která si vzala Jaroslava Krejsu z cihelny. – Jeho rodiče dožili svůj život u dcery ve Staňkově. Měli 7 dětí. Dva starší Jaroslavovi bratři padli v 1. světové válce, Tonda se oženil do Domažlic, Pepík do Pardubic, jedna dcera do Staňkova, druhá do Prahy. Jaroslav s Marjí Hájků měli 3 děti. Oba zemřeli brzy po sobě ve sedmdesátých? letech. Z jejich dětí syn Jarda, kovář ve Škodovce se oženil do Skočic. Druhý syn Milan je zahradníkem v Plzni. Třetí syn Václav převzal chalupu a oženil se s Annou Princlovou z Čermné. Pracuje jako kovář ve Škodovce a jeho žena je účetní JZD v Osvračíně. Mají jednoho syna.

Č. 45 – U Moldánů

s. 249

V soupisu obyvatel obce v Mayerově kronice je uvedeno, že předchůdcem Josefa Odvody, byl Jan Odvody, tedy otec Josefa a Honzy Moldánoje, které jsme znali a s nimi mnozí z nás dlouhá léta žili.

Josef Moldánoje byl zedníkem a k jeho chalupě patřilo asi 1½ ha pozemků. Jeho ženou byla Marie od Kovářů č. 33, t. j. od Kokošků, sestra Káči Hrbáčkové z Hráze, jak bylo vše pověděno u č. 33. Josef zemřel v mužném ještě věku a Marie dovychovala dva syny Vaška a Pepíka. Vašek vystudoval plzeňskou obchodní akademii (nynější střední ekonomickou), byl výpravčím na dráze a později ve vyšších funkcích u ČSD na Liberecku. Ženu měl z Pardubicka, kde také působil. Žil v důchodu v Liberci kde také letos (1979) zemřel. Mladší Pepík, zedník jako otec si při řemesle udělal mistrovskou průmyslovku a pracoval jako stav.

technik (polír) u Pozemních staveb v Plzni. Po rodičích převzal chalupu a přivedl si manželku z Krchleb. Měli spolu dceru Danu. Manželka mu zemřela, když Daně bylo 5 let. Danu pak vychovala stará Moldánka, Pepíkova matka. Pepík se po několika letech znovu oženil se vdovou Marií Mečlovou[?], roz. Rejtharovou ze Srbic a měli spolu syna, který právě dokončuje studium dějepisu (profesura) na filosofické fakultě UK v Praze. Pepík před 3 roky zemřel na rakovinu. Ještě za svého života předal chalupu č. 45 dceři Daně, provdané za řidiče ČSAD Josefa Boudu z Chocomyšle. Tak jsou na chalupě Boudů a mají 2 dcerky.

Č. 46 – U Hájků

V obecní kronice je uvedeno, že dřívějším majitelem byl Petr Kokoška, asi také jeden z Kokošků kovárny č. 20, jako u Kovářů č. 33. Václav Hájek pocházel z Ptenína a vzal si Káči – prý od Kubánů. Jak chalupu získali, J. Bouc neuvádí. Starý Hájek byl horníkem ve [*nečitelné*] a později v Horní Bříze na kaolince. Hájků měli asi půl ha půdy a pět dětí. Jediný syn Vašek Hájkům zemřel v 18 letech na tbc. Chalupu dostala dcera Máňa[?], která si vzala Vencla Krejčů – Kadlece. Druhá dcera Marie si vzala Jaroslava Krejzu, když otec koupil Štycharů chalupu č. 44 a Marii ji předal. Třetí Růžena se provdala do Čermné a po válce osídlili s manželem v Mračnicích. Poslední Božena žije s manželem v Ohnišťovicích. *s. 250*

Vencl Kadlec měl s Mánou celkem 10 dětí, z nichž zůstaly jen dvě. Syn Vašek se vyučil lakýrníkem, převzal po rodičích chalupu a oženil se s Marií, roz. Šlenglovou, ze Stanětic[?]. Měli dva syny a 2 dcery. První syn zemřel ve 13 letech, nebyl zdráv – byl nervově chybný. Druhý syn Jaroslav vystudoval bývalou obchodní akademii, oženil se s Marií Šamonovou[?], dcerou ředitele Sběrných surovin v Plzni a po vojně přešel na ministerstvo státní kontroly – dálkově vystudoval vysokou školu ekonomickou – byl ředitelem továrny na počítací stroje – nyní pracuje s manželkou v Moskvě.

Otec Vašek, propadnuv[?] nevhodnému sklonu, pracuje v pohřební službě. – Dcery? Je třeba dokončit na druhé straně!

Č. 47 – U Klendů (Barčinů)

Traduje se, že v chalupě u Klendů bývala za dávných časů hospo- *s. 251*

da či krčma. Snad bylo mohlo odpovídat písemně dochované zprávě z r. 1676, kdy bylo rozprodáváno kamenické panství, v níž je řečeno, že byla prodána ves Hlohovčice s krčmou ve vsi pustou a podle rozmístění usedlostí v uzavřeném celku, musela být krčma za osadou.

Pamatujeme, že v bývalé chalupě byly dveře, které vedly do nějakého krámku.

V Mayerově kronice je uvedeno, že předchůdcem Vencla Klendů – Štefla byl Josef Štefl. O něm říká Josef Bouc, že pocházel z Ptenína a měl ženu Hanu, pocházející z Dražinova a ve vsi jí říkali Široká Klendoje. Tu my starší ještě pamatujeme. Josef pracoval v lomech a štětoval silnice. Měli čtyři děti: Markýtu, Vencla, Josefa a Hanu. Markýta se provdala za Václava Kohouta č. 61, Vencl dostal chalupu, Josef si koupil se ženou Krátkejch chalupu a Hana se provdala za zedníka Horu do Srbic. Tito Horů měli dvě dcery, z nichž starší se provdala za ovdovělého řídícího učitele Kapra z Čermné, kde dosud žije. Mladší Marie dostala chalupu. Vencl, dědic chalupy, se oženil s Barborou, roz. Soukupovou od Kolářů z Tesovic[?]. Byl vyučen zedníkem a vedle zednařiny obchodoval s dobytkem a z toho „handlování" mu prý zůstaly jen dluhy. Měli asi 2 ha půdy a pět dětí.

s. 252

Nejstarší Vašek se vyučil řezníkem, oženil se do Srbic a pracoval v JZD. Dcera Barča se provdala za Pepíka Krejčů ke Krejčům č. 24. Po její tragické smrti si Pepík vzal její mladší sestru Marii.

Syn Josef se oženil s Růženou Kubalíků – Pitrovou[?] a převzal chalupu. Po osvobození v r. 1945 vstoupil do SNB, působil na různých místech a službu ukončil jako náčelník SNB v Tachově v hodnosti kapitána. Žije v důchodu ve Stříbře.

Další syn Jeník vystudoval gymnazium v Domažlicích, oženil se s Marií Koptíků č. 5. Byl úředníkem na ONV v Horšovském Týně a naposled ředitelem Okresního průmyslového podniku v Domažlicích. Letos (1979) po těžké nemoci zemřel. Mají dvě dcery, z nichž první se provdala za ing. Kadlece, a jsou jako experti na Kubě. Druhá je zdravotní sestrou a má za manžela lékaře v Domažlicích.

Chalupu koupil starý Jeník Kubánů, soused z č. 48 pro dceru Annu, provdanou za Hrbáčka z Hlohové. Domek byl zcela renovován a stavebně zmodernisován.

Č. 48 – U Kubánů

Původním majitelem chalupy byl Jakub – Kuba Toupal. Odtud[?] asi i jména u Kubánů. Pracoval jako dělník na různých pracích a také chodil po hadrech. S manželkou Mánou[?] měli osm dětí, které se všechny oženily či provdaly v Hlohovčicích. s. 253

Nejstarší Josef měl za manželku Pepku z Kloušova[?]. O ní byla řeč při č. 33. Josef zemřel na válečné útrapy ještě v průběhu první světové války, kdy již bydleli u Kovářů – Pepčinů[?]. Tito měli 4 dcery. Nejstarší, rovněž Pepka se provdala za železničáře Tice[?] a bydleli v Plzni. Druhá dcera Marie (Mařena) měla za muže Karla Feifárka z Beňova a postavili si na drahách chalupu č. 76. Karel krátce po získání důchodu zemřel, Mařena dosud pracuje v JZD. Třetí, Božena je vdaná za Konopíka[?] v Poděvusích. Nejmladší Anda si vzala Vaška Krejčoje – Bouce, kominíka z č. 24. Postavili si domek na bývalém Novejch poli za Křepelů[?]. Vašek předčasně zemřel.

Vraťme se ke Kubánům. Po Josefovi byla Káča provdaná za Matěje Pitra[?] u Kubalíků č. 2. Třetí byl Vencl, který dostal chalupu a v r. 1928 ji prodal nejmladšímu Jeníkovi, když koupil půlku Šarapatků dvora se stavením č. 65. Tam je o něm psáno.

Čtvrtý byl Kuba, který se oženil k Machům do č. 52. Vzal si Machů dceru Rézu a je o nich psáno u č. 52. Pátá byla Marie (Marjička Kubalíkoje) provdaná původně za Frantu Krejčů – Kadlece, který padl v první válce a pak za Martina Adámka č. 69, kde bude o nich hovořeno.

Sedmý byl Jaroslav, který si vzal Roziňáčkovu dceru Markétu a když tato zemřela, oženil se s Heranovou[?] (Bláhovkou) z Čermné a koupili si od Grangarů[?] chalupu č. 55. s. 253a

Osmý byl Jeník, který koupil rodnou chalupu od bratra Vencla, jak řečeno vpředu. Ten se oženil s Annou, roz. Fichtnerovou z Čermné. Měli tři děti. Nejstarší Slávka zemřela ve 13 letech. Druhá Anna se provdala za Hrbáčka z Hlohové a otec jim koupil Klendů chalupu č. 47 vedle a zcela ji zrenovovali a mají syna studenta. Třetí ..

Č 49 – U Křížů k cihelně – nyní „u Gillů."

V pamětí starých současníků byla majitelkou chalupy bába Křížů (Píhová[?]), rodem z Poděvus, která předala chalupu dceři Haně. Hana s. 254

si vzala Josefa Korbu ze Lhoty u Merklína. Josef byl horník a měli s Hanou 5 dětí. Z těchto Anna převzala chalupu po matce – vdově, která se oběsila. Dcera Marie se provdala do Poděvus za horníka Ondřeje Traxmandla. Dále byla Stázina, jež se rovněž vdala do Poděvus za Konopíka. O synu Vaškovi bude hovořeno u č. 77. Nejmladší syn Korbů Josef zemřel ve 13 letech na tbc.

Anna, jež převzala chalupu, se provdala za Josefa Gilla ze Všekar, cestáře. Tito měli dvě děti. Dcera je vdána ve Staňkově za Škopka a syn Josef dostal chalupu, oženiv se s manželkou Miladou, rodem z Čelákov. Mají dvě děti.

Č. 50 – je druhá chalupa u Lexů.

Č. 51 – U Bombíšů.

s. 255

Původní majitel byl Josef Nový. V pamětí starých byla vdova po něm Anna Nová, bába Bombíšojc[?]. Měli spolu dvě děti. Josef se oženil s Mařinou Štycharů[?], také Novou, z č. 44 a odstěhovali se do Plzence. Dcera Marie převzala chalupu a provdala se za Františka Šebůha[?], horníka z Čermné. Šebůh[?] byl po Jirkovi Krátkejch – Korbovi starostou obce. Bombíšů měli dva syny a dceru. Nejstarší Pepík, vyučený krejčí, žije v Plzni. Druhý Franta, jako chlapec[?] rošťák, skončil tragicky po osvobození. Byl přejet autem amerických vojáků ve Staňkově, kam se jeho rodiče před válkou odstěhovali. Dcera Anda se provdala za Vaška Bečváře od Rozinů.

Za druhé světové války bydlel v Bombíšínů[?] chalupě Václav Kasný[?] z Bukové, manžel Andy[?] Krejčů[?] z č. 24. Tito po válce osídlili v Chotěšově a domek koupil Franta Bláhojc – Herian z Čermné, který do té doby bydlel u sestry naproti v bývalém Grangarů domku č. 55. František Herian s ženou Káčí, která pochází z Dílů u Postřekova měli dvě dcery. Starší Anna se provdala za zedníka Štáhla ze Všekar a upravili[?] si u rodičů v chalupě byt. Mladší Milada je vdána v Chotěšově. Štáhlů už mají také děti odbyté. Jaroslav se oženil do Krchleb[?] a Milada se vdala do Čermné.

Č. 52 je součást Machů chalupy

Č. 53 je bývalý obecní dům – pastuška.

Č. 54 – U Kvasničků

Původní majitel chalupy Jiří Bernklau se zabil na šachtě. Kvasničků měli 4 děti. Nejstarší dcera Rezina[?] se provdala do Nýřan, kde zemřela na tbc. Josef Bouc uvádí, že vedení uhelného závodu ze soucitu s osudem rodiny přijalo syna Václava na šachtu, kde pracoval mnoho let jako zahradník. Nabyl velkou praxi, kterou uplatnil na vlastní zahradě, kterou založil na zakoupeném poli a pak tutéž práci konal pro JZD. Václav (Vašek Kvasničků) byl po Jirkovi z Chalupy druhým dělnickým starostou obce, zachoval pro tyto Paměti částečný seznam majitelů stavení v obci z r. 1838, který jsem pro tuto práci využil. Oženil se s A. Leitlovou z Čermné a mají syna Václava, o němž bude řeč u č. 79. s. 256

Druhým synem Kvasničků byl bratr Václavův Jirka, který po skončení školní docházky v Srbicích, šel dělat na panské a jezdil s voly. Asi po roce se šel učit zámečníkem u Vejvody ve Staňkově. Po vyučení byl přijat na hornickou odbornou školu v Příbrami. Tam se také oženil a pak pracoval jako předák na kaolince v Horní Bříze, kde byl až do smrti. Třetí syn Pepík se vyučil kovářem, pracoval ve Škodovce a oženil se k Kaslínkům[?] č. 19, kde byla o něm řeč.

Č. 55 – U Grangarů pak „u Bláhů“

Jako původní majitelé se uvádí Jakub a Marie Toupalovi. Jakub brzy zemřel a vdova Marie byla hokynářkou. Tito staří Grangarů měli syna a dceru. Syn Josef byl horník a muzikant. Koupil si domek ve Staňkově a odstěhoval se s rodinou. Jeho sestra zemřela asi ve 23 letech na tbc. Domek koupil vdovec Jarouš Kubánojc – Toupal, který měl původně Rozináčků dceru. Vzal si pak Annu Herianovou – Bláhů z Čermné. Z prvého manželství měl syna, který se zabil při leteckém neštěstí. Z druhého manželství měli 2 syny a Jaroslav se po krátké době zabil na šachtě. Matka pak oba syny sama vychovala. Starší Jan vystudoval průmyslovku a byl zaměstnán ve Stodských cihelnách, kde je nyní ředitelem. Druhý syn Ladislav se vyučil u Kožíka truhlářem a pak přešel do Jitony ve Stodu, kde je v současné době kádrovým pracovníkem. Je ženat v Srbicích a má tři děti. s. 257

Když se Jaroslav zabil, vzala jeho žena do chalupy do nájmu svého bratra Frantu s manželkou Káťí a bydleli tam do konce druhé sv. války a o nich byla řeč při Bombíšínů[?] chalupě č. 51.

Č. 56 – U Mužíků – dříve „u Procházků“

s. 258

Původní majitelé Václav a Barbara Procházkovi měli asi 1 ha půdy a živili se hlavně strojním pletením punčoch a svetrů[?]. Na chalupě měli tabulku „Strojní pletárna“. Procházků měli tři dcery, z nichž Anna a Marie se provdaly do Poděvus. Nejmladší Božena dostala chalupu, když se provdala za Václava Mužíka, truhláře z Poděvus. Mužík si u Procházků přestavbou chalupy zařídil truhlářskou dílnu a živnost. Byl stavebním i nábytkovým truhlářem. Byl a dosud je zručný a šikovný řemeslník a vychoval i řadu učňů. Ve výrobě nábytku sledoval vždy dobový styl a svým nábytkem vybavil mladé rodiny v širokém okolí. I pisatel těchto pamětí má od něho nábytek, který za námi na počátku války (září 1939) dovezl až do Hořic v Podkrkonoší, kde jsem jako učitel působil. Nábytek ještě po 40 letech si zachoval dobrý styl a trvanlivost[?] podnes. Mužíků měli dvě děti. Starší Václav se také vyučil truhlářem a je zaměstnán v údržbě v Pramenu v Plzni. Dcera Boženka vystudovala při zaměstnání ekonom. školu, když několik let pracovala jako účetní JZD v Močeradech[?]. Později přešla na zemědělskou správu do Plzně, kde se provdala za Jar. Volemanna[?], ale ponechala si své rodné jméno.

Mužík, ani jako starý důchodce, řemeslo ještě nezanechal.

Č. 57 – druhá chalupa u Čadů (Řezníčkovi – Božka Čadů

Č. 58 – U Kovářů na hrázi.

s. 259

Jako původní majitel je v zápisech uváděn Václav Fictum. V pamětí starých je však Jakub Hrbáček, který pocházel z Hradiště a chalupu koupili se ženou Káťí od Kovářů – Kokošků č. 33 (Pepčenů). Kuba byl horník a na šachtě se zabil. Těžce se zranil a po šesti týdnech zemřel v nemocnici v Hradci u Stoda, kam se chodil náš kraj chirurgicky ošetřit.

Káťi zůstalo pět nezaopatřených synů. Malý důchod nestačil, a proto musela „chodit na panské“ do Srbic, později do Nových Dvorů. Nejstarší z chlapců byl Kuba, o němž je psáno u č. 33. Druhý byl Vašek.

Vyučil se ševcem u kamelníka[?] a obuvníka Štengla a zároveň se vyučil i muzice. Kromě jiné nástroje jako harmonikář hrál hlavně na flétnu. Řemeslo nedělal, poněvadž se uchytil na dráze jako dělník a později dělal průvodčího a vlakvedoucího. Byl „veselá kopa“ a říkali mu „kafíčko“. Ženu měl od Adámků z Kolovče.

Chalupu převzal Pepík, který byl dlouhá léta cestářem. Kovářů měli asi 1½ ha půdy a k tomu ty silniční pangejty. V chalupě je dosud vdova po něm, rodačka z Hlohové. Měli syna také Pepíka, který se oženil do Hlohové a nyní žije v Horšovském Týně.

Další Káčin syn Karel se vyučil v Pasece[?] mlynářem. Ještě před 2. válkou koupil domek v Blatnici, za války žil v Hlohovčicích, po osvobození se vrátil do Blatnice a pracoval pak jako horník ve Zbůchu až do důchodu. Pokračoval tam pak brigádně a tam se také zabil. Asi za dva roky umřela i jeho manželka a v Blatnici na domku je dcera. s. 259a

Nejmladší byl Jarda, vyučený zámečník. Měl jako Vašek ženu z Kolovče. Spolu měli dvě děti a bydlel v Plzni. Jarda byl strojvedoucím a pak traťmistrem u ČSD. Zemřel před odchodem do důchodu.

Č. 59 – U Truhlářů – dříve také „u Klukařů.“

Za pamětí nás starých žila na chalupě u Truhlářů vdova po truhláři Janu Votrubovi. S ní tam bydlela i její stará matka, bába Klukařojc, zvaná „motra“. Tato bydlela dřív ve staré dřevěné chalupě u Michalů. Stará motra měla 3 dcery a 2 syny. Byla to shora uvedená Káča Votrubová, pak byla Marie, která se provdala za horníka Seidla a tito také určitý čas bydleli u Truhlářů než si koupili domek, na Pikelč[?] v Tešovicích, kam se odstěhovali. Třetí byla Hana, provdaná za Tomáška v Srbicích. Ze synů starší Honza měl za ženu Mařu Lanoirkotovou[?], zvanou Švaldorku[?], z Poděvus a spolu postavili zděnou chalupu u Michalů, kterou neudrželi a prodali. Měli spolu tři děti: Nejstarší byl „Vente“, pak byla Barka, vdaná v Nových Dvorech za Míška, nejmladší byl Honza, který si vzal švagrovou sestru Míškovou a osídlili v Mračnicích[?]. Druhý syn „motry“ byl Franta Poslední – Klukař, ženatý původně s Marií Pouskojc. Po smrti ženy Marie osídlil se svým nejmladším synem v Horšově. Pak se později Franta oženil podruhé s nevlastní sestrou své první ženy, Mánou Pouskojc. Po jeho smrti se Mána vrátila do Hlohovčic, kde vychovávala své čtyři vnuky – Grubrovy – o tom však až u č. 68. s. 260

Vdova Káča Votrubová se vdala podruhé za kováře Palečka, který přistavěl k chalupě kovářskou dílnu. Z prvního manželství s Votrubou měla Káče 2 dcery. Starší Rezina[?] zemřela v 16 letech na tbc. Mladší Anda se provdala za kováře Černýho, který po Palečkovi u Truhlářů kovařil.

s. 260a

Z druhého manželství s Palečkem měla Káča syna Milouše, který je v Praze u SNB na ministerstvu vnitra.

Černých se z chalupy odstěhovali a bydlel tam pak starý Vena s dcerou Marií, která tam bydlí dosud.

Č. 60 – U Rozíňáčků

s. 261

Na chalupě pamatujeme Vencla Rozíňáčka – Fictuma, který pocházel z Čermné a jeho žena Marie od Rozinů č. 36. Vencl byl horníkem a jako důchodce chodil dlouhá léta na práci do Klášterských lesů.

Rozíňáčků měli dvě děti a asi 1 ha půdy. První dcera Markéta se provdala za Jaroslava Toupala od Kubánů a měli spolu syna, o čemž je psáno u č. 55.

Druhá dcera Marie se vydala do Žebráka.

Vnuk Vencla Rozíňáčka Jaroslav, když matka zemřela a otec Jaroslav se znovu oženil, vystudoval střední školu a zůstal až do oženění u svého dědy, který byl také vdovcem.

Starý Vencl Rozíňáček se oženil podruhé se starou svobodnou Marií Petrovou, sestrou Křížové, vdané Korbové, od cihelny. Tato Marie měla za svobodna jednu dceru provdanou v Poděvusích za Jana Drozdu. Této Marii, druhé Rozíňáčkově manželce, říkali lidé ve vsi „bábinka Křížojc“. Po několika letech se bábinka oběsila a starý Vencl Rozíňáček se odstěhoval k dceři do Žebráka, kde také zemřel. Domek č. 60 koupil Václav Vachtl, rodem z hospody v Únějovicích, s manželkou Leitlovou, rodem z Čermné, sestrou nynější staré Kvasničkové. Vachtlů měli dceru Jiřinu, která se provdala za Šperla z Chudenic. Šperlů bydleli v Karlových Varech. Měli 2 dcery – Jiřinu a Danu. Mladá Šperlová však náhle zemřela a dcerkám byly 3 a 4 roky. Jejich otec Šperl se znovu oženil a přestěhoval se do Marián. Lázní. Starší dcerka studuje učitelství a mladší chodí do střední školy. S macechou se nesžily a proto v každém volném čase přijíždějí do Hlohovčic k babičce Vachtlové, když děda Vachtl zemřel před 2 roky.

s. 261a

Č. 61 – U Kohoutů

Původní majitelé byli Václav Kohout, rodem z Čermné, a Markéta, roz. Šteflová od Klenohů[?] – Barčinů č. 47. Kohout byl horníkem a měli asi 2 ha půdy. Měli tři děti. Nejstarší Anda se provdala za Kadlece do Srbic. Osídlili v Horšově a tam Anda ve 40 letech věku zemřela. Syn Vašek rovněž osídlil v Horšově. Oženil se a asi po roce manželství se rozvedl a po roce se znovu oženil. Pak měli ještě syna Pepíka, který se oženil do Bukové. V pětačtyřicátém roce se ve vojenské službě vlastní neopatrností zastřelil samopalem, když jím, sedě na lavičce, pažbou poklepával o zem. s. 262

Starý Kohout doma zemřel a Markyta zůstala sama ještě několik let v Hlohovčicích. Pak se odstěhovala také do Horšova, kde zemřela, když jí bylo 82 let. Chalupu koupil Václav Mandlík, rodem z Výrova. Jeho manželka byla ze světských lidí, roz. Ulmová. V r. 1960 byla chalupa opět prodána a to důchodcům z Plzně Marii Márové[?] a jejímu druhu Václavu Šťáhlavskému. Tento zemřel a Márová byla do ústavu v Dobřanech, kde dožívá svůj věk. Chalupa je zatím prázdná.

Č. 62 – výměnkářská chalupa u Janků č. 12

Žije v ní vdova po Pepíkovi, který tragicky zemřel – Jiřina Jankojc.

Č. 63 – výměnkářská chalupa u Fajtů

V této chalupě se vystřídalo více nájemníků, kteří potřebovali byt, když u Fajtů za nás nebylo výměnkářů, když u Pepíka nebyly děti. I četnická stanice tam nějaký čas byla. Bydlel tam též[?] př. kovář Tesař, Vena Hrbáčků s Maří Princlů než jim otec Jakub předal chalupu č 33 a možná, že tam bydleli i jiní. s. 263

Č. 64 – U Salitrů

Tuto chalupu pamatuji už já, když byla stavěna. Postavili ji Václav a Růžena Traxmandlovi. V první světové válce byl Václav raněn do levé ruky a propuštěn z vojny. Invalidní důchod si dal razově vyplatit a za to si stavěli chalupu. Při pozemkové reformě v r. 1921 dostal jako invalida asi 1 ha půdy. Po válce se stal „kontrolem“ nemocných u Nemocenské pojišťovny.

Salitrů měli 2 syny. Starší byl zedníkem a osídlil po 2. válce v Chotěšově. Mladší, vyučený slévač, zemřel v 17 či 18 letech na tbc.

Domek koupili Pražáci. V seznamu nynějších obyvatel uvádí Jos. Bouc jako majitele Zdeňka Nováka[?], ne z Prahy, ale z Plzně.

Č. 65 – druhá chalupa bývalého dvora u Šarapatků – nyní Pepík Kubánů.

Č. 66 – Bývalá výměnkářská chalupa Hadama[?] Křížojc ve dvoře č. 13 (Křížů v rohu)

Č. 67 – U Matůlků

s. 264

Domek si postavil na drahách proti rybníku Jiří Kryštof – Jirka Matůlkojc, původně horník, od 40. roku věku v invalidním důchodu. Jeho rodiče prý bydlívali v chaloupce č. 73 u Šenkýřů, kde potom bydlel Kuba Němějc[?]. Matůlků jméno Kryštof by ukazovalo na původ od Němců dvora. Jirkův otec prý byl posledním obecním husopasem. Matka chodila na panské a podělkovala též u sedláků. Jirka zemřel v r. 1978 ve věku 87 let. V dosti pozdním věku se oženil a měl 2 syny a 2 dcery. Nejstarší Jirka dělal nejdřív v šamotce, pak sloužil několik roků u SNB a nyní už asi 10 let pracuje ve Škodovce. Druhý Vašek, byl kovářem ve Škodovce, zůstal svobodný a v 36 letech věku zemřel. První dcera je vdána v Kamenici a pracuje v Holýšově. Druhá je vdána ve Staňkově. Pracuje také v Holýšově a její muž je školníkem. Starého Jirky žena se odstěhovala k dceři do Staňkov, chalupu drží, ale nikdo v ní nebydlí.

Č. 68 – U Grůbrů

s. 265

Jedna z dcer starého Pousky – Bernklawa (nynějšího dědy Pouskojc Pepíka dědka ze strany matčiny – viz dvůr č. 8) – Marie se provdala za Frantu Klukaře – Posledního z č. 59 od Truhlářů a postavili si proti rybníku ve drahách chalupu č. 68. Měli spolu tři děti. Z nich nejstarší Franta, vyučený kominík je ženat v Dobřanech, dcera Anda se provdala k Housarům do Tešovic a nejmladší Josef osídlil v Horšově.

Starého Franty žena Marie zemřela a Franta si vzal její nevlastní sestru – Mánu Pouskojc. S Mánou měl Franta jednu dceru a ta se provdala za Václava Grůbra z Čermné. Grůbrová zemřela dosti mladá a zůstali po ní čtyři synkové, které všechny vychovala babička – Mána Pouskojc.

Grůbr domek prodal a odstěhoval se do Plzně. Chalupu koupil Pražák – ing. Novotný.

Č 69 – U Adámků

Vdova po Frantovi Krejčů – Kadlečovi, padlém v 1. světové válce, Marie od Kubánů (také jinak Marjička Kabalíkojc) měla s Frantou Krejčojc syna Vaška, který se vyučil sedlářem a čalouníkem. Naposled žil ženat a dělal řemeslo v Klatovech, kde také dost předčasně zemřel. Když byl Vašek ještě malý kluk, provdala se jeho matka podruhé za Martina Adámka, bratra Václava Koptíka (Adámka). Oba bratři pocházeli ze Lštění[?], kde jejich rodiče dělali na panském. s. 266

Martin s Marií si postavili domek také proti rybníku ve drách mezi Matůlků a Grůbrů č. 69. Měli spolu syna Jaroslava. Ten se vyučil pekařem, oženil se s Irenou Viznerovou, polské národnosti a měl pekařskou živnost v Horšovském Týně. Později se věnoval politické práci, byl tajemníkem Svazarmu, tajemníkem MNV a nyní dělá kádrového pracovníka v JZD ve Staňkově.

Mají dvě děti. Syn, také Jaroslav, elektrikář, pracuje s manželkou na státním statku v Kýšku[?]. Dcera Irena se provdala za Zdeňka Borníka, celníka, a bydlí v Domažlicích. Starý Martin dosud žije a bydlí v chalupě.

Č. 70 – U Honzy Moldánojc dnes majetek JZD.

Honza Odvody pocházel od Moldánů jako bratr Josefa, který dostal po rodičích chalupu č. 45. Oženil se s Růženou od Pekánů z Poděvus, se kterou si postavili chalupu za rybníkem po levé straně silnice k Močeradům. Honza byl horníkem a byl také po jedno volební období mezi dvěma válkami starostou obce. S Růženou měl Honza 4 děti a to dva syny a dvě dcery. Růžena a jedna dcera brzy zemřely. Honza se oženil podruhé s Anežkou od Hadámků. Když Honza zemřel, skončila Anežka tragickou smrtí – upálením asi při pomnutí smyslů. s. 267

Po smrti obou převzal chalupu syn Oldřich. Ten se oženil se vdovou Kotrčovou z Holýšova a domek prodali JZD.

Druhý Honzův syn Láďa se vyučil mlynářem, oženil se do Borov, kde dělá své řemeslo.

Dcera Marie se provdala za dozorce vězňů v Plzni a asi po 10 letech manželství ovdověla.

Č. 71 – U Křepelů dříve „v trafice“ u Josefa Martínkojc.

s. 268

Chalupu za vsí ke Staňkovu na místě, kde stávaly dvě velké lípy a mezi nimi rozluční křížek si postavili Josef a Anna Procházkovi. Josef pocházel od Martínků, byl horníkem a v první světové válce přišel o nohu. Vrátil se jako invalida a dostal trafiku. Se svou ženou Annou, rozenou Mestlovou z Čermné, než si postavili chalupu, bydlel u Rozíňáčků v sedníčce. Měli spolu dceru Marii a syna Pepíka. Pepík se vyučil číšníkem, pracoval na různých místech a nyní žije v Račicích[?] u Plzně. Dcera Marie dostala chalupu, když se provdala za Františka Křepela ze Srbic. Svůj život skončila tragicky utonutím v rybníce na drahách. Měli dceru, která je provdána za Josefa Hrdinu z Františkova, kováře ČSD a jsou nynějšími majiteli chalupy, žijí v chalupě s dědou Křepelem, který dělá v osadě kominíka jako důchodce. Byl tesařem.

Č. 72 – U Vencla Martínkojc nyní u Zikmundů.

s. 269

Jména pochalupní se tu měnila, i „u Jarmilů“ se tu říkalo. Chalupu si postavili Vencl Procházka od Martínků se ženou Hanou, rodem od Hadámků. Vencl byl horníkem. Měli dvě dcery. Domek dostala starší Jarmila, jež se provdala za Veselého z Poděvus a později za Jedřicha Zikmunda. Z druhého manželství je dcera Petra, prodavačka, provdaná za Františka Vodrážku z Krchleb[?], který je zaměstnancem JZD.

Druhá dcera Vencla a Hany Procházkových Marie se vyučila prodavačkou a provdala se za Jana Trnotu, mistra truhláře Jitony ve Stodě, kde také bydlí.

Syn Jarmily z prvého manželství Milan Veselý se oženil do Staňkova.

Č. 73 – bývalá chaloupka u Šenkýřů

Byla už zbořena a bylo o ní hovořeno jak u č. 5, tak u č. 43. Bývala asi bez čísla, poněvadž její číslo jí bylo dáno, když se stavěly domky na drahách, ač její stáří bylo značné.

Č. 74 – U Vaška Venojc pak „u Ludáka Bečváře.“

s. 270

Chalupu na drahách za Venclem Martínků si postavil se ženou Vác-

lav Traxmandl – Vašek Venojc. Vašek pocházel od Venů, kteří bydlívali v pastušce. Jeho otec býval obecním hajným, bubeníkem, ponocným a zvoníkem a ke konci svého života bydlel u dcery v domku u Truhlářů č. 59. Vašek byl dělníkem ve Škodovce. Měli dceru Marii, která se provdala za Ludvíka Bečváře, klempíře. Nedávno Ludvík ovdověl. Bečvářů nejstarší syn Václav se oženil do Přívozce, druhý syn Ludvík má manželku od Jaucerů[?] ze Staňkov a staví si domek v sousedství rodného domku. Dělá v Holýšově a jeho manželka v JZD. Třetí syn Karla je dosud svobodný a pracuje na dráze.

Č. 75 – U Hrbáčků dříve „u Pepíka z Chalupy a Pepky Kubalíků“

Chalupu si postavili shora uvedený Pepík Procházka se ženou Pepkou, roz. Pihovou od Kubalíků. Pepík býval horníkem a pak pracoval ve Staňkově v šamotce. Býval odborníkem na melioračních práce. Pepka sloužila u sedláků ve vsi. Pepík zemřel tragicky, častým a na vesnici obvyklým způsobem – oběšením, když zjistil, že má rakovinu.

Měli tři dcery: Anny, Maři a Věru. Nejstarší Anny se provdala za Honzíka, syna Kuby Kovářojc z č. 33. Druhá Maři za Jana Hůrku do Hlohové, který je kádrovým pracovníkem u „Potravin – Pramene“. Maři byla prodavačkou, zemřela ve 33 letech věku na rakovinu. Třetí Věra, je rovněž provdána v Hlohové za Jiřího Taubera, kováře v JZD. s. 271

Anny dostala chalupu po rodičích. Honzík pracuje na dráze, jako jeho strejdové a otec a Anny pracuje v živočišné výrobě u JZD. Mají dvě dcery. Starší Hana se provdala za Vojtěcha Lišku z Kloušova. Mají tři kluky a nastavěli si patro nad původní domek, který postavili děd s bábou. Druhá Honzíkova dcera Jana se provdala do Kolovče za Petra Volfa.

Č. 76 – U Karla Fejfárků

Chalupu si postavili manželé Karel Fejfárků z Beňovů[?] č. 28 a Mařena Pepčenů (Toupalová). Karel byl horníkem a Mařena sloužila u sedláků. Měli jedinou dceru a ta se provdala za Ladislava Volfa z Krchleb[?] a dostala chalupu. Volf pracuje jako slévač ve Škodovce. Mají dva syny a dceru. Syn Láďa je ženat v Domažlicích a je šoférem ČSAD, jeho žena je sestrou v nemocnici. Druhý syn vystudoval průmyslovku, oženil se do Kamenice a dělá mistra v šamotce ve Staňkově. Dcera má ekonomic- s. 272

kou školu, provdala se do Kolovče za instalatéra Gabriela. Je úřednicí v kartáčovně. V chalupě jsou Volfů a stará Mařena.

Č. 77 – U Vaška Křížů od cihelny dnes „u Kaprů".

Chalupu na Kočvorů[?] trávníku vedle Hadámků si postavil se ženou Vašek Korba – „Křížák". Jeho žena pocházela z Horní Břízy. Měli tři děvčata a syna. Nejstarší dcera se provdala za Kapra, železničáře z Čermné. Tito jsou dnes majiteli domku. Vaškova žena asi po 10 letém manželství zemřela na tbc a krátce po ní i druhá dcerka. Tu nejmladší si vzali k sobě Kaprů do Klatov, kde bydleli.

Vašek, ač se celý život léčil na tbc, po ovdovění vedl nevhodný způsob života. Sháněl ženské a tu poslední, jakousi Mikovcovou[?] z Holýšov, střelil do ruky a byl uvězněn. Po amnestii byl propuštěn a nakonec přece jen zemřel na tbc.

Č. 78 – U Vaška Krejčů a Andy Pepčenů (Bouců).

s. 273

Chalupu na bývalém Novejch poli „na brance" za Křepelů č. 71 si postavili manželé Vašek Krejčů (Bouc) a Anda roz. Toupalová (Pepčenů). Vašek, vyučený klempíř předčasně zemřel. Měli dvě děti. Syn Václav se oženil s reemigrantkou Herminou, původem z Rumunska. Václav dělá v Holýšově, jeho žena ošetřuje prasnice v JZD. Dcera Anny se provdala za Františka Matlochu[?], řidiče ČSAD a bydlí v Domažlicích. Anny vystudovala ekonomickou školu.

Č. 79 – U Bernklauů

Chalupu přestavbou ze stodoly na otcově zahradě za Mužíků si postavil starého Vaška Kvasničků z č. 54 syn, také Václav. Vystudoval střední zahradnickou školu. Nyní dělá vedoucího zahradnictví na státním statku v Přívozci. Jeho starší syn byl elektrotechnikem v Domažlicích, při zaměstnání vystudoval průmyslovku a nyní je na vysoké vojenské škole. Mladší chodí do základní školy.

Č. 80 – obecní dům – kulturní středisko vedle Martínků.

D. Některé přehledy a závěr k Hlohovčicím

1. Starostové ve vsi

Za dávných časů byl rychtářský dvůr u Fajtů v pozdějším čísle 14. Fajt je odvozeno od staročeského slova „fojt“, což je pozdější rychtář. Název „fojtství“ se udržel dosti dlouho na Moravě. V pamětí starých je, že na přelomu století a ještě později byl ve vsi starostou Kajnar[?] od Jirušů v č. 41. Po něm až do konce první světové války byl starostou sedlák Josef Květonů – Nový z č. 9. Po první válce byl zvolen první dělnický starosta Jirka z Chalupy – Jiří Procházka z č. 40. Po něm v jednotlivých volebních obdobích byli starosty až do 2. světové války dělníci: Václav Bernklau (Kvasnička) z č. 54, byl ještě svobodný a byl tehdy nejmladším starostou v okrese. Jiří Korba (Jirka Krátkejch) z hořejší hospody č. 10, Jan Odvody (Honza Moldánojc) z č. 70 a před okupací František Šebůh[?] (Bombíš) z č. 51. Poněvadž se odstěhoval, stal se starostou jeho náměstek Josef Traxmandl (Pepík Jankojc) z č. 12. a koncem války jej zastupoval též Jakub Hrbáček z č. 33. s. 275

Po druhé světové válce, kdy byly ustaveny Národní výbory, byl předsedou Hodlík, – Josef Procházka z č. 30. Posledním předsedou samostatné obce Hlohovčic do sloučení obcí Srbice – Hlohovčice – Těšovice byl Václav Brichcín z č. 38. Obce byly sloučeny v r. 1960 a od r. 1964 do r. 1971 byl předsedou těchto Josef Bouc z Hlohovčic a po něm až dosud též hlohovčický občan Jaroslav Šlefl od Prakendů[?] z Hlohovčic č. 31. s. 276

2. Hlohovčičtí studenti do 2. světové války.

s. 277

Ve starém almanachu domažlického gymnasia z r. 1921, kdy se slavilo 50. výročí jeho založení, jsem zjistil, že:

- v r. 1887 maturoval na gymnasiu Jan Gabriel, syn učitele v Srbicích, který bydlel v Hlohovčicích (asi u Kadnů?). Tento Jan Gabriel se stal učitelem a učil v Bystřici pod Perstýnem na měšťance.
- v r. 1915 tamtéž maturoval Jaroslav Formánek, opět syn učitele bydlícího v Hlohovčicích. Je o něm uvedeno, že byl v rumunském zajetí a od r. 1918 je nezvěstný.
- na gymnasiu v Domažlicích studovali, ale studium nedokončili: Josef Leš od Tidlů z č. 10 jako student zemřel, Jan Nový od Štycharů č. 44 studia opustil pro neúspěch a rovněž tak Jan Procházka (Jeník z Chalupy č. 40.)

V roce 1923 začali na gymnasiu v Domažlicích studovat Josef Hašek? (Pepík Princlů z č. 6), Jeník Martínků – Jan Procházka z č. 19 a s nimi zároveň i nynější hlohovčický občan Václav Herian ze Škrchleb. Všichni tři dokončili v r. 1931 studium a maturovali s prospěchem. Všichni tři se stali odbornými učiteli a dnes jsou v důchodu. Jan Procházka byl též ředitelem školy a Josef Hašek ředitelem školy a 16 let okresním školním inspektorem.

s. 278

Domažlické gymnasium také vystudoval Jeník Klendů? – Šlefl z č. 47. Byl úředníkem ONV a pak ředitelem Okresního průmyslového podniku v Domažlicích. Obchodní akademii v Plzni vystudovali: Josef Lucák? – Pepík Lexů z č. 15 a stal se poštovním úředníkem Václav Odvody? – Vašek Moldánků z č. 45, který se stal výpravčím a pak kontrolorem ČSD naposled v Liberci Ing. Kleiner?, který se do Hlohovčic přiženil ke Křížům č. 13 a po válce vystudoval Vysokou školu obchodní – nyní ekonomickou.

Tříletou rodinnou školu vystudovala dcera od Lexů (Nová) a stala se industriální učitelkou ve Staňkově. Tutéž školu vystudovala v Plzni i Mařenka Horejších[?] (Kryštofová) nyní Brzáková.

Po druhé světové válce vystudovalo a studuje střední i vysoké školy řada hlohovčických občanů. Většinou jsou inženýry, lékaři atd. To vše bylo uváděno v kronikách rodů ve třetí části těchto Pamětí.

3. Závěr o Hlohovčicích

Mé vyprávění o Hlohovčicích je u konce. Snažil jsem se napsat vše, co jsem se dozvěděl a co jsem zjistil z minulosti naší vesnice ve starých knihách, archivech i kronikářských zápisech, co jsem vylovil ve své paměti a ve vzpomínkách Josefa Bouce, rodáka z naší vsi i z krátkého zápisku Václava Bernklaua[?]. Někdo řekne, proč jsem nenapsal, co vše bylo v naší vsi za takových posledních 60 let vykonáno, o událostech ve vsi za obou válek a třeba po osvobození. Myslím, že bych nosil dříví do lesa. Vše je podrobně zapsáno v hlohovčické kronice, kterou svědomitě psali starý Pouska[?] – Václav Mayer a po něm Adam Koshacký[?]. Je mi dobře známo, co bylo pro lepší život současníků i budoucích uděláno a víme to snad všichni, kdo jsme v Hlohovčicích žili a žijeme. Došlo k velkým změnám a prospěšným stavbám. Byla provedena oprava a výstavba cest a silnic, regulace Srbického potoka, odvodnění a kanalizace obce, meliorace katastru, elektrizace, výstavba nových domků a modernizace selských stavení, stavba kulturního domu, prodejny Jednoty a v neposlední řadě byla provedena socializace vesnice, založeno JZD. s. 279

Odešla bída z chalup, bída a dřina i z řady bývalých selských usedlostí, změnil se zcela způsob života. Lidé mají světlou perspektivu života. s. 280

A já chtěl, aby čtenáři těchto Pamětí si stále minulost připomínali a z ní se učili.

Končím své vyprávění humornou zkazkou, proč Hlohovčickým říkali v okolí „Pajmičáci“ jako třeba Močeradským „honvádi[?]„ Osvračínským „králíci“ a pod.

Pajmičáci snad dříve říkali všem Čechům žijícím v národnostním českém výběžku na Staňkovsku, kde kolem žili Němci. Pajmičák znamenalo asi tolik co „Čecháček“ od německého slova böhmisch – pémiš – pajmiš.

A proč zrovna Hlohovčickým?

Setkali se na jarmarku ve Staňkově Čech z Hlohovčic a Němec z Ohučova. Každý uměl trochu řeč toho druhého. Němec povídá: „Wie sprichst du?“ (Jak mluvíš?) Čech nic. Němec se pokusil česky. „Jak ty mlufiš?“ Ten z Hlohovčic se chtěl vytáhnout, že také něco německy umí a řekne: „Pajmiš z Lohovčic“. Němec na to: „Tehát, ty pajmišak z Lohovčic?“ „Ja, ja“ odpoví Lohovčák. A při tom to někdo poslouchal a už z toho bylo, že Hlohovčičtí jsou „pajmičáci“ a to jim dlouhá léta zůstalo.

E. Vyprávění o vsích a tvrzích v okolí Hlohovčic

Jak jsem v úvodu svých Pamětí řekl, je minulost a nyní i přítomnost dění a události naší vesnice mnohdy úzce spjata s děním v obcích blízkého a někdy i vzdálenějšího okolí. Současná zemědělská kooperace i územní správní změny nabízejí do budoucna úzkou spolupráci v širším územním obvodě, kdy lidé z naší vsi se budou pracovně i společensky stýkat s lidmi i ze vzdálenějších obcí a budou tak vytvářet i společnou historii kraje. s. 282

Proto jsem se rozhodl rozšířit vyprávění o minulosti naší vsi o poznání minulosti našich sousedů aspoň zkráceně, aby ji poznala i naše budoucí pokolení.

Nebudu si nic vymýšlet a budu prostě[?] čerpat z toho, co bylo již napsáno a zachováno starými historiky i současnými beletristy jako byli ku př. Augustin Sedláček a v přítomnosti Ladislav Stehlík.

Nemíním tím snad prosté opisování, já to upravím a spojím v jeden víceméně souvislý celek. Začnu opět dávnou minulostí u lidu mohylových hrobů v okolí Milavče a projdu celým okolím naší vsi. A ty hroby byly prozkoumány u Milavče a tam tedy začínám.

Milavče

Milovníci archeologie (vědy o vykopávkách) vědí, že tomuto místu byla přisouzena zvláštní kultura lidu, který se zabýval zemědělstvím, znal bronz a uměl svá sídliště opevňovat důmyslným hrazením. Na mohylových polích ukládal své žárové pohřby, provázené zvláštními kulty, jejichž tajemným ojedinělým svědectvím, dodnes plně nevysvětlitelným, zůstává bronzový vozík na nízkém podvozku se čtyřmi koly, nalezený v chrastavickém lese v mohyle bojovníka. Do mohyly ve Škaniče[?] byl přiložen bronzový meč a břitva. Citlivé prsty žen tu hnětly z hlíny velké zásobnice na obilí i popelnice se zvláštním otvorem produší a dřívkem vyrývaly do měkkého povrchu této keramiky ornament. Nevíme, zda tito zemědělci měli nějaké božstvo pročaní[?], ale jistě věřili v posmrtný život, ukládajíce k popelnicím zbraně, jehlice a ozdobné kroužky s. 283

Studánka Vojtěška připomíná jednu ze starovojtěšských legend, která je spojena se světcovým návratem z Říma do vlasti. Unavený poutník prý podložil hlavu na plochý kámen a usnul ve stínu stromu. Pastýř hnal kolem stádo ovec a nedalo mu, aby spícímu nepovedl svévolnou taškařici. Nahnul se nad světce a zatroubil mu do ucha. Zlomyslník na místě ohluchl a od té doby nesměli milavečtí pastýři troubit na roh, ale jen práskat bičem. Zde prý se také sv. Vojtěch dozvěděl o vybití svého rodu[?] kmene Slavníkovců na Libici a odtud pak odešel k pohanským Prusům, kde nalezl mučednickou smrt.

s. 284

Poblíž šestiboké kaple, vystavěné nad „zázračnou" studánkou stojí u rybníka zvláštní stavba se zděným přízemkem a sroubeným poschodím pod širokou mansardovou střechou. Toto stavení z r. 1775 původně sloužilo jako lázeň a později bylo přeměněno ve školu.

Milavči jsem věnoval pozornost hlavně kvůli oněm prahistorickým nálezům, jejichž kovové originály jsou uloženy v Národním muzeu a kopie v Chodském muzeu v Domažlicích. O návštěvách Boženy Němcové ve dvoře u Šedivců[?] se podrobně můžete dočíst ve Stehlíkově Šumavě (III. díl Země zamyšlené).

Blížejov

Sledujeme povodí Zubřiny, projdeme dříve poněmčené Nahošice a přijdeme do Blížejova, kam od nepaměti pochovávali z Nahošic, Přívozce i Chotiměře na hřbitůvek kolem kostela svatého Martina, který měl svého faráře již v r. 1384. Později byl za české vrchnosti přestavěn do nynější podoby. Železniční trať tu rozdělovala obě národnosti, které tu po léta žily v sousedské shodě, než henleinovští ordneři začali i tu zavádět svůj nacistický pořádek.

Přívozec

Ves leží na rozcestí silnic ke Staňkovu a druhé ke Kanicům a Kolovči. V obci stojí půvabný zámeček, který od r. 1753 patřil rodině Dohalských z Dohalic. Z tohoto rodu pocházel novinář Zdeněk Bořek Dohalský, statečný Čech, přítel umělců, který na přímý Himmlerův rozkaz za své češství položil život v Malé terezínské pevnosti. V poschodovém domě za tratí býval často u rodičů hostem komunistický novinář Julius Fučík. Fučíkovi rodiče zakoupili tento dům v osmatřicátém roce a uchýlili se do něho se svými dvěma dcerami. Fučík sem dojížděl se svou ženou Gustou a stýkal se tu s dělníkem plzeňských železničních dílen Tichotou[?] z Nahošic, jehož Němci vyhnali po záboru Nahošic z jeho bytu a byl pak s celou rodinou nájemníkem u Fučíků. *s. 285*

V roce 1939 o slavné vavřinecké pouti navštívil zde Fučíka známý novinář Franta Kocourek, byli spolu na Vavřinečku a odpoledne zašli do Krákova[?] na pouť. Byl jsem tehdy se svou ženou, ještě za svobodna, také na návštěvě u Jíků[?] strýčen[?], slavných chodských sedláčků[?] a tam tehdy také přišel Franta Kocourek s Fučíkem. Byli jsme navzájem představeni, účastnili jsme se zahradní slavnosti, ale to jsem ovšem neznal Fučíkovu činnost a myslím, že nám byl představen pod jiným jménem. To vše mi bylo objasněno, až jsem se po osvobození dočetl o této jeho cestě s také nacisty popraveným novinářem Frantou Kocourkem, s nímž jsem se setkal ještě jednou v Hořicích v Podkrkonoší, kde jsem učil.

Vracím se ještě stručně k minulosti Přívozce. Ves byla od pradávna sídlo vladycké. První zápis v zemských deskách je z r. 1366, kdy majitelem byl vladyka Sezema z Přívozce z rodu vladyků Osvračínských. Majitelé se měnili a krajinou r. 1431 zněla píseň Husitů, vedených Prokopem Holým. Připomenu ještě, že tu byl r. 1866 vystavěn pivovar a pozdější majitel po r. 1921 tu dal zbudovat vzorný skleník, který se asi stal základem později rozvinutého zahradnictví. *s. 286*

Chotiměř

I zde stávala tvrz, jejímž držitelem byl jakýsi Hněvek, připomínaný v r. 1379. Jméno Chotiměř má prý po nějakém Chotimírovi. Z řady majitelů si připomeňme jen Václava Koce z Dobrše na Těšetinech[?], který prý začal vládu na Chotiměři způsobem nechvalným r. 1576[?]. Tehdy přišel do Nové Kdyně a tu krejčího Václava prutem a pěstí spral a okradl. A tak jakoby i jiní páni proti sousedům kdyňským si vedli. To jen tak pro vzpomínku na minulost.

Dnes, jak říká Stehlík, před zámkem kvetou kaštany a tři červené báně barokní kaple z poloviny 18. století působí dojmem nějaké ruské cerkve.

Chotiměř se může pochlubit pěknými plastikami se sousoším na třech místech. Jsou to postavy světců a světic na zámecké kapli, za ní mezi lipami postava Jana z Nepomuku a vzrostlé kaštany, javory a lípy obklopují kamennou Kalvárii.

Pěkná je Stehlíkova vzpomínka na národního umělce Zdeňka Štěpánka, který tu má po vodě i proti vodě rozvětvené příbuzenstvo po své mamince, t.j. po přeslici.

Jako mlynářská dcerka se jeho babička přivdala z Křenov do chotiměřského mlýna u Pavlíků, ale dlouho se z manželství netěšila. Mlynáře zabil blesk na vantrokách.

s. 287

Poněvadž mlýn nemůže být bez mlynáře, musela mladá panímáma pomýšlet na nové vdavky. I přiženil se k mladé vdově Karel Tayerle, synek z Dlouhého mlýna pod Klenčím. Byl to dobrý „ponolec“ u něhož se chasa i mleči drželi[?]. Mlynářčina sestra byla vdána na ouňovském mlýně a jeden její syn mlynařil na mlýně Paseka. A vnuk Zdeněk pobýval u chotiměřské babičky a odtud docházel do přívozecké jednotřídky, kde mu byl spolužákem Zdeněk Dohalský z Dohalic. A tu i později pobýval mezi vesnickými spolužáky své mládí a pak i jako student i do

Pasky rád zavítal, jak vyprávěla maminka Voška? Hrbáčků, která v Pasece sloužila.

Lštění

A nyní si uděláme malou odbočku od staňkovské silnice a podíváme se do Lštění, kde také bývala starobylá vladycká tvrz. Cestou mineme *Malonice*, známé tím, že tu byl po zavedení volebního práva v c. k. Rakousku první poslanec v zemském sněmu a později i v říšské radě vídeňské za náš kraj Tomáš Janovec, o němž jsme se zmínili při žádosti Hlohovčických o zřízení samostatné školy (str. 78). U Janovců také chovali hřebce, kam i hlohovčičtí sedláci vodili koně „k engštu?."

Ve Lštění zůstaly zbytky tvrze dlouho zachované jako je tomu v Puclicích. Lštěnská tvrz se v letech 1362-67 vyskytuje v držení Půty ze Lštění, o němž víme, že faráře ke zdejšímu kostelu dosazoval. Jeho nástupce Peškřin? se dělil o ves „s Ještěm nějakým" (1371-79), o kterém jsme mluvili při Hlohové. Počátkem 15. století bylo lštěnské zboží přikoupeno k Hrádku Škrchlebskému a celé 15. století není o něm zpráv (husitské války). Víme, že v r.? 1513 je v držení Jana Bohuchvala z Hrádku. Ten zemřel r. 1519 a statek byl rozdělen. Lštění se dvorem a vsí, ves Močerady, pusté vsi Mimov a Vítkovice a díl Hradiště dostala Eliška z Hrádku. Ta byla v té době nezletilá a za ní poručeli r. 1522 na Lštění její bratři. Eliška se provdala za Diviše Černína z Chudenic. Později se majitelé měnili a mezi nimi bylo i město Domažlice a pak Lštění patřilo i k Srbicům. V r. 1748 se na statek přiženil Jan Kryštof Dohalský z Dohalic. To už ve Lštění stál zámeček, jejž i s panstvím prodal Dohalský advokátu Starkovi z Plzně r. 1895. Zajímavá je zmínka o lštěnském kostele. Po smrti faráře Schneliga bylo Lštění přifařeno k Srbicům, odkud byla fara r. 1652 přenesena do Kolovče a to trvalo až do josefínské reformy 1784, kdy se fara ve Lštění obnovila.

s. 288

Osvračín

Vracíme se opět do údolí Zubřiny a zastavíme se v Osvračíně. Původní jméno zdejší obce bylo Osvraky, z něhož se ke konci 15. století vyvinulo Osvračín, v 17. stol vyslovován i psán Vostračín, což se uchovalo dodnes v lidové mluvě.

s. 289

Z dob pradávných zachovala se pověst, že na návrší nad nynější vsí směrem východním stával hrádek, kde se podnes říká „Na zámečku". O hradu se říká, že byl založen ve 13. století a rod, jemuž hrad patřil měl ve svém erbu berana ve skoku a témuž rodu prý patřilo několik hradů na Plzeňsku. První držitel, připomínaný r. 1289, se jmenoval Zdeslav z Osvračína. Historie střídání držitelů by byla velmi obsáhlá. My už také víme z vyprávění o Hlohové, že r. 1397 pán na Hlohové, Zdimír ze Sedlce, koupil dvůr v Osvračíně. Byli tu i Černínové z Chudenic. Posledními majiteli výstavného zámečku a panství byla sklářská rodina Zieglerů z Černé Řeky nad Klenčím. Jejich jméno je pak spojeno s historií skláren ve Staňkově, Holýšově a dolů ve Výtni[7].

A co říká o Osvračíně Lad. Stehlík?

„Je tu zámek, jehož stromy a altány se shlížejí v hladině návesního rybníčka, kolem cesty se táhne dlouhé stavení bývalého panského dvora a kostel na svahu upoutává zrak svou siluetou." Zavádí nás pak na hřbitov, kde čteme epitaf na hrobě zdejšího rodáka, učitele a básníka Josefa Abrahama, jejž i mnozí od nás znali.

Svou historii mají i obce přiškolené a přifařené jako Mimov, Dohalice, Močerady a Nové Dvory ač tyto poslední mají spád ke Kolovči.

Minulost Mimova je úzce spjata s osudy Lštění a Dohalice svým jménem připomínají zakladatele vsi hrabata Dohalských.

Močerady

Lad. Stehlík říká o Močeradech: Něco typicky českého nás ovane na návsi v Močeradech. Hladiny dvou rybníčků zrcadlí bílé štíty i kapličku, jejíž šindelová střecha s bání je tak typická, že by mohla být umístěna v kterékoliv Alšově kresbě. O Močeradech se vypravuje dávná balada (Sommer: Topografie). *s. 290*

Když nastala v letech 1771-72 neúroda a drahota, byli obyvatelé této vsi těžce postiženi. Většina z nich pomřela morem a jen několik málo přežilo tuto egyptskou ránu. Vrchnost osídlila pustou ves novými robotníky hlavně z okolí staňkovského a ze vsí u Horšova Týna. Ti se však dlouho nápadně odlišovali od okolních sousedů výslovností, oblečením, zvyklostmi a štíhlým růstem. A tu říká Stehlík, že mu nikdo nedovedl vysvětlit proč Močeradským říkají „honvádi[?]„. Tu zkazku o tom [*nečitelné*] uvádí také kronikář Mayer v hlohovčické kronice, ale trochu jinak.

Nové Dvory

Od Močerad vede cesta k Novým Dvorům. Je to malinká ves s bývalým dvorem, patřícím kdysi Černínům, který se stal t. zv. „zbytkem[?]„ a majitelem byla v celém[?] okolí známá „židovka“ Ida.

V historii Osvračína čteme toto: „Tehdy Jiřík, který byl sezením na Novém Dvoře, pohnal r. 1623 Drslava, jako nejstaršího bratra, aby statek (rozuměj osvračínský) ve tři díly rozdělil.“

Tak tedy novodvorský statek byl asi dědičným zbožím pánů na Osvračíně.

s. 291

Stehlík k tomu poznamenává: Vesnička nemá žádnou zvláštní historii. Skupina vysokých lip stíní na návsi zděnou kapličku a pod ní stojí u cesty výstavný statek „U Maretíků“. Z této usedlosti pocházel odborný učitel Petr Josef Vrba, otec známého spisovatele Jana Vrby, který se za mlada vracel často mezi příbuzenstvo do otcovy rodné vsi. Jedno rozsáhlé pole za rybníkem se jmenovalo „Dolina“ a dalo děj i název jednomu z děl Vrbovy tvorby.

Pro nás Hlohovčické jsou Nové Dvory známé tím, že k „židovce“ chodila na práci řada lidí a že někteří hlohovčičtí sedláci si půjčovali od židovky velkou parní mlátičku.

Údolí Radbuzy, Staňkov a jeho okolí si ponecháme na závěr. *Z Nových Dvorů* půjdeme *do Srbic*, kde se zastavíme déle, pak *do Kolovče* a projdeme *celé jeho okolí až do Úboče* a *k Chudenicům*.

Srbice

Cestou z Nových Dvorů od Čeňka? Mázu?, či od hlohovčické Klítky je vidět k Vítu a do Srbic.

Z dálky působí kostel svatého Víta jako tvrziště. Historik Roubík tvrdí, že na Hůrce skutečně, snad v dobách lidu mohylového, stálo dřevěné, opevněné hradiště.

s. 292

Na žulovém pahorku nad rybníkem u pozdějších Lochů? stávala koncem 12. století tvrz, jejíž zbytky se pozorovaly? v 30. letech tohoto století.

Prastará újezdní ves existovala již před r. 1195. První historické zprávy o ní říkají, že byla darována paní Přibyslavou, manželkou velmože Chotěbora, dceři Eufrosině, která vstoupila do premonstrátského kláštera v Doksanech u Prahy. Tím připadla ves klášteru Doksanskému. Ze zápisů o majetku tohoto kláštera je patrno, že ves Srbice mu patřila již před rokem 1195, to by tedy znamenalo, že už předtím tu stála. Klášter sám byl založen r. 1143.

Z pramenů o zakládání osad víme, že újezdní vesnice, t. j. vesnice na rozcestích vznikaly již v šerém českém dávnověku, snad již v 10. stole-

tí. A takové rozcestí bylo pod Hůrkou od pradávna. Zde se stará cesta ze směru na Prahu dělila do směru k Radbuze (Staňkov) a k Úhlavě (Švihov). Teplý říká, že na takových místech, kde končívaly a se „srbily" – rozdělovaly cesty od původní cesty od hranic, vznikaly osady s kmenovým slovním základem „srb". Od toho pak názvy Srby, Podsrby (u Strakonic Podsrp), Srbice, Srbičky, Srbí atp. Z toho všeho lze předpokládat, že Srbice již tu byly ve 12. století. Tak i se tvrdí, že zakladatelem tvrze a vsi byl onen Doksanský klášter.

První zmínka o zdejším kostele je z r. 1273. Podle Teplého byl kostel, svatyně sv. Víta první stavbou doksanských klášterních kněží v těchto místech. Ve 12. století zde působili jako kněží benediktinští mniši. Staré zápisy o nich však nemluví. To by svědčilo o tom, že i kostel už tu stál koncem 12. století. Zajímavý je totiž starý gotický nápis na klenbě v presbytáři. Jedni jej čtou jako 1599, jiní 1199. O tomto nápisu staré zápisy praví, že celý zněl takto: „Anno 1199 28. octobris fuit restaurata", to je česky: Roku 1199, 28. října, byl opraven," což je nejpravděpodobnější. *s. 293*

Nebudu se zde šířit o památnostech kostela. To už činili mnozí jiní, zvláště p. řídící Holub ve svých kronikách. Avšak přece jen několik vět.

Na kamenném ostění románského portálu si prý brousili meče křižáci, když táhli v několika proudech k Domažlicům. Podobné zvěsti se vztahují i k jiným místům, ale právě tady cítí člověk nějak hlouběji závan historie.

V roce 1380 byl zdejším farářem Oldřich Hložek z Hlohové, kaplan krále Václava IV a později kanovník pražské kapituly a pásl zde stádečko na bohatém obročí.

Po husitských válkách se na „hůrce při kostele" připomínalo děkanství s několika kaplany, velmi štědře nadané. Patřily k němu les Holec, Kněžský a Šádlovský rybník s množstvím polností a luk.

A nyní se vraťme ke vsi samotné, která byla sídlem „panského dvora" a také jakýmsi újezdním střediskem. Ba? tu totiž byl i vrchní rychtář za dob roboty. *s. 294*

Roku 1336 byla postoupena trhová ves Koloveč, Srbice a Těšovice (psáno Tisovice) Jaroslavu ze Skočic. Ten pocházel z rodu Černínů z Chudenic a byl velkým příznivcem chotěšovského kláštera.

Roku 1426 se připomíná, že tu byl farním patronem Jaroslav Plichta ze Žerotína a dosadil do Srbic za faráře Jakuba Štěknu z Kralovic, což podle regule měl udělat farář z Plzně.

Když se Srbice dostaly pánům z Roupova, byla již tvrz rozbořena. Zboží kolovečské bylo Ladislavem Jagellonským potvrzeno 1491 Janu Roupovskému z Roupova a Jan vyplatil r. 1473 již také Hrádek a Poděhusy. Koloveč, Těšovice, Chocomyšl, Kaměšky[?], to tvořilo za těch dob panství srbické. Poněvadž v Srbicích nebyla obytná tvrz, bydleli Roupovští dále na Roupově. Část panství na Srbicích dostal syn Hynek a ten vše prodal r. 1580 Jindřichu staršímu Žákavci ze Žákavy. Tento pak postavil v Srbicích při dvoře zámek a dal jej ozdobit rustikou, t. j. malbou na zdi. Rustika byla na některých zdech patrná ještě počátkem století.

Do srbického zámečku Žákavců ze Žákavy umisťuje Josef Pekař ve svém díle o Valdštejnovi pobyt tohoto dobrodruha a vojáka v prosincových dnech roku 1632, kdy zde spal na zpáteční cestě z Všerub do Plzně

s. 295

Žákavcové drželi srbické panství od r. 1577[?] do r. 1664, kdy je vdova po Janu Karlovi prodává Jaroslavu Kunatovi, hraběti z Bubna[?]. Žákavcové vedle Srbic drželi Koloveč, Chocomyšl a Plichtici[?]. Kunata připojuje k Srbicům také statek Lštění, který koupil od obce domažlické. Podle Pamětí majitele Evžena Černína, pozdějšího držitele Srbic, byl u Kunaty hostem Josef Dobrovský. Kunatové srbický zámek dali pěkně vyzdobit. Mimo jiné byly tam vymalovány erby Kunatových předků

Po roce 1711 byl statek srbický koupen hrabaty Černíny z Chudenic. K Srbicům patřily tehdy Těšovice, Zíchov, Koloveč, Močerady a Nové Dvory.

O zámku v Srbicích se v Evženových Pamětech píše: V zámku byla velká hostina, když najednou svíčky na lustru zhasly a se stropu spadly. Když uděšená společnost povstala a z tmavé tabulnice (jídelny) vyběhla, sesul se strop s velikým hřmotem.

Za Černínů (z nichž byl i Evžen Černín) vystřídalo se na dvoře mnoho správců. V roce 1924 byla provedena parcelace statku. Sám pamatuji správce Knappa, jehož syn se mnou chodil do 1. třídy srbické školy. Po něm přišel poslední Vl.[?] Běhálek, jemuž byl přidělen zbytkový statek.

Něco z minulosti vesnice Srbic:

Při panském dvoře býval pivovar, který stál v panské zahradě před chalupou Tkalců. Ve zdi proti Tkalcům byly dlouho znát stopy oken.

V domku č. 22 bývala prý vinopalna a ve Tkalců chalupě bečvárna. *s. 296* Důkazem existence bečvárny je česky psaný kontrakt (byl prý v majetku Písaříků a byl zničen), v němž hrabě odevzdává bečváři Janu Bláhovi bečvárnu slovy: „Poslední má vůle jest, aby Jan Bláha z této chalupy strhován nebyl; kdo by tím vinen byl, z toho odpovídati bude." Datum na listině bylo 1706. Podle data se tak stalo za hraběte z Bubna a v té době byl asi zrušen pivovar.

Ve zdi Tkalců chalupy je (či byla) prý dlaždice s letopočtem 1470. Sklepy pivovaru byly ve sklepech bývalé tvrze na Stráncích[?].

Při hrázi Svatovítského rybníka stával mlýn. Z roku 1940 je uváděno, že je to nynější Bláhů chalupa. V čele štítové zdi bylo vodní kolo, v přední části chalupy mlýnské stroje a v zadní mlynářův byt. V druhé chalupě u mlýna byl byt pro výměnkáře. U mlýna byla maštal a stodola. Voda šla hrází (pod nynější silnicí) dřevěnými rourami šikmo ke kolu. Ke mlýnu patřila též zahrada, loučka pode mlýnem a louka u Komorského rybníka, pole na Hůrce a na Klítce. Prvním mlynářem byl zdejší rodák, jakýsi Vrba, po něm Filip Bouzek, pak Florián Majdl v letech 1814-21. Jeho syn Ignác v r. 1851 vyměnil mlýn za panskou hospodu v Kolovči. Hospodu „u Majdlů" v Kolovči moji vrstevníci ještě pamatují. V roce 1851 byl mlýn zrušen a většinou se tam jen šrotovalo. Původně patřil mlýn k panskému dvoru.

Pro Srbice typickou a od Staňkova a Čermné zdaleka viditelnou by- *s. 297* la budova ovčína, kde se chovalo až 600 ovcí. Mladé ovce se po odstavu dávaly na jiné panské ovčíny. Stříž vlny se prováděla před ovčínem a za deště ve stodole ve dvoře. Ke stříži přicházel hraběcí účetník a správce dvora ze Štichova[?]. Po stříži bývala hostina. Vlna se dávala do žoků a takový našlapaný žok vážil až 75 kg. Ze 600 ovcí bývalo až 6 našlapaných žoků. Vlna se pak odvážela do Chudenic a odtud ze všech dvorů svezenou vezli koňáci do Prahy. Ovce na panském byly chovány jen jemnovlnné, zatímco sedláci ve vsích okolo měli jen ovce hrubovlnné, jež dávaly menší užitek. Páni stříhali jednou a sedláci dvakrát v roce.

Prvním známým ovčákem z počátku minulého století byl Josef Tamme[?]. Ovčák byl dobře zaopatřený služebník. Měl měsíční deputát,

užitek z každé desáté ovce, deputát pro 4 pacholky a svou ženu. Každý dostával: 6 mírek[?] žita, 1 mírku pšenice, 1 mírku ječmene, 1 mírku hrachu a dříví. Choval pro svou potřebu dvě krávy. Ovčáci byli lidé zámožní a dobře zaopatřovali své děti. Posledním ovčákem byl František Drozda. – Ovčín byl zrušen r. 1880 a chován v něm pak mladý hovězí dobytek.

Na pahorku nad rybníkem v „Lochách" stávala kdysi tvrz, z níž se zachovaly sklepy, jichž později užíval pivovar. Až do r. 1865 bydlela v těchto sklepích panská čeleď pro kterou potom v r. 1865 byla postavena na vysušeném rybníce zvláštní budova zvaná „Lochy". s. 298

Sklepy pod bývalou tvrzí sloužily za stáje pro dobytek čeledínů – mlatců. Za byty pro mlatce se užívalo i chalupy č. 20 (u Kašparků, u Papšíků[?], v r. 1940 nazývané u Gajgrů – později u Soukupů)

Na místě tvrze na návsi stávala nad sklepem jiná panská chalupa, snad ze zbytků tvrze postavená, ve které bydlela panská dělnice (prý byla bláznivá) a mlatec. Když zpustla, byla při stavbě „Lochů" zbořena a kámen použit na stavbu Lochů.

Jak Srbičtí robotovali

Sedlák robotoval s potahem 3 dni v týdnu celoročně. Od sv. Jana Křtitele (24.6.) do sv. Václava (28.9.) měl jednou týdně ještě robotu pěší bez potahu. Někdy byl zaveden jiný způsob roboty. Sedlák zaplatil vrchnosti 29 zl., a k tomu 16 dní zdarma pro vrchnost pracoval. A třetí způsob se nazýval „poukol" a ten záležel v tom, že sedlák musel na jaře navézt hnůj na 6 měr pole, jej zaorat, z téže výměry odvézt mandele, pak opět zaorat, vymísit[?], zasít atd.

Chalupníci a domkáři měli robotu jinou. Šenkýři, kováři a mlynáři platili činži, jež se odváděla do Chudenic a odtud na krajský úřad do Klatov.

V sídle panského dvora byl pro ves vrchností dosazen vrchní rychtář, v okolních vsích, spadajících pod Srbice rychtáři. Podrobnosti jsou uvedeny ve Sborníku „Staňkovsko".

Čermná, Poděvousy, Těšovice

O Čermné se čtenář Pamětí dozvěděl, že první zpráva o existenci dvorce je již z r. 1233 a postupně pak je minulost Čermné souběžná s Hlohovčicemi a je o ní zmínka jak při zboží Škrchlebského hrádku, zboží Kamenickém a pak panství trautsmannsdorfském. O Poděvousích je první zmínka v historii Škrchlebského hrádku v r. 1379. O životě v těchto vsích vyprávěl pan řídící Holub ve svých kronikách a já to podle něho zapsal a jistě i tyto obce mají své kroniky. Neměly tvrze ani panské dvory a proto se o nich nezmiňuje podrobně ani Sedláček. *s. 299*

Těšovice měli minulost velmi spjatou se Srbicemi a hovoří o tom i Těšovická kronika. Já bych k tomu chtěl jen dodat, že jejich existence podle tvaru návsi je velmi stará. Svým kruhovým tvarem ukazuje, že její vznik spadá do 13. století.

O Těšovicích jsem se zmiňoval při srbickém školství a při vyprávění o Srbicích. Také neměly tvrz ani panský dvůr a proto o nich nehovoří ani Sedláček.

Prosím, aby mi to neměli za zlé, ale jistě i ony si někdy najdou svého pisatele starých pamětí!

Stará obchodní zemská stezka přicházela k hlohovčickým „Blatům“ od Kolovče, a proto si budeme dále vyprávět o Kolovečsku.

Kolovečsko

Koloveč

s. 300

Kolovečtí jistě znají (alespoň ti starší) minulost Kolovče z pera bývalého generála Šindeláře.

My se však na minulost podíváme, jak o ní již v první kapitole těchto pamětí hovoří archivář Teplý, jako o trhové vsi Kolovči. Dále si poslechněme, co říká Augustin Sedláček ve svých Hradech a tvrzích:

„Na místě nynějšího kostela bývala tvrz a ještě počátkem 19. století se tu jevily valy a příkopy. Jedna strana příkopů byla zavezena v letech 1831-32, když tu stavěli školu a druhá strana se udržela až do r. 1871, kdy také byla zasypána. Tím také zmizely náspy[?], na nichž soukeníci své rámy mívali.

Jindřich, kníže a biskup (zemřel 1197) daroval Koloveč Doksanskému klášteru, v jehož držení byla Koloveč až do husitských válek. Pak už to byli páni jako na Srbicích, kteří Koloveč drželi.

A co říká Ladislav Stehlík? Ten Koloveč uvádí verši písně: Koloveč je pěkný město – má panenko, nepověz to. – Nepověz, nepověz, – že jsem k tobě oknem vlez. – Nač bych já to povídala, – když jsem na tě zavolala – nepovím, nepovím, – já jsem ráda, že to vím.

Pak připomíná několik významných kolovečský rodáků, mezi nimi třeba profesora na Plzeňské obchodní akademii Emila Felixe, jehož znali i hlohovčičtí studenti a který byl znám v oboru literární historie.

s. 301

Domažličtí gymnasisté mého a předchozího věku mají v paměti profesora Šlaise, též koloveckého rodáka. Nás z Hlohovčic se vždy ptával, zda u nás dosud psi tolik štěkají a štěkotem Hlohovčicemi procházející doprovázejí. Já za svého počátečního působení na Prachaticku ve 30. letech jsem slýchal pochvalná slova o prachatickém primáři-chirurgovi MUDru Vondrákovi, který také pocházel z Kolovče. A že Koloveč měla

i generála, to je v mé úvodní větě? o Kolovči. Z Kolovče pocházel i otec spisovatelky Růženy Svobodové, Jan Čáp.

Kolovečskou keramiku (hrnčené nádobí) si mohly hospodyně nakoupit na kterémkoliv jarmarku či pouti v Pošumaví. Jeho výroba, dnes už jen v podobě umělecké, je udržována v rodině Volfů. – Dnes Koloveč proslavuje svým pleteným zbožím Druko-pletárna a stará „kartáčovna".

Kolovečské si odjakživa dobírali slunečními hodinami ve stínu, jež prý chodili natahovat kopáčem? na hnůj. Největší proslulostí Kolovče se však stal divotvorný mlýn na přemílání bab. Později, jak víme, se z této pomluvy stal pěkný kolovečský masopustní zvyk. Tento mlýn má za podklad skutečnou událost. – V r. 1864 byl vystavěn na vrchu Hájích? mlynářem Špulem parní mlýn na místě, kde kdysi stával mlýn větrný. Okolní mlynáři jej považovali za nekalou soutěž a rozšířili o něm zlomyslnou pověst, že mlynář v něm mele jen ty staré báby a z toho vzniklo, že tam melou báby.

A že *tam melou báby*, je věta dvojsmyslná. Buď si tam báby dávají s. 302
něco semlít, nebo jsou tam báby semlány. A ten zvyk „semílání bab" pěkně popsal Lad. Stehlík ve své „Šumavě".

Z Kolovče se můžeme vydat do různých směrů. Jedeme-li silnicí směrem severovýchodním, mineme ještě v Kolovči vystavěnou novou školu, dále v lukách pod Holcem stavení „pohodnička" a přijedeme „na Bzichov", správně do Žichova.

Žichov, roztroušená vesnička mezi lesy na stráni, pěkné rekreační místo pro letní hosty, míval kdysi panský dvorec a za našich časů byl znám svými alejemi třešní a ořechů.

Směrem východním z Kolovče přijedem do *Chocomyšle* s vystavěným starým zámkem, lihovarem a čemínkou? pilou

O Chocomyšli se říká, že na místě pozdějšího zámku stávala tvrz. Roku 1379? byla ves rozdělena na 6 popluží, která drželi páni Albert, Filip, Václav, Velislav, Bedřich a Sudík. V r. 1711 byla Chocomyšl (Kocomyšl) koupena? Černíny z Chudenic a Prokop Černín dal posavadní zámek, kdysi postavený na místě staré tvrze, zbořit a na jeho místě v letech 1761-63 dal postavit nový zámek s jízdárnou, v němž bydlíval po letní dobu. V roce 1773 zámek vyhořel a byl pak obnoven jen zčásti pro bydlení správců dvora.

V bývalém zámku byl r. 1833 zřízen cukrovar a když neprospero- s. 303

val, byl přebudován na lihovar. V Chocomyšli pod velkým rybníkem, jehož hráz je upevněna dnes již staletými duby, zřídili si Černínové pilu, jejímž správcem po mém otci byl můj strýc (měl mé druhé maminky sestru) Karel Horák.

Nedaleko Chocomyšle je vesnice *Únějovice* (Houňovice), kde stávala též tvrz, na níž je Sedláčkem jmenována řada držitelů. V 19. století stál již na jejím místě panský, k Chocomyšli patřící, špejchar.

Z Chocomyšle bychom mohli jít do *Kaniček*, jež podobně jako *Vyšensko*, byly jedním z Chocomyšlských starých popluží. Ale my se vydáme *k Chudenicům*, starému černínskému hraběcímu sídlu, kde jak víme, jeden z Černínů hostil „modrého abé" českého buditele Josefa Dobrovského, jehož známe z románu Vojtěcha Šmilovského a nyní též z filmu „Za ranních červánků". Vojtěch Alois Šmilovský byl profesorem na klatovském gymnasiu a učil také otce šumavského spisovatele Karla Klostermanna.

O Chudenicích jen krátce:

O Černínech z Chudenic říká Sedláček: Pokud lze paměti stopovat, připomíná se jako první Černín bratr Břetislava[?] z Plzně, od r. 1192 a naposled 1212, když byl nejvyšším komorníkem krále Přemysla Otakara I., jemuž velké služby prokazoval, ale později prý těchto důstojenství zbaven byl. Nebudu zde opakovat starou pověst o uhlíři, jenž milíř v lesích pálil, zabloudilému knížeti (snad Oldřichovi) cestu z lesa ukázal a za to do šlechtického stavu povýšen. A že byl od uhlí černý v obličeji, jméno hrabě Černín dostal.

s. 304

Opustíme Chudenice, dnes pěkné rekreační středisko, s bývalým černínským sídlem[?], „Lázní" a rozhlednou na Bolfánku[?] a vydáme[?] ke strážnému vršku, kde později hrad *Pušperk* byl postaven.

Hrad Pušperk

Je opředen řadou pověstí, z nichž některé si tu uvedeme. Vyprávělo se ku příkladu, že jsou tu skryty velké poklady, o něž se mnozí chtiví lidé pokoušeli. Také jeden vrchní z panství chudenického se pokusil poklady najít. Prokopal se až k malé zavřené brance, jsa té naděje, že zlato a drahé kamení za tou brankou v nesčíslném množství tam shromážděné odnese. Avšak když naň po tři noci strašné sny s pohrůžkami chodily, rozkázal branku zase zasypat.

Vyprávějí se i pověsti, jež mají snad historické jádro. Pověst, že šla z Pušperka do blízkého hradu Kouřim chodba pod zemí, svědčí o tom, že držitelé Kouřimi a Pušperka byli zajisté osoby jedné krve. Ale pověst vypravuje dále, že jejich přátelství se obrátilo v zášť a nepřátelství. Pušperský prý půjčil Kouřimskému mnoho zrna, zejména hrachu, jejž na něm nejednou žádal. Rozhněvaný Kouřimský sliboval konečně zaplatit. A skutečně jeho čeleď přivezla na Pušperk několik vozů se sudy, jež měly hrach obsahovat. Pušperští pustili vozy na hrad a když nastal soumrak, vystoupili ze sudů oděnci a vše na Pušperku povraždili. Když se tak stalo a hrad zůstal opuštěn, přišel na Pušperk chudý pasák z *Bezpravovic*, jménem Žídek, hledaje, zda by nějakou potřebnou věc mezi kouřícími zříceninami našel. Tu uslyšel pod sebou v nějakém sklepení zvuk a sténání a poznal, že je to lidský hlas. Dal se do kopání a našel ve sklepení jedinkou dceru posledního pušperského pána. Byla tam zasypána, když se před vraždícími hordami uchýlila do sklepení. Panna tato se pak uvázala v pušperské panství a svému osvoboditeli z vděčnosti darovala *svobodnický statek v Bezpravovicích*, kde podnes lidé ukazují *Žídkovský dvůr*.

s. 305

Pušperk postavil r. 1260 Jaroš ze Strna[?], rek z bitvy u Kresčaku, kde bojoval se slepým českým králem Janem Lucemburským.

Přesuneme se nyní do *Úbočské doliny*, kde jsme podle archiváře Teplého s našimi Pamětmi začínali.

s. 306

Řekli jsme si tehdy, že Úboč byla vsí trhovou při cestě obchodních družin přicházejících k nám Kdyňskou branou a ubírajících se dál přes trhovou ves Koloveč kolem hlohovčického Bláta do údolí Radbuzy a pak směrem do nitra země. A Lad. Stehlík říká: Díváme-li se na Úboč od Všepadlského[7] rybníka, uvědomujeme si z polohy této vsi její prastarou úlohu strážnou. Ve čtrnáctém století zde byly dvě samostatné plebánie (fary) s dvěma vlastními kostely, k nimž měla podací právo šlechta, jež sídlila na nedalekém hradě Herštejně. (Pozn. Dva kostely byly též v nedaleké Poleni). Poblíž kostela sv. Mikuláše, k němuž patřila Dolní Úboč, stávala už ve třináctém století zemanská tvrz, která patrně zanikla v době, kdy ves byla přivtělena k Herštejnu. V té době se v kostele konaly protestantské bohoslužby a katolická menšina užívala k svým obřadům menší kostelík sv. Václava, který stál směrem k Všepadlům. Ten byl zrušen roku 1785 josefinským patentem a jeho zdiva bylo použito ke stavbě srubu u Vojtů.

A nyní, co říká o úbočské tvrzi Sedláček:

V Úboči kromě tvrze dva kostely bývaly. Jeden z nich, starožitný kostel sv. Mikuláše stojí podnes. Ve farní zahradě se spatřuje zajímavé tvrziště (v r. 1884), totiž pahorek s hospodářským stavením, jež objímá z polovice příkop a násep, který dříve býval vyšší. Roku 1816 byl velký

s. 307

hlad a místní farář Hrbek dal násep rozvážet, aby lidem zjednal práci a zajistil výdělek. Roku 1871 byla u školy poražena lípa a pod ní byl nalezen starodávný, přes jeden střevíc dlouhý klíč. Hádalo se, že pochází od tvrze. Jednou kopali na jižní straně ve vesnici a přišli na chodbu, ve které světlo nehořelo. Měli za to, že je to stará chodba z tvrze.

Úboč se připomíná také jako staré zemanské sídlo. Roku 1251 tu žil Jiřík z Úboče, pak Vitla z Úboče. Vitla byl r. 1316 pohnán před zemský soud od Něpra z Koryt, že zabil jeho otce Zdebora. Když Úboč připadla k Herštejnu, tvrz zpustla.

Vrátíme se zpět ke Kolovči a krátce se zastavíme ve Všepadlech než odbočíme na Přikřici a pod Netřeb do Kanic. +

Ve Všepadlech se narodil Kašpar Němeček, který byl knězem a kaplanoval v Poleni a pak byl farářem v Chudenicích. Literární historie o něm říká, že za svého polenského kaplanování přiměl pušperského lesaře a chalupníka Adama Frantu, aby dal svého nadaného syna Josefa na studie do Klatov. Sám pak Josefovi všemožně pomáhal. Ze studen-

ta se později stal vynikající učitel a slovníkář Josef Franta Šumavský, věrný přítel Boženy Němcové v jejích těžkých dobách.

U Všepad tedy odbočíme ke starému poplužnímu dvoru na *Přikřici*, který se připomíná již r. 1379 jako majetek Svatobora z Chocomyšle. *s. 308* Po levé straně cesty ke Kanicům se zvedá kopec se zříceninou hrádku Netřeb, kde mezi jehličnatými stromy roste i několik prastarých, památkovým úřadem chráněných tisů, které mají nasládlé dužinky s jedovatou peckou. Dřevo i jehličí obsahuje jedovatý alkaloid taxin, škodlivý bažantům i koním, ale jehož se používalo jako prostředku k nežádoucímu početí a to způsobilo vždy otravy a neštěstí.

Zámek s anglickým parkem, rybníček na návsi, kde je křižovatka důležitých silnic a shluk rázovitých chalup tvoří ves, která se usadila mezi vrchy Netřebem a Kotrbovem a jmenuje se *Kanice*. Už na začátku 14. století tu stála tvrz. V 16. stol. byla přestavěna na zámeček. Ten přešel k chudenickému panství, později od něho oddělen a prodán Janu Hildmandtovi a ten jej vlastnil do r. 1756. Posledním majitelem dr. Rud. Perger. Třebaže byl Němec, postavil Kanickým českou školu. Při vyprávění p. řídícího Holuba[?] jsme slyšeli, že Srbičtí sem do Kanic vozili mléko do sýrárny při dvoře, kde se zpracovávalo na máslo a sýry. Byla to tedy taková první mlékárna v našem blízkém okolí. – Než opustíme Kanice a Kolovečsko, povíme jednu zkazku o Kanických, jak ji zachytil L. Stehlík a jež byla i knižně zpracována Primusem Sobotkou v jeho knížce Kratochvilné historie měst a míst koruny Svatováclavské.

Jeden kanický kočí jel v zimě z kolovečské sirkárny a ztratil po cestě *s. 309* houni. Nic by se nebylo stalo, kdyby ji byl jiný soused z Kanic zpovzdálí nezahlédl. A kráčeje hezky zširoka se domníval, že tam leží někdo zmrzlý. Pokřižoval se před umrlcem a obloukem se mu vyhnul. Doma svůj nález hlásil představenému obce, ten ihned svolal radní, vypůjčil si od barona kočár a jeli pro onoho zmrzlého. Když přijeli na místo a nenalezli nic než starou houni, hodili ji na kočár a jeli zpátky domů. Jakmile Kaničtí spatřili panský kočár, domnívali se, že v něm vezou nebožtíka, a začali hned zvonit umíráčkem. Jistě si domyslíme závěr této příhody a pochopíme, proč se jich okolní sousedé ptávali: „Komu to u vás zvoní?“

Kanicemi skončíme putování po Kolovečsku, abychom přes Kšťkovice[?], staré slovanské božiště a později poplužní panský dvůr, přes

Močerady a Hlohovou přešli do údolí Radbuzy a na Staňkovsko, kde svou okružní pouť kolem Hlohovčic ukončili.

Tok Radbuzy začneme sledovat u Horšovského Týna, kde naše ves měla od r. 1678 svou trautsmanndorfskou vrchnost. Nebudu zde hovořit o minulosti Týna, poněvadž ten má svého předchůdce[7] v blízkém Horšově, kde po osvobození v r. 1945 se usadila řada našich spoluobčanů. A o tom si něco povíme.

Tvrz Horšov

s. 310

Nedaleko Týna leží kostelní ves Horšov, v níž vedle kostela stávala tvrz. Tato do 16. století zpustla a když pak byla zakládána Horšovská obora, byla tvrz zbořena a kamení bylo použito na postavení zdi kolem obory. Ves Horšov je prastará; byla středem biskupského hospodářství ještě dříve než Týn se vzmohl a po ní byl nazýván děkanát horšovský a od ní také Týn své jméno převzal jako Týn Horšovský. Arcibiskupové tu měli „nápravu“ (jako panské léno) a nápravník (lenní pán) sedě na tvrzi byl povinen při Týnském sídle sloužit. Arcibiskup Arnošt z Pardubic povolil nápravníku Haršovi z Opošic, aby mohl v Horšově stavení nová v ceně 12 kop vyzdvihnouti (postavit). Roku 1378 se připomíná Otík z Horšova. Bohuslav z Horšova byl r. 1403 purkrabím na Týně Horšovském a dostal potom v držení Poběžovice. Syn jeho Jan Hlušec (1443-1452) se psal také z Horšova, ale neměl s ním co činiti. Jak se zdá, Bohuslav již nápravu prodal. Roku 1438 tu seděl Pavlík z Hradiště a r. 1464 Bušek z Bezvěrova a tím se řada známých nápravníků v Horšově končí.

Projdeme Týnem, prohlédneme si zámek a město a pokračujeme Semošicemi do Křenov.

Křenovy

Prý tu kdysi stávala mohutná tvrz, na které v 15. století seděli vladykové z Křenové

Jeden z těch vladyků, jménem Kalej[?], byl v letech sedmdesátých 15. století úředníkem Zemských desk. Jiný, zvaný Bavůrek ze Švamberka byl „lapka“ (loupežný rytíř) a podnikal časté nájezdy na plzeňská území, takže Plzeňští byli nuceni jej ztrestat. Přepadli jej se svým vojskem přímo na Křenově, sídlo rozbořili, Bavůrka zajali a odvezli v poutech do Plzně. Tam byl pak Bavůrek se svolením krále pro výstrahu jiným popraven na náměstí. Jeho majetek pak připadl městu Plzni. *s. 311*

Berme to však jako dávnou pověst, poněvadž víme, že Křenovy byly aspoň[?] součástí poplatny[?] panství Hrádeckému a později Kamenickému.

Vránov

Kolem roku 1450 seděla na Hlohové paní Anna z Chřínova, vdova po Sezemovi ze Sedlce. Vzpomeňme, že od r. 1397 byla Hlohová v držení pánů ze Sedlce (Zdimír). Anna r. 1450 postoupila v plat „božímu domu na Hlohové u sv. Jiljí" a pak odevzdala Hlohovou synu Mikulášovi, jenž k ní přikoupil plat v Poděvousích. *Mikuláš* cítě však svou nestatečnost a blížící se smrt, odevzdal *statek svůj ve Vráňově* matce své. V r. 1543 prodali synové Jana z Roupova dvorce Vránov a ves Poděvusy Bohuslavu z Videršperka na Bílém mlýně. A další osudy už známe. Zboží videršperské propadlo pobělohorské konfiskaci ve prospěch Trautmannsdorfů

s. 312

Před soutokem Radbuzy s Zubřinou stojí dnes samota *Bílý mlýn*. To byla kdysi tvrz s malou osadou kolem, jež do katastrofy bělohorské patřila kdysi mocnému rodu Vidršpergárů z Vidršperka, o nichž bylo již v předu hovořeno. Farností a později už také jen pohřbíváním patřil Bílý mlýn do Hlohové.

Odtud odbočíme směrem západním k poslední tvrzní vsi na Staňkovsku, když v počátku * Pamětí jsme si toho dost řekli o Hlohové, Kamenicích a Čečovicích, k Puclicím.

Puclice

Málokde se zachovala tvrz v takovém stavu jako v Puclicích, která sice již značně upravována[?] na hospodářské stavení, nemá nic starého kromě zdí. Ale i tak působí zvláštním dojmem zachovalosti. Puclice patřívaly k panství Škrchlebského hrádku. Počátkem 16. století obdržel Puclice od krále Dobeš ze Šlovic, pán na Horní Kamenici a okolí. V okolí Puclic směrem ke vsi Doubravě, podobně jako u Všekar, žil lid mohylových hrobů, o nichž jsme také vyprávěli u Milavče. Tu mezi Puclicemi a Doubravou, v místech, kde se říká Svaňinkách, bývalo velké pohřebiště. S mohylami bylo tu prý zle zacházeno, byly nešetrně rozorávány a jejich obsah se nezachoval. A ještě jedna zajímavost z Puclicka. V lese Strahohně[?] se vyrábělo dřevěné uhlí pálením dřeva v milířích. Ještě dnes se tu říká části lesa „Šmírpec".

Když jsme se zmínili o mohylovém pohřebišti u Všekar, musíme si říci něco o Všekarech podrobněji. Tento lid mohylových hrobů se tu usadil proto, že tu byla řada míst nepokrytých pralesy a kultura lidu, jak říká Teplý, byla velmi vyspělá. To soudíme podle nálezů v hrobech. *s. 313*

U Všekar v hrobu měla mrtvola ženy přes dvacet prstenů, nesčíslné množství knoflíků a šatních ozdob, aby to nejen zářilo, ale také něco chřestilo. Byly tu i pinzetky na vytrhávání chloupků. Také přiložený džbánek nejen tvarem, ale i výzdobou nese ještě dnes měřítko umělecké a mohl by být i dnes krásnou ozdobou.

Tato kultura zde zaniká na přelomu letopočtu a přichází období stěhování národů, aby byl připraven čas pro příchod kmenů slovanských. V našem pohraničí, jak víme to byli Chodové, kteří pak svou kolonizací osídlili naši krajinu, jako „bratři Chodů domažlických".

A ještě než přijdeme do našeho bývalého obvodového[?] střediska Staňkova, musíme se zmínit o *Krchlebech*.

První zmínka uváděná v Profousových záznamech je z r. 1366 a mluví o Vojslavovi, rytíři z *Krchleb*. V r. 1379 jsou uváděny Zkrchleby, ves

s pana Bohuchvala, 1381 Bohuchval z Kyrchleb a také Kyrichleb. 1545 v Zemských deskách: louka Chobot, kteráž je nad Sskrchleby, nad pustou vsí.

s. 314 Ve výpisu ze Zemských desk z r. 1677 čteme: ... prodáváme dvory ... ve Sskrchlebých a později se mluví v trautsmannsdorfských zápisech o „ovčínu v Krchlebích“. V roce 1916 je úřední název Škrchleby a po 1. válce nový a dosavadní název Krchleby.

Výklad původu jména podle Profousa: Ves Krchlebů, lidí s nakloněnou hlavou doleva (krch = levý) a přenesený význam podle etymologů Černého a Váši: lidé něčím se tajně obírající,

Staňkov

Poněvadž Staňkov byl od pradávna spádovým a nákupním centrem pro lidi z Hlohovčic, povíme si závěrem těchto Pamětí o něm něco více. Když jsme si na počátku vyprávěli o Hrádku Škrchlebském, byla zmínka o Staňkovu, odkud snad pocházel vládnoucí rod Vitlů-Bohuchvalů na Hrádku. Podle Sedláčka byl Staňkov již r. 1233 sídlem rytíře-župana Vitly, což potvrzuje i Profousův výpis z knih „Regesta Bohemiae et Moraviae (Pamětihodnosti Čech a Moravy). Výpis zní: 1233 Witla de Stankonie[?], 1243 Vitla de Ztankov, 1252 Vitelinus de Stankow a v r. 1352 je Staňkov součástí děkanátu Horšovského a majetkem kláštera Chotěšovského. Onen Vitla jej r. 1272 daroval klášteru Chotěšovskému.

s. 315 Poněvadž naše ves byla různými zájmy poutána ke „Klášterským lesům, stručně Klášťersku“ jako: Pracovali tam naši horníci ve Vytuňských dolech, chodili tam naši lidé na lesní práci, vozili si odtud dříví a klest, chodili tam na jahody a v pozdějších letech tam měla naše obec i majetek, t. j. část lesa a pískoviště, – povíme si stručně i něco o Chotěšově.

Chotěšov sám jako ves patřil v r. 1115 klášteru Kladrubskému. Ve Sborníku „Staňkovsko“ je uvedeno, že klášter v Chotěšově založil r. 1200 vladyka Hroznata. Profous o něm mluví až v r. 1213. O vlady-

kovi Hroznatovi na Chotěšově je zmínka v „Diplomatickém kodexu“ r. 1197, že ves Chotěšov dal své sestře a ves je tu nazývána Chotěšovice.

A nyní ještě několik vět o historii Staňkova. V r. 1425 byl Staňkov dán v zástavu Zdeňkovi z Drštky na Horšovském Týně, r. 1576 již jej držel Popel z Lobkovic a po konfiskacích r. 1621 jej dostal barovský hrabě Trautsmannsdorf, který postoupil Staňkov-městys, Ohůčov, Lisov a Holýšov opět Chotěšovskému klášteru, ale Staňkov-ves si ponechal a tak bylo až do zrušení roboty r. 1848

O původu jména jsou dvě verze.

První: na staňkovské tvrzi žil také kovář. Na tvrz přišel v noci posel a potřeboval na další cestu okovat koně. I šel vladyka a vzbudil kováře slovy: „Staňa kov poslovi koně“ a odtud prý Staňkov. *s. 316*

Druhá a pravděpodobnější verze je: Původní majitel dvorce, než tvrz byla postavena, byl Stanislav, krátce Staněk a dvorec po něm se jmenoval Staňkův (Staňkóv – Staňkuov – Staňkův) dvůr, a z toho pak Staňkov.

Nebudeme se dále obírat historií Staňkova, ale podíváme se naň jako na naše spádové středisko. Již r. 1384 stává se Staňkov farní osadou a do ní spadají po zrušení fary v Hlohové i Hlohovčice. Pochováváme své mrtvé nadále v Hlohové až do devadesátých let 18. století, ale do kostela už chodíme do Staňkov, tam dáváme křtít děti, tam se dáváme oddat, odtud voláme kněze k poslednímu pomazání atd.

Vznikala tu různá zařízení a instituce, které sloužily celému okolí, tedy i Hlohovčickým. Od r. 1647 byla tu pošta, o škole jsme mluvili na jiném místě. R. 1861 tu byla zřízena železniční stanice, 1871 četnická stanice. Od r. 1871 tu postupně vznikají různé peněžní ústavy, dále dvě pojišťovny starší První česká vzájemná pojišťovna (pan Buňat), pojišťovna banky Slavie (Fajíček[?]). Zemědělcům sloužilo Hospodářské a skladištní družstvo (Elektrárna, skladiště a mlýn) vedené p. Holubem. Vznikají tu různé chovatelské spolky, jejichž členy jsou i Hlohovčičtí.

Ve Staňkově vznikaly postupně také větší průmyslové podniky, jež dávaly lidem z okolí zaměstnání. Byly tu 2 cihelny, 3 parní pily a 2 mlýny *s. 317*

Pro zdraví a jeho ochranu tu byli až 3 lékaři (Dr. Jirovec, Raška, bratři Egerové) a také lékárna. Zároveň tu byl i jeden zvěrolékař.

Staňkov jako městečko již za starých dob měl tu výhodu, že jeho obyvatelé nemuseli pánům robotovat a tak se mohli věnovat řemeslům a obchodu, ovšem vždy s povolením vrchnosti. Ve Staňkově tedy Hlohovčičtí nakupovali a k místním řemeslníkům dávali své děti do učení.

Nejstarším řemeslem ve Staňkově bylo soukenictví, poněvadž ve vsích v okolí byl rozšířen chov ovcí. Z bývalého cechu, který zanikl v r. 1850 se do 2. světové války udržel jediný soukeník Václav Kohout. – I tkalcovství tu kvetlo, neboť se hodně pěstoval len.

Živností a obchodů ve Staňkově během 19. a počátkem 20. století přibývalo. V minulém století již tu byli: obuvníci, krejčí, soukeníci, tkalci, mlynář, barvíř, řezník, pekař, kovář, zámečník, truhlář, čepičář[?], kolář, kupci a hostince. Ve 20. století přibyli: hodinář, sedlář, cukrář a perník, sklenář, malíř, knihař, fotograf, řešetář, kartáčník, modistka, dámská krejčová, strojní pletárna, natěrač, obchod střižním, galanterním, porcelánovým a skleněným zbožím, obilím, uhlím, stavebninami, dřívím, dobytkem, smíš. zbožím, pohř. ústav, radioobchod, drogista, knihtiskárna, hotely a hostince.

s. 318

Když jsme si takto řekli, jak býval Staňkov vybaven obchody řemeslníky a různými služby lidem poskytujícími zařízeními, *povíme si závěrem, jak, kde a co Hlohovčičtí nakupovali a jak a komu také své výrobky či výpěstky prodávali*

Nejprve ve Staňkově a pak i doma a v blízkém okolí: Věci a potřeby pro domácnost jako koloniál, cukr, sůl atd ve větším množství na zimu nakupovali Hlohovčičtí u žida Malesa[?], také u Kyseláčka a v městečku pak u Eliášů. V malém to si kupovali doma v krámku dříve u Moldánů a pak u Martínků. U Eliášů bylo možno koupit též řetězy, lopaty a podobné drobnější nářadí, též hnojiva a cement. Ovšem železné zboží pro různou potřebu i stavby (traverzy), to se kupovalo u Klementů pod kostelem a když Klement rozšířil svůj obchod o sklad, zavedl i obchod se stavebninami vůbec, zvláště vápnem – měl totiž své vápenky na Horažďovicku a Sušicku – a pak i obchod uhlím, který měl po zavření vytuňských dolů napřed Trnka. Hlohovčičtí si totiž dříve uhlí dováželi přímo z dolů ve Vytuni, horníci jako deputát, svými povozy. Po uzavření sousedské cihelny nakupovali cihly a tašky u Krejsy. Oblíbené „falcovky“ si objednávali ve Stodě a lepší z Letek u Prahy. Ty pak dovezl vlak do Staňkov. Drobný textil, prádlo, pletené zboží, galante-

rii nakupovaly ženy hlavně u Kaprálky, též u Fayů a látky na oděvy a lepší textil u Leitlů vedle lékárny a i v jiných textilních obchodech. Drobné dřevěné zboží jako kbelíky, vokříny, díže, vály, dřevěná vědra, řešeta, měchačky, kvedlačky i kolovrátky, to nabízel podomník Mozinger, který to dovážel ze Šumavy, ba i z Bavor.

Oblíben svými radami a nabízeným zbožím byl i „materialista" Kolaška[?], který měl svou drogerii proti hodináři Buchnovi[?], který vybavoval naše lidi jak nástěnnými, tak i kapesními hodinami a ty také samozřejmě i opravoval. Okna zasklíval a sklo prodával sklenář Eger, který pro nás kluky byl zajímavý tím, že měl první motocykl s řemenovým převodem a musel ho během dávat do pohybu. A když jsme u toho, první motocykl s našlapováním měl pan Holub, ředitel nákupního družstva. U Krejsů měli také první nákladďáky – železáky a první parní automobily – sentynely. s. 319

Kola, odstředivky, šicí stroje prodával Mestl[?], Šatra a pak náš rodák, Pepík Němečků – Bernklau. A rozbitá kola opravoval zámečník – mechanik Vacík, který měl dílnu poblíž ševce Fichtla, který také dělal Hlohovčickým boty. Mužští si dávali šít šaty u Dorazila za Janovců hotelem a za Dorazilem na vesském náměstíčku vedle žida Malesa měl svou dílnu klempíř Mandík, který dělal Hlohovčickým na stavby okapní roury a plechoval střechy. To dělal později i náš rodák, Vašek Bečvářů od Rozinů.

A pro sedláky byl důležitým řemeslníkem sedlář Kůžel, který měl dílnu u Janovců. Sedlář a čalouník Bernklau, který vyučil i kluky od nás Pepíka Bouce a Vaška *Kubalíků*, vedle sedlařiny „polstroval" – čalounil nábytek.

Chlapci se také vyučili zámečničině v dílně u Krejsů, kterou vedl první Krejsů šofér Lenefels[?]. Lenefels měl ženu od Kadlečků z Hlohovčic a proto se tam vyučil autozámečníkem Vašek Kadlečků a pak i Jarda Hrbáček od Kovářů z hráze. U zámečníka Šatry se vyučil Vena Hrbáčků, u zámečníka zemědělských strojů Vejvody se vyučil Pepík Šnelů[?] a tak bychom mohli pokračovat. Holit a stříhat se chodili Hlohovčičtí ke Znamenáčkovi a ženy též chodily pro módní klobouky k modistce Holubové. Kola k vozům dělal kolář Uřidil[?], bečky, putny, kbelíky dělal bednář Chadim. Kvalitní maso se kupovalo u Felixů, kde byla i hospoda. Když mužští šli z kostela, zašli k Židkům či se stavěli v Prdelce a u Pavlíků. Do biografu se chodilo do Sokolovny či pak s. 320

i do Lidáku. Tancovalo se tam též a dříve také u Kozinů[?] či u Janovců. Ve Staňkově jsme měli malíře i kamnaře Staňkovským řezníkům a handlířům prodávali Hlohovčičtí dobytek. Prasata [*nečitelné*], kupovali Hronové a Bufkové, hovězí dobytek Prena[?] – žid (Lederer). Jinak vodili dobytek do Staňkov na výroční trhy a dříve také obilí na pondělní obilní trhy.

Samozřejmě, že bylo ve Staňkově obchodů, obchodníků a řemeslníků mnoho a každý měl toho svého oblíbeného a k tomu chodil.

A když už jsme u těch obchodníků a řemeslníků, měli jsme je i doma, v sousedních vesnicích a v Kolovči.

s. 321

Do vsi přicházeli různí podomní obchodníci s galanterií a textilem. Galanterii nabízeli sklenkaři[?] – Bosňáci, textil zejména[?] kšeftaři, kteří nabízeli kazové zboží jako to pravé anglické a vždy nejlepší. Přicházeli slovenští dráteníci a spravovali rozbité nádobí, či letovali plechové výrobky. Do vsi přicházeli též cizí hokynáři z Čermné a odjinud a nakupovali vejce, máslo, tvaroh, holuby a drůbež. Husaři kupovali husy a vozili, či hnali je až prý do Bavor. Hokynáře jsme měli i ve vsi jako to byla stará Grangarka z č. 55 a pak rodina Šteflů – Puclendů z č. 31. Měli jsme své kováře, obuvníka Kubu Němcojc a pak i truhláře Václava Mužíka.

Ve vsi byla pletárna punčoch u Procházků a pak i u Votrubů a Kvasničků. Pro ženy kdysi šila stará Machová a po ní její dcera Bedřiška.

Řemeslníci byli i v okolních vsích a v Kolovči, kde byla též řada obchodů jako u Švačinů, Petříků, Vondráčků, textil u Šindelářů, byli tam krejčí Prášek a Málek, truhláři Gabrielové, Rejtmajer, provazník Kavan a hlavně kartáčníci a pak hrnčíři, z nichž dosud upomínkovou keramiku dělají u Volfů. Z Kolovče dováželi na bryčkách maso Pluhař, Vrba a Souček. Přijížděli s plachtou krytými povozy pekaři Petráš a Kaš[?] z Kolovče, Pilmajer z Čermné, Bouc z Poděvus. V Čermné byli krejčí Fišerové (Kvatarů[?]), Blahníkové, ševci Fišerové a Fichtnerové, kteří byli i známými muzikanty a měli své dobré kapely.

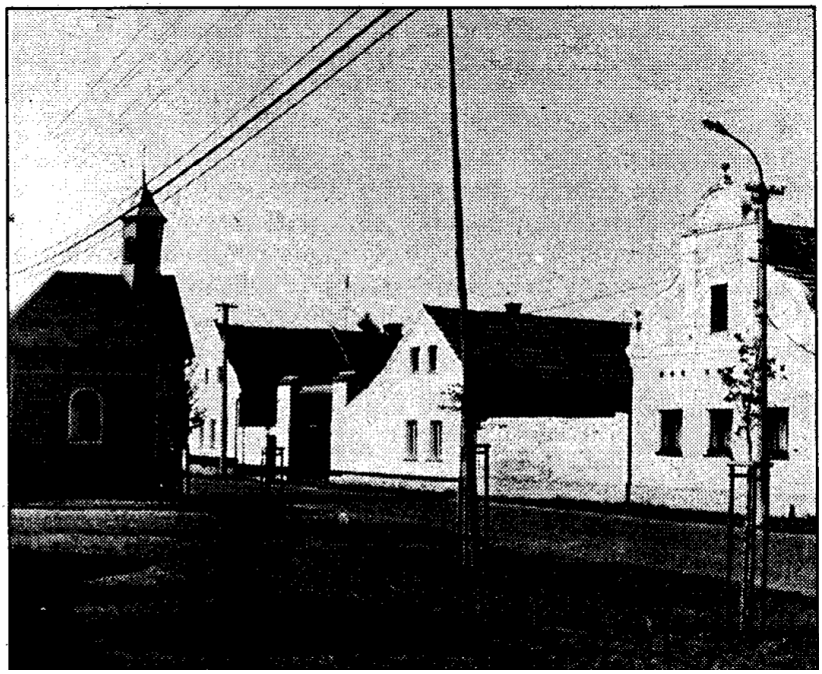
s. 322

Je jisté, že bychom ve vzpomínkách přešli i na jiné. A ti všichni, ať byli odkudkoliv, se starali o drobné i velké potřeby našich lidé i o jejich poslední věci jako Fišer, truhlář ve Staňkově, či Gabriel v Kolovči a ve své době pomáhali vytvářet způsob života našich předků.

A tím končím své vyprávění, jež, jak už jsem řekl na počátku, se pokusilo oživit dávný obraz života našich předcházejících pokolení.

Příloha: Hlohovčice (1381 – 2001)

V rovinatém terénu necelých 5 km jihovýchodně od Staňkova se nachází ves Hlohovčice.

Hlohovčická náves s kaplí. Foto (vis)

Celkovou výměrou 330 ha se rozprostírá na Srbickém potoce, přičemž zejména původní zástavba je soustředěna podél probíhající komunikace. Jejím rozšířením vznikla také úzká protáhlá náves se zděnou kaplí.

Písemně jsou Hlohovčice (lidově označované dodnes jako Lohovčice) poprvé zmiňovány v roce 1381 „in villa Hlohowczicz". V nejstarší době náležela ves k nedalekému Hrádku, po jeho zániku ke statku Horní Kamenice.

Ten byl od roku 1531 v držení Jana Dobše ze Šlovic a v držení tohoto rodu zůstal statek až do roku 1666, kdy zemřela poslední příslušnice rodu Lidmila Kateřina ze Šlovic a statek Kamenici i s Hlohovčicemi odkázala svému manželovi Janu ze [Š]taufenberka. Protože se Jan zadlužil, prodal v roce 1675 zmíněný majetek Kateřině Hochauserové, roz. z Les, o čemž svědčí zápis v Deskách zemských: „...prodáváme tvrz Horegssj Kameniczy...s krčmou ve vsi Lohowciczych pustou... s vesnicemi Kamenicze, Cerma a Lohowcicze řečenými..."

V roce 1677 byl přikoupen statek Kamenice, tedy i Hlohovčice, k panství Horšovský Týn, které bylo tehdy majetkem Trauttmansdorfů. V Berní rule, prvním berním katastru pro Čechy vyhotoveném v letech 1653–1656, bylo v Hlohovčicích evidováno 13 hospodářů.

O téměř sto let později se znovu evidovaly poddanské usedlosti. Výsledkem byl tereziánský katastr a podle něj bylo v Hlohovčicích 16 sedláků, z nichž 14 obhospodařovalo půdu o výměře 30–60 strychů a měli k vrchnosti povinnost robotovat s dvěma potahy tři dny v týdnu, a 2 s menší výměrou (15–30 strychů) a povinností robotovat s jedním potahem 1 a půl dne v týdnu. Ve vsi byli ještě dva domkáři a 1 obecní kovář. Podle katastru chovali hlohovčičtí sedláci 4 koně, 16 volů a 4 kozy. Konkrétní počet obyvatel je uveden v Sommrově topografii Čech vydané v roce 1839. V Hlohovčicích tehdy žilo v 31 domech 258 českých obyvatel. Všichni byli jako katolíci přifařeni do Staňkova vsi, chodili do filiálního kostela sv. Jiljí v Hlohové. Do Staňkova vsi byly přiškoleny i hlohovčické děti. Podle školních fasí vykazovaly velmi špatnou docházku, a polovina dětí nepřišla během školního roku vůbec do školy. Důvodem byla velká vzdálenost školy, proto v roce 1823 žádali rodiče společně s Čermnou o vyškolení ze Staňkova vsi a zařazení do filiálky kolovečské školy v Srbicích zřízené v roce 1820. Vyhověno jim bylo až v roce 1832. Po rozsáhlé správní reformě v roce 1850 se Hlohovčice staly samostatnou obcí v politickém okrese Horšovský Týn. Tehdy tu žilo 296 obyvatel.

Počet obyvatel v Hlohovčicích měl vzestupnou tendenci až do roku 1910, kdy tu žilo v 59 domech 392 lidí. Živili se především zeměděl-

stvím, někteří však pracovali také v blízkých uhelných dolech nebo v holýšovských a staňkovských průmyslových podnicích. Ve vsi byl obchod, 2 hostince, trafika, kovář a cihlář. Ze spolků provozovaly činnost Národní jednota pošumavská a Sbor dobrovolných hasičů.

V dalších letech se počet obyvatel snižoval, až v roce 1950 tu bylo zaznamenáno 282 obyvatel. Souviselo to jednak s obecnou tendencí poklesu porodnosti, ale úbytek byl způsoben i odchodem některých rodin do pohraničí. V té době náležely Hlohovčice do okresu Stod.

V obci bylo v roce 1950 založeno především z malých a středních rolníků jednotné zemědělské družstvo, a to přetvořením dřívějšího melioračního strojního družstva. V roce 1952 hospodařila kolektivně celá obec, ale o dva roky později došlo k rozkolu, jehož důsledkem bylo vystoupení 11 převážně drobných zemědělců z družstva. K 30. 12. 1959 bylo hlohovčické zemědělské družstvo připojeno k JZD Srbice. Částí obce Srbice se staly Hlohovčice v roce 1960, kdy také byla provedena rozsáhlá správní reforma a Srbice spolu s Hlohovčicemi byly přičleněny k okresu Domažlice.

V současnosti jsou Hlohovčice opět samostatnou obcí a podle sčítání v roce 1991 tu trvale žilo 205 obyvatel.

(*vs*)